RUDOLF STEINER

DIN CRONICA ACAȘA
EVANGHELIA A CINCEA

GA 148

Optsprezece conferințe ținute în
1913 și 1914 în diferite orașe

CUPRINS

TIPĂRIT CA MANUSCRIS 5
CUVINTE INTRODUCTIVE 6
I. DIN CERCETAREA ÎN CRONICA ACAŞA. EVANGHELIA A CINCEA 7
CONFERINȚA I 7
CONFERINȚA A II-A 23
CONFERINȚA A III-A 42
CONFERINȚA A IV-A 60
CONFERINȚA A V-A 79
II. EVANGHELIA A CINCEA 113
CONFERINȚA I 113
CONFERINȚA A II-A 133
CONFERINȚA A III-A 151
CONFERINȚA A IV-A 172
CONFERINȚA A V-A 192
CONFERINȚA A VI-A 213
III. EVANGHELIA A CINCEA 232
IV. EVANGHELIA A CINCEA 248
CONFERINȚA I 248
CONFERINȚA A II-A 268

V. EVANGHELIA A CINCEA 274
CONFERINŢA I 274
CONFERINŢA A II-A 298
VI. EVANGHELIA A CINCEA 321
CONFERINŢA I 321
CONFERINŢA A II-A 347
TRIMITERI 374

TIPĂRIT CA MANUSCRIS

Despre caracterul acestor tipărituri private Rudolf Steiner se exprimă în felul următor în autobiografia sa, ***Cursul vieţii mele*** (capitolul 35 martie 1925):

„Conţinutul acestor comunicări era destinat comunicării prin viu grai şi nu tipăririi...

În ele nu este nicăieri afirmat ceva, nici măcar în cea mai mică măsură, ce să nu fie rezultatul cel mai pur al antroposofiei pe cale de formare...Cel care citeşte aceste tipărituri private poate să considere, în sensul cel mai deplin al cuvântului, că ele conţin ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut renunţa fără reţinere ...la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor Societăţii Antroposofice. Dar trebuie să se ţină seama că în textele pe care nu le-am putut verifica, se găsesc greşeli.

Doar aceluia i se va recunoaşte formularea unei judecăţi asupra unei astfel de tipărituri private, care îndeplineşte premiza unei astfel de judecăţi. Şi aceasta este, pentru cele mai multe dintre aceste scrieri, *cel puţin* cunoaşterea antroposofică a omului, a cosmosului, în măsura în care esenţa sa este prezentată în antroposofie, precum şi cunoaşterea a ceea ce se găseşte ca „istorie antroposofică" în comunicările din lumea spiritului."

CUVINTE INTRODUCTIVE

Conferinţele din anii 1913 şi 1914 ţinute în diverse oraşe despre Evanghelia a Cincea ocupă un loc cu totul special printre comunicările cercetătorului spiritual. Rudolf Steiner vorbeşte despre depăşirea de sine prin care a trebuit să treacă pentru a vorbi despre aceste conţinuturi. A făcut acest lucru din cea mai profundă responsabilitate şi obligaţie faţă de ceea ce trebuie să se pregătească în timpul nostru şi fiind conştient de imensa necesitate că astfel de fapte trebuie să intervină tocmai acum în evoluţia Pământului.

Rudolf Steiner nu trece sub tăcere osteneala şi dificultăţile deosebite de a descifra, din Cronica Acaşa, imagini care se referă la creştinism. Cercetarea spirituală asupra Evangheliei a Cincea îi este deosebit de preţioasă. Prin aceste comunicări el a adus o mare jertfă tocmai în timpul în care adversarii îl atacau vehement din cauza dezvăluirii tainei celor doi copii Iisus – taină care aparţine, şi ea, Evangheliei a Cincea.

Când, la 20 septembrie 1913, într-un ceas hotărâtor al lumii, a fost pusă piatra findamentală pentru primul Goetheanum, Rudolf Steiner a dat conţinuturilor acestor conferinţe denumirea de Evanghelia a Cincea. După punerea pietrei fundamentale au urmat comunicări asupra Evangheliei a Cincea în Oslo şi în alte oraşe. Două dintre aceste conferinţe, tinute la Köln, au apărut, totuşi, încă în timpul vieţii lui Rudolf Steiner, sub titlul „Misterul de pe Golgota".

Doamna Marie Steiner s-a hotărât, cu puţin înaintea morţii sale, să publice în propria editură ciclul de conferinţe ţinute la Kristiania. Această hotărâre a rezultat din convingerea ei că timpul prezent reclamă încredinţarea acestor comunicări unui cerc mai larg de oameni care caută. Fie ca tainele Evangheliei a Cincea să fie tratate în mod corect, aşa precum le-a pus, la imima ascultătorilor săi, Rudolf Steiner.

E.W.

I. DIN CERCETAREA ÎN CRONICA ACAȘA. EVANGHELIA A CINCEA

CONFERINȚA I

Kristiania (Oslo), 1 octombrie 1913

Tema pe care mă gândesc să o tratez în aceste zile mi se pare deosebit de importantă pentru epoca prezentă și pentru condițiile vieții actuale. Aș vrea să subliniez de la bun început că, dacă tema are drept conținut: Evanghelia a Cincea, aceasta nu înseamnă, cum s-ar putea crede, că aș avea dorința să stârnesc senzație sau alte intenții asemănătoare. Sper să pot arăta că se poate vorbi, într-adevăr, de o asemenea Evanghelie – a cincea –, într-un anumit sens, și anume într-un sens care trebuie să fie deosebit de important pentru noi, cei din epoca actuală, și că, pentru realitatea despre care e vorba aici, nici un alt nume nu e mai adecvat decât numele de „Evanghelia a Cincea". După cum veți mai auzi, această a cincea Evanghelie nu există încă sub formă scrisă. Dar, în mod sigur, în viitorul omenirii, ea va exista și sub o formă scrisă absolut precisă. Dintr-un anumit punct de vedere, s-ar putea spune însă că această a Cincea Evanghelie este la fel de veche ca și celelalte patru.

Ca să pot vorbi despre Evanghelia a Cincea, e necesar să cădem de acord azi, sub forma unei conferințe introductive, asupra câtorva puncte importante care sunt absolut necesare, dacă vrem să înțelegem pe deplin ceea ce vom numi de acum înainte Evanghelia a Cincea. Aș vrea să pornesc de la observația că, în mod absolut sigur, nu e prea

departe vremea în care deja în şco-lile primare, în învăţământul cel mai elementar, acea ştiinţă, numită de obicei istorie va suna altfel decât până acum. În mod absolut sigur – şi zilele ce urmează vor dovedi întru câtva această afirmaţie –, noţiunea „Christos", reprezentarea „Christos", va juca un rol cu mult mai important în felul de a privi istoria al epocii viitoare, chiar pe treptele cele mai elementare din studierea istoriei, decât a fost cazul până în prezent. Ştiu că spun, prin această frază, ceva extraordinar de paradoxal. Să ne gândim la faptul că noi ne putem întoarce la nişte vremuri nu prea îndepărtate, când nenumărate inimi îşi îndreptau sentimentele spre Christos într-un mod mult mai intens, începând cu locuitorii cei mai simpli până la cei mai cultivaţi din ţările Europei de Vest, mult mai mult decât se întâmplă astăzi. În trecut, aşa stăteau lucrurile, într-o măsură cu mult mai mare decât astăzi. Cine caută în lucrările scrise în epoca prezentă, cine reflectează la tot ceea ce-l preocupă în principal pe omul zilelor noastre, cine se gândeşte pentru ce bate inima oamenilor de astăzi, va ajunge să aibă impresia că entuziasmul, emoţia profundă a sufletului în faţa reprezentării „Christos", descreşte neîntrerupt, descreşte mai ales acolo unde oamenii au pretenţia unei anumite culturi, născute din viaţa epocii noastre. Pare de aceea paradoxal, după cum am arătat, să spui că epoca noastră lucrează în sensul ca într-un viitor nu prea îndepărtat reprezentarea despre Christos să joace în studiul istoriei un rol mult mai important decât în prezent. Nu pare să fie aici o totală contradicţie?

Să ne apropiem de acest gând dintr-o altă direcţie. Mi-a fost dat să vorbesc adeseori, şi în acest oraş, despre importanţa şi conţinutul reprezentării de Christos. Iar în cărţile şi ciclurile mele de conferinţe pe această temă, găsiţi

diverse expuneri, făcute din adâncurile ştiinţei spirituale, despre misterele Entităţii lui Christos şi ale reprezentării de Christos. Oricine, dacă primeşte în lăuntrul lui cele spuse în ciclurile de conferinţe, în scrierile mele, în general, ajunge la părerea că pentru a înţelege total Entitatea Christică e nevoie de nişte arme mari, puternice, că trebuie să apelăm la cele mai adânci idei, noţiuni şi reprezentări, dacă vrem să ne avântăm până la înţelegerea completă a ceea ce este Christos şi a ceea ce este acel impuls care, drept Impuls Christic, a străbătut secolele. Dacă nimic n-ar sta împotrivă, s-ar putea ajunge chiar la ideea că trebuie să cunoşti mai întâi întreaga teosofie sau antroposofie, pentru ca să te poţi înălţa până la o reprezentare justă despre Christos. Dacă facem însă abstracţie de acest lucru şi privim evoluţia spirituală din secolele trecute, de la un secol la altul ne întâmpină ceea ce există drept ştiinţă amănunţită, profundă, menită să-l înţeleagă pe Christos şi apariţia Sa. De-a lungul secolelor, oamenii şi-au folosit ideile cele mai înalte şi mai importante ca să-l înţeleagă pe Christos. De aici ar putea lua naştere impresia că numai activităţile intelectuale cele mai importante ale oamenilor sunt suficiente pentru a-L înţelege pe Christos. Să fie oare într-adevăr aşa? O simplă reflecţie ne poate dovedi că nu e aşa.

Să punem pe o balanţă spirituală întreaga erudiţie, ştiinţă, chiar şi întreaga înţelegere antroposofică a noţiunii de Christos, care au contribuit la înţelegerea lui Christos. Să punem toate acestea pe unul din talgerele unei balanţe spirituale şi să punem pe celălalt talger, în gând, toate sentimentele, toată căldura din sufletele acelor oameni care, de-a lungul secolelor, s-au îndreptat spre ceea ce noi numim Christos, şi vom fi atunci de părere că întreaga ştiinţă, întreaga erudiţie, chiar şi întreaga antroposofie, pe care le putem aduce în discuţie pentru a-l explica pe

Christos, se vor ridica, cu talgerul respectiv, surprinzător de repede, pe când toate sentimentele adânci pe care oamenii le-au îndreptat spre Entitatea lui Christos, spre apariţia pe Pământ a lui Christos, vor apăsă în jos, foarte mult, celălalt talger al balanţei. Nu e nici o exagerare dacă afirmăm că de la Christos a pornit o influenţă nespus de mare şi că cea mai neînsemnată contribuţie la această influenţă a lui Christos şi-au adus-o cunoştinţele despre Christos. Creştinismul n-ar fi avut o soartă prea bună dacă oamenii, ca să se simtă atraşi de Christos, ar fi avut nevoie de toate dezbaterile erudite ale Evului Mediu, ale scolasticii şi ale părinţilor Bisericii; sau dacă oamenii ar fi avut nevoie doar de ceea ce putem găsi noi, drept contribuţie la înţelegerea ideii de Christos. Ceea ce am reuşi să facem cu toate acestea, ar fi, cu adevărat, foarte puţin. Nu cred că un om care urmăreşte fără prejudecăţi înaintarea prin secole a creştinismului ar putea aduce vreo obiecţie serioasă împotriva acestui gând. Dar de acest gând ne mai putem apropia şi dintr-o altă direcţie.

Să ne îndreptăm privirile spre acele vremuri în care creştinismul încă nu exista. Nu e nevoie decât să vă amintesc nişte aspecte care, fără îndoială, sunt prezente în sufletele celor mai mulţi dintre dvs. Nu e nevoie decât să vă aduc aminte că în Grecia antică, vechea tragedie, mai ales în formele ei mai vechi, când îl înfăţişa pe Zeul aflat în luptă sau pe omul în al cărui suflet acţiona Zeul aflat în luptă, făcea ca activitatea şi urzirea divină să poată fi prezentată în mod nemijlocit sub formă de imagini, de pe scenă în jos, spre publicul larg, aş zice. Nu e nevoie decât să atrag atenţia asupra faptului că *Homer* [Nota 1] şi-a întreţesut în întregime cea mai importantă epopee cu activitatea spiritualului, nu e nevoie decât să vă trimit la marile figuri ale unui *Socrate*, *Platon*, *Aristotel* [Nota 2]. Prin aceste

nume, în faţa sufletelor noastre apare o viaţă spirituală de cea mai înaltă calitate, într-un anumit domeniu. Dacă facem abstracţie de tot restul şi ne îndreptăm privirile exclusiv spre una dintre aceste figuri, spre Aristotel, care şi-a desfăşurat activitatea cu multe secole înainte de întemeierea creştinismului, ne iese în întâmpinare ceva care, într-un anumit mod, n-a cunoscut, până în zilele noastre, o formă de dezvoltare mai înaltă, o perfecţionare. Gândirea, elaborarea logicii umane pe care a realizat-o Aristotel, este încă şi azi ceva atât de perfect, încât se poate spune că în gândirea umană a fost atinsă atunci o culme care n-a mai fost întrecută până astăzi.

Să emitem acum, pentru un moment, o ipoteza ciudata, care ne va fi necesară pentru zilele următoare. Să ne reprezentam că nu există Evangheliile, din care se poate afla câte ceva în legătură cu figura lui Christos. Să presupunem ca primele documente pe care omul le ia azi în mâna sub numele de Noul Testament, n-ar exista deloc, să ne imaginăm că Evangheliile nu există. Vom face abstracţie, într-o anumită măsură, de tot ceea ce s-a spus în legătură cu întemeierea creştinismului, vom urmări numai înaintarea creştinismului ca fapt istoric, vrem să vedem ce s-a întâmplat printre oameni de-a lungul secolelor creştine; prin urmare, facem abstracţie de Evanghelii, de Faptele apostolilor, de Epistolele lui Pavel ş.a.m.d. şi ne propunem să privim doar ceea ce s-a întâmplat ca fapte reale. E doar o ipoteză, firește, dar ea ne va ajuta să ajungem acolo unde vrem să ajungem. Ce s-a întâmplat, aşadar, în epocile trecute, înainte şi după întemeierea creştinismului?

Dacă ne îndreptăm privirile mai întâi spre Sudul Europei, găsim, la un moment dat, o cultură spirituală umană de cel mai înalt nivel, aşa cum am adus-o în faţa

sufletelor noastre prin reprezentantul ei, Aristotel, o viaţă spirituală ajunsă pe o culme, care în secolele următoare a mai cunoscut o dezvoltare deosebită. În perioada în care creştinismul începea să-şi parcurgă drumul prin lume, în Sudul Europei existau numeroşi oameni culţi, nişte oameni care-şi asimilaseră viaţa spirituală greacă. Dacă urmărim dezvoltarea creştinismului până la acel om remarcabil, *Celsus* [Nota 3], care a fost un adversar al creştinismului, întâlnim în Sudul Europei, în peninsula Greciei şi în cea a Italiei, până prin secolele 2-3 după Christos, nişte oameni cu o cultură spirituală foarte înaltă, numeroşi oameni care-şi asimilaseră ideile înalte din opera lui Platon, a căror agerime se prezintă cu adevărat ca o continuare a agerimii lui Aristotel, nişte spirite subtile şi puternice, de formaţie greacă, nişte romani de formaţie greacă, nişte oameni care au adăugat spiritualităţii fine a grecilor caracterul agresiv, personal, al spiritului roman.

În această lume apare Impulsul Christic. Pe atunci, Impulsul Christic a trăit în aşa fel încât putem spune că reprezentanţii acestui Impuls Christic se prezintă cu adevărat ca nişte oameni necultivaţi, în ceea ce priveşte viaţa in-telectuală, în ceea ce priveşte cunoaşterea lumii, în comparaţie cu ceea ce purtau în ei numeroşi oameni de formaţie greco-romană. În mijlocul unei lumi caracterizate prin viaţa intelectuală cea mai matură, apar nişte oameni lipsiţi de cultură. Şi suntem acum martori la un spectacol ciudat: Aceste naturi simple, primitive, care sunt purtătorii creştinismului originar, răspândesc acest creştinism în Sudul Europei cu o rapiditate relativ mare. Iar dacă, înarmaţi, ca să zic aşa, cu ceea ce putem înţelege cu ajutorul antroposofiei despre esenţa creştinismului, putem spune: Aceste naturi primitive nu înţelegeau deloc Fiinţa lui Christos – nici nu e nevoie măcar să ne gândim la marea

idee cosmică despre Christos, care urmează să răsară azi în suflete datorită antroposofiei, putem avea în vedere nişte idei despre Christos mult mai simple –, purtătorii de odinioară ai Impulsului Christic, care apare în sânul culturii greceşti atât de dezvoltate din acea vreme, nu înţelegeau nimic din toate acestea. Ei nu aveau de adus în faţa vieţii greco-romane de atunci nimic altceva decât interioritatea lor personală, pe care şi-o formaseră drept legătură a lor, personală, cu Christos cel iubit; fiindcă ei iubeau această legătură ca pe un membru al unei familii iubite. Cei care au introdus în lumea greco-romană din acea vreme creştinismul, care s-a dezvoltat în permanenţă, până în epoca actuală, n-au fost nişte teologi sau teosofi culţi, n-au fost deloc nişte oameni culţi. Teosofii culţi de pe atunci, gnosticii, s-au ridicat, ce-i drept, până la nişte idei înalte despre Christos, dar nici ei n-au putut oferi decât ceva ce trebuie să punem pe talgerul mai uşor al balanţei. Dacă totul ar fi depins de gnostici, creştinismul nu şi-ar fi parcurs marşul triumfal prin lume. Nu o intelectualitate deosebit de bine dezvoltată a fost aceea care a apărut în Răsărit şi, cu o rapiditate relativ mare, a făcut să se scufunde vechea lume greco-romană. Aşa arată lucrurile, dacă sunt privite dintr-o altă direcţie.

Din cealaltă direcţie, îi privim pe oamenii de înaltă formaţie intelectuală, de la Paracelsus, adversarul creştinismului, care a adus deja pe atunci toate argumentele ce pot fi aduse până în ziua de azi împotriva acestuia, până la filosoful-împărat, *Marc Aureliu* [Nota 4]. Îi privim pe neoplatonicienii înzestraţi cu o cultură foarte subtilă, care au scos la iveală nişte idei în comparaţie cu care filosofia actuală e o joacă de copii, şi care întreceau cu mult ideile noastre de astăzi, ca altitudine şi lărgime a orizontului. Dacă studiem tot ceea ce au avut de spus

aceste spirite împotriva creştinismului şi dacă ne pătrundem cu ceea ce asemenea personalităţi de înalt nivel intelectual, în spiritul culturii greco-romane, au avut de spus împotriva creştinismului, de pe poziţiile filosofiei greceşti, vom ajunge la această impresie: Nici unul dintre ei n-a înţeles Impulsul Christic. Vedem, aşadar: Creştinismul se răspândeşte prin nişte purtători ai săi care nu înţeleg nimic din esenţa creştinismului; el e combătut de pe poziţiile unei înalte culturi, care nu poate să înţeleagă nimic din ceea ce înseamnă Impulsul Christic. Ciudat e felul de a intra în lume al creştinismului, el intră în lume în aşa fel încât nici adepţii, nici adversarii, nu înţeleg nimic din spiritul său propriu-zis. Şi totuşi: Nişte oameni au purtat în suflet forţa de a face ca acest Impuls Christic să-şi parcurgă marşul triumfal prin lume.

Să-i privim şi pe aceia care susţin creştinismul chiar cu o anumită măreţie, cum a fost, de exemplu, celebrul părinte al Bisericii, *Tertullian* [Nota 5]. Vedem în el un roman care, dacă studiem limba scrierilor sale, aproape că este creatorul unei noi limbi latine, care a creat cuvinte noi, nimerindu-le cu atâta aplomb, încât de aici putem deduce că a fost o mare personalitate. Dacă ne întrebam însă: Cum e cu ideea despre Christos a lui Tertullian? – lucrurile se schimbă. Constatăm că, de fapt, el posedă un nivel intelectual destul de scăzut, că nu atinge un nivel spiritual prea înalt. Nici apărătorii creştinismului nu realizează prea mult. Şi totuşi, ei sunt eficienţi, ei acţionează ca personalităţi, aceste spirite de felul lui Tertullian, ale cărui argumente, într-adevăr, nu prea puteau să fie luate în seamă de grecii culţi. Totuşi, el acţionează asupra auditorilor în mod fascinant; prin ce oare? Aici e esenţialul! Încercaţi să simţiţi că aici, în faţa sufletului, se ridică, într-adevăr, o întrebare! Prin ce acţionează purtătorii

Impulsului Christic, care nu înţeleg prea mult nici ei înşişi din ceea ce este, de fapt, Impulsul Christic? Prin ce acţionează părinţii Bisericii, chiar până la *Origen* [Nota 6], la care se vede imediat nepriceperea în ceea ce priveşte înţelegerea Impulsului Christic? Ce este oare acel ceva pe care nu l-a putut înţelege nici măcar cultura greco-romană ajunsă la un nivel atât de înalt, din natura Impulsului Christic? Ce înseamnă toate acestea?

Dar să mergem mai departe. În curând, acelaşi fenomen ne întâmpină sub o formă şi mai accentuată, dacă studiem viaţa istorică a omenirii. Vedem venind secolele în care creştinismul se răspândeşte printre popoarele lumii europene, care, cum sunt cele germanice, vin din direcţia unor reprezentări religioase cu totul diferite de cea creştină, care, ca popoare, sunt una sau, cel puţin, par una cu reprezentările lor religioase şi care, totuşi, au primit Impulsul Christos cu întreaga lor putere, ca şi cum ar fi fost propria lor viaţă. Şi dacă ne uităm să vedem cine au fost mesagerii cei mai activi ai credinţei, în sânul popoarelor germanice – vor fi fost ei oare nişte oameni de cultură scolastic-teologală? Absolut deloc! Au fost aceia care, având un suflet relativ primitiv, s-au dus printre oameni şi le-au vorbit într-un mod primitiv, folosind reprezentările cele mai la îndemână, cele mai cotidiene, dar ajungând în mod nemijlocit până la inimile lor. Ei s-au priceput să aşeze cuvintele în aşa fel încât ele să poată atinge coardele cele mai adânci ale sufletelor celor cărora le vorbeau. Nişte oameni simpli au plecat spre toate zările lumii şi tocmai activitatea lor a fost cea mai importantă.

Vedem astfel cum s-a răspândit creştinismul de-a lungul secolelor. Admirăm însă apoi faptul că acelaşi creştinism devine prilejul de a dezvolta o erudiţie importantă, o ştiinţă şi o filosofie remarcabile. Noi nu

subapreciem această filosofie, totuşi, azi vrem să ne îndreptăm privirile spre acel fenomen ciudat prin care creştinismul s-a răspândit până în Evul Mediu printre popoarele care până atunci purtaseră în simţirea lor cu totul alte reprezentări, în aşa fel încât, în curând, creştinismul făcea parte din simţirea lor. Într-un viitor nu prea îndepărtat, va trebui să se mai sublinieze şi alte lucruri, când se va vorbi de răspândirea creştinismului. Când se vorbeşte de influenţele Impulsului Christic, acesta poate fi înţeles mai uşor dacă se spune că, într-o anumită perioadă, roadele răspândirii creştinismului s-au arătat în aşa fel încât putem spune: Din această răspândire a Impulsului Christic s-a născut un mare entuziasm. Dar când ne apropiem de vremurile moderne, pare să se fi estompat tot ceea ce putem vedea de-a lungul Evului Mediu drept creştinism care se răspândeşte.

Să privim puţin epoca lui *Copernic*, epoca în care ştiinţele naturii încep să dea primii lor lăstari, până prin secolul al 19-lea. S-ar putea părea că aceste ştiinţe ale naturii, ceea ce s-a integrat vieţii spirituale occidentale de la Copernic încoace, a lucrat în sens opus creştinismului. Unele fapte exterioare ar putea confirma o asemenea părere. Biserica Catolică, de exemplu, l-a ţinut la index pe Copernic [Nota 7] până prin anii ‘20 ai secolului al 19-lea, considerându-l duşmanul ei. Dar acestea sunt lucruri exterioare. Ele nu l-au împiedicat, totuşi, pe Copernic să fie un prelat. Iar dacă Biserica Catolică l-a ars pe rug pe *Giordano Bruno* [Nota 8], aceasta nu l-a împiedicat să fie un dominican. Căci amândoi au ajuns la ideile lor pornind de la creştinism. Ei au acţionat din impulsul creştin. Înţelege prost lucrurile cel care ar vrea să se situeze pe solul Bisericii şi să creadă că acestea n-ar fi nişte roade ale creştinismului. Faptele amintite nu fac decât să

demonstreze că Biserica a înţeles foarte greşit roadele creştinismului; ea a avut nevoie de mult timp, până în secolul al 19-lea, ca să-şi dea seama că ideile lui Copernic nu pot fi suprimate prin punerea lor la index. Cel ce vede lucrurile mai în profunzime va trebui să admită că tot ceea ce au făcut popoarele, chiar şi în secolele mai recente, e un rezultat al creştinismului, că prin creştinism privirea omului s-a îndreptat dinspre Pământ spre depărtările cereşti, aşa cum s-a întâmplat prin Copernic şi Giordano Bruno. Toate acestea au fost posibile numai în cadrul culturii creştine şi prin impulsul creştin.

Iar pentru acela care nu priveşte viaţa spirituală la suprafaţă, ci în străfundurile ei, va constata un lucru care, dacă-l exprim acum, va părea cu totul paradoxal, dar este adevărat. Unui asemenea mod de a privi, mai profund, i se va părea imposibilă apariţia unui Haeckel, aşa cum ni se prezintă el, cu toată adversitatea lui faţă de Christos, fără ca el să apară din sânul creştinismului. *Ernst Haeckel* [Nota 9] nu putea deloc să apară, fără premisa culturii creştine. Întreaga dezvoltare modernă a ştiinţelor naturii, oricât s-ar strădui acestea să se ridice împotriva creştinismului, această ştiinţă modernă despre natură e un copil al creştinismului, o continuare directă a Impulsului Christic. După ce vor fi dispărut toate bolile copilăriei, prin care trece azi ştiinţa modernă, se va vedea ce înseamnă că punctul de plecare al ştiinţei moderne, urmărit în mod consecvent, duce într-adevăr la ştiinţa spirituală, că există un drum absolut consecvent de la Haeckel la ştiinţa spirituală [Nota 10]. Când se va înţelege acest lucru, omenirea îşi va da seama că Haeckel e un gânditor creştin sută la sută, chiar dacă el însuşi habar nu are de acest lucru. Impulsurile creştine au produs nu numai acele lucruri care se numesc şi s-au numit creştine, ci şi pe acelea

care iau aspectul adversităţii faţă de creştinism. Lucrurile nu trebuie cercetate doar în ceea ce priveşte noţiunile, ci şi în privinţa realităţii lor, şi atunci se va ajunge, fără îndoială, la acest adevăr: Aşa cum puteţi vedea în mica mea scriere ***Reîncarnare şi karmă*** [Nota 11], un drum direct duce de la teoria evoluţionistă a lui *Darwin* [Nota 12] până la ideea despre vieţile pământeşti repetate.

Pentru a ne situa însă pe terenul just în privinţa acestor lucruri, trebuie să putem observa într-un anumit mod şi fără idei preconcepute felul cum acţionează impulsurile christice. Cine înţelege darwinismul, haeckelianismul, cine este pătruns el însuşi puţin de o idee de care Haeckel încă nu are habar – Darwin însă ştia câte ceva –, şi anume, că aceste două curente au fost posibile numai sub formă de curente creştine, cine înţelege acest lucru, ajunge în mod absolut firesc la ideea de reîncarnare. Iar cel care poate face uz de o anumită forţă clarvăzătoare, ajunge pe această cale, în mod absolut consecvent, la ideea că neamul omenesc e de origine spirituală. Este, ce-i drept, o cale ocolită, dar dacă se alătură clarvederea, e o cale justă de la haeckelianism până la înţelegerea spirituală a originii Pământului. Mai poate fi conceput însă şi cazul că cineva consideră darwinismul, în forma în care se oferă el astăzi, fără a fi pătruns de principiile de viaţă ale darwinismului însuşi; cu alte cuvinte: Dacă cineva primeşte în el darwinismul ca pe un impuls şi nu simte în lăuntrul lui nici o înţelegere mai profundă a creştinismului care există, totuşi, în darwinism – în acest caz, ajunge la ceva foarte ciudat. Un asemenea om poate să ajungă, printr-o astfel de constituţie spirituală a sufletului, să înţeleagă foarte puţin din creştinism şi din darwinism. Un asemenea om va fi părăsit atât de spiritul bun al creştinismului, cât şi de spiritul bun al darwinismului. Dacă un om are însă spiritul

bun al darwinismului, poate fi el oricât de materialist, atunci se va întoarce în trecut tot mai departe, privind istoria Pământului, până în punctul în care îşi va da seama că omul nu s-a dezvoltat niciodată din nişte forme animale inferioare, că trebuie să fi avut o origine spirituală. El se întoarce în punctul în care îl vede pe om ca entitate spirituală, planând, ca să zicem aşa, pe deasupra lumii pământeşti. Darwinismul consecvent va duce la acest rezultat. Dar dacă un om e părăsit de spiritul său bun, el poate să creadă, dacă se întoarce în trecut şi e un adept al ideii de reîncarnare, că a trăit cândva el însuşi ca maimuţă [Nota 13], într-o anumită încarnare a Pământului. Dacă cineva poate să creadă un asemenea lucru, el trebuie că a fost părăsit atât de spiritul bun al darwinismului, cât şi de spiritul bun al creştinismului, şi atunci el nu va înţelege nimic nici din una, nici din alta. Fiindcă unui darwinist consecvent nu i s-ar putea întâmpla niciodată să creadă acest lucru. Cu alte cuvinte: El transferă în mod absolut exterior ideea de reîncarnare asupra acestei culturi materialiste. Fiindcă darwinismul modern poate fi dezbrăcat, desigur, de caracterul său creştin. Dacă nu procedăm aşa, vom constata că, până în epoca noastră, impulsurile darwiniste se nasc din Impulsul Christic şi că impulsurile creştine acţionează chiar şi acolo unde ele sunt negate. Avem astfel nu numai fenomenul că, în primele secole, creştinismul se răspândeşte, făcând abstracţie de erudiţie, de cunoştinţele adepţilor şi mărturisitorilor săi, că în Evul Mediu el se răspândeşte în aşa fel încât la aceasta contribuie extrem de puţin învăţaţii părinţi ai Bisericii şi erudiţii scolastici, ci în epoca noastră avem următorul fenomen, şi mai paradoxal: Creştinismul apare ca într-o contraimagine a sa în materialismul ştiinţelor naturii din epoca noastră, acestea avându-şi, totuşi, întreaga măreţie,

întreaga putere de acţiune din impulsurile creştine! Impulsurile creştine care zac în ea vor face ca această ştiinţă să iasă prin proprie putere din materialism.

E ciudat ce se întâmplă cu impulsurile creştine! Intelectualism, cunoştinţe, erudiţie, cunoaştere – toate acestea par să nu participe deloc la răspândirea impulsurilor creştine. Răspândirea lor în lume pare condiţionată de cu totul alte lucruri. S-ar putea spune: Creştinismul se răspândeşte în lume indiferent ce gândesc oamenii în favoarea sau împotriva sa, ba chiar apare inversat, ca un fel de contra-imagine a sa, în materialismul modern. Oare ce se răspândeşte aici? Nu ideile creştine, nici ştiinţa creştină. Am putea spune, eventual, că se răspândeşte simţirea morală care a fost sădită de creştinism. Dar ia priviţi felul cum domneşte morala în aceste vremuri, şi veţi găsi îndreptăţite multe dintre manifestările de furie, pe care le putem enumera, ale reprezentanţilor reali sau presupuşi ai creştinismului. Nici morala care a putut domni în sufletele care nu au o formaţie intelectuală înaltă nu ne va inspira prea multă consideraţie, chiar dacă o privim acolo unde ea gândeşte cu adevărat în modul cel mai creştin. Oare ce se răspândeşte aici? Ce este acest ceva ciudat? Ce străbate lumea în marş triumfal? Să întrebăm acum ştiinţa spirituală, conştienţa clarvăzătoare! Ce trăia în oamenii necultivaţi care s-au infiltrat, venind de la Răsărit spre Apus, în lumea de înaltă cultură a Greciei şi a Romei? Ce trăia în acei oameni care au dus creştinismul în lumea germanică, într-o lume străină? Ce trăieşte în ştiinţele moderne ale naturii, de factură materialistă, acolo unde teoria pare că-i acoperă încă faţa? Ce trăieşte în toate aceste suflete, dacă nu e vorba de nişte impulsuri intelectuale şi nici măcar de nişte impulsuri morale? Ce oare? – Este Christos însuşi, care merge de la

inimă la inimă, de la suflet la suflet, care poate să umble prin lume şi să acţioneze, indiferent că sufletele îl înţeleg sau nu, prin această evoluţie, de-a lungul secolelor!

Suntem obligaţi să facem abstracţie de noţiunile noastre, de întreaga ştiinţă şi să atragem atenţia asupra realităţii, să arătăm cât de misterios umblă Christos însuşi în multe mii de impulsuri, luând formă în suflete, cufundându-se în multe mii şi mii de oameni, umplându-i pe oameni de-a lungul secolelor. În oamenii simpli, Christos însuşi este cel ce păşeşte prin lumea greacă şi prin cea italică, El este Acela care, spre Apus şi spre Miazănoapte, ia în stăpânire tot mai multe suflete umane. Dacă ne gândim la învăţătorii de mai târziu, care le aduc popoarelor germanice creştinismul, Christos însuşi este Cel care umblă alături de ei. El, Christos cel real, cel adevărat, acţionează pe Pământ ca suflet al Pământului însuşi, care umblă de la un loc la altul, de la un suflet la altul şi, indiferent ce gândesc sufletele despre Christos, intră în aceste suflete. Aş dori să folosesc o comparaţie cu totul banală: Câţi oameni există pe lume, care nu înţeleg nimic în legătură cu componenţa alimentelor şi care, totuşi, se hrănesc după toate regulile artei. Am muri de foame, propriu-zis, dacă ar trebui să cunoaştem alimentele înainte de a ne hrăni. A te putea hrăni nu are nimic de-a face cu înţelegerea alimentelor. Tot astfel, răspândirea creştinismului pe suprafaţa globului pământesc n-a avut nimic de-a face cu înţelegerea care a fost adusă în întâmpinarea creştinismului. Acesta e lucrul remarcabil care se petrece aici. Aici domneşte un mister care poate fi explicat numai dacă dăm răspuns la întrebarea: Cum acţionează Christos însuşi în inimile umane? Iar dacă ştiinţa spirituală, observaţia clarvăzătoare, îşi pune această întrebare, ea e condusă mai întâi spre un eveniment care,

de fapt, nu poate fi dezvăluit cu adevărat decât prin observaţie clarvăzătoare şi care, din punct de vedere exterior, se află în deplină concordanţă cu tot ceea ce am spus eu astăzi. Un lucru vom vedea, care va trebui să fie înţeles tot mai mult în viitor: A trecut vremea în care Christos a acţionat în felul descris astăzi şi a venit vremea în care va fi necesar ca oamenii să-L înţeleagă, să-L cunoască pe Christos.

De aceea e necesar să găsim răspuns şi la întrebarea: De ce epoca noastră a trebuit să fie precedată de cealaltă, în care Impulsul Christic s-a putut răspândi fără să fie necesară înţelegerea lui, fără ca oamenii să ia parte la el cu conştienţa lor? Ceea ce a făcut ca aşa ceva să devină posibil a fost un mare eveniment! Şi evenimentul la care ne trimite conştienţa clarvăzătoare este ceea ce se cunoaşte sub numele de Evenimentul Rusaliilor, trimiterea Sfântului Duh. Din acest motiv, privirea clarvăzătoare, care a fost trezită, în sensul antroposofic, de Impulsul Christic real, a fost condusă mai întâi spre acest Eveniment al Rusaliilor, trimiterea Sfântului Duh. Din punctul de vedere al observaţiei clarvăzătoare, Evenimentul Rusaliilor este evenimentul care se oferă mai întâi cercetării întreprinse dintr-un anumit punct de vedere.

Ce s-a întâmplat în acel moment din evoluţia lumii pe Pământ, care ne este descris, într-un mod atât de neînţeles pentru noi, în prima instanţă, sub numele de coborârea Sfântului Duh asupra apostolilor? Dacă ne îndreptăm privirea clarvăzătoare asupra acestui eveniment, dacă încercăm să studiem ce s-a petrecut atunci, primim un răspuns spiritual-ştiinţific prin faptul că ni se spune: Nişte oameni simpli, cum erau şi apostolii, au început dintr-o dată să vorbească în diferite limbi, să spună ceea ce aveau de spus, din adâncurile vieţii spirituale, lucruri de care

nimeni nu i-ar fi crezut în stare. În acele momente au început să se răspândească în lume creştinismul, impulsurile creştine, în aşa fel încât ele au devenit independente de înţelegerea oamenilor în ale căror inimi se răspândea.

De la Evenimentul Rusaliilor, curentul forţei lui Christos se revarsă apoi peste tot întinsul Pământului, aşa cum am arătat. Dar ce a fost Evenimentul Rusaliilor? Această întrebare s-a apropiat de ştiinţa spirituală şi, o dată cu răspunsul la această întrebare, o dată cu răspunsul spiritual-ştiinţific la întrebarea: Ce a fost Evenimentul Rusaliilor – începe Evanghelia a Cincea, şi cu aceasta ne vom continua mâine expunerile.

CONFERINŢA A II-A

Kristiania (Oslo), 2 octombrie 1913

Ceea ce avem de discutat astăzi trebuie să pornească de la acel eveniment cunoscut sub numele de Eveniment al Rusaliilor. Am dat de înţeles şi în prima conferinţă că privirea cercetării bazate pe clarvedere trebuie îndreptată, cel puţin în primă instanţă, spre acest eveniment. Fiindcă el se înfăţişează privirii clarvăzătoare, întoarse spre trecut, ca un fel de trezire pe care au simţit-o, într-o zi anume – zi care trebuie să ne trimită în amintire la Sărbătoarea Rusaliilor – cei care sunt numiţi de obicei apostolii sau ucenicii lui Christos Iisus. Nu e uşor să trezeşti o reprezentare exactă a tuturor acestor fenomene, desigur ciudate, şi va fi necesar să ne amintim, în străfundul sufletelor noastre, ca să zic aşa, de unele lucruri care au rezultat din observaţiile antroposofice de până acum, dacă vrem să legăm nişte reprezentări exacte de tot ceea ce

trebuie spus astăzi în legătură cu tema ciclului nostru de conferinţe prezentat aici.

Apostolii au avut senzaţia că trec printr-o trezire, ei s-au simţit ca nişte oameni care aveau impresia, în acele momente, că trăiseră mult timp – multe zile – într-o stare de conştienţă cu care nu erau obişnuiţi. A fost cu adevărat ca un fel de trezire dintr-un somn adânc, dintr-un somn care era, în orice caz, ciudat, un somn plin de vise, ca dintr-un somn care este însă de aşa natură încât – subliniez că mă refer mereu la felul cum toate acestea apăreau conştienţei apostolilor – omul îndeplineşte toate activităţile zilnice, umblă prin lume ca un om sănătos trupeşte, astfel încât ceilalţi oameni cu care intră în contact nu-şi dau seama deloc, văzându-l, că acest om se află într-o stare de conştienţă deosebită. Şi totuşi, a venit momentul în care apostolii au avut impresia că petrecuseră un timp foarte, foarte lung, zile şi zile, ca într-un somn plin de vise, din care se trezeau acum, prin Evenimentul Rusaliilor. Apostolii simţeau şi această trezire într-un mod ciudat: Ei simţeau realmente că din Cosmos coborâse asupra lor ceva care ar putea fi numit substanţa iubirii atotstăpânitoare. Apostolii se simţeau parcă fecundaţi de sus de către iubirea atotstăpânitoare şi treziţi din starea de vis descrisă. Li se părea că tot ceea ce împânzeşte şi încălzeşte Universul, drept forţă a iubirii originare, i-ar fi trezit, li se părea că această forţă originară a iubirii atotcuprinzătoare s-ar fi coborât în sufletul fiecăruia dintre ei. Celorlalţi oameni, care observau cum vorbesc acum, ei le păreau cu totul străini. Ei ştiau, aceşti oameni, că apostolii trăiseră până atunci într-un mod extraordinar de simplu, dar unii dintre ei se purtaseră în ultimele zile într-un mod cam bizar, parcă ar fi fost pierduţi într-o stare de vis. Acest lucru se ştia. Dar acum ei le păreau oamenilor ca transformaţi: ca

nişte oameni care dobândiseră o constituţie cu totul nouă a sufletului, o dispoziţie cu totul nouă, ca nişte oameni care pierduseră întreaga îngustime a vieţii, întreaga sete de sine pe care omul o are în viaţă, ca nişte oameni care dobândiseră o inimă infinit de largă, o toleranţă nesfârşită în interiorul lor, o adâncă înţelegere a inimii pentru tot ce e omenesc pe Pământ, care se puteau exprima în aşa fel încât oricine era prezent îi înţelegea. Simţeai că, parcă, ei puteau să privească în fiecare inimă şi în fiecare suflet şi ghiceau din cel mai adânc străfund nişte taine ale sufletului, în aşa fel încât îl puteau mângâia pe fiecare şi erau în măsură să spună tocmai lucrurile de care avea nevoie fiecare.

Bineînţeles, pentru cei care îi observau, era de mirare că fusese posibil să aibă loc o asemenea transformare, cu un anumit număr de oameni. Iar aceşti oameni înşişi, care trecuseră prin această transformare, care fuseseră treziţi, parcă, de spiritul iubirii Cosmosului, simţeau acum în ei înşişi prezenţa unei noi înţelegeri, ei simţeau că au înţelegere pentru ceea ce se petrecuse – în orice caz, în condiţiile celei mai intime comuniuni – cu sufletele lor, lucru pe care însă, atunci când se petrecuse, nu-l înţeleseseră: De-abia acum, în acest moment, când s-au simţit fecundaţi cu iubirea cosmică, în faţa ochiului lor sufletesc a apărut o înţelegere pentru ceea ce se petrecuse, de fapt, pe Golgota. Dacă privim în sufletul unuia dintre apostoli, în sufletul celui care, în celelalte Evanghelii, e numit de obicei Petru, interiorul sufletului său se prezintă privirii clarvăzătoare retrospective ca şi cum conştienţa sa pământească normală s-ar fi întrerupt total în acea clipă, începând cu momentul care e desemnat în celelalte Evanghelii drept renegarea lui Petru. El a privit în trecut spre această scenă a renegării, când fusese întrebat dacă are vreo legătură cu galileanul şi el a ştiut acum că atunci îl

renegase, deoarece în acele momente conştienţa sa normală începuse deja să se estompeze, din cauză că se instala o stare anormală, un fel de stare onirică, de vis, care era o răpire în cu totul alte lumi. În această zi de Rusalii, el se simţea cum se simte un om dimineaţa, când se trezeşte şi îşi aminteşte ultimele întâmplări din seara precedentă, dinainte de adormire; aşa îşi amintea Petru de ultimele evenimente dinainte de apariţia acestei stări anormale, de ceea ce numim de obicei renegarea sa, întreita renegare, înainte să se fi auzit cocoşul cântând a treia oară. El şi-a amintit apoi că peste sufletul lui se aşternuse acea stare, la fel cum pentru omul adormit se aşterne noaptea. Dar el îşi amintea, de asemenea, că acea stare intermediară nu se umpluse doar cu nişte simple imagini de vis, ci şi cu nişte plăsmuiri care reprezentau un fel de stare de conştienţă mai ridicată, care înfăţişau o trăire empatică împreună cu nişte evenimente pur spirituale. Şi tot ceea ce se petrecuse, toate evenimentele pe care Petru le trăise în acea perioadă ca în stare de somn, au venit acum în faţa sufletului său, ca dintr-un vis clarvăzător. Înainte de orice, el a învăţat să contemple acel eveniment despre care putem spune că el l-a trăit în stare de somn. El nu trecuse prin acel eveniment însoţindu-l cu înţelegerea sa, deoarece pentru înţelegerea deplină a acestuia era necesară, mai întâi, fecundarea cu iubirea cosmică ce pulsează peste tot. Acum, când ea avusese loc, în faţa ochilor săi au apărut imaginile Misterului de pe Golgota. Ele au apărut în faţa sufletului său aşa cum le putem trăi şi noi, dacă le trezim în sufletul nostru cu ajutorul conştienţei clarvăzătoare retroactive, după ce am creat mai întâi condiţiile necesare.

Vă mărturisesc deschis: Te hotărăşti cu un sentiment unic în felul său să cuprinzi în cuvinte ceea ce se revelează privirii clarvăzătoare când priveşti în interiorul conştienţei

lui Petru şi a celorlalţi care erau adunaţi la acea Sărbătoare a Rusaliilor. Nu te poţi hotărî decât cu o sfântă sfială să vorbeşti despre aceste lucruri. S-ar putea spune că eşti aproape copleşit având conştienţa faptului că păşeşti pe solul cel mai sfânt al contemplării umane, când încerci să exprimi în cuvinte ceea ce se deschide privirii sufleteşti. Totuşi, din anumite condiţii preliminare ale epocii noastre, îţi dai seama că e necesar să se vorbească despre aceste lucruri; în orice caz, în conştienţa deplină a faptului că vor veni alte vremuri care, în comparaţie cu epoca noastră, vor aduce mai multă înţelegere în întâmpinarea a ceea ce trebuie spus în legătură cu Evanghelia a Cincea, decât este posibil astăzi. Fiindcă, pentru a înţelege multe dintre lucrurile care trebuie spuse cu această ocazie, trebuie ca sufletul uman să se elibereze de multe aspecte care, în prezent, date fiind condiţiile culturii şi civilizaţiei noastre, mai sunt necesare pentru el.

Când priveşti cu ochi clarvăzător Evenimentul de pe Golgota, în faţa lui se prezintă un lucru care – dacă-l cuprindem în cuvinte – pare un fel de afront adus conştienţei naturalist-ştiinţifice din zilele noastre. Totuşi, eu mă simt obligat să cuprind în cuvinte, atâta cât este posibil, ceea ce se înfăţişează astfel ochiului clarvăzător. Nu e vina mea dacă ceea ce trebuie să fie spus va ajunge, eventual, până la nişte inimi şi suflete nepregătite şi dacă totul va apărea drept ceva care n-ar putea rezista în faţa concepţiilor ştiinţifice de care e dominată epoca noastră. Privirea clarvăzătoare întâlneşte mai întâi o ima-gine care înfăţişează o realitate sugerată şi în celelalte Evanghelii, dar care oferă, totuşi, o privelişte cu totul deosebită, dacă o vezi ieşind din mulţimea imaginilor pe care privirea clarvăzătoare le poate primi, în mod retroactiv. Privirea clarvăzătoare întâlneşte mai întâi, într-adevăr, un fel de

întunecare a Pământului. Şi simţi că în acest moment important, care durează multe ore, Soarele fizic s-a întunecat peste ţara Palestinei, deasupra locului numit Golgota. Ai aceeaşi impresie pe care privirea educată prin metodele ştiinţei spirituale o mai poate verifica şi astăzi, că ţinutul e cuprins cu adevărat de o întunecare exterior-fizică a Soarelui. Întreaga ambianţă a omului, în timpul unei asemenea întunecări, mai mult sau mai puţin puternice, a Soarelui, se prezintă pentru privirea clarvăzătoare în felul următor. Toate arată altfel. Aş vrea să fac abstracţie de priveliştea care se oferă în cazul unei eclipse de Soare, ca şi de toate lucrurile produse prin arta şi tehnica umană, fiindcă e nevoie să ai o inimă destul de curajoasă şi să fii pătruns de conştienţa faptului că a fost necesar ca toate acestea să apară, dacă vrei să poţi suporta priveliştea demonică pe care ţi-o oferă acele fiinţe care, în timpul unei întunecări a Soarelui, se ridică din tehnica exterioară, lipsită de artă. Dar eu nu vreau să mă adâncesc mai mult în detaliile unei asemenea descrieri, ci vreau doar să atrag atenţia asupra faptului ca într-o asemenea perioadă apare sub formă luminoasă ceea ce, de obicei, poate fi găsit numai prin meditaţii foarte anevoioase: Vezi atunci altfel tot ceea ce e planta sau animal, fiecare pasare, fiecare fluture arată atunci altfel. Observi o estompare a sentimentului de viaţă. E ceva care poate trezi, în cel mai adânc sens al cuvântului, convingerea că, în Cosmos, o anumită viaţă spirituală, care ţine de Soare şi care îşi are corpul său fizic în ceea ce vedem drept Soare, dacă pot spune astfel, e foarte intim şi strâns legată cu viaţa de pe Pământ. Şi ai sentimentul că, atunci când pentru viaţa fizică se întunecă în mod forţat strălucirea fizică a Soarelui, din cauza Lunii care trece în faţa lui, în acest caz e cu totul altceva decât noaptea, când, în mod firesc, Soarele nu

străluceşte. Priveliştea Pământului care ne înconjoară în timpul unei eclipse de Soare e cu totul altfel, pentru privirea clarvăzător-sufletească, decât în timpul unei nopţi obişnuite. În timpul unei eclipse de Soare simţi că are loc un fel de trezire a sufletelor-grup ale plantelor, a sufletelor-grup ale animalelor, dar, în acelaşi timp, o epuizare a întregii corporalităţi fizice a plantelor şi animalelor. Survine un fel de luminare a tot ceea ce e spiritual, a tot ceea ce reprezintă sufletele-grup.

Toate acestea ni se prezintă într-un grad foarte înalt, când privirea clarvăzătoare se îndreaptă, în cadrul unei retrospective, spre acel moment din evoluţia Pământului pe care-l numim Misterul de pe Golgota. Şi apoi se iveşte ceva care ar putea fi numit: înveţi să citeşti ce înseamnă, de fapt, acest semn ciudat al naturii, această întunecare neaşteptată a Soarelui, pe care ochiul clarvăzător, îndreptat spre trecut, îl vede în Cosmos. Nu am nici o vină dacă sunt nevoit să citesc în scrierea ocultă, tocmai în acest punct al evoluţiei de pe Pământ, un eveniment pur natural, cum au mai avut loc, desigur, şi altele, mai înainte de acest moment sau mai târziu, aşa cum apare el în trăire nemijlocită – contrazicând tot ceea ce ţine de conştienţa materialistă. Când ai acest eveniment în faţa ochilor, te simţi ca şi cum ai deschide o carte şi ai citi în ea, aşa că ceea ce ai de citit îţi vine în întâmpinare ca şi cum ar proveni de la semnele scrise ale unei cărţi. Din aceste semne scrise ale Cosmosului îţi vine în întâmpinare necesitatea de a citi ceva ce omenirea trebuie să afle. Îţi pare că e un cuvânt înscris în Cosmos, ca semnul scris al unui sunet, în Cosmos.

Şi ce citeşti, dacă-ţi deschizi sufletul? Am atras ieri atenţia asupra faptului că, până în epoca greacă, omenirea s-a dezvoltat în aşa fel încât, prin Platon şi Aristotel, s-a ridicat pe o treaptă deosebit de înaltă în ceea ce priveşte

dezvoltarea vieţii intelectuale a sufletului uman. În multe privinţe, cunoaşterea la care au ajuns Platon sau Aristotel n-a mai putut fi depăşită în epocile de după ei, fiindcă prin ei se atinsese, dintr-un anumit punct de vedere, un punct culminant al vieţii intelectuale umane. Poţi înainta mult în cunoaştere dacă înţelegi cu adevărat acest lucru. Dacă sufletul ce face observaţii clarvăzătoare studiază epoca palestiniană, faptul că acea cunoaştere in-telectuală până la care se ridicase omenirea, şi care tocmai în perioada Misterului de pe Golgota devenise nespus de populară în peninsula grecească şi în cea italică, prin diferiţi predicatori ambulanţi, dacă iei seama la toate acestea, la faptul că această cunoaştere era răspândită într-un mod pe care azi nici nu-l putem concepe, sufletul care face observaţii clarvăzătoare dobândeşte posibilitatea de a avea o impresie care se prezintă la fel ca citirea acelui semn scris, amintit de noi, înscris în Cosmos. Şi îţi spui atunci, dacă ai apelat astfel la serviciile conştienţei clarvăzătoare: Toate cunoştinţele pe care omenirea le-a adunat, şi până la care s-a ridicat până în era precreştină, au drept simbol Luna, care, pentru punctul de vedere pământesc, străbate Universul şi acest simbol este Luna, din cauză că pentru întreaga cunoaştere superioară a omenirii aceste cunoştinţe n-au adus dezlegări, n-au dezlegat enigmele, ci au întunecat cunoaşterea superioară, la fel cum Luna întunecă Soarele, în cazul unei eclipse de Soare. Acesta e lucrul pe care-l citim, când citim semnul ocult scris al Soarelui, care e întunecat de Lună.

Şi ştii atunci: Tot aşa, pe atunci întreaga ştiinţă era ceva care nu aducea dezlegări, ci întuneca enigmele lumii, şi simţi, în calitate de clarvăzător, cum întunecarea regiunilor superioare, spirituale, ale lumii era provocată de cunoştinţele epocii vechi, care se aşezau în faţa adevăratei

cunoaşteri, aşa cum se aşează Luna în faţa Soarelui, când este eclipsă de Soare. Şi fenomenul na-tural exterior devine o expresie a faptului că omenirea a atins o treaptă pe care cunoştinţele găsite de omenirea însăşi s-au aşezat în faţa cunoaşterii superioare la fel cum se aşează Luna în faţa Soarelui, în cazul unei eclipse de Soare. Când contempli acea întunecare a Soarelui din momentul Misterului de pe Golgota, simţi întunecarea sufletească a omenirii, din sânul evoluţiei pământeşti, înscrisă în Cosmos sub forma unui imens semn al scrierii oculte. Am spus despre conştienţa actuală că ea se poate simţi jignită dacă se afirmă aşa ceva, din cauză că ea nu mai are nici un fel de înţelegere pentru activitatea forţelor spirituale în Univers, care sunt în legătură cu forţele care activează în sufletul uman. Nu vreau să vorbesc despre minuni în sensul obişnuit, nu vreau să vorbesc despre o încălcare a legilor naturii, totuşi, nu pot să fac altfel decât să vă comunic felul cum trebuie citită acea întunecare a Soarelui – faptul că nu poţi face altfel decât să te aşezi cu sufletul tău în faţa acestei întunecări a Soarelui ca şi cum ai citi ceea ce se exprimă prin acest fenomen din natură: Prin cunoaşterea lunară, a apărut o întunecare a soliei mai înalte, solare.

Şi apoi, după ce ai citit această scriere ocultă – în faţa conştienţei clarvăzătoare se aşează, într-adevăr, imaginea Crucii înălţate pe Golgota, imaginea trupului lui Iisus atârnând pe Cruce, între cei doi tâlhari. Şi apoi apare imaginea – aş vrea să spun, în paranteză, că ea apare în mod cu atât mai vehement, cu cât te străduieşti mai mult s-o alungi –, apare imaginea coborârii de pe Cruce şi a punerii în mormânt. Acum survine un al doilea semn grandios, prin care în Cosmos e înscris iarăşi ceva ce eşti nevoit să citeşti, ca să-l înţelegi, drept simbol a ceea ce s-a petrecut, de fapt, în evoluţia omenirii: Urmăreşti imaginea

lui Iisus care e coborât de pe Cruce şi e pus în mormânt şi apoi eşti zguduit, când îţi îndrepţi privirea sufletească asupra unui cutremur care a străbătut acel ţinut.

Poate că legătura dintre acea întunecare a Soarelui şi acest cutremur va fi înţeleasă mai bine, cândva, şi din punctul de vedere al ştiinţelor naturii, fiindcă anumite teorii, care străbat lumea deja în epoca noastră, dar fără nici o legătură între ele, indică existenţa unei corelaţii între o eclipsă de Soare şi un cutremur, sau chiar între o eclipsă şi gazele grizu din mine. Acel cutremur a fost o consecinţă a eclipsei de Soare. El a zguduit mormântul în care fusese aşezat trupul lui Iisus – şi piatra aşezată deasupra a fost dată deoparte şi în scoarţa Pământului s-a format o falie, care s-a închis la loc peste cadavru. Iar când au venit oamenii, dimineaţa, mormântul era gol, căci Pământul primise în sânul său trupul lui Iisus; acolo nu se mai afla decât piatra, azvârlită mai departe.

Să urmărim încă o dată şirul imaginilor! Pe Crucea de pe Golgota, Iisus îşi dă ultima suflare. Peste Pământ, coboară o eclipsă de Soare. În mormântul deschis este aşezat trupul lui Iisus. Un cutremur zguduie solul pământesc şi trupul mort al lui Iisus e primit în sânul Pământului. Falia provocată de cutremur se închide la loc, piatra e azvârlită alături. Toate acestea sunt evenimente reale; eu nu pot decât să le descriu în acest fel. Oamenii care vor să se apropie de asemenea lucruri din direcţia ştiinţelor naturii pot să judece cum vor, pot să aducă împotriva spuselor mele tot felul de argumente: Ceea ce vede privirea clarvăzătoare se prezintă în felul descris de mine. Iar dacă cineva ar spune că aşa ceva nu se poate întâmpla, că nu se poate ca din Cosmos să fie aşezat în faţa noastră, ca într-un grandios limbaj de semne, un simbol al faptului că în evoluţia omenirii şi-a făcut intrarea ceva nou,

dacă cineva ar spune că puterile divine nu înscriu în Pământ ceea ce se întâmplă, printr-un asemenea limbaj de semne cum sunt o eclipsă de Soare şi un cutremur, eu n-aş putea răspunde decât atât: Tot respectul faţă de credinţa voastră că aşa ceva nu se poate întâmpla! Dar iată că s-a întâmplat, totuşi s-a întâmplat! – îmi pot imagina că un *Ernest Renan*, care a scris ciudata carte „Viaţa lui Iisus" [Nota 14], ar putea veni şi ar spune: Oamenii nu cred asemenea lucruri, fiindcă ei cred numai ceea ce poate fi reconstituit oricând pe cale experimentală. – Dar acest gând nu poate fi adoptat, fiindcă un Renan n-ar crede, de exemplu, în existenţa erei glaciare, chiar dacă e imposibil să se reconstituie era glaciară pe bază de experiment? Este, desigur, absolut imposibil să readucem pe Pământ era glaciară, şi totuşi, naturaliştii cred în ea, fără excepţie. Tot astfel, e imposibil ca semnul cosmic apărut cu ocazia Evenimentului de pe Golgota să apară din nou în faţa oamenilor. Totuşi, el a avut loc.

Putem să ajungem până la acest eveniment numai dacă o pornim în mod clarvăzător pe drumul arătat, dacă ne adâncim mai întâi, să zicem, în sufletul lui Petru sau al unuia dintre ceilalţi apostoli, care, de Rusalii, s-au simţit fecundaţi de iubirea cosmică atotstăpânitoare. Numai dacă privim în sufletele acestor oameni şi vedem ce au vieţuit, vom găsi, pe această cale ocolită, posibilitatea de a ne îndrepta privirile spre Crucea înălţată pe Golgota, spre întunecarea Pământului survenită atunci şi spre cutremurul de pământ care a urmat. Nu negăm nicidecum că din punct de vedere exterior acestea au fost nişte fenomene ale naturii absolut obişnuite; dar cel care a creat în sufletul său condiţiile necesare, trebuie să spună în mod hotărât că cine urmăreşte aceste fenomene cu ochi clarvăzător, le citeşte aşa cum am descris eu adineaori,

drept semne grandioase ale scrierii oculte. Fiindcă ceea ce am descris eu acum a fost cu adevărat, pentru conştienţa lui Petru, ceva care s-a cristalizat pe tărâmul somnului lung. Pe tărâmul conştienţei lui Petru, de exemplu, pe care s-au intersectat tot felul de imagini, au ieşit în evidenţă următoarele: Crucea înălţată pe Golgota, întunecarea şi cutremurul. Pentru Petru, acestea au fost primele roade ale fecundării cu iubirea cosmică atotstăpânitoare, de la Evenimentul Rusaliilor. Şi acum el ştia un lucru pe care, într-adevăr, nu-l ştia înainte, în conştienţa obişnuită: că Evenimentul de pe Golgota avusese loc şi că trupul care atârnase pe Cruce fusese acelaşi trup împreună cu care umblase adeseori în viaţă. Acum el ştia că Iisus murise pe Cruce şi că această moarte era, de fapt, o naştere, naşterea acelui spirit care acum se revărsase, drept iubire atotstăpânitoare, în sufletele apostolilor adunaţi de Rusalii. Şi el simţea, ca pe o rază a iubirii originar-veşnice, eonice, cum în sufletul său se trezeşte spiritul, şi ştia că e acelaşi spirit care se născuse în momentul în care Iisus murise pe Cruce. În sufletul lui Petru se cufundă acum adevărul copleşitor de mare: E doar o aparenţă impresia că pe Cruce avusese loc o moarte, căci această moarte, care fusese precedată de suferinţe infinite, era, în realitate, naşterea, pentru întreg Pământul, a ceea ce acum pătrunsese în sufletul său ca o rază. Pentru Pământ se născuse, prin moartea lui Iisus, ceea ce până atunci existase pretutindeni în afara Pământului: iubirea atotstăpânitoare, iubirea cosmică.

Un asemenea cuvânt pare uşor de rostit în mod abstract, dar trebuie să te transpui pentru o clipă cu adevărat în sufletul lui Petru, în ceea ce a simţit el în mod real, pentru prima dată, în acest moment: în momentul în care Iisus din Nazareth şi-a dat sufletul pe Crucea de pe

Golgota, pentru Pământ s-a născut ceva ce înainte existase numai în Cosmos. Moartea lui Iisus din Nazareth a fost naşterea iubirii cosmice atotstăpânitoare în cadrul sferei pământeşti.

S-ar putea spune că acesta e primul adevăr pe care-l citim din ceea ce se numeşte Evanghelia a Cincea. Prin coborârea sau revărsarea Duhului Sfânt, aşa cum e desemnat acest eveniment în Noul Testament, trebuie să înţelegem ceea ce am descris acum. Apostolii nu erau în măsură, dată fiind întreaga lor structură şi dispoziţie sufletească din acea vreme, să trăiască evenimentul morţii lui Iisus din Nazareth decât într-o stare de conştienţă anormală.

Şi Petru – dar şi Iacob şi Ioan – a trebuit să-şi mai aducă aminte de un alt moment al vieţii sale, de acel moment care e descris şi în celelalte Evanghelii, dar pe care putem ajunge să-l înţelegem în întreaga sa importanţă de-abia prin Evanghelia a Cincea. Cel împreună cu care umblaseră pe Pământ îi dusese afară din oraş, pe Muntele Măslinilor, în grădina Ghetsimani şi le spusese: Vegheaţi şi rugaţi-vă! – Ei însă adormiseră şi acum ştiau: Pe atunci venise deja acea stare care apoi se aşternuse tot mai mult şi mai mult peste sufletele lor. Conştienţa normală adormise, ei se cufundaseră în somn, care a durat tot timpul Evenimentului de pe Golgota şi din acesta a radiat ceea ce am căutat să descriu în cuvinte neputincioase. Petru, Iacob şi Ioan au fost nevoiţi să-şi aducă aminte cum căzuseră în această stare şi cum acuma, când priveau înapoi, începeau să mijească la suprafaţa conştienţei lor marile evenimente care avuseseră loc în jurul trupului pământesc al Celui cu care umblaseră. Şi, treptat, la fel cum în conştienţa umană se ridică la suprafaţă nişte vise căzute în străfunduri, în conştienţa şi în sufletele apostolilor s-au

ridicat zilele de odinioară. Pe parcursul acestor zile ei nu vieţuiseră evenimentele cu conştienţa normală. Acum ele se ridicau la suprafaţă, intrând în conştienţa lor normală, iar ceea ce se ivea în conştienţa lor este întreaga perioadă la care asistaseră de la Evenimentul de pe Golgota şi până la Evenimentul Rusaliilor şi care rămăsese scufundată în străfundul sufletelor lor. Ei simţeau că această perioadă parcă fusese una petrecută într-o stare de somn adânc. În special, cele zece zile de la înălţarea la Cer şi până la Evenimentul Rusaliilor le părea ca o perioadă de somn adânc. În cadrul unei retrospective, din adâncuri le-a apărut însă, zi de zi, perioada dintre Misterul de pe Golgota şi înălţarea la Cer a lui Christos Iisus. Ei trăiseră împreună cu El această perioadă, dar ea ieşea de-abia acum la suprafaţa conştienţei lor, într-un mod cu adevărat remarcabil.

Vă rog să mă scuzaţi că intercalez aici o observaţie personală. Trebuie să mărturisesc că am fost uimit eu însumi în cel mai înalt grad când am văzut cum în sufletele apostolilor se ridica la suprafaţă ceea ce ei vieţuiseră în perioada dintre Misterul de pe Golgota şi Înălţarea la Cer. E cu totul ciudat felul cum aceste trăiri ieşeau la suprafaţă, cum ele se iveau în sufletele apostolilor. – În sufletele apostolilor se înălţau o imagine după alta şi aceste imagini le spuneau: Da, tu ai fost împreună cu Cel care a murit ori s-a născut pe Cruce, tu te-ai întâlnit cu El. – La fel cum dimineaţa, la trezire, ne amintim visele şi ştim că în vis am fost împreună cu un om sau altul, aşa ieşeau la suprafaţă în sufletele apostolilor amintirile. Dar era unic şi ciudat felul cum se ridicau în conştienţă diferitele imagini. Ei simţeau nevoia să se întrebe mereu: Dar oare cine este Cel împreună cu care am fost? – şi mereu, mereu, ei nu-L recunoşteau. Simţeau că e o fiinţă spirituală; ştiau în mod

sigur că umblaseră cu El în această stare ca de somn, dar nu L-au recunoscut sub forma în care El li se revelase acum, după ce fuseseră fecundaţi cu iubirea atotcuprinzătoare. Se vedeau umblând cu Acela pe care-l numim Christos, după Misterul de pe Golgota. Şi vedeau, de asemenea, cum le dăduse pe atunci învăţături despre împărăţia lui Dumnezeu, cum îi învăţase. Şi au ajuns să înţeleagă că umblaseră timp de patruzeci de zile cu această Fiinţă care se născuse pe Cruce, că această fiinţă – iubirea atotcuprinzătoare care se născuse din Cosmos în lumea pământească – fusese învăţătorul lor, dar că ei nu fuseseră maturi, în conştienţa lor normală, să înţeleagă ce avea de spus această fiinţă, au ajuns să înţeleagă că trebuiseră să primească în ei toate acestea cu forţele subconştiente ale sufletului, că umblaseră alături de Christos ca nişte somnambuli şi nu fuseseră în stare să-şi asimileze cu mintea obişnuită ceea ce această Fiinţă voia să le dea. Ei îi ascultaseră spusele timp de patruzeci de zile cu o conştienţă pe care n-o cunoşteau, care se ridica de-abia acum la suprafaţă, după ce trecuseră prin Evenimentul de la Rusalii. Îl ascultaseră ca nişte somnambuli. El le apăruse drept învăţătorul lor spiritual şi-i introdusese în nişte taine pe care ei le putuseră înţelege numai prin faptul că-i transpusese într-o cu totul altă stare de conştienţă. Aşa că ei şi-au dat seama de-abia acum: Umblaseră cu Christos, cu Christos cel înviat. Dar şi-au dat seama de-abia acum ce se petrecuse cu ei. Şi în ce fel şi-au dat ei seama că era cu adevărat Acela împreună cu care, înainte de Misterul de pe Golgota, umblaseră în trup de carne şi sânge? Acest lucru s-a petrecut în felul următor.

Să presupunem că după Sărbătoarea Rusaliilor o asemenea imagine s-ar ivi în faţa sufletului unuia dintre apostoli. El ar vedea că umblase împreună cu Cel înviat,

cum Cel înviat îi dăduse învăţături. Dar nu L-ar fi recunoscut. E drept că ar fi văzut o fiinţă cerească, spirituală, dar nu L-ar fi recunoscut. S-ar fi amestecat aici o alta imagine. O asemenea imagine s-a amestecat în imaginea pur spirituală care reprezenta o trăire a apostolilor, prin care ei trecuseră în mod real, împreună cu Christos Iisus, înainte de Misterul de pe Golgota. A existat o scenă în care ei au simţit că li se dă învăţătura, prin Christos Iisus, despre misterul spiritului. Dar nu L-au recunoscut. S-au văzut stând faţă în faţă cu fiinţa spirituală care-i învăţa şi, pentru ca ei să-şi dea seama despre ce e vorba, imaginea s-a transformat, rămânând totodată cum era, în imaginea Cinei celei de Taină, pe care o trăiseră împreună cu Christos Iisus. Reprezentaţi-vă în mod real că un asemenea apostol a avut în faţa sa trăirea suprasensibilă cu Cel înviat, iar ceva mai târziu, acţionând din fundal, imaginea Cinei celei de Taină. De-abia atunci şi-au dat seama că Cel împreună cu care umblaseră odinioară în trup, e Acelaşi cu Cel care le dădea acum învăţături, sub o cu totul altă înfăţişare, pe care o luase după Misterul de pe Golgota. A fost o contopire totală a amintirilor din starea de conştienţă care fusese ca o stare de somn, şi amintirile de dinainte. Ei au vieţuit acest lucru ca şi cum ar fi fost două imagini ce se suprapuneau: O imagine dintre trăirile de *după* Misterul de pe Golgota şi una *dinaintea* acestui eveniment, care străfulgera parcă din perioada în care conştienţa lor se întunecase atât de mult încât nu mai putuseră participa sufleteşte la ceea ce se petrecea. În acest fel, au ajuns să-şi dea seama că aceste două entităţi erau una: Cel înviat şi Acela care umblase împreună cu ei odinioară, cu relativ puţin timp înainte, în trup. Şi acum ei şi-au spus: înainte de a fi fost treziţi astfel, prin faptul că am fost fecundaţi cu iubirea cosmică atotcuprinzătoare, noi

am fost ca răpiţi din starea noastră de conştienţă obişnuită. Iar Christos, Cel înviat, era cu noi. El ne-a luat cu Sine, fără ca noi să ştim, cum s-ar putea spune, în împărăţia Sa, a umblat împreună cu noi şi ne-a dezvăluit tainele împărăţiei Sale, care acum, după Misterul Rusaliilor, ca şi cum ar fi fost trăirile unui vis, se ridică la nivelul conştienţei obişnuite.

Acesta e lucrul pe care-l trăieşti umplându-te de uimire: Faptul că întotdeauna o imagine a trăirii unuia dintre apostoli împreună cu Christos *după* Misterul de pe Golgota se suprapune peste o imagine de *dinainte* de Misterul de pe Golgota, pe care o trăiseră împreună cu Christos Iisus aflându-se în corp fizic şi ştiind acest lucru în mod real, prin conştienţa normală.

Am început prin comunicarea a ceea ce poate fi citit în Evanghelia a Cincea şi, la sfârşitul acestei prime comunicări, pe care am avut sarcina de a o face astăzi, îmi cer îngăduinţa de a rosti în faţa dvs. câteva cuvinte personale, care trebuie spuse, alături de acest fapt real. Mă simt dator, aş zice, din punct de vedere ocult, să vorbesc acum despre aceste fapte. Dar voiam să vă spun următoarele: Ştiu foarte bine că trăim într-o epocă în care se pregătesc multe lucruri pentru viitorul apropiat al Pământului şi că în cadrul societăţii noastre – care de-acum se numeşte antroposofică – trebuie să ne simţim drept acei oameni în care mijesc zorile presimţirii că în sufletele oamenilor există ceva care trebuie pregătit pentru viitor, şi că acest ceva trebuie pregătit. Ştiu, vor veni vremuri în care se va putea vorbi despre aceste lucruri într-un cu totul alt mod decât ne-o permite epoca noastră. Fiindcă noi suntem cu toţii nişte copii ai epocii. Dar va veni un viitor nu prea îndepărtat, în care se va putea vorbi mai exact, mai precis, în care poate că lucrurile care astăzi pot fi cunoscute doar

pe cale aluzivă, vor putea fi cunoscute mult, mult mai exact, în cronica spirituală a devenirii. Asemenea vremuri vor veni, chiar dacă omenirii actuale aşa ceva îi pare atât de puţin probabil. Totuşi, chiar din acest motiv există o anumită îndatorire de a vorbi tocmai astăzi, ca un fel de pregătire, despre aceste lucruri. Şi, chiar dacă m-a costat destul de mult hotărârea de a vorbi despre un acest subiect, a cântărit mai mult în balanţă îndatorirea faţă de ceea ce trebuie pregătit în epoca noastră. Şi aşa se face că vorbesc astăzi pentru prima oară, tocmai aici, în faţa dvs., despre acest subiect.

Dacă spun că această hotărâre m-a costat destul de mult, vă rog să înţelegeţi aceste cuvinte exact aşa cum le-am rostit. Vă rog în mod insistent să înţelegeţi cu adevărat lucrurile pe care le am de spus tocmai cu această ocazie numai ca pe un fel de îndemn, ca pe ceva care, în viitor, va putea fi exprimat, cu siguranţă, mult mai bine şi mai precis. Iar expresia "m-a costat destul de mult" o veţi înţelege mai bine dacă-mi permiteţi să nu reprim o remarcă personală: îmi este absolut limpede faptul că pentru cercetarea spirituală căreia i-am dedicat activitatea mea, multe lucruri nu pot fi scoase, la început, din scrierea spirituală a lumii, decât într-un mod extraordinar de dificil şi cu multă trudă; tocmai lucrurile de acest fel! Şi nu m-aş mira deloc dacă acest cuvânt, "îndemn", pe care l-am folosit ar avea un sens mult mai important şi mai larg decât cel în care trebuie înţeles el astăzi. Nu vreau să spun deloc că sunt în stare deja astăzi să relatez în mod precis tot ceea ce se înfăţişează în scrierea spirituală. Fiindcă tocmai eu simt unele dificultăţi şi osteneli când se pune problema de a scoate din Cronica Acaşă imagini referitoare la misterele creştinismului. Simt că e anevoios să aduci aceste imagini până la densificarea necesară, să le fixezi, şi consider,

oarecum, că e în karma mea să trebuiască să spun ceea ce spun. Fiindcă, în mod absolut neîndoios, toate acestea mi-ar cere mai puţină osteneală dacă aş fi în situaţia multora dintre contemporanii noştri, aceea de a fi primit în cei dintâi ani ai vieţii o educaţie cu adevărat creştină. Dar nu aşa s-a întâmplat; am crescut într-un mediu de liber cugetători, iar studiile mele universitare au făcut din mine tot un liber-cugetător. Formaţia mea a fost de natură pur ştiinţifică. Aşa că-mi cere efort să găsesc acum lucrurile despre care am datoria să vorbesc.

Poate că am voie să fac această remarcă personală, din două motive: Pentru că, din cauza unei lipse de conştiinţă cu totul ciudate, în lume a fost răspândit un basm prostesc, idiot, cum că aş avea legături cu anumite curente catolice [Nota 15]. Din toate aceste afirmaţii nu e adevărat nici cel mai mic cuvânt. Unde s-a ajuns cu ceea ce e numit azi, de către mulţi, teosofie, se poate vedea, pur şi simplu, din faptul că de pe solul teosofiei sunt răspândite în lume asemenea mistificări şi zvonuri lipsite de conştiinţă. Dar, din cauză că suntem obligaţi să nu facem abstracţie de asemenea afirmaţii, trecându-le cu vederea, ci trebuie să le punem în faţă adevărul, am voie să fac această remarcă personală. – Pe de altă parte, tocmai datorită faptului că în tinereţe am fost departe de creştinism, mă simt stând în faţa lui cu atât mai lipsit de idei preconcepute şi cred că, deoarece de-abia spiritul m-a condus spre creştinism şi spre Entitatea lui Christos, am un anumit drept, tocmai în acest domeniu, să-mi atribui o gândire lipsită de idei preconcepute şi nepărtinitoare, când fac afirmaţii referitoare la aceste lucruri. Poate că – tocmai în acest ceas din istoria lumii – se va putea acorda mai multă crezare cuvintelor unui om care vine din direcţia culturii ştiinţifice, care în tinereţea sa a fost departe de creştinism, decât

unuia care a fost în legătură cu creştinismul din copilărie. Şi, cu adevărat, nu cred că poate fi în defavoarea creştinismului, dacă el e prezentat, în elementele sale mai adânci, de către o conştienţă care a găsit drumul spre creştinism pornind chiar de la spirit. Dacă veţi lua în serios aceste cuvinte, veţi găsi sugerat ce anume trăieşte în mine însumi când vă vorbesc acum despre misterele pe care aş vrea să le desemnez drept misterele Evangheliei a Cincea.

CONFERINŢA A III-A

Kristiania (Oslo), 3 octombrie 1913

Dacă am spus ieri că acei oameni pe care-i numim de obicei apostolii lui Christos Iisus au trăit o anumită trezire în acel moment care începe la Sărbătoarea Rusaliilor, prin aceasta n-am afirmat deloc că lucrurile despre care trebuie să vorbesc, drept conţinut al Evangheliei a Cincea, ar fi fost prezente imediat, aşa cum le-am relatat eu, în conştienţa, în deplina conştienţă a apostolilor. În orice caz, când conştienţa clarvăzătoare se cufundă în sufletele apostolilor, ea recunoaşte acele imagini în sufletele lor. Dar în apostolii înşişi, toate acestea trăiau pe atunci mai puţin sub formă de imagine, trăiau, dacă pot spune astfel, sub formă de viaţă, de viaţă nemijlocită, drept sentiment şi putere a sufletului. Iar ceea ce apostolii au fost în stare să spună atunci, fermecându-i chiar şi pe grecii acelei epoci, dând impulsul pentru ceea ce noi numim evoluţie a creştinismului, ceea ce purtau astfel în ei drept putere a sufletului, drept putere a inimii, a înflorit în sufletele lor drept forţă vie a Evangheliei a Cincea. Ei au putut să vorbească aşa cum au vorbit, au putut să acţioneze aşa cum au acţionat, datorită faptului că lucrurile pe care noi le

descifrăm acum drept Evanghelia a Cincea, existau în mod viu în sufletele lor, chiar dacă nu le-au povestit în cuvinte, aşa cum trebuie să povestim noi astăzi această Evanghelie a Cincea. Fiindcă ei primiseră, aşa cum ştim, ca printr-un fel de trezire, fecundarea cu iubirea cosmică atotcuprinzătoare şi sub influenţa acestei fecundări au acţionat în continuare. Forţa care acţiona în ei era ceea ce devenise Christos după Misterul de pe Golgota. Şi aici ne aflăm într-un punct în care trebuie să vorbim, în sensul Evangheliei a Cincea, despre viaţa pământească a lui Christos.

Nu e uşor, pentru noţiunile actuale, pentru noţiunile epocii prezente, să cuprindă în cuvinte ceea ce trebuie exprimat aici. Dar cu diferitele idei şi noţiuni pe care ni le-am format deja prin studiile noastre de ştiinţă spirituală, ne putem apropia de acest cel mai mare mister al Pământului. Dacă vrem să înţelegem fiinţa lui Christos, trebuie să folosim unele noţiuni, pe care le posedăm deja, datorită căutărilor noastre spiritual-ştiinţifice, într-o formă puţin schimbată, atunci când le aplicăm Entităţii Christice.

Să luăm ca punct de plecare, pentru a ajunge la o anumită claritate, ceea ce e numit de obicei Botezul în Iordan, oficiat de Ioan. În Evanghelia a Cincea, el ni se înfăţişează, raportat la viaţa pământească a lui Christos, ca ceva similar unei zămisliri în cazul unui pământean. Înţelegem viaţa lui Christos, începând din acest moment şi până la Misterul de pe Golgota, dacă o comparăm cu acea viaţă prin care trece embrionul uman în trupul mamei. De la Botezul în Iordan şi până la Misterul de pe Golgota, Entitatea Christică trece, deci, printr-un fel de viaţă embrionară. Iar Misterul de pe Golgota însuşi trebuie înţeles drept naşterea pământească a lui Christos, deci, moartea lui Iisus drept naşterea pământească a lui

Christos. Iar viaţa Sa pământească propriu-zisă trebuie s-o căutăm după Misterul de pe Golgota, când Christos a avut cu apostolii relaţiile descrise ieri, când aceştia se aflau într-o stare de conştienţă diferită de cea normală. Acesta e lucrul care a urmat după naşterea propriu-zisă a Entităţii Christice. Iar ceea ce e descris drept înălţarea la Cer şi revărsarea Sfântului Duh, care a urmat, trebuie înţeles, în cazul Entităţii Christice, drept ceea ce, la naşterea unui om, ne-am obişnuit să numim intrarea Sa în lumea spirituală. Iar viaţa în continuare a lui Christos în sfera Pământului, de la înălţarea la Cer sau de la Rusalii încoace, trebuie s-o comparăm cu ceea ce trăieşte sufletul uman când se află în aşa-numitul Devahan, în ţara spiritelor.

Vedem, deci, dragii mei prieteni, că prin Entitatea lui Christos avem în faţa noastră o entitate faţă de care trebuie să modificăm toate noţiunile pe care ni le-am însuşit despre felul cum se succed stările vieţii umane. Omul trece, după o scurtă perioadă intermediară, care e numită de obicei perioada de purificare, kamaloka, în lumea spirituală, spre a se pregăti pentru următoarea viaţă pământească. După ce moare, omul duce, aşadar, o viaţă spirituală. De la Rusalii încoace, Entitatea Christică a trăit ceva care, pentru ea, a însemnat ceea ce, pentru om, înseamnă trecerea în ţara spiritelor: contopirea cu sfera pământească. Şi, în loc să ajungă într-un Devahan, într-o sferă de existenţă spirituală, aşa cum face omul după moarte, Entitatea Christică a făcut sacrificiul de a-şi întemeia Cerul, ca să zic aşa, de a căuta Cerul pe Pământ. Omul pleacă de pe Pământ pentru a-şi muta domiciliul în Cer, dacă e să folosim o expresie din viaţa cotidiană. Christos a plecat din Cer pentru a-şi muta domiciliul pe Pământ. Vă rog să priviţi acest fapt în lumina potrivită şi să legaţi de el sentimentul a ceea ce s-a întâmplat prin

Entitatea Christică, sentimentul a ceea ce înseamnă jertfa propriu-zisă a Entității Christice, și anume faptul că a plecat din sferele spirituale, pentru a trăi împreună cu Pământul și cu oamenii de pe Pământ și pentru a-i duce astfel, mai departe, pe oameni, în evoluția de pe Pământ, prin impulsul pe care L-a dat astfel. Acest fapt ne spune deja că, înainte de Botezul în Iordan, Entitatea Christică nu aparținea sferei pământești. Ea s-a mutat, deci, din sferele suprapământești în sfera pământească. Iar ceea ce a fost vieţuit între Botezul în Iordan și Evenimentul Rusaliilor a trebuit să fie vieţuit, pentru ca Entitatea cerească a lui Christos să se transforme în Entitatea pământească a lui Christos. S-a spus infinit de mult, dacă acest mister a fost exprimat aici în cuvintele: De la Evenimentul Rusaliilor încoace Entitatea Christică se află la sufletele umane de pe Pământ; înainte ea nu se afla la sufletele umane de pe Pământ. Ceea ce a vieţuit Entitatea Christică de la Botezul în Iordan până la Evenimentul Rusaliilor s-a întâmplat pentru ca domiciliul unui Zeu, aflat în lumea spirituală, să poată fi schimbat cu un domiciliu aflat în sfera Pământească. Toate acestea s-au întâmplat pentru ca Entitatea divin-spirituală a lui Christos să poată lua forma care-i era necesară, pentru a trăi de atunci înainte împreună cu sufletele umane. De ce au avut loc, așadar, evenimentele din Palestina? Pentru ca Entitatea divin-spirituala a lui Christos să poată lua forma de care avea nevoie pentru a trăi împreună cu sufletele umane de pe Pământ.

Am arătat astfel, totodată, că evenimentul din Palestina este unic în felul lui, lucru asupra căruia am atras atenția adeseori: Acest eveniment înseamnă coborârea unei entități superioare, nepământene, în sfera de existență a Pământului și faptul că această entitate

nepământeană rămâne împreună cu sfera pământească, până când, sub influența ei, sfera pământească va fi trecut prin transformarea corespunzătoare. Din acea vreme Entitatea Christică actionează, deci, pe Pământ.

Dacă vrem să înțelegem total evenimentul Rusaliilor în sensul Evangheliei a Cincea, e necesar să apelăm la noțiunile pe care le-am elaborat prin știința spirituală. S-a atras atenția asupra faptului că în vremurile vechi aveau loc inițieri misteriale, că prin aceste inițieri sufletul uman era înălțat până pe treapta pe care participa la viața spirituală. Esența misteriilor precreștine devine cel mai clar sesizabilă dacă studiem misteriile persane sau ale lui Mithras. Aici existau șapte trepte de inițiere. Cel ce urma să fie condus spre treptele superioare ale trăirii spirituale, era condus mai întâi spre ceea ce poate fi numit, în mod simbolic, un „corb". Apoi el devenea un „ocult", un „ascuns". Când ajungea la a treia treaptă era un „luptător", la a patra, un „leu", la a cincea i se conferea numele poporului din care făcea parte. Ajuns la a șasea treaptă, el devenea un „erou solar", la a șaptea treaptă, un „părinte". În ceea ce privește primele patru trepte, e suficient, în epoca noastră, să spunem că omul era condus din ce în ce mai adânc și mai adânc în trăirea spirituală. La cea de-a cincea treaptă, omul dobândea facultatea de a avea o conștiență extinsă, astfel încât această conștiență extinsă îi dădea posibilitatea de a deveni un păzitor spiritual al întregului popor din care făcea parte. De aceea, i se și atribuia numele poporului respectiv. Când cineva era inițiat pe treapta a cincea în vechile misterii, el participa într-un anumit mod la viața spirituală.

Știm, tocmai dintr-un ciclu de conferințe pe care l-am prezentat aici [Nota 16], că popoarele de pe Pământ sunt conduse de cei pe care, în ierarhiile entităților superioare,

îi numim arhangheli. În această sferă era înălţat iniţiatul de pe treapta a cincea, astfel că el lua parte la viaţa arhanghelilor. Era nevoie de asemenea iniţiaţi de pe treapta a cincea, era nevoie de ei în Cosmos. Din acest motiv, pe Pământ exista o iniţiere pentru treapta a cincea. Când o asemenea personalitate era iniţiată în misterii şi trecea prin toate trăirile sufletesc-lăuntrice corespunzătoare treptei a cincea, când ajungea să aibă conţinutul sufletesc corespunzător, atunci, s-ar putea spune, arhanghelul acelui popor, din care făcea parte personalitatea respectivă, privea jos, spre acel suflet şi citea în el, cum am citi noi într-o carte care ne comunică anumite lucruri, pe care trebuie să le ştim, ca să putem săvârşi o faptă sau alta. Arhanghelii citeau în sufletele celor iniţiaţi pe treapta a cincea ce anume îi trebuia, de ce avea nevoie un popor. Pentru ca arhanghelii să poată conduce în mod just, e necesar ca pe Pământ să existe iniţiaţi pe treapta a cincea. Aceşti iniţiaţi sunt mijlocitorii dintre conducătorii propriu-zişi ai popoarelor, arhanghelii, şi poporul însuşi. S-ar putea spune că ei duc sus, în sfera arhanghelilor, ceea ce trebuie să existe acolo, pentru ca poporul să poată fi condus în mod just.

Cum putea fi dobândită treapta a cincea în vechile epoci precreştine? Ea nu putea fi dobândită dacă sufletul omului rămânea în trup. Sufletul omului trebuia să fie scos din trup. Iniţierea consta tocmai în faptul că sufletul omului era scos afară din trup. Şi, fiind în afara trupului, sufletul trecea prin toate experienţele care-i dădeau conţinutul descris adineaori. Sufletul trebuia să părăsească Pământul, să se înalţe în lumea spirituală, pentru a atinge ceea ce avea de atins.

Când se ajungea la a şasea treaptă de iniţiere, treapta de erou solar, în sufletul unui asemenea erou solar se

punea în mişcare ceea ce e necesar nu numai pentru conducerea, pentru călăuzirea şi îndrumarea unui popor, ci ceea ce e mai înalt decât simpla conducere şi călăuzire a unui popor. Dacă vă îndreptaţi privirea spre evoluţia întregii omeniri de pe Pământ, veţi vedea că popoarele se nasc şi dispar, că popoarele, aş zice, se transformă. Popoarele se nasc şi mor, la fel ca oamenii individuali. Dar ceea ce a făcut un popor pentru evoluţia Pământului trebuie să fie păstrat pentru întreaga evoluţie a omenirii de pe Pământ. Nu trebuie condus şi îndrumat doar un singur popor, munca pământească pe care un popor a depus-o trebuie dusă mai departe, dincolo de existenţa acelui popor. Pentru ca realizările unui anumit popor să poată fi duse, dincolo de existenţa acelui popor, de către nişte spirite aflate pe o treaptă mai înaltă decât cea a arhanghelilor, de către spiritele timpului, era necesar să existe iniţiaţii de pe treapta a şasea, eroii solari. Fiindcă în ceea ce trăia în sufletul unui erou solar, fiinţele lumilor superioare puteau citi ceea ce făcea ca munca depusă de un popor să fie introdusă în contextul muncii depuse de întreg neamul omenesc. În acest fel puteau fi dobândite forţele care integrează în mod just munca unui popor în munca întregii omeniri. Ceea ce trăia într-un erou solar era dus peste toată suprafaţa Pământului. Şi, după cum iniţiatul care dorea să fie iniţiat pe treapta a cincea din vechile misterii trebuia, pentru a trece prin trăirile necesare, să iasă din trup, şi cel care urma să devină erou solar trebuia să iasă din trupul său şi să aibă cu adevărat drept domiciliu, în perioada când era afară din trup, Soarele.

Sunt lucruri care-i sună aproape legendar conştienţei actuale, ba poate chiar par prostii. E valabil, în schimb, cuvântul lui Pavel [Nota 17], că ceea ce în faţa Zeilor este înţelepciune, e considerat adeseori prostie de către

oameni. Prin urmare, eroul solar trăia pe parcursul acestei perioade din iniţierea sa împreună cu întregul sistem solar. Soarele e domiciliul său, la fel cum omul obişnuit trăieşte pe Pământ, ca planetă a sa. La fel cum în jurul nostru se află munţi şi râuri, pentru eroul solar există, în perioada iniţierii sale, planetele sistemului solar. În timpul iniţierii sale, eroul solar trebuia să fie răpit şi dus pe Soare. În vechile misterii aşa ceva putea fi atins numai în afara trupului. Şi când omul respectiv se întorcea în trupul său, el îşi amintea ce trăise în afara trupului şi putea folosi aceste trăiri ca forţe active puse în slujba evoluţiei întregii omeniri, pentru binele întregii omeniri. Aşadar, în timpul iniţierii, eroii solari ieşeau din trup; după ce se umpleau cu aceste forţe, se întorceau la loc în trup. După ce se întorseseră, aveau în suflet forţele care puteau să integreze munca unui popor în întreaga evoluţie a omenirii.

Şi ce trăiau aceşti eroi solari pe parcursul celor trei zile şi jumătate ale iniţierii lor? În timp ce – putem să spunem, desigur, aşa – nu umblau pe Pământ, ci pe Soare, oare ce vieţuiau ei? Ei trăiau în comuniune cu Christos, care înainte de Misterul de pe Golgota nu era pe Pământ! Toţi vechii eroi solari se înalţau astfel în sfera solară, fiindcă numai acolo putea fi trăită, în vremurile vechi, comuniunea cu Christos. Din această lume în care erau nevoiţi să urce, în timpul iniţierii, vechii iniţiaţi, de acolo a coborât Christos pe Pământ. Putem, deci, spune: Ceea ce era atins în vremurile vechi prin întreaga procedură a iniţierii, în cazul câtorva oameni individuali, a fost atins în zilele Rusaliilor, ca printr-un fenomen natural, de cei care erau apostolii lui Christos. Dacă înainte fusese necesar ca sufletele umane să se înalţe până la Christos, acum Christos coborâse la apostoli. Iar apostolii deveniseră, într-un anumit sens, nişte suflete care purtau în ele acel conţinut

pe care-l avuseseră în sufletele lor vechii eroi solari. Forţa spirituală a Soarelui se revărsase peste sufletele acestor oameni şi de atunci înainte a acţionat mai departe în evoluţia omenirii. Pentru ca aşa ceva să se poată întâmpla, pentru ca activitatea unei forţe cu totul noi să poată veni pe Pământ, a fost necesar să aibă loc evenimentul din Palestina, Misterul de pe Golgota.

Din ce s-a constituit însă existenţa pământească a lui Christos? Ea s-a constituit din suferinţa cea mai adâncă, dintr-o suferinţă care depăşeşte orice pu-tere umană de a-şi reprezenta suferinţa. Pentru a se ajunge la nişte noţiuni juste asupra acestei probleme, e necesar iarăşi să dăm la o parte câteva piedici pe care le opune conştienţa actuală. Trebuie să intercalez câte o remarcă, în explicarea Evangheliei a Cincea.

De curând a apărut o carte pe care v-aş recomanda-o în mod deosebit ca lectură, pentru că a fost scrisă de un om foarte inteligent şi pentru că ea vă poate arăta ce absurdităţi pot să spună unii oameni inteligenţi despre problemele spirituale. Mă refer la cartea „Despre moarte" a lui *Maurice Maeterlinck* [Nota 18]. Printre diferitele lucruri absurde cuprinse în această carte se numără şi afirmaţia că după ce omul moare, el nu mai poate suferi, pentru că atunci e un spirit, nu mai posedă un corp fizic. Iar un spirit nu poate suferi. Numai trupul suferă. – Maeterlinck, omul inteligent, cade, aşadar, pradă iluziei că numai fizicul poate suferi şi că, de aceea, un mort nu poate suferi. El nu-şi dă seama deloc de absurditatea fenomenală, aproape incredibilă, care constă în afirmaţia că trupul fizic, care constă din forţe şi substanţe chimice, e singurul care suferă. Ca şi cum suferinţa ar fi legată de substanţele şi forţele fizice! Substanţele şi forţele fizice nu suferă deloc. Dacă ele ar putea suferi, atunci şi o piatră ar trebui să poată

suferi. Corpul fizic nu poate suferi; ceea ce suferă e, totuşi, spiritul, sufletul. Azi s-a ajuns atât de departe încât oamenii cred, în legătură cu lucrurile cele mai simple, exact contrariul a ceea ce are sens. N-ar exista suferinţele din kamaloka dacă viaţa spirituală n-ar putea suferi. Suferinţa din kamaloka constă tocmai în faptul că sufletul simte lipsa corpului fizic, el îi simte lipsa cu adevărat. Cine crede că un spirit nu poate suferi, nu-şi va putea forma nici reprezentarea justă despre suferinţa infinită prin care a trecut spiritul lui Christos pe parcursul celor trei ani trăiţi în Palestina.

Înainte de a vorbi despre această suferinţă, trebuie să vă mai atrag atenţia asupra unui lucru. Trebuie să luăm seama la faptul că, prin Botezul în Iordan, pe Pământ a coborât un spirit, că el a trăit atunci timp de trei ani într-un corp fizic şi că, apoi, a îndurat, în acest corp fizic, moartea pe Golgota, un spirit care, înainte de Botezul în Iordan, trăise în cu totul alte condiţii decât cele pământeşti. Şi ce înseamnă oare că acest spirit a trăit în cu totul alte condiţii decât cele pământeşti? Înseamnă, din punct de vedere antroposofic, că acest spirit n-a avut nici karmă pământească. Vă rog să încercaţi să vedeţi ce înseamnă aceasta. Un spirit a trăit timp de trei ani în trupul lui Iisus din Nazaret, care a parcurs acest drum pe Pământ fără a avea în sufletul lui o karmă pământească. Prin aceasta, toate experienţele şi trăirile pământeşti prin care a trecut Christos dobândesc o cu totul altă importanţă decât experienţele prin care trece un suflet uman. Când suferim, când trecem printr-o experienţă sau alta, ştim că suferinţele îşi au temeiul în karmă. Dar pentru spiritul lui Christos n-a fost aşa. El trebuia să treacă printr-o experienţa, timp de trei ani, fără ca asupra Lui să fi apăsat vreo karmă. Ce a însemnat, deci, pentru El, aceasta

situaţie? O suferinţă lipsită de un sens karmic, o suferinţă cu adevărat nemeritată, o suferinţă fără vină! Evanghelia a Cincea este Evanghelia antroposofică şi ea ne arată că viaţa de trei ani a lui Christos e singura viaţă într-un trup uman trăită fără karmă, singura viaţă la care noţiunea de karmă în sens omenesc, nu poate fi aplicată.

Dar studierea în continuare a acestei Evanghelii ne mai învaţă să recunoaştem şi un alt aspect al acestei vieţi care a durat trei ani. Nici această întreagă viaţă, trăită timp de trei ani pe Pământ, nu a produs nici un fel de karmă, nici ea nu s-a încărcat de vreo vină. Prin urmare, pe Pământ a fost trăită o viaţă, timp de trei ani, care nu fusese condiţionată de nici o karmă. Trebuie numai să primim într-un sens foarte profund toate aceste idei şi noţiuni, care ne sunt transmise astfel, şi vom câştiga un ajutor remarcabil pentru o înţelegere justă a acestui eveniment extraordinar petrecut în Palestina, care, altfel, rămâne în multe privinţe cu adevărat inexplicabil. Multe aspecte trebuie adunate la un loc, dacă vrem să-l înţelegem. Câte explicaţii, care se contrazic între ele, n-au apărut în urma lui, în câte feluri n-a fost răstălmăcit! Şi totuşi, cum a făcut să se nască, în evoluţia omenirii, un impuls după altul! Numai că aceste lucruri nu sunt luate întotdeauna în sensul lor just, adânc. Cândva se va vorbi cu totul altfel despre ele, când se va înţelege ceea ce am sugerat aici, spunând că în acest caz avem în faţa noastră o viaţă Pământească de trei ani care a fost trăită fără să aibă o karmă.

Cât de neatent trece, de multe ori, omul, pe lângă nişte lucruri care, de fapt, au o profundă importanţă! Poate că unii dintre dvs. au auzit câte ceva despre cartea „Viaţa lui Iisus" de Ernest Renan, apărută în anul 1863. Aceasta carte e citită fără să se ia seama cu adevărat la ceea ce e semnificativ în ea. Poate că, mai târziu, oamenii se vor mira

că până astăzi nenumăraţi oameni au citit această carte fără a simţi, de fapt, ce e deosebit, ciudat în ea. Ciudat e faptul că această carte este un amestec dintre o relatare sublimă şi un roman pentru slujnice. Cândva se va considera că e o ciudăţenie nemaipomenită faptul că au putut fi amestecate aceste două lucruri, o descriere frumoasă şi un adevărat roman pentru slujnice. Citiţi romanul „Viaţa lui Iisus" de Ernest Renan, având conştienţa acestui lucru, citiţi şi vedeţi ce face el din Christos, care pentru el este, în principal, bineînţeles, Christos Iisus. El face din acesta un erou care, la început, are intenţii foarte bune, care e un mare binefăcător al omenirii, dar care se lasă, apoi, dus de valul entuziasmului maselor populare şi cedează pas cu pas voinţei şi dorinţelor poporului, cedează în faţa a ceea ce îi place poporului să audă să i se spună.

Ernest Renan aplică asupra lui Christos în stil mare ceea ce, în stil mic, găsim aplicat adeseori la noi înşine. Fiindcă se întâmplă ca unii oameni, care văd că ceva, de exemplu, teosofia, se răspândeşte în lume, îi aduc maestrului următoarea critică: La început el avea nişte intenţii foarte bune, dar apoi au venit adepţii cei răi, care l-au linguşit şi l-au stricat. Şi el a căzut în prada greşelii de a spune ceea ce le place auditorilor să audă. – Aşa tratează Ernest Renan viaţa lui Christos. Nu se sfiieşte să trateze învierea lui Lazăr ca pe un fel de înşelătorie, pe care Christos a pus-o în scenă ca să aibă un bun mijloc agitatoric! Nu se sfiieşte să-l arate pe Christos Iisus ajungând într-un fel de stare furibundă, într-o stare de mânie pătimaşă şi căzând tot mai mult în prada instinctului popular! Prin aceasta, el amestecă elementele unui roman pentru slujnice în descrierile sublime care sunt conţinute în această carte. Iar aspectul ciudat constă în faptul că o simţire cât de cât sănătoasă – ei bine, vreau să mă exprim

în mod reţinut – ar trebui să dea înapoi speriată, dacă i s-ar descrie o entitate care, la început, are intenţiile cele mai bune, dar până la urmă cade pradă instinctelor populare şi înscenează tot felul de înşelătorii. Renan nu se simte însă deloc speriat de aşa ceva, ci găseşte nişte cuvinte frumoase, încântătoare, pentru a descrie această personalitate. Curios, nu-i aşa! Dar acesta e un exemplu care arată cât de mare este înclinaţia sufletelor umane faţă de Christos, cu totul independent de faptul că-L înţeleg sau nu pe Christos, sau chiar dacă nu înţeleg nimic din Entitatea lui Christos. Se poate ajunge atât de departe, încât, un asemenea om să transforme viaţa lui Christos într-un roman pentru slujnice şi totuşi să nu găsească expresii destul de admirative pe cât ar vrea, pentru a îndrepta cugetul oamenilor spre această personalitate. O asemenea atitudine e posibilă numai faţă de o entitate care intră în evoluţia Pământului aşa cum a intrat Entitatea Christică. O, pe Pământ ar fi fost produsă multă karmă, în cei trei ani trăiţi de Christos pe Pământ, dacă El ar fi trăit în modul descris de Renan. Dar în viitor se va vedea că o asemenea descriere, pur şi simplu, se va distruge, în mod inevitabil, fiindcă oamenii îşi vor da seama că viaţa lui Christos nu a adus cu sine nici un fel de karmă şi nici nu a creat karmă. Aceasta este solia Evangheliei a Cincea.

Prin urmare, evenimentul de la malul Iordanului, pe care-l numim Botezul săvârşit de Ioan, a fost ceva ce poate fi comparat cu o zămislire din viaţa unui pământean. Evanghelia a Cincea ne spune că acele cuvinte care se găsesc în Evanghelia lui Luca sunt o redare justă a ceea ce ar fi putut fi auzit, dacă o conştienţă evoluată, clarvăzătoare, ar fi ascultat expresia cosmică a misterului care a avut loc atunci. Cuvintele care au răsunat din Cer au sunat aşa: „Acesta este Fiul meu mult iubit, astăzi l-am

zămislit." Acestea sunt cuvintele Evangheliei lui Luca, şi aceasta este, de asemenea, redarea justă a ceea ce s-a întâmplat atunci: zămislirea, primirea lui Christos în entitatea Pământului. Acesta e lucrul care s-a petrecut în Iordan.

Să facem abstracţie, pentru moment, de personalitatea pământească asupra căreia a coborât spiritul lui Christos în momentul Botezului în Iordan. Vom vorbi despre aceasta în zilele următoare. Să reţinem pentru astăzi doar faptul că a venit acolo un anume Iisus din Nazareth, care şi-a oferit trupul Entităţii lui Christos. Acuma, Evanghelia a Cincea ne spune – şi acesta este mesajul pe care-l putem citi cu ajutorul privirii clarvăzătoare întoarse spre trecut – că ea nu s-a unit de la bun început total cu trupul lui Iisus din Nazareth, că Entitatea Christică era legată, la început, din prima clipă a umblării sale pe Pământ, numai printr-o legătură foarte slabă cu trupul lui Iisus din Nazareth. Nu a fost o legătură aşa cum e, la omul obişnuit, legătura dintre corporalitate şi suflet, în aşa fel încât sufletul locuieşte cu totul în trup, Entitatea Christică putea părăsi oricând trupul lui Iisus din Nazareth, de exemplu, când acest lucru era necesar. În timp ce trupul lui Iisus din Nazareth se afla undeva, cufundat într-o stare asemănătoare somnului, în spirit, Entitatea Christică făcea un drum spre un loc sau altul, după cum era necesar în acele momente.

Evanghelia a Cincea ne arată că nu întotdeauna era prezent trupul lui Iisus din Nazareth când Entitatea Christică le apărea apostolilor; adeseori, trupul lui Iisus din Nazareth rămânea într-un loc oarecare, şi numai spiritul, spiritul lui Christos le apărea apostolilor. Dar El apărea atunci în aşa fel încât ei puteau confunda apariţia în spirit cu trupul lui Iisus din Nazareth. Ei observau că exista o

deosebire, dar ea era prea neînsemnată ca s-o fi putut observa întotdeauna cu claritate. În cele patru Evanghelii, acest aspect nu iese prea mult în evidenţă; Evanghelia a Cincea ni-l spune clar. Apostolii n-au putut distinge întotdeauna în mod clar: Acum Îl avem în faţa noastră pe Christos în trupul lui Iisus din Nazareth, sau acum Îl avem pe Christos doar ca entitate spirituală. Deosebirea nu era întotdeauna clară, ei nu ştiau întotdeauna dacă era una sau alta dintre aceste două situaţii. De cele mai multe ori, ei au considerat că ceea ce li se arăta – nu reflectau prea mult la aceasta – este Christos Iisus, adică spiritul lui Christos, în măsura în care-L recunoşteau ca atare în trupul lui Iisus din Nazareth. Dar ceea ce s-a petrecut, treptat, în cursul vieţii de trei ani trăite pe Pământ, a fost faptul că, în aceşti trei ani, am putea spune, spiritul s-a legat tot mai strâns şi mai strâns de trupul lui Iisus din Nazareth, că Entitatea Christică a devenit tot mai asemănătoare, ca entitate eterică, cu corpul fizic al lui Iisus din Nazareth.

Remarcaţi că aici, iarăşi, s-a petrecut, cu Entitatea Christică, altceva decât ce se întâmplă cu trupul omului obişnuit. Dacă vrem să înţelegem despre ce e vorba aici, e just să spunem: Omul obişnuit e un microcosmos, în raport cu macrocosmosul, o copie în mic a întregului macrocosmos, fiindcă ceea ce se exprimă în corpul fizic al omului, ceea ce devine omul pe Pământ, oglindeşte întreg Cosmosul mare. La Entitatea Christică este exact invers. Entitatea solară macrocosmică se modelează după forma microcosmosului uman, se comprimă tot mai mult şi mai mult, astfel încât devine din ce în ce mai asemănătoare cu microcosmosul uman. Aici este exact invers decât în cazul omului obişnuit.

La începutul vieţii pământeşti a lui Christos, imediat după Botezul în Iordan, legătura cu trupul lui Iisus din

Nazareth era încă cea mai slabă. Entitatea Christică încă se afla cu totul în afara trupului lui Iisus din Nazareth. Pe atunci, ceea ce a făcut Entitatea Christică, umblând pe Pământ, era încă ceva cu totul suprapământesc. Ea a săvârşit vindecări care nu pot fi săvârşite prin nici o putere omenească. Ea le-a vorbit oamenilor cu o putere de convingere care era de natură divină. Entitatea Christică, parcă doar încătuşându-se pe sine însăşi de trupul lui Iisus din Nazareth, acţiona drept Entitate Christică suprapământească. Dar ea s-a făcut din ce în ce mai asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth, s-a comprimat, s-a înghesuit din ce în ce mai mult în condiţiile de viaţă pământeşti şi a trecut prin experienţa că forţa divină a dispărut treptat. Entitatea Christică a trecut prin toate acestea, devenind din ce în ce mai asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth, o evoluţie care, dintr-un anumit punct de vedere, a fost una descendentă. Entitatea Christică a trebuit să simtă cum puterea şi forţa dumnezeiască dispar tot mai mult, pe măsură ce devenea mai asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth. Dumnezeu a devenit treptat om.

Aşa cum cineva, îndurând chinuri infinite, vede cum trupul lui scade pe zi ce trece, aşa a văzut Entitatea lui Christos, scăzând, conţinutul ei divin, pe măsură ce devenea tot mai asemănătoare, ca entitate eterică, cu trupul pământesc al lui Iisus din Nazareth, până când a devenit atât de asemănătoare cu acesta, încât a putut să simtă frica, la fel ca un om. E ceea ce descriu şi celelalte Evanghelii, când Christos Iisus iese cu ucenicii săi pe Muntele Măslinilor, când Entitatea Christică aflată în trupul lui Iisus din Nazareth a avut pe frunte broboane de sudoare, din cauza fricii. Aceasta a fost transformarea în om a lui Christos, devenirea din ce în ce mai asemănătoare

omului a lui Christos, asemuirea Sa cu trupul lui Iisus din Nazareth. În măsura în care entitatea eterică a lui Christos a devenit tot mai asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth, Christos a devenit om. Forţele spirituale miraculoase ale Zeului au scăzut şi apoi au dispărut. Şi vedem apoi întregul drum al patimilor Fiinţei Christice, care a început în momentul când, la puţin timp după Botezul în Iordan, a ajuns, prin forţele sale dumnezeieşti, să vindece bolnavi şi să scoată afară demoni, când oamenii cuprinşi de uimire, după ce văzuseră asemenea fapte săvârşite de Christos, au zis: Aşa ceva n-a mai făcut niciodată vreo fiinţă pe Pământ. – A fost perioada în care Entitatea Christică era încă foarte puţin asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth. De la aceasta veneraţie plină de uimire a admiratorilor adunaţi în jurul Său, El parcurge, în cursul celor trei ani, drumul care duce până la momentul când Entitatea Christică a devenit atât de asemănătoare cu trupul lui Iisus din Nazareth încât, în acest trup bolnav şi fără vlagă al lui Iisus din Nazareth, cu care devenise atât de asemănător, n-a mai putut să răspundă la întrebările lui Pilat, Irod şi Caiafa. Ea se asimilase atât de mult trupului lui Iisus din Nazareth, trupului care devenea din ce în ce mai slab şi mai slab, din ce în ce mai bolnav şi mai bolnav, încât la întrebarea: Ai zis că vei dărâma templul şi-l vei ridica iarăşi în trei zile? –, din trupul vlăguit al lui Iisus din Nazareth, Entitatea Christică n-a mai vorbit, ci a rămas mută în faţa marelui preot al evreilor, încât a rămas mută în faţa lui Pilat, care întrebase: Ai spus că eşti regele iudeilor? – Acesta a fost drumul patimilor, de la Botezul în Iordan până la cea mai mare neputinţă. Şi curând după aceea, mulţimea plină de uimire, care admirase mai înainte forţele miraculoase suprapământeşti ale Entităţii Christice, nu mai era adunată în jurul Lui, admirându-L, ci stătea în

faţa Crucii, bătându-şi joc de neputinţa lui Dumnezeu care devenise om, prin cuvintele: Dacă eşti un Zeu, coboară de pe Cruce. I-ai ajutat pe alţii, acuma ajută-te pe Tine însuţi! De la plinătatea divină a forţelor până la neputinţa totală – acesta a fost drumul patimilor lui Dumnezeu. Un drum de infinită suferinţă pentru Dumnezeul devenit om, la care s-a adăugat suferinţa cauzată de decăderea omenirii, care ajunsese atât de departe, cum era în perioada Misterului de pe Golgota. E vorba de perioada înaltei dezvoltări intelectuale a omenirii, aşa cum am sugerat aici.

Dar această îndurare a suferinţelor a dat naştere spiritului care, de Rusalii, s-a revărsat asupra apostolilor. Din aceste dureri s-a născut iubirea cosmică atotcuprinzătoare, care, la Botezul în Iordan, coborâse din sferele suprapământeşti, cereşti, în sfera pământească, devenind asemănătoare omului, asemănătoare trupului uman şi care trecuse prin infinita suferinţă ce nu poate fi concepută de nici o gândire omenească, care a trecut prin momentul neputinţei supreme a Dumnezeirii, pentru a da naştere, din sine, acelui impuls pe care-l cunoaştem, în cadrul evoluţiei ulterioare a omenirii, sub numele de Impulsul Christic.

Acestea sunt lucrurile de care trebuie să ţinem seama, dacă vrem să înţelegem sensul adânc, întreaga importanţă şi semnificaţie a Impulsului Christic, aşa cum vor trebui ele să fie înţelese, pe măsură ce evoluţia omenirii se îndreaptă spre viitor, lucruri de care omenirea va avea nevoie, pentru a înainta pe cărarea culturii şi civilizaţiei, pe cărarea evoluţiei sale.

CONFERINȚA A IV-A

Kristiania (Oslo), 5 octombrie 1913

Când încep să vorbesc despre ceea ce trebuie spus astăzi, ca făcând parte din Evanghelia a Cincea, aflu un fel de liniştire în finalul Evangheliei lui Ioan. Ne aducem aminte de acest final, unde stă scris că în Evanghelii n-au fost consemnate, în nici un caz, toate evenimentele care au avut loc în jurul lui Christos Iisus. Căci, aşa stă scris acolo, dacă s-ar fi consemnat totul, lumea n-ar fi avut cărţi destule care să cuprindă toate acestea. Aşa că un lucru nu poate fi pus la îndoială: acela că, în afară de ceea ce a fost consemnat în cele patru Evanghelii, se poate să se mai fi întâmplat şi altele. Pentru a mă face înţeles în privinţa a tot ceea ce vreau să vă ofer, prin acest ciclu de conferinţe, din cuprinsul Evangheliei a Cincea, aş vrea să încep astăzi cu câteva relatări despre viaţa lui Iisus din Nazareth, şi anume cam din momentul asupra căruia am atras deja atenţia cu alte ocazii, când am comunicat deja părţi mici din Evanghelia a Cincea [Nota 19].

Aş vrea să povestesc astăzi începând aproximativ din cel de-al doisprezecelea an al vieţii lui Iisus din Nazareth. După cum ştiţi, a fost anul când eul lui Zarathustra, care fusese încarnat până atunci într-unul din cei doi băieţi Iisus, născuţi în acea perioadă, şi a cărui origine e descrisă de Evanghelia lui Matei, a trecut, printr-un act mistic, în celălalt băiat Iisus, în acel băiat Iisus care e descris, mai ales, la începutul Evangheliei lui Luca. Aşadar, relatarea noastră de astăzi începe cu acel an al vieţii lui Iisus din Nazareth în care băia-tul Iisus descris în Evanghelia lui Luca primeşte în sine eul lui Zarathustra. Ştim că în Evanghelie acest moment din viaţa lui Iisus din Nazareth e

suge-rat prin relatarea despre călătoria făcută la Ierusalim cu ocazia unei sărbători, în cursul căreia băiatul Iisus descris în Evanghelia lui Luca e pierdut de părinţii săi; când băiatul e regăsit, el se află în templul din Ierusalim, în mijlocul cărturarilor şi îi uimeşte, prin răspunsurile impresionante pe care le dă, atât pe aceştia, cât şi pe părinţii săi. Ştim însă că răspunsurile pline de sens, impresionante, îşi au cauza în faptul că, într-adevăr, eul lui Zarathustra s-a ivit acum în acest băiat şi că, din arhiabundenţa profundă a amintirii, înţelep-ciunea sa acţiona acum din acest suflet, în aşa fel încât Iisus din Nazareth a fost în stare să dea atunci răspunsurile atât de surprinzătoare pentru toţi cei prezenţi. Ştim, de asemenea, că prin moartea mamei nathanice, pe de-o parte, şi a tatălui solomonic, pe de altă parte, cele două familii s-au unit şi au format, de atunci înainte, o singură familie şi că băiatul Iisus, care fusese fecundat cu eul lui Zarathustra, a crescut în sânul familiei devenite comune.

Numai că – aşa se poate vedea din conţinutul Evangheliei a Cincea – în primii ani a fost vorba de o creştere cu totul ciudată, remarcabilă. În primul rând, cei din apropierea tânărului Iisus din Nazareth îşi făcuseră o părere măreaţă, grandioasă despre el, datorită evenimentului petrecut în templu, datorită răspunsurilor impresionante pe care de dăduse cărturarilor. Cei din imediata lui apropiere vedeau în el, ca să zic aşa, pe viitorul cărturar, ei îl vedeau crescând în el pe acela care, după părerea lor, avea să atingă o treaptă foarte înaltă, deosebită, în ierarhia cărturarilor. Oamenii din jurul lui Iisus din Nazareth priveau spre el cu speranţe mari, uriaşe. Ei au început, aş zice, să capteze orice cuvânt al lui. Dar el, deşi toţi vânau de-a dreptul orice cuvânt al lui, a devenit din ce în ce mai tăcut şi mai tăcut. A devenit atât de tăcut,

încât adeseori cei din jur găseau atitudinea lui cum nu se poate mai antipatică. El însă lupta în interiorul sau, dădea o lupta puternică, o luptă care, în intimitatea sufletului său, a avut loc în perioada dintre vârsta de doisprezece şi cea de optsprezece ani ai vieţii. În sufletul său s-a petrecut, cu adevărat, un fel de trezire a unor comori de înţelepciune care zăceau în adânc, ceva de parcă s-ar fi aprins, sub forma erudiţiei evreieşti, soarele înţelepciunii de odinioară a lui Zarathustra.

La început, această trezire s-a manifestat în felul următor: Părea că băia-tul avea să-şi asimileze în modul cel mai subtil, cu cea mai mare atenţie, tot ceea ce spuneau numeroşii cărturari care veneau în casă şi parcă el ar fi ştiut să dea răspuns, pe baza unui dar spiritual deosebit, oricărei întrebări. Aşadar, la început, el i-a mai surprins, acasă, în Nazareth, şi pe cei care apăreau acolo drept cărturari şi care-l priveau uimiţi, ca pe un copil-minune. Dar apoi el a devenit tot mai tăcut şi mai tăcut şi nu mai asculta decât în tăcere ceea ce spuneau ceilalţi. În schimb, în propriul lui suflet răsăreau mereu, pe parcursul acelor ani, idei mari, maxime morale, şi mai ales impulsuri morale importante. În timp ce asculta astfel, în tăcere, ceea ce-i auzea vorbind pe cărturarii adunaţi în casă, îi făcea, totuşi, o anumită impresie, dar o impresie care-i provoca adeseori amărăciune, fiindcă avea sentimentul – nota bene, deja la aceşti ani tineri – că în ceea ce vorbeau cărturarii despre vechile tradiţii, despre vechile scrieri reunite în Vechiul Testament, trebuie că există multe lucruri nesigure, care uşor duc la eroare. Dar sufletul lui era apăsat într-un mod cu totul deosebit atunci când auzea spunându-se că în vremurile vechi spiritul cobora asupra profeţilor, că Dumnezeu însuşi le vorbea vechilor profeţi, inspirându-i, şi că acum inspiraţia pierise la neamul de oameni care trăia

după ei. Dar la un anumit lucru el îşi aţintea auzul în mod deosebit, adânc, deoarece simţea că acel lucru, despre care era vorba, avea să vină şi la el însuşi. Cărturarii spuneau adeseori: Da, acel înalt spirit, acel spirit grandios care a coborât, de exemplu, asupra lui Ilie, nu mai vorbeşte; dar cel care încă vorbeşte – şi pe care unii dintre cărturari credeau că-l mai aud încă, drept inspiraţie venită din înalturile spirituale –, ceea ce totuşi mai vorbeşte şi acum, este, ce-i drept, un glas mai slab, dar un glas pe care unii mai cred că-l aud încă, drept ceva dat de însuşi spiritul lui Iahve. – Acel glas unic în felul lui, inspirator, era numit Bath-Col [Nota 20], el era, ce-i drept, un glas mai slab al inspiraţiei, un glas de o natură inferioară, în comparaţie cu spiritul care-i inspira pe vechii profeţi, totuşi, el reprezenta încă ceva asemănător. Aşa vorbeau unii, în preajma lui Iisus, despre Bath-Col. Despre Bath-Col ni se povestesc unele lucruri în scrierile evreieşti de mai târziu.

Intercalez acum, în Evanghelia a Cincea, ceva care nu face parte din ea, ceva menit doar să duca la înţelegerea glasului Bath-Col. Ceva mai târziu, după naşterea creştinismului, a izbucnit o dispută între două şcoli pentru ra-bini. Vestitul rabbi Elieser ben Hirkano [Nota 21] afirma o doctrină şi, pentru a o susţine, a adus o dovadă – aşa spune şi Talmudul – a faptului că el poate să facă minuni. Rabbi Elieser ben Hirkano făcuse să iasă din pământ un copac, karob [Nota 22] – aşa spune Talmudul – şi-l făcuse apoi să se replanteze într-un alt loc, la o sută de coţi mai încolo, el făcuse ca un râu să curgă în sens invers, iar drept o a treia dovadă, el se reclamase de la glasul din Cer, drept revelaţie pe care ar fi primit-o de la Bath-Col însăşi. Dar în şcoala de rabini adversă, a lui rabbi Josua, această doctrină nu era acceptată de nimeni şi rabbi Josua replicase: Chiar dacă rabbi Elieser a făcut, pentru a-şi susţine doctrina, ca

nişte copaci karob să se replanteze dintr-un loc într-altul, chiar dacă a făcut ca nişte râuri să curgă spre izvoarele lor, chiar dacă se reclamă el însuşi de la marele glas Bath-Col – în Lege stă scris că legile veşnice ale existenţei trebuie să fie puse în gura omului şi în inima omului. Dacă rabbi Elieser vrea să ne convingă că doctrina să e adevărată, el nu are voie să invoce glasul Bath-Col, ci trebuie să ne convingă de adevărul a ceea ce inima umană poate să priceapă. – Vă relatez acest episod din Talmud, deoarece de aici vedem că, la puţin timp după introducerea creştinismului, în anumite şcoli pentru rabini, Bath-Col nu se mai bucura decât de un prestigiu redus. Dar ea înflorise, într-un anumit mod, ca voce inspiratoare, printre rabini şi cărturari.

În timp ce în casa lui Iisus din Nazareth cărturarii adunaţi acolo vorbeau despre acest glas inspirator al lui Bath-Col, iar tânărul Iisus din Nazareth auzea toate acestea, el simţea în lăuntrul lui însuşi inspiraţia ce venea prin Bath-Col. Acesta e lucrul remarcabil: Prin fecundarea cu eul lui Zarathustra, Iisus din Nazareth devenise, într-adevăr, în stare să perceapă cu repeziciune tot ceea ce ştiau oamenii din preajma lui. Nu numai că la vârsta de doi-sprezece ani fusese în stare să le dea cărturarilor acele răspunsuri grandioase, ci el putea să perceapă şi glasul Bath-Col în propriul său piept. Dar tocmai această stare de inspiraţie prin Bath-Col acţiona asupra lui Iisus din Nazareth, pe când avea şaisprezece, şaptesprezece ani şi simţea, adeseori, acest glas re-velator al lui Bath-Col în aşa fel încât, din această cauză, el era nevoit să dea lupte interioare grele, amare. Fiindcă Bath-Col îi revela – şi el era de părere că percepe totul fără posibilitate de îndoială – că nu e departe momentul când, în viitorul vechiului curent exprimat în Vechiul Testament, acest spirit nu le va mai vorbi

învăţătorilor evrei, aşa cum le vorbea înainte. Iar într-o zi, şi a fost îngrozitor pentru sufletul lui Iisus, i s-a părut că Bath-Col îi revelează următorul lucru: Acum eu nu mai pot să ajung până în înalturile unde spiritul îmi poate revela în mod real adevărul despre viitorul poporului evreu. – A fost un moment îngrozitor, o trăire îngrozitoare, primită de sufletul lui Iisus, atunci când Bath-Col părea să-i reveleze faptul că ea însăşi nu poate fi continuatoarea vechii culturi bazate pe revelaţie, că se declara ea însăşi, ca să zicem aşa, incapabilă să fie continuatoarea vechilor revelaţii ale religiei evreieşti. Aşadar, la şaisprezece, şaptesprezece ani, Iisus din Nazareth avea sentimentul că întreg terenul solid de sub picioarele lui dispare, şi au fost unele zile în care a trebuit să-şi spună: Toate forţele sufleteşti cu care credeam că am fost dăruit prin har divin, mă ajută doar să înţeleg că în substanţa evoluţiei iudaice nu mai există nici o posibilitate de înălţare până la revelaţiile Spiritului-Tată.

Să ne transpunem, pentru o clipă, în spiritul său, în sufletul tânărului Iisus din Nazareth, care trecea prin asemenea trăiri. Era cam în aceeaşi perioadă în care tânărul Iisus din Nazareth, în vârstă de şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece ani, îndemnat în parte de meseria lui, în parte de alte motive, a făcut multe călătorii. În cursul acestor călătorii, el a cunoscut diverse ţinuturi ale Palestinei, dar şi unele localităţi situate în afara Palestinei. În acea vreme, pe tot întinsul ţinuturilor din Asia Mică, ba chiar şi din Sudul Europei – dacă pătrunzi în Cronica Acaşă cu ochiul clarvăzător, poţi vedea acest lucru în mod foarte exact –, se pregătea un cult asiatic, compus din amestecul mai multor alte culte, care reprezenta, în principal, cultul lui Mithras. În multe localităţi din cele mai diferite regiuni existau temple închinate cultului lui Mithras. În unele locuri, acesta semăna mai mult cu cultul lui Attis, dar, în

esenţă, era un cult al lui Mithras; erau nişte temple, nişte sanctuare, în care se oficiau pretutindeni jertfele lui Mithras şi jertfele lui Attis. Se vede cât de mult se răspândise acest cult şi în Peninsula Italică şi din faptul că, de exemplu, Basilica Sfântul Petru din Roma se înalţă pe locul unde a existat odinioară un asemenea sanctuar. Ba trebuie chiar să rostim un cuvânt care, unora dintre catolici, le va părea o blasfemie: Ceremonialul religios oficiat în Basilica Sfântul Petru şi tot ceea ce derivă de aici, nu e deloc neasemănător, în ceea ce priveşte forma exterioară, vechiului cult al lui Attis, care era oficiat în templul ce se înălţa cândva pe acelaşi loc unde astăzi se află Basilica Sfântul Petru. Iar cultul Bisericii Catolice nu e, în multe privinţe, decât o continuare a vechiului cult al lui Mithras.

Iisus din Nazareth a ajuns să afle ce anume exista în asemenea sanctuare, după ce, pe la şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece ani a început să călătorească. Şi el şi-a continuat aceste experienţe. A făcut cunoştinţă, dacă putem spune astfel, în acest mod, prin percepţie fizică exterioară, cu sufletul păgânilor. Pe atunci, în sufletul său era dezvoltat într-un grad foarte înalt, pe un fel de cale naturală, datorită grandiosului proces prin care trecuse eul lui Zarathustra în lăuntrul său, ceva ce alţi oameni nu-şi puteau însuşi decât cu multă osteneală, dar care, la el, era dezvoltat în mod natural: o înaltă forţă de clarvedere. De aceea, când asista la asemenea ceremonii cultice, el avea cu totul alte trăiri decât restul celor prezenţi. El a avut acolo multe trăiri zguduitoare. Şi chiar dacă pare fantastic, trebuie să subliniez faptul că, atunci când preotul oficia cultul la câte un altar păgân, şi Iisus din Nazareth privea jertfa cu ochiul său clarvăzător, el vedea cum prin actul sacrificiului acolo erau atrase fiinţe demonice. El a făcut şi

descoperirea că unii idoli ciopliţi sau pictaţi, care erau adoraţi acolo, nu reprezentau entităţile spirituale bune ale ierarhiilor superioare, ci ale unor puteri rele demonice. Ba el a mai făcut şi o altă descoperire, şi anume că aceste puteri rele, demonice, intrau în multe cazuri în credincioşi, în adepţii cultului care luau parte la asemenea acte cultice. Din motive uşor de înţeles, aceste lucruri n-au fost preluate în celelalte Evanghelii. Şi, propriu-zis, de-abia în sânul mişcării noastre spirituale e posibil să se vorbească despre asemenea lucruri, pentru că de-abia în epoca noastră sufletul uman poate avea o înţelegere reală pentru acele trăiri imense, adânci, copleşitoare, aşa cum au avut ele loc deja în tânărul Iisus din Nazareth, cu mult înainte de Botez.

Aceste călătorii au continuat până pe la douăzeci, douăzeci şi unu, două-zeci şi patru de ani. Au fost întotdeauna trăiri amare, pe care le simţea în sufletul său, când vedea astfel domnia demonilor, a demonilor produşi, aş zice, de Lucifer şi Ahriman, şi când vedea că, în multe privinţe, păgânismul ajunsese chiar să ia demonii drept Zei, ba chiar să aibă, în imaginile cu idoli, nişte imagini ale unor puteri demonice sălbatice, care erau atrase de aceste imagini, de aceste acte cultice, şi care intrau în oamenii ce se rugau, în oamenii care luau parte la aceste acte cultice cu bună-credinţă, făcând din ei nişte posedaţi. Iisus a trebuit să facă astfel multe experienţe amare. Şi aceste experienţe au ajuns la un fel de punct final când el avea cam douăzeci şi patru de ani. Atunci, Iisus a avut acea trăire care s-a alăturat, ca experienţă nouă, infinit de grea, celeilalte, cauzate de dezamăgirea cu Bath-Col. Trebuie să spun, fiindcă am de relatat această trăire a lui Iisus din Nazareth, că nici astăzi nu sunt în măsura să indic locul unde, în cursul călătorilor sale, s-a petrecut evenimentul la care mă refer acum. Mi-a fost posibil să descifrez scena cu mare

exactitate. Dar locul unde s-a petrecut această scenă nu-l pot indica azi. Mi se pare însă că ea s-a petrecut în cursul unei călătorii făcute de Iisus din Nazareth în afara Palestinei. Totuşi, n-o pot afirma cu siguranţă, trebuie să vă comunic însă scena.

Aşadar, Iisus din Nazareth, în vârstă de douăzeci şi patru de ani, a ajuns într-un loc unde exista un lăcaş de cult păgân, la care se aduceau jertfe unei anumite zeităţi. Dar de jur împrejur se aflau doar o mulţime de oameni trişti, având tot felul de boli sufleteşti îngrozitoare, care mergeau până în corpora-litate. Preoţimea părăsise de mult lăcaşul de cult. Şi Iisus îi auzea pe oameni jelind: Preoţii ne-au părăsit, binecuvântările jertfei nu mai coboară asupra noastră, suntem leproşi şi bolnavi, suntem trudiţi şi împovăraţi, din cauză că preoţii ne-au părăsit. – Iisus îi vedea cu adâncă durere pe aceşti oameni sărmani; îi era milă de mulţimea împovărată şi în sufletul lui s-a aprins o iubire nesfârşită faţă de ei; acest lucru trebuie să fi făcut o impresie adâncă asupra mulţimii ce jelea, părăsită de preoţii ei şi, după cum credea, şi de Zeii ei. Şi acum, dintr-o străfulgerare, aş zice, în inimile celor mai mulţi dintre cei ce erau de faţă, s-a născut ceva care exprima faptul că oamenii îşi ziceau, recunoscând expresia de iubire nesfârşită de pe chipul lui Iisus: Tu eşti noul preot care ne-a fost trimis. – Ei l-au împins spre altarul de jertfă, l-au aşezat la altarul păgân. El stătea în faţa altarului păgân, iar ei aşteptau, îi cereau să oficieze jertfa, pentru ca binecuvântarea Zeului lor să coboare iarăşi peste ei.

Şi în timp ce se petrecea aceasta, în timp ce mulţimea îl ridica pe altarul de jertfă, el a căzut ca mort la pământ, sufletul lui a căzut într-o stare de răpire şi mulţimea care, stând de jur împrejur, credea că Zeul ei se reîntorsese, a văzut faptul îngrozitor că acelaşi om, pe care-l crezuse noul

preot trimis din Cer, a căzut ca mort la pământ. Sufletul aflat, în stare de răpire, al lui Iisus din Nazareth se simţea însă ridicat în sferele spirituale, se simţea ca transpus în sfera existenţei solare. Şi acum acest suflet a auzit, răsunând parcă din sferele existenţei solare, nişte cuvinte de felul celor pe care le auzise adeseori odinioară, prin glasul Bath-Col. Dar acum Bath-Col era schimbat, devenise cu totul altceva. Glasul venea, de altfel, dintr-o cu totul altă direcţie şi ceea ce Iisus din Nazareth auzea acum, poate fi sintetizat, dacă traducem totul în limba noastră, sub forma cuvintelor pe care mi-a fost îngăduit să vi le comunic pentru prima oară atunci când, cu puţin timp în urmă, am pus piatra fundamentală pentru clădirea noastră din Dornach [Nota 23].

Există, bineînţeles, îndatoriri oculte! Şi, dând curs unei asemenea îndatoriri oculte, am comunicat atunci ceea ce a perceput Iisus din Nazareth în acea împrejurare, prin glasul transformat al lui Bath-Col, când s-au întâmplat cele povestite adineaori. Iisus din Nazareth a perceput cuvintele următoare:

Amin	Amen
Domnesc relele	Es walten die Übel
Martori ai egoităţii ce se eliberează	Zeugen sich lösender Ichheit Von andern erschuldete
Vină a sinei de alţii purtată	Selbstheitschuld
Vieţuită în pâinea zilnică	Erlebet im täglichen Brote
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor	In dem nicht waltet der Himmel Wille
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră	Da der Mensch sich schied von Eurem Reich
Şi a uitat Numele Voastre	Und vergaß Euren Namen
Voi, Părinţi din Ceruri.	Ihr Väter in den Himmeln

Nu pot traduce în limba germană decât aşa cum o fac, ceea ce a fost perceput atunci de Iisus din Nazareth, drept glasul schimbat al lui Bath-Col. Nu pot traduce altfel, ci numai aşa! Acestea sunt cuvintele pe care sufletul lui Iisus din Nazareth le-a adus cu el, când s-a trezit din starea de inconştienţă care-l făcuse să se simtă răpit în alte sfere, cu ocazia descrisă. Şi când Iisus din Nazareth şi-a revenit şi şi-a rotit ochii peste mulţimea de oameni trudiţi şi împovăraţi, care-l ridicaseră pe altar, a văzut că toţi dispăruseră. Când şi-a lăsat privirile să se plimbe pe linia orizontului, el nu le-a putut îndrepta decât asupra unei cete de fiinţe demonice, de entităţi demonice, legate de aceşti oameni.

A fost cel de-al doilea eveniment important, al doilea final important din diferitele perioade ale evoluţiei sufleteşti prin care a trecut Iisus din Nazareth după ce a împlinit doisprezece ani. Da, dragii mei prieteni, n-au fost nişte evenimente care, prin natura lor tihnită, ca să zic aşa, i-au transpus sufletul în stări de beatitudine, nu asemenea evenimente au lăsat impresia cea mai pu- ternică în sufletul lui Iisus din Nazareth la vârsta pubertăţii şi adolescenţei. Acest suflet a trebuit să cunoască abisurile naturii umane la o vârstă atât de fragedă, înainte de a avea loc Evenimentul de pe Golgota.

Din această călătorie, Iisus s-a întors acasă. Era cam în perioada în care tatăl, rămas acasă, a murit – Iisus din Nazareth avea vreo douăzeci şi patru de ani. Când Iisus s-a întors acasă, în sufletul său era prezentă în mod viu impresia puternică lăsată de influenţele demonice care se cufundaseră în multe dintre lucrurile care trăiau în vechea religie păgână. Aşa cum se întâmplă întotdeauna, că omul atinge anumite trepte ale cunoaşterii superioare numai cunoscând abisurile vieţii, s-a întâmplat şi în cazul lui Iisus

din Nazareth: într-un anumit loc – pe care n-am reuşit să-l identific –, pe când avea vreo douăzeci şi patru de ani, prin faptul că a privit atât de adânc în sufletele umane, în sufletele în care, parcă, era concentrat întregul strigăt de jale al omenirii acelor vremuri, Iisus a fost cufundat, de asemenea, în înţelepciunea care, în orice caz, străbate sufletul ca un fier înroşit în foc, dar şi face sufletul atât de clarvăzător încât el poate să pătrundă întinderile luminoase ale spiritului. Prin faptul că auzise glasul schimbat al lui Bath-Col, era şi el schimbat. Aşa se face că, la o vârstă relativ fragedă, avea privirea liniştită, pătrunzătoare, a celui care citeşte în spirit. Iisus din Nazareth devenise un om care privea adânc în misterele vieţii, care ştia să privească în adâncul misterelor vieţii cum nu o putuse face nimeni înainte, pe Pământ, nimeni înainte de el nu ştiuse să vadă până unde se poate intensifica mizeria umană. Mai întâi, el văzuse cum omul poate să piardă terenul solid de sub picioare, dacă încearcă doar să acumuleze cunoştinţe; apoi el vieţuise faptul că vechile inspiraţii se pierduseră; văzuse apoi că actele cultice şi jertfele, în loc să-i pună pe oameni în legătură cu Zeii, atrăgeau tot felul de fiinţe demonice, care-i posedau pe oameni, cufundându-i astfel în tot soiul de boli sufleteşti şi trupeşti, în mizerii de tot felul. Fără îndoială, nimeni, pe Pământ, nu privise atât de adânc în această întreagă stare jalnică a omenirii, ca Iisus din Nazareth, nimeni nu avusese în sufletul lui acel sentiment infinit de profund, pe care l-a avut el, când a văzut acea mulţime posedată de demoni. Fără îndoială, nimeni pe Pământ nu era atât de pregătit pentru întrebarea: Cum, cum poate fi oprită răspândirea acestei stări jalnice de pe Pământ?

Aşa că Iisus din Nazareth n-a fost înzestrat doar cu privirea, cu ştiinţa înţelepţilor, ci, într-un anumit sens,

datorită experienţelor de viaţă prin care trecuse, el a devenit un iniţiat. Şi-au dat seama de aceasta anumiţi oameni, care se reuniseră în acea vreme sub forma unui ordin, cunoscut în lume drept ordinul esenian. Esenienii erau nişte oameni care cultivau, în anumite locuri ale Palestinei, un fel de serviciu ocult şi o doctrină ocultă. Era un ordin foarte sever. Cel care voia să se alăture ordinului trebuia să treacă, cel puţin timp de un an, dar, în majoritatea cazurilor, timp de mai mulţi ani, prin nişte probe severe. Prin comportamentul său, prin viaţa morală pe care o ducea, prin ceea ce făcea în slujba dedicată supremelor puteri spirituale, prin simţul său de dreptate, prin egalitatea între oameni, prin nesocotirea bunurilor umane exterioare, şi altele de acest fel, un asemenea om trebuia să se dovedească demn de a fi iniţiat. După ce era primit în sânul ordinului, existau diferite grade sau trepte. Urcându-le, el putea ajunge la acea viaţă esenianã care avea drept scop – în condiţiile unei discipline riguros monahiceşti şi prin anumite exerciţii purificatoare, prin care se urmărea înlăturarea oricăror aspecte nedemne, de natură corporală sau sufletească – apropierea de lumea spirituală. Toate acestea se exprimă deja în unele legi simbolice ale ordinului. Descifrarea Cronicii acaşe a arătat că numele de „esenian” vine de la cuvântul ebraic „essin” sau „assin” ori are legătură cu el. El înseamnă lopată, lopăţică, din cauză că esenienii au purtat mereu, drept unic semn simbolic, o lopăţică, sub formă de insignă, obicei care, în unele comunităţi ale ordinului, s-a păstrat până astăzi. În anumite uzanţe simbolice se exprima şi ceea ce voiau esenienii: Ei nu aveau voie să poarte la ei nici un fel de bani, nu aveau voie să treacă prin nici o poartă pictată sau în apropierea căreia se aflau imagini. Din cauză că, în acea vreme, ordinul esenian era recunoscut şi din punct de

vedere exterior; în Ierusalim existau nişte porţi speciale, nepictate, astfel încât şi esenienii să poată intra în oraş. Căci dacă un esenian ajungea în faţa unei porţi pictate, el era obligat să se întoarcă din drum. În sânul ordinului însuşi, existau documente şi tradiţii vechi, al căror conţinut nu era niciodată comunicat de către membrii ordinului altor oameni. Ei aveau voie să-i înveţe pe alţii, dar numai ceea ce învăţaseră în cadrul ordinului. Oricine devenea membru, trebuia să-şi treacă averea în posesia ordinului. În vremea lui Iisus din Nazareth, numărul esenienilor era foarte mare, cam vreo patru-cinci mii. Din toate părţile Lumii Vechi veniseră oameni care-şi asumaseră respectarea unor reguli severe. Dacă aveau o casă, undeva, departe, în Asia Mică sau şi mai departe, ei o dăruiau ordinului esenian, astfel încât ordinul primise peste tot mici proprietăţi, case, grădini, ba chiar şi ogoare întinse. Nu erau primiţi cei care nu-şi dăruiau avutul, astfel încât acesta să devină un bun comun pentru toţi esenienii. Totul le aparţinea tuturor, nici unul nu avea vreo proprietate particulară. O lege extrem de severă pentru condiţiile noastre de viaţă actuale, dar uşor de înţeles, consta din faptul că un esenian avea voie să-i sprijine, din averea ordinului, pe toţi oamenii nevoiaşi şi împovăraţi, dar nu pe cei din propria sa familie.

În Nazareth exista, ca urmare a unei danii, o asemenea aşezare a ordinului esenian şi, datorită acestei împrejurări, tocmai în raza vizuală a lui Iisus din Nazareth venise ceva ce reprezenta ordinul esenian. În aşezarea ordinului puteai afla multe din înţelepciunea profundă care se cufundase în sufletul lui Iisus din Nazareth, aşa cum am arătat, şi tocmai printre esenienii cei mai de seamă, mai înţelepţi, a luat naştere o anumită dispoziţie sufletească. Printre ei a luat naştere o anumită concepţie profetică:

Dacă e ca lumea să meargă pe drumul cel bun, trebuie să se ivească un suflet deosebit de înţelept, care să acţioneze ca un fel de Messia. De aceea căutaseră pretutindeni, ca să vadă unde ar exista nişte suflete deosebit de înţelepte. Şi au fost adânc mişcaţi când au aflat de înţelepciunea profundă care se născuse în sufletul lui Iisus din Nazareth. De aceea, nu e de mirare că, fără ca Iisus din Nazareth să fi trecut printr-o perioadă de încercări a gradelor inferioare, esenienii l-au primit în comunitatea lor, ca pe un membru extern – nu vreau să spun: ca membru al ordinului însuşi – şi că, într-un anumit fel, chiar şi esenienii cei mai înţelepţi au devenit deschişi, plini de încredere, în ceea ce priveşte misterele lor, faţă de acest tânăr înţelept. În sânul ordinului esenian, tânărul Iisus din Nazareth a aflat, într-adevăr, lucruri mai adânci, referitoare la misterele păstrate în sânul religiei evreieşti, mult mai adânci decât aflase de la cărturari, în casa tatălui său. A mai aflat şi unele lucruri pe care le auzise el însuşi, mai înainte, de la Bath-Col, ca şi cum în sufletul său s-ar fi ivit o iluminare. Într-un cuvânt, între Iisus din Nazareth şi esenieni s-a dezvoltat un viu schimb de idei. Şi prin relaţiile sale cu esenienii, pe la douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase, douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de ani, chiar şi mai târziu, Iisus din Nazareth îşi asimilase aproape tot ceea ce avea de dat ordinul esenienilor. Căci ceea ce nu-i era comunicat în cuvinte, i se prezenta sub forma a tot felul de trăiri clarvăzătoare. Iisus din Nazareth a avut trăiri clarvăzătoare importante, fie chiar în sânul comunităţii eseniene, fie la puţin timp după ce se întorcea acasă, la Nazareth, când, dăruindu-se unei vieţi mai mult contemplative, lăsa ca asupra lui să acţioneze ceea ce se concentra în sufletul său din forţele ce intrau în el, despre care esenienii nu bănuiau

nimic, fiind însă vieţuite ca urmare a convorbirilor importante purtate cu ei.

Una dintre aceste trăiri, dintre aceste impresii interioare, trebuie scoasă în evidenţă în mod deosebit, pentru că ea poate să proiecteze o lumina asupra întregului curs spiritual al evoluţiei omenirii. E vorba despre o viziune importantă, grandioasă, pe care Iisus din Nazareth a avut-o într-un fel de stare de răpire şi în care Buddha i-a apărut ca şi cum ar fi fost prezent în mod real. Da, Buddha i-a apărut lui Iisus din Nazareth ca urmare a schimbului de idei cu esenienii. Şi putem spune că atunci între Iisus şi Buddha a avut loc o convorbire spirituală. Am datoria ocultă de a vă comunica, printre altele, conţinutul acestei convorbiri spirituale, fiindcă azi ne este îngăduit, ba chiar trebuie să atingem aceste mistere importante ale evoluției omenirii. În cursul acestei convorbiri spirituale importante, Iisus din Nazareth a aflat de la Buddha următoarele: Dacă s-ar împlini total învăţătura mea, aşa cum am dat-o eu – aşa a vorbit Buddha –, atunci toţi oamenii ar trebui să devină asemeni esenienilor. Dar aşa ceva nu se poate. Aceasta a fost eroarea învăţăturii mele. Nici esenienii nu pot progresa decât izolându-se de restul omenirii; pentru ei trebuie să existe suflete umane care să rămână în afara vieții spirituale. Dacă s-ar împlini învăţătura mea, lumea s-ar umple numai de esenieni. Dar aşa ceva nu se poate. – Aceasta a fost o trăire importantă pe care a avut-o Iisus din Nazareth, datorită comuniunii sale cu esenienii.

O altă trăire a fost aceea prin care Iisus din Nazareth a făcut cunoştinţă cu un alt bărbat, mai tânăr decât el, cu un bărbat care era aproape de aceeaşi vârstă cu el, care se apropiase, de asemenea, de ordinul esenienilor, în orice caz, într-un alt mod decât Iisus din Nazareth, dar fără a

deveni, nici el, cu totul esenian. E vorba de Ioan Botezătorul, care trăia, cum s-ar putea spune, ca un frate laic, în sânul comunităţii eseniene. El se îmbrăca la fel ca esenienii, căci ei purtau în timpul iernii haine din păr de cămilă. Totuşi, nu putuse renunţa niciodată cu totul la învăţătura iudaică, pentru a o înlocui cu învăţătura esenienilor. Pentru că învăţătura esenienilor, întregul lor mod de viaţă, făcuseră o impresie puternică asupra lui, el trăia ca frate laic în stilul esenienilor, se lăsă stimulat, se lăsa, cu timpul, inspirat şi, treptat, a devenit cel despre care se relatează în Evanghelii, Ioan Botezătorul. Între Iisus din Nazareth şi Ioan Botezătorul au avut loc multe convorbiri. – Şi într-o zi – ştiu ce înseamnă să povesteşti aceste lucruri aşa, simplu, dar nimic nu mă poate opri s-o fac; ştiu totuşi că acum ele trebuie să fie relatate, conform cu îndatorirea ocultă despre care v-am vorbit –, într-o zi s-a întâmplat că Iisus din Nazareth, stând de vorbă cu Ioan Botezătorul, a văzut cum din faţa sa parcă dispăruse corporalitatea fizică a lui Ioan Botezătorul şi lui i-a apărut imaginea lui Ilie. Aceasta a fost a treia trăire sufletească importantă avută în sânul comunităţii eseniene.

Dar au mai fost şi alte trăiri. Deja de mai mult timp, Iisus din Nazareth putuse observa un lucru ciudat: Când ajungea într-o localitate unde se aflau porţi eseniene, porţi lipsite de imagini, Iisus din Nazareth nu putea să păşească prin acele porţi fără să aibă iarăşi o trăire amară. El vedea aceste porţi lipsite de imagini, dar pentru el, la aceste porţi, existau imagini spirituale; lui îi apărea întotdeauna, de ambele părţi ale unei asemenea porţi, ceea ce noi am cunoscut de-acuma, din diferitele expuneri spiritual-ştiinţifice, sub numele de Ahriman şi Lucifer. Şi, treptat, în sufletul lui s-a consolidat sentimentul, impresia, că refuzul esenienilor de a trece prin porţi pictate avea ceva de-a face

cu faptul că acolo erau atrase entităţi spirituale de felul celor pe care le văzuse la aceste porţi, că imaginile de la porţi erau nişte imagini ale lui Lucifer şi Ahriman. Şi Iisus din Nazareth observase adeseori acest lucru, adeseori în sufletul lui se înălţaseră asemenea sentimente.

Cine vieţuieşte aşa ceva, nu va considera că ar trebui să stai şi să reflectezi mult asupra lor; fiindcă ele au un efect prea zguduitor asupra sufletului. Simţi, de asemenea, foarte curând, că sentimentele umane nu sunt suficiente pentru a le scruta destul de adânc. Şi atunci socoteşti că gândurile nu sunt capabile să se apropie de aceste lucruri. Dar impresiile nu numai că se sfredelesc adânc în suflet, ci ele devin o parte a vieţii sufleteşti înseşi. Te simţi parcă unit, prin acea parte a sufletului în care ai adunat asemenea trăiri, te simţi parcă unit cu trăirile înseşi, duci mai departe cu tine, prin viaţă, aceste trăiri.

Aşa a dus Iisus din Nazareth cu sine, prin viaţă, cele două imagini: imaginea lui Lucifer şi cea a lui Ahriman, pe care le văzuse adeseori la porţile esenienilor. Ca urmare, în primă instanţă, nu s-a întâmplat nimic altceva decât că el a devenit conştient de faptul că între cele două entităţi spirituale şi esenieni urzeşte un mister. Iar efectul exercitat asupra sufletului său de această constatare a influenţat relaţia sa cu esenienii; din momentul în care în sufletul lui Iisus din Nazareth au avut loc aceste trăiri, ei nu s-au mai putut înţelege la fel de bine ca înainte. Fiindcă în sufletul lui trăia ceva despre care nu le putea spune nimic esenienilor, deoarece de fiecare dată în discuţii intervenea ceva, întotdeauna între el şi esenieni se interpuneau trăirile avute la porţile eseniene.

Într-o zi, după o convorbire deosebit de importantă, plină de sens, în care fuseseră discutate multe lucruri de cel mai înalt nivel spiritual, Iisus tocmai ieşea prin poarta

clădirii principale a esenienilor, când a întâlnit, trecând prin poartă, cele două personaje despre care știa că sunt Lucifer și Ahriman. Și el i-a văzut pe Lucifer și pe Ahriman fugind de la poarta mănăstirii eseniene. În sufletul lui a coborât o întrebare. Dar nu ca și când ar fi întrebat el însuși, pe baza intelectului; în sufletul lui s-a ridicat la suprafață, cu o profundă forță elementară, întrebarea: Unde fug aceștia, unde se duc Lucifer și Ahriman? – Fiindcă el știa că sfinţenia mănăstirii eseniene îi pusese pe fugă. Dar acea întrebare a prins rădăcini în suflet: Unde fug aceștia? – Și n-a mai reușit să alunge întrebarea, ea ardea în sufletul lui ca focul; cu această întrebare în suflet a umblat în săptămânile următoare, vieţuind-o în fiecare ceas, ba chiar în fiecare minut. Când, după acea convorbire spirituală pe care o avusese, a ieșit prin poarta clădirii principale a esenienilor, în sufletul lui ardea întrebarea: Unde fug Lucifer și Ahriman?

Ce a făcut, sub impresia acestei întrebări care trăia în sufletul său, după ce a aflat prin trăire proprie că vechile inspiraţii se pierduseră, că religiile și cultele religioase fuseseră aduse în decadență de puterile demonice și după ce căzuse ca mort lângă altarul cultului păgân, auzise glasul lui Bath-Col și fusese nevoit să se întrebe ce voiau să însemne cuvintele lui Bath-Col și ce vor să însemne lucrurile relatate de mine adineaori, astfel că sufletul lui Iisus din Nazareth se întreba acum: Unde fug Lucifer și Ahriman? – despre toate acestea vom continua să vorbim mâine.

CONFERINŢA A V-A

Kristiania (Oslo), 6 octombrie 1913

Ieri am avut prilejul să aruncăm o privire asupra vieţii lui Iisus din Nazareth, aşa cum s-a desfăşurat ea între doisprezece şi douăzeci şi opt – douăzeci şi nouă de ani. Din cele povestite de mine, aţi putut dobândi, în mod sigur, sentimentul că în această perioadă s-au petrecut lucruri de o profundă importanţă pentru sufletul lui Iisus din Nazareth, dar şi pentru întreaga evoluţie a omenirii. Fiindcă, pe baza sentimentului fundamental dobândit prin studierea ştiinţei spirituale, veţi fi ştiind că, în evoluţia omenirii, toate depind unele de altele şi că un sentiment atât de important din existenţa unui om a cărui viaţă sufletească este împletită atât de strâns cu problemele omenirii întregi, are importanţă şi pentru evoluţia omenirii în totalitatea ei. Noi facem cunoştinţă în cele mai diverse moduri cu ceea ce a devenit pentru evoluţia omenirii Evenimentul de pe Golgota. În actualul ciclu de conferinţe, ne pro-punem să învăţăm să recunoaştem acest lucru studiind însăşi viaţa lui Christos Iisus. Ne orientăm, aşadar, din nou privirea – pe care ieri am îndreptat-o spre perioada de timp amintită, dintre vârsta de doisprezece ani şi Botezul în Iordan –, spre sufletul lui Iisus din Nazareth şi ne punem întrebarea: Oare ce va fi trăit în acest suflet, după ce au avut loc importantele evenimente de până la douăzeci şi opt, douăzeci şi nouă de ani, pe care le-am descris ieri?

Vom ajunge, poate, să avem un sentiment în legătură cu toate câte au trăit în acest suflet, dacă-mi va fi îngăduit să relatez o scenă care a avut loc în viaţa lui Iisus din Nazareth, pe când el se apropia de vârsta de treizeci de ani.

Scena pe care trebuie s-o relatez se referă la o convorbire pe care Iisus a avut-o cu mama sa, deci, cu aceea care, prin unirea celor două familii, a fost timp de mulţi ani a doua sa mamă. În toţi aceşti ani, el se înţelesese într-un mod excelent şi cald cu ea, mult mai bine decât cu ceilalţi membri ai familiei, care trăiau cu toţii în casa din Nazareth, vreau să spun că el s-ar fi înţeles bine cu aceştia, dar ei nu se puteau înţelege bine cu el. Deja mai demult el vorbise cu mama sa adeseori despre impresiile care se formaseră treptat în sufletul său. Dar în perioada amintită a avut loc odată o convorbire foarte importantă, pe care ne propunem s-o studiem astăzi şi care ne permite să privim adânc în sufletul lui.

Sub influenţa caracterizată ieri, Iisus din Nazareth se schimbase treptat, astfel că pe chipul lui se întipărise expresia unei infinite înţelepciuni. Dar, aşa cum se întâmplă întotdeauna, chiar dacă într-o măsură mai mică decât în cazul lui, când în sufletul unui om înţelepciunea creşte, el ajunsese şi la o anumită tristeţe lăuntrică. În primă instanţă, înţelepciunea îi adusese acest rod, faptul că privirea pe care o putea întoarce spre ambianţa sa umană îl făcea să fie foarte trist. La aceasta s-a adăugat faptul că, în ultimii ani ai celui de-al doilea deceniu din viaţa lui, în ceasurile de răgaz şi reculegere trebuia să se gândească mereu la un anumit lucru: în repetate rânduri, el simţea nevoia să se întrebe cum avusese loc în sufletul său o asemenea revoluţie ca aceea rezultată din faptul ca eul lui Zarathustra trecuse în lăuntrul său. Trebuia să se gândească mereu că, în primii ani după ce împlinise doisprezece ani, nu simţise în lăuntrul său decât bogăţia nemărginită a sufletului lui Zarathustra. Când se apropia de treizeci de ani, încă nu ştia că el e reîncarnarea lui Zarathustra; dar ştia că la doisprezece ani în sufletul său

avusese loc o schimbare importantă, de mari proporţii. Iar acum avea adeseori sentimentul: Ah, cât de altfel eram înainte de această schimbare de la doisprezece ani! – Când se transpunea în acea perioadă, simţea cât de infinit de cald era pe atunci în inima lui. Ca băietan, el fusese cu totul străin de lume. Avusese senzaţiile şi sentimentele cele mai vii faţă de tot ceea ce-i vorbeşte omului din sânul naturii, faţă de întreaga măreţie şi splendoare a naturii, dar avea prea puţine predispoziţii pentru ceea ce-şi însuşise înţelepciunea umană, cunoaşterea umană. Îl interesa prea puţin ceea ce putea fi învăţat pe cale didactică! Ar fi o totală eroare să credem că, înainte ca Zarathustra să fi intrat în sufletul lui, acest băiat Iisus a avut vreun talent deosebit, în sens exterior, că ar fi fost deosebit de inteligent. În schimb, el avusese o fire infinit de dulce, plină de blândeţe, o putere de a iubi nesfârşită, o viaţă interioară profundă şi o înţelegere cuprinzătoare pentru tot ce e omenesc, dar nu manifesta nici un interes faţă de tot ceea ce oamenii îşi acumulaseră, de-a lungul secolelor, drept cunoştinţe exterioare. Şi pe urmă a fost ca şi cum, după momentul petrecut în templul din Ierusalim, pe când el avea doisprezece ani, toate acestea ar fi fost măturate afară din sufletul lui ca de un vânt puternic şi în locul lor ar fi năvălit înăuntru întreaga înţelepciune! Şi acum trebuia să se gândească adeseori şi să simtă că înainte de doisprezece ani fusese unit într-un cu totul alt mod cu întreaga spiritualitate mai adâncă a lumii, ca şi cum în acea perioadă sufletul său ar fi fost deschis pentru străfundurile depărtărilor nesfârşite! Şi nu putea să nu se gândească la felul cum trăise de la doisprezece ani încoace, cum îşi găsise sufletul apt pentru a-şi asimila într-un anumit mod erudiţia evreiască, dar care venea parcă, sub o formă absolut genuină, din el însuşi, cum trecuse prin zguduirea

cauzată de constatarea că Bath-Col nu mai putea să-şi desfăşoare ca în trecut activitatea inspiratoare; cum, în cursul călătoriilor sale, cunoscuse diferitele culte păgâne, cum prin sufletul lui trecuseră întreaga cunoaştere şi religiozitate a păgânilor, în diversele ei nuanţe. El se gândea la felul cum trăise între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani, în tot ceea ce omenirea îşi cucerise din punct de vedere exterior şi la faptul că intrase apoi în comunitatea esenienilor, cam pe la douăzeci şi patru de ani, făcând cunoştinţă acolo cu o doctrină ocultă şi cu nişte oameni care se dăruiau unei asemenea doctrine oculte. La toate acestea trebuia să se gândească adeseori. Dar el ştia, de asemenea, că în sufletul lui răsăriseră, propriu-zis, numai cunoştinţele pe care, din Antichitate, le acumulaseră nişte oameni; el trăise în sânul a ceea ce ofereau comorile umane de înţelepciune, de cultură, de cuceriri morale. El simţea că de la doisprezece ani încoace trăise în sânul a ceea ce e viaţă omenească pe Pământ; iar acum simţea nevoia să-şi amintească adeseori cum fusese înainte de doi-sprezece ani, când se simţea unit, aş zice, cu temeiurile divine ale existenţei, când totul era în el elementar şi genuin, când totul ţâşnea dintr-o viaţă debordantă, dintr-o inimă caldă, iubitoare şi îl unea intim cu alte suflete umane, în timp ce acum devenise tăcut şi singuratic.

Toate aceste sentimente au făcut să ia naştere acea convorbire, absolut anume, dintre el şi acea personalitate care-i devenise mamă. Mama îl iubea nespus de mult şi ea discutase adeseori cu el despre toate lucrurile frumoase şi măreţe care i se arătaseră de când împlinise doisprezece ani. Între el şi mama vitregă se ţesuse o legătură din ce în ce mai intimă, mai nobilă şi mai frumoasă. Dar până acum el nu-i spusese nici mamei absolut nimic despre sfâşierea sa lăuntrică, astfel încât ea văzuse numai aspectele

frumoase şi măreţe. Ea văzuse doar că el devenea tot mai înţelept şi mai înţelept, că el pătrundea tot mai adânc în întreaga evoluţie a omenirii. De aceea, multe dintre lucrurile pe care el i le-a destăinuit acum, ca într-o spovedanie generală, au fost noi pentru ea, totuşi, le-a primit cu o inimă caldă, iubitoare. În ea trăia un fel de înţelegere nemijlocită pentru tristeţea lui, pentru dispoziţia lui sufletească, pentru faptul că ducea dorul a ceea ce avusese în lăuntrul lui înainte de a împlini doisprezece ani. De aceea s-a străduit să-l îmbărbăteze şi să-l mângâie, începând să vorbească despre toate lucrurile frumoase şi splendide care se iviseră în el de atunci încoace. I-a adus aminte de toate lucrurile pe care ea le aflase datorită lui despre reapariţia marilor învăţături, a maximelor înţelepte şi a comorilor Legii iudaice. I-a arătat tot ceea ce ieşise la lumina zilei prin el. Dar inima lui devenea cu atât mai grea, auzind-o pe mama sa vorbind astfel, preţuind atâta nişte lucruri despre care el simţea, totuşi, în lăuntrul lui, că sunt depăşite. În cele din urmă, el a replicat: Da, toate acestea vor fi fiind aşa cum spui. Dar indiferent că prin mine sau prin altcineva ar putea să reapară toate vechile, minunatele comori de înţelepciune ale iudaismului: Ce importanţă ar avea aceasta pentru omenire? În fond, tot ceea ce apare astfel la lumina zilei e lipsit de importanţă. Da, dacă de jur împrejurul nostru ar exista o omenire care să mai aibă urechi de auzit pentru vechii profeţi, atunci, pentru o asemenea omenire, ar fi folositor să poată fi readuse comorile de înţelepciune ale vechilor profeţi. Dar, chiar dacă cineva ar fi în stare să vorbească aşa cum au vorbit vechii profeţi, chiar dacă ar veni azi Ilie – aşa a spus Iisus din Nazareth – şi ar vrea să vestească omenirii noastre lucrurile cele mai de preţ pe care le-a aflat în întinderile cereşti: Nu mai există oameni

care să aibă urechi de auzit pentru înţelepciunea lui Ilie, a profeţilor mai vechi, nici a lui Moise ori chiar mai sus, până la Avraam. Tot ceea ce au vestit aceşti profeţi, n-ar putea fi vestit astăzi. Cuvintele lor s-ar pierde în vânt! Aşa că tot ceea ce păstrez în sufletul meu e lipsit de valoare.

Aşa a vorbit Iisus din Nazareth şi el a arătat că, nu cu mult timp înainte, cuvintele unui învăţător cu adevărat mare se stinseseră fără a fi avut, propriu-zis, un ecou prea puternic. Fiindcă, aşa a spus Iisus, chiar dacă el nu fusese un învăţător care să-i fi egalat pe vechii profeţi, el fusese totuşi un învăţător mare, important, bunul şi bătrânul *Hilel* [Nota 24]. Iisus ştia precis ce însemnase pentru mulţi, în sânul poporului evreu, bătrânul Hilel, care până şi în vremuri grele ca acelea ale lui Irod ştiuse să-şi cucerească un mare prestigiu ca învăţător spiritual. El fusese un om care posedase în sufletul lui mari comori de înţelepciune. Şi Iisus ştia cât de puţin pătrunseseră în inimi şi suflete cuvintele calde rostite de bătrânul Hilel. Şi totuşi, despre bătrânul Hilel se spusese: Tora, suma celor mai vechi şi mai importante legi ale iudaismului, au dispărut, iar Hilel le-a restaurat. – Hilel le apărea acelora dintre contemporanii săi care-l înţelegeau, drept un restaurator al înţelepciunii iudaice originare. El fusese un învăţător care umbla şi el prin lume, ca un adevărat maestru al înţelepciunii. Trăsătura fundamentală a firii sale era blândeţea, el fusese un fel de Messia. Toate acestea le povesteşte Talmudul însuşi şi ele pot fi verificate pe baza erudiţiei exterioare. Oamenii erau plini de laude la adresă lui Hilel şi povesteau multe lucruri bune despre el. Eu pot să scot în evidenţă doar câteva aspecte izolate, pentru a sugera cum i-a vorbit mamei sale despre Hilel Iisus din Nazareth, ca să puteţi presimţi dispoziţia lui sufletească.

Hilel e descris ca o fire blândă, împăciuitoare, care a realizat lucruri ne-spus de mari prin blândeţe şi iubire. Ni s-a păstrat o relatare, care e deosebit de importantă dacă vrei să arăţi că Hilel era omul răbdării şi al blândeţii, care venea în întâmpinarea fiecărui om cu ceea ce i se potrivea acestuia. Doi oameni au pus odată pariu în ceea ce priveşte posibilitatea de a-l face pe Hilel să se înfurie, căci era cunoscut faptul că Hilel nu se poate înfuria nicidecum. Cei doi au făcut pariul, unul dintre ei zicând: O să fac tot ce-mi stă în putinţă ca să-l fac totuşi pe Hilel să se înfurie. – Aceasta ar fi însemnat că el a câştigat pariul. În momentul în care Hilel era cel mai ocupat, când avea cel mai mult de lucru cu pregătirile pentru Sabat, când un asemenea om trebuie deranjat cel mai puţin, cel cu pariul bătu la uşa lui Hilel şi zise, nu pe un ton politicos, nici folosind vreo formulă de adresare – şi Hilel era preşedintele supremei autorităţi spirituale, obişnuit ca lumea să i se adreseze politicos –, deci, acel om strigă doar: Hilel, vino afară, vino repede afară! – Hilel aruncă pe el haina şi ieşi afară. Omul zise pe un ton aspru, tot fără cea mai mică urmă de politeţe: Hilel, vreau să te întreb ceva. – Şi Hilel răspunse cu bunătate: Dragul meu, ce ai de întrebat? – Vreau să te întreb din ce cauză babilonienii au capetele atât de înguste? – Hilel zise, pe tonul cel mai blând: Ei bine, dragul meu, babilonienii au capetele atât de înguste din cauză că moaşele lor sunt atât de neîndemânatice. – Omul plecă şi gândi că, de astă-dată, Hilel rămăsese calm. Hilel se întoarse la munca lui. După câteva minute, omul veni iarăşi, şi-l chemă din nou pe Hilel de la munca lui, pe un ton răstit: Hilel, vino afară, vreau să-ţi pun o întrebare importantă! – Hilel aruncă din nou haina pe el şi zise. Ei, dragul meu, ce ai iarăşi de întrebat? – Vreau să te întreb de ce arabii au ochii atât de mici. – Hilel răspunse cu blândeţe:

Din cauză că deşertul e atât de mare, el face ca ochii să fie mici, ochii se micşorează când priveşti deşertul cel mare, şi de aceea au arabii ochii atât de mici. – Şi acum Hilel rămăsese calm. Omul nostru începu să se teamă că va pierde pariul, veni din nou şi strigă a treia oară pe un ton răstit: Hilel, vino afară, vreau să-ţi pun o întrebare foarte importantă! Hilel îşi puse haina pe umeri, ieşi afară şi întrebă cu aceeaşi blândeţe: Ei, dragul meu, ce vrei să mă întrebi acum? – Vreau să te întreb din ce cauză au egiptenii picioarele atât de plate? – Pentru că ţinuturile de acolo sunt aşa de mlăştinoase, de aceea au egiptenii picioarele atât de plate. – Calm şi detaşat, Hilel se duse din nou la munca lui. După câteva minute, omul veni din nou şi-i spuse lui Hilel că acum nu mai vrea să-l întrebe nimic; că făcuse un pariu cum că va reuşi să-l înfurie, dar că nu ştie cum să-l facă să se înfurie. Şi atunci, Hilel zise blând: Dragul meu, e mai bine ca tu să pierzi pariul, decât ca Hilel să se înfurie!

Această legendă e povestită pentru a se arăta cât de blând şi iubitor era Hilel, chiar şi cu cei care-l chinuiau. Un asemenea om – aşa i-a spus Iisus din Nazareth mamei sale – este în multe privinţe ca un fel de profet din vechime. Şi – nu cunoaştem oare multe ziceri ale lui Hilel care sună ca un fel de ree-ditare a vechilor daruri profetice? El a citat multe dintre frumoasele ziceri ale lui Hilel şi a spus apoi: Iată, mamă dragă, se spune despre Hilel că e un fel de vechi profet revenit printre oameni. Eu mai am un interes deosebit faţă de el, fiindcă în mine mijeşte în mod ciudat ceva, ca şi cum ar exista o legătură deosebită între Hilel şi mine; în mine mijeşte un fel de înţelegere a faptului că ceea ce ştiu eu şi ceea ce trăieşte în mine, drept mare revelaţie a spiritualului, nu provine doar din iudaism. – Şi tot aşa a fost şi cu Hilel; fiindcă după naşterea exterioară era

babilonian şi de-abia mai târziu a intrat în sânul iudaismului. Dar şi el se trăgea din neamul lui David, era înrudit din vremuri străvechi cu neamul lui David, din care descindeau Iisus din Nazareth şi ai săi. Şi Iisus a zis: Dacă aş vrea şi eu, asemeni lui Hilel, să exprim înaltele revelaţii care sunt revărsate în sufletul meu ca un fel de iluminare şi sunt aceleaşi revelaţii înalte care au fost date poporului evreu în vremurile vechi, astăzi nu există urechi care să le audă!

Adânc se aşternuse asupra sufletului său durerea şi suferinţa cauzate de faptul că odinioară poporului evreu îi fuseseră date cele mai mari adevăruri ale lumii, că odinioară şi trupurile acestui popor erau în aşa fel constituite încât puteau înţelege aceste revelaţii, dar că acum vremurile se schimbaseră, că şi trupurile poporului evreu deveniseră altfel, aşa că nu mai puteau înţelege vechile revelaţii ale părinţilor originari.

A fost o trăire extrem de acută, de dureroasă, pentru Iisus, aceea când a fost nevoit să-şi spună: Odinioară oamenii înţelegeau ceea ce-i învăţau profeţii, poporul evreu înţelegea vorbirea lui Dumnezeu, astăzi însă nu mai există nici unul care s-o înţeleagă; ai predica unor urechi surde. Asemenea cuvinte nu îşi au locul azi; nu mai există urechile care să le înţeleagă! E fără valoare şi de prisos tot ceea ce s-ar putea spune într-un asemenea mod. – Şi, sintetizând parcă ceea ce avea de spus în aceasta privinţă, Iisus din Nazareth i-a vorbit mamei sale: Pentru acest Pământ nu mai e posibilă revelaţia vechii spi-ritualităţi iudaice, fiindcă nu mai există vechii evrei, ca s-o primească. Ea trebuie considerată, pe Pământul nostru, ceva lipsit de valoare.

Şi, ciudat lucru, mama îl asculta în linişte, cum vorbea despre lipsa de valoare a ceea ce pentru ea era bunul cel

mai sfânt. Dar îl iubea din toată inima şi nu a simţit decât iubirea ei nesfârşită. De aceea, în ea a trecut ceva dintr-o profundă înţelegere bazată pe sentiment a ceea ce avea el a-i spune. Şi apoi el a continuat convorbirea şi a ajuns să relateze despre călătoriile sale la lăcaşurile de cult păgâne şi despre ceea ce vieţuise acolo. În spiritul său mijea faptul că el se prăbuşise în faţa altarului păgân, că auzise glasul schimbat al lui Bath-Col. Şi în el s-a aprins un fel de amintire a vechii învăţături a lui Zarathustra. Nu ştia încă exact că purta în lăuntrul lui sufletul lui Zarathustra, dar vechea învăţătură a lui Zarathustra, înţelepciunea lui Zarathustra, vechiul impuls al lui Zarathustra urcau în el, pe parcursul convorbirii. El trăia acest mare impuls al lui Zarathustra în comuniune cu mama sa. La suprafaţa sufletului său se ridica întreaga frumuseţe şi măreţie a vechii învăţături solare. Şi el şi-a amintit: în timp ce zăceam la altarul păgân, am auzit ceva ca un fel de revelaţie! – Şi acum reveneau, în amintire, cuvintele lui Bath-Col transformată, pe care le-am rostit ieri, şi el i-a zis mamei:

Amin
Domnesc relele
Martori ai egoităţii ce se eliberează
Vină a sinei de alţii purtată
Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră
Şi a uitat Numele Voastre
Voi, Părinţi din Ceruri.

Şi o dată cu ele s-a aprins în sufletul său întreaga măreţie a cultului lui Mithras şi ea i s-a prezentat ca printr-un fel de genialitate lăuntrică. A vorbit mult cu mama să despre măreţia şi gloria vechiului păgânism. A vorbit mult despre ceea ce trăia în vechile misterii ale popoarelor, în

acest cult al lui Mithras se revărsaseră, contopindu-se, diversele misterii din Asia Mică şi din Sudul Europei. Dar el purta în sufletul său, totodată, un sentiment îngrozitor: Acest cult se schimbase treptat şi ajunsese în stăpânirea unor puteri demo-nice, pe care le vieţuise el însuşi, pe când avea vreo douăzeci şi patru de ani. I-a venit în minte tot ceea ce vieţuise atunci. Şi vechea învăţătură a lui Zarathustra i-a apărut, de asemenea, drept ceva pentru care oamenii epocii sale nu mai sunt receptivi. Sub această impresie i-a spus mamei sale cel de al doilea cuvânt important: Chiar dacă ar fi reînviate toate vechile misterii şi culte, chiar dacă în ele s-ar revărsă tot ceea ce a fost cândva mare în misteriile păgâne, astăzi nu mai există oamenii care să le perceapă! Toate acestea sunt de prisos. Şi dacă aş ieşi afară, în lume, şi le-aş vesti oamenilor ceea ce am auzit drept glas schimbat al bătrânei Bath-Col, dacă aş destăinui cauza pentru care oamenii aflaţi în viaţa lor fizică nu mai pot trăi în comuniune cu misteriile sau dacă le-aş vesti vechea înţelepciune solară a lui Zarathustra, azi nu mai există oameni care să înţeleagă. Astăzi toate acestea s-ar transforma, în lăuntrul oamenilor, în nişte fiinţe demonice, fiindcă ar răsuna în sufletele umane în aşa fel încât nu mai există urechi să înţeleagă asemenea lucruri! Oamenii au încetat să mai poată auzi ceea ce putea fi vestit şi auzit odinioară.

Căci Iisus din Nazareth ştia că ceea ce auzise cândva drept glas schimbat al lui Bath-Col, care strigase spre el cuvintele: Amin, Relele domnesc ... – era o învăţătură străveche şi sfântă, o rugăciune ce domnea peste tot în misterii, care era rostită în lăcaşurile de misterii, dar că astăzi ea fusese dată uitării. El ştia acum că ceea ce-i fusese dat era o trimitere la o veche înţelepciune din misterii, care venise asupra lui în timp ce zăcea, în stare de răpire, lângă

altarul păgân. Dar el vedea, totodată, şi a exprimat acest lucru în cursul convorbirii, că nu există nici o posibilitate de a face ca toate acestea să fie înţelese iarăşi.

Şi apoi el a dus mai departe convorbirea cu mama să şi i-a vorbit despre ceea ce-şi însuşise în cercul esenienilor. I-a vorbit despre frumuseţea, măreţia şi gloria doctrinei eseniene, a amintit de marea blândeţe şi bunătate a esenienilor. Apoi a rostit cel de-al treilea cuvânt important, care i se revelase în cursul convorbirii sale vizionare cu Buddha: Doară nu se poate ca toţi oamenii să devină esenieni! Cât de multă dreptate avusese Hilel, când rostise cuvintele : Nu te izola de colectivitatea generală a oamenilor, ci creează şi lucrează în colectivitate, du-ţi iubirea la semenii tăi, fiindcă dacă eşti singur, ce eşti atunci? Dar aşa fac esenienii; ei se izolează, se retrag cu viaţa lor sfântă şi, prin aceasta, abat nenorocirea asupra celorlalţi oameni. Fiindcă în mod inevitabil oamenii devin nefericiţi, din cauză că esenienii se izolează de ei. – Şi apoi el i-a spus mamei un cuvânt important, povestindu-i acea trăire pe care am discutat-o ieri: Când am plecat odată de la esenieni, după o convorbire intimă, extrem de importantă, am văzut cum, la poarta principală, Lucifer şi Ahriman fugeau de acolo. De atunci ştiu, dragă mamă, că prin modul lor de a trăi, prin doctrina lor ocultă, esenienii se protejează pe ei înşişi de aceştia, astfel încât Lucifer şi Ahriman sunt nevoiţi să fugă de la porţile lor. Dar prin aceasta ei îi îndepărtează pe Lucifer şi Ahriman, trimiţându-i la ceilalţi oameni. Esenienii devin fericiţi în sufletele lor pe socoteala celorlalţi oameni; ei devin fericiţi din cauză că se salvează pe ei înşişi de Lucifer şi Ahriman! – El ştia acum, datorită faptului că trăise împreună cu esenienii: Da, mai există o posibilitate de a te înălţa acolo unde te poţi uni cu divin-spiritualul, dar numai câţiva oameni răzleţi pot realiza

aceasta, pe socoteala marii majorităţi. El ştia acum: Nici pe calea iudaică, nici pe calea religiilor păgâne, nici pe calea esenianâ nu i se putea aduce omenirii luate ca întreg legătura cu lumea divin-spirituală.

Acest cuvânt a intrat ca o lovitură îngrozitoare în sufletul mamei care-l iubea. În cursul întregii convorbiri, el fusese unit cu ea, parcă fusese una cu ea. Întreg sufletul, întreg eul lui Iisus din Nazareth era în aceste cuvinte. Şi aici aș dori să fac legătura cu un mister care a avut loc înainte de Botezul în Iordan, în cursul acestei convorbiri cu mama: Ceva din Iisus s-a dus la mama sa. Acest ceva nu s-a desprins din sufletul lui doar sub formă de cuvinte; din cauza că era atât de strâns unit cu ea, începând cu vârsta de doisprezece ani, acum, o dată cu cuvintele, întreaga lui fiinţă a trecut în ea şi el se simţea ca şi cum ar fi fost în afara sa, ca şi cum eul său l-ar fi părăsit. Mama dobândise însă un eu nou, care se cufundase în ea: devenise o personalitate nouă. Şi dacă cercetezi, dacă încerci să afli ce se întâmplase, afli următoarele.

Întreaga durere îngrozitoare, suferinţa îngrozitoare a lui Iisus, care se desprinsese din sufletul lui, s-a revărsat în sufletul mamei, şi ea se simţea, parcă, una cu el. Iisus însă simţea ca şi cum tot ceea ce trăise în el de când avea doisprezece ani l-ar fi părăsit în cursul acestei convorbiri. Cu cât vorbea mai mult despre aceasta, cu atât mama devenea mai plină de întreaga înţelepciune ce trăise în el. Şi toate trăirile care avuseseră loc în el de când avea doisprezece ani se aprindeau acum în sufletul mamei pline de iubire! Dar din el parcă dispăruseră; s-ar putea spune că depusese în sufletul, în inima mamei, ceea ce vieţuise el însuşi de la vârsta de doisprezece ani. Prin aceasta, sufletul mamei a fost transformat.

Şi el era transformat după acea convorbire, transformat în aşa fel încât fraţii vitregi şi celelalte rude, care trăiau în preajma lui, au început să creadă că-şi pierduse minţile. Ce păcat, ziceau ei, ştia atât de multe; a fost întotdeauna, ce-i drept, foarte tăcut, dar acum şi-a ieşit cu totul din minţi, acum şi-a pierdut minţile! – Era privit ca unul pierdut pentru viaţă. Şi, într-adevăr, el umbla zile întregi prin casă ca într-o stare de vis. Căci eul lui Zarathustra era pe cale să părăsească trupul lui Iisus din Nazareth şi să treacă în lumea spirituală. Şi cu greu, din el s-a desprins o ultimă hotărâre: Mânat parcă de un imbold lăuntric, de o necesitate lăuntrică, după câteva zile a ieşit din casă, într-un mod aproape maşinal, ducându-se la Ioan Botezătorul, pe care-l cunoştea deja, pentru a primi Botezul.

Şi pe urmă a avut loc evenimentul pe care l-am descris adeseori, sub numele de Botezul în Iordan: Entitatea lui Christos s-a cufundat în trupul său.

Aşa s-au petrecut lucrurile. Iisus era pătruns acum de Fiinţa lui Christos. De la convorbirea amintită cu mama sa, eul lui Zarathustra plecase şi acum era din nou prezent ceea ce existase înainte, ceea ce fusese el până la doisprezece ani, numai că se făcuse mare, crescuse. În acest trup, care acum nu mai purta în el decât profunzimea nesfârşită a simţirii, sentimentul deschiderii faţă de infinite depărtări, a coborât Christos. Acum Iisus era pătruns în întregime de Christos; dar mama avea, de asemenea, un eu nou, care coborâse în ea; mama devenise o personalitate nouă.

Cercetătorului spiritual i se înfăţişează situaţia următoare: în aceeaşi clipă în care a fost săvârşit Botezul în Iordan, mama a simţit şi ea un fel de sfârşit al procesului ei de transformare. Ea s-a simţit pătrunsă dintr-o dată – avea

pe atunci cam patruzeci şi cinci, patruzeci şi şase de ani – de sufletul acelei mame care fusese mama băiatului Iisus cel care la doisprezece ani primise în el eul lui Zarathustra, mamă care apoi murise. La fel cum spiritul lui Christos coborâse asupra lui Iisus din Nazareth, spiritul celeilalte mame, care între timp trăise în lumea spirituală, a coborât asupra mamei adoptive, cea cu care avusese Iisus convorbirea descrisă. Din momentul acela, ea s-a simţit ca şi cum ar fi fost acea mamă tânără, care-l născuse odinioară pe băiatul Iisus lucanic.

Să ne reprezentăm în mod just ce eveniment infinit de important e acesta! Să încercăm să simţim aceasta, dar să simţim, de asemenea, că acum pe Pământ trăia o fiinţă cu totul deosebită: Entitatea Christică într-un trup uman, o entitate care nu trăise încă niciodată într-un trup uman, care înainte fusese numai în sferele spirituale, care nu avusese o viaţă pământească, o entitate care cunoştea lumile spirituale, dar nu lumea pământească! Despre lumea pământească ea aflase numai ceea ce, ca să zicem aşa, se acumulase în aceste trei corpuri, în corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral ale lui Iisus din Nazareth. Ea s-a cufundat în cele trei corpuri, aşa cum deveniseră ele sub influenţa vieţii de treizeci de ani pe care am descris-o. Aşa că Entitatea Christică a trăit în mod absolut lipsit de premise ceea ce a trăit, la început, pe Pământ.

Entitatea Christică a fost dusă mai întâi – ne-o arată şi Cronica Acaşă a Evangheliei a Cincea – în singurătate. Iisus din Nazareth, în al cărui trup se afla Entitatea Christică, jertfise tot ceea ce-l lega înainte cu restul lumii. Entitatea Christică tocmai sosise pe Pământ. La început, această Entitate Christică s-a simţit atrasă spre ceea ce se săpase în modul cel mai puternic, prin impresiile trupului, care rămăseseră ca săpate în amintire, în corpul astral.

Entitatea Christică şi-a spus cam aşa: Da, acesta e trupul care i-a vieţuit pe Ahriman şi pe Lucifer, în timp ce esenienii căutători de puritate îi împingeau pe Ahriman şi pe Lucifer spre ceilalţi oameni. – Spre ei s-a simţit atras Christos, spre Ahriman şi Lucifer, căci El şi-a spus: Acestea sunt entităţile spirituale cu care au de luptat oamenii pe Pământ. – Aşadar, Entitatea Christică, aflată pentru prima oară într-un trup uman, locuind pentru prima oară într-un trup pământesc, s-a simţit atrasă mai întâi spre lupta cu Lucifer şi Ahriman, în singurătatea deşertului.

Cred că scena ispitirii, aşa cum o voi povesti acum, e absolut justă. Dar este extrem de greu să citeşti asemenea lucruri în Cronica Acaşă. De aceea observ în mod expres că un aspect sau altul ar putea fi modificat într-o măsură neînsemnată, în cazul unei cercetări oculte ulterioare. Esenţialul este însă cuprins în descrierea de faţă şi pe acesta trebuie să vi-l relatez. Scena ispitirii se află în diferitele Evanghelii. Dar ele povestesc lucrurile privindu-le din diferite direcţii. Am subliniat adeseori acest lucru. M-am străduit să citesc scena ispitirii aşa cum s-a petrecut ea în realitate şi aş vrea să povestesc fără reţineri, aşa cum a fost în realitate.

La început, Entitatea Christică aflată în trupul lui Iisus din Nazareth l-a întâlnit, în singurătate, pe Lucifer, pe aşa cum lucrează şi acţionează el, apropiindu-se de oameni cu ispitirile sale, când ei se supraapreciază, când au prea puţină cunoaştere de sine şi prea puţină smerenie. Lucifer încearcă mereu acest lucru: Să se apropie de mândria greşit înţeleasă, de trufia, de tendinţa oamenilor de a-şi exagera importanţa. Acum Lucifer s-a apropiat de Christos Iisus şi i-a spus aproximativ cuvintele care se întâlnesc şi în celelalte Evanghelii: Priveşte-mă! Celelalte împărăţii în care omul a fost aşezat, care au fost întemeiate de ceilalţi

Zei şi de celelalte spirite, sunt bătrâne. Dar eu vreau să întemeiez o împărăţie nouă; m-am desprins din ordinea lumii; vreau să-ţi dau tot ceea ce e frumuseţe şi splendoare în vechile împărăţii, dacă intri în împărăţia mea. Dar trebuie să te separi de ceilalţi Zei şi să mă recunoşti pe mine! – Şi Lucifer a descris întreaga frumuseţe şi splendoare a lumii luciferice, tot ceea ce ar trebui să-i vorbească sufletului uman, dacă ar avea în el fie şi numai o umbră de trufie. Dar Entitatea Christică venise din lumile spirituale; ea ştia cine e Lucifer şi cum e atitudinea sufletului faţă de Zei, dacă nu vrea să fie ispitit, pe Pământ, de Lucifer. Ce-i drept, Entitatea Christică nu cunoscuse, în lumea din care venise, absolut nimic despre ispitirea luciferică; dar ştia cum trebuie să li se slujească Zeilor şi a fost atât de puternică încât să-l respingă pe Lucifer.

Atunci Lucifer a pornit un al doilea atac, dar acum l-a luat şi pe Ahriman, ca să-l sprijine, şi acum amândoi i-au vorbit lui Christos. Unul dintre ei voia să-i zgândăre trufia: Lucifer; celălalt voia să se adreseze fricii sale: Ahriman. Aşa s-a întâmplat că unul dintre ei i-a zis: Prin spiritualitatea mea, prin ceea ce îţi pot da eu, dacă mă recunoşti, nu vei mai avea nevoie de cele de care ai nevoie acum, din cauză că, în calitate de Christos, ai intrat într-un trup uman. Acest corp fizic te face sclavul lui, trebuie să recunoşti în el legea greutăţii pământeşti. El te împiedică să încalci legea greutăţii pământeşti, a gravitaţiei, eu însă te voi ridica deasupra legilor gravitaţiei. Dacă mă recunoşti, voi suspenda urmările căderii şi nu ţi se va întâmpla nimic. Aruncă-te de pe acoperişul templului! Doar stă scris: Voi porunci îngerilor să te apere, ca să nu-ţi poticneşti piciorul de nici o piatră. – Ahriman, care voia să acţioneze asupra fricii sale, zise: Te voi apăra de frică! Aruncă-te jos!

Şi amândoi îl asaltau, căutând să-L convingă. Dar, datorită faptului că L-au asaltat amândoi, şi că unul l-a anihilat pe celălalt, dacă se poate spune aşa, El s-a putut salva de la atacul lor. Şi a găsit puterea pe care omul poate s-o găsească pe Pământ pentru a se ridica deasupra lui Lucifer şi Ahriman. Atunci Ahriman a zis: Lucifer, n-am nevoie de tine, tu doar mă împiedici, nu mi-ai sporit forţele, ci mi le-ai diminuat, o să-l ispitesc eu singur. Tu ai făcut ca acest suflet să nu cadă în prada noastră. – Şi Ahriman l-a trimis de acolo pe Lucifer şi a pornit ultimul atac, fiind singur şi a spus ceea ce se face auzit şi în Evanghelia lui Matei: Dacă vrei să te cred că ai puteri divine, fă ca mineralele să se transforme în pâine sau, cum stă scris în Evanghelie: Transformă pietrele în pâine! – Şi atunci Entitatea Christică i-a zis lui Ahriman: Oamenii nu trăiesc doar din pâine, ci şi din spiritualul ce vine din lumile spirituale. – Acest lucru îl ştia Entitatea Christică cel mai bine, căci de-abia coborâse din lumile spirituale. Iar Ahriman i-a răspuns: Poate că ai dreptate. Dar faptul că ai dreptate şi în ce măsură ai dreptate – de fapt, aceasta nu mă poate împiedica să te am totuşi în mână, într-un anumit fel. Tu ştii numai ce face spiritul care coboară din înalturi. Acolo, jos, în lumea omenească, mai există cu totul alţi oameni, care au cu adevărat nevoie să transforme pietrele în pâine, aceştia nu se pot hrăni numai din spirit.

A fost momentul în care Ahriman i-a spus lui Christos un lucru care, ce-i drept, putea fi ştiut pe Pământ, dar care Zeului ce de-abia păşise pe solul pământesc, nu putea încă să-i fie cunoscut. El nu ştia că jos, pe Pământ, e necesar ca mineralul, metalul, să fie transformat în bani, pentru ca oamenii să aibă pâine. Şi Ahriman a spus atunci că bieţii oameni de pe Pământ sunt obligaţi să se hrănească cu bani.

Acesta a fost punctul în care Ahriman a mai avut un atu. Şi voi face uz de acest atu! – a zis Ahriman.

Aceasta este relatarea reală a scenei ispitirii. După ispitire a rămas, deci, un rest. Problemele n-au fost rezolvate definitiv; au fost rezolvate problemele puse de Lucifer, dar nu cele ale lui Ahriman. Pentru a fi dezlegate şi acestea, mai era nevoie de altceva.

Când Christos Iisus a ieşit din singurătate, el s-a simţit răpit deasupra a tot ceea ce trăise şi învăţase de la doisprezece ani şi până atunci; el simţea că spiritul lui Christos e unit cu ceea ce trăise în el înainte de a fi împlinit doisprezece ani. De fapt, el nu se mai simţea unit cu nimic din ceea ce, în devenirea omenirii, îmbătrânise şi se osificase. Până şi limba care era vorbită în jurul lui îi devenise indiferentă şi, la început, el a tăcut, de fapt. El a făcut drumeţii în jurul Nazarethului, apoi şi la distanţe mai mari, tot mai departe şi mai departe. A vizitat multe dintre localităţile prin care trecuse deja fiind Iisus din Nazareth şi aici s-a văzut un lucru extraordinar de ciudat. Vă rog să aveţi în vedere faptul că eu vă prezint povestea relatată în Evanghelia a Cincea şi că n-ar folosi la nimic dacă cineva ar căuta imediat nişte contradicţii între această Evanghelie şi celelalte patru. Eu povestesc aşa cum stau scrise lucrurile în Evanghelia a Cincea.

Christos Iisus a umblat mai întâi de la un han la altul, în cea mai mare tăcere, ca şi cum n-ar fi avut nimic comun cu lumea din jur, lucrând la diferiţi oameni şi împreună cu ei. Ceea ce vieţuise sub influenţa spuselor lui Ahriman referitoare la pâine lăsase în sufletul lui o impresie nespus de adâncă. El a întâlnit pretutindeni oameni care-L cunoşteau deja, la care lucrase înainte. Oamenii îl recunoşteau şi printre aceşti oameni el a întâlnit într-adevăr mulţimea, i-a întâlnit pe aceia la care Ahriman

trebuie să aibă acces, din cauză că ei au nevoie să transforme pietrele, mineralul, în pâine sau, ceea ce e acelaşi lucru, să transforme banii, metalul, în pâine. La cei care respectau maximele morale ale lui Hilel sau ale altora, nici nu era nevoie să intre. Dar el intra la cei pe care celelalte Evanghelii îi numesc vameşi şi păcătoşi, fiindcă ei erau cei nevoiţi să transforme pietrele în pâine. Şi el umbla mai ales printre aceştia.

Dar acum s-a întâmplat fenomenul ciudat la care m-am referit: Mulţi dintre aceşti oameni îl cunoşteau din vremea în care, înainte să fi împlinit treizeci de ani, locuise deja la ei de una, două sau trei ori, drept Iisus din Nazareth. Pe atunci, ei cunoscuseră firea lui blândă, iubitoare, înţeleaptă. Fiindcă asemenea dureri, o asemenea suferinţă, ca cele prin care trecuse după ce împlinise doisprezece ani, se transformaseră, până la urmă, în forţa magică a iubirii ce impregnează fiecare cuvânt, ca şi cum în cuvintele lui ar mai fi acţionat o forţă misterioasă, care se revărsa asupra celor din jur. Oriunde ajungea, pretutindeni, în fiecare casă, în fiecare han, El era iubit în mod profund. Şi această iubire rămânea, după ce părăsea din nou acele case şi îşi continua drumul.

În aceste case se vorbea mult despre omul iubit, Iisus din Nazareth, care cutreierase toate acele localităţi şi case. Şi, ca prin intervenţia unei legităţi cosmice, se petrecea următorul lucru. Povestesc aici nişte scene care s-au repetat de multe ori şi pe care cercetarea clarvăzătoare ni le poate arăta adesea şi adesea. În familiile la care lucrase Iisus din Nazareth, care şedeau împreună seara, după muncă, şi povesteau după ce Soarele apunea, el parcă era încă prezent! Ei vorbeau despre omul iubit, care stătuse la ei, cu numele de Iisus din Nazareth. Povesteau multe despre iubirea şi blândeţea sa, despre sentimentele

frumoase, pline de căldură, care le străbătuseră sufletele în timp ce acest om trăise sub acoperişul lor. Şi apoi – era ecoul iubirii ce se revărsase – se întâmpla în multe case, după ce locuitorii ei vorbiseră ceasuri întregi despre acel oaspete, ca în odaie să intre, ca într-o viziune comună pentru toţi membrii familiei, imaginea lui Iisus din Nazareth. Da, el îi vizita în spirit, sau ei îşi creaseră o imagine spirituală a lui.

Puteţi să vă imaginaţi care erau sentimentele în sânul unor asemenea familii, după ce le apăruse în cadrul unei viziuni comune şi ce însemna pentru ei faptul că El se întorcea acum, după Botezul în Iordan şi că-i recunoşteau înfăţişarea exterioară, numai că în ochii Săi era o lumină mai puternică. Ne putem gândi ce lucru extraordinar se întâmplase în asemenea familii, printre păcătoşi şi vameşi, care din cauza karmei lor fuseseră înconjuraţi, chinuiţi, de toate fiinţele demonice ale acelor vremuri, care fuseseră bolnavi şi împovăraţi şi posedaţi – ne putem imagina cum resimţeau aceşti oameni reîntoarcerea Lui!

Acum se arăta natura transformată a lui Iisus; ea se arăta mai ales la asemenea oameni ce devenise Iisus din Nazareth, prin faptul ca în El intrase Christos. În trecut, ei simţiseră numai iubirea, bunătatea şi blândeţea, în aşa fel încât, mai pe urmă, aveau viziunea lui; acum însă din El radia ceva ca o putere magică! Dacă înainte se simţiseră doar consolaţi prin prezenţa Lui, acum ei se simţeau vindecaţi prin El. Şi ei se duceau la vecinii lor, îi aduceau la Christos Iisus, dacă erau la fel de apăsaţi şi chinuiţi de spirite demonice. Şi aşa se face că, după ce-l învinsese pe Lucifer şi rămăsese numai cu un ghimpe de la Ahriman, Christos Iisus a putut să facă, la oamenii aflaţi în stăpânirea lui Ahriman, ceea ce în Biblie e descris întotdeauna drept exorcizări şi vindecări de bolnavi. Mulţi dintre demonii pe

care-i văzuse când căzuse ca mort pe altarul păgân, plecau acum de la oameni, când El a apărut în faţa oamenilor drept Christos Iisus. Fiindcă, aşa cum Lucifer şi Ahriman văzuseră în El pe adversarul lor, şi demonii au văzut în El pe adversarul lor. Şi, în timp ce umbla astfel prin ţară, din cauza felului în care se comportau demonii în sufletele oamenilor, el a trebuit să-şi aducă aminte adeseori cum căcuse acolo, la vechiul altar de jertfă, unde în locul Zeilor se aflau demonii şi unde el nu putuse oficia cultul. A trebuit să se gândească la Bath-Col, care-i vestise vechea rugăciune misterială despre care v-am vorbit. În special îi venea în minte, mereu-mereu, versetul din mijloc al acestei rugăciuni: „Vieţuită în pâinea zilnica". – Acum vedea: Oamenii la care fusese găzduit erau nevoiţi să transforme pietrele în pâine. El vedea: Printre oamenii împreună cu care trăise astfel, erau mulţi care trebuie să trăiască numai din pâine. Şi acel cuvânt din vechea rugăciune păgână: „vieţuită în pâinea zilnică" s-a cufundat adânc în sufletul lui. El simţea întreaga întrupare a omului în lumea fizică. Simţea că, din cauza acestei necesităţi, în evoluţia omenirii se ajunsese atât de departe încât, prin această întrupare fizică, oamenii putuseră să uite numele părinţilor din Ceruri, numele spiritelor care fac parte din ierarhiile superioare. Şi mai simţea că acum nu mai existau deloc oameni care să poată auzi glasurile vechilor profeţi şi solia înţelepciunii lui Zarathustra. Acum El ştia că viaţa trăită în pâinea zilnică e cea care i-a separat pe oameni de Ceruri, care-i cufundă pe oameni în egoism şi-i duce în mod inevitabil în puterea lui Ahriman.

Pe când umbla aşa prin ţară, s-a constatat că cei care simţiseră cel mai profund cât de mult era transformat Iisus din Nazareth, deveneau ucenicii săi şi Îl urmau. Din câte un han, el lua cu sine pe unul sau pe altul, care Îl urma apoi

peste tot, fiindcă avea în cel mai înalt grad sentimentul pe care l-am descris adineaori. Aşa se face că în curând se adunase o ceată de asemenea ucenici. El avea în preajma Sa, în aceşti ucenici, nişte oameni care trăiau într-o dispoziţie sufletească fundamentală cu totul nouă, într-un anumit sens, nişte oameni care, prin El, deveniseră altfel decât aceia despre care fusese nevoit să-i spună mamei sale că nu mai sunt în stare să asculte vechile glasuri ale profeţilor. Şi iată că în El s-a aprins experienţa făcută pe Pământ de un Zeu: Eu nu trebuie să le spun oamenilor cum au pregătit Zeii calea ce duce din spirit spre Pământ, ci cum pot găsi oamenii calea ce duce de pe Pământ spre spirit.

Şi iarăşi i-a venit în minte glasul lui Bath-Col, şi El a ştiut că cele mai străvechi formule şi rugăciuni trebuie să fie reînnoite; el a ştiut că acum omul trebuie să caute de jos în sus calea spre lucrurile spirituale, că prin această rugăciune el poate să caute spiritul divin. Şi El a luat ultimul rând al vechii rugăciuni:

„Voi, Părinţi din Ceruri"

şi l-a inversat, pentru că aşa i se potriveşte omului din epoca actuală şi pentru că nu trebuie să-l raporteze la numeroasele entităţi spirituale ale ierarhiilor, ci la o Fiinţă spirituală unică:

„Tatăl Nostru din Cer."

Iar al doilea rând, pe care-l auzise ca vers penultim din misterii:

„Şi a uitat Numele Voastre",

l-a transformat aşa cum trebuia el să sune pentru oamenii din epoca actuală:

„Sfinţească-se Numele Tău".

Şi El a schimbat antepenultimul rând, care suna aşa:

„Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră",

aşa cum trebuie să simtă oamenii care sunt în situaţia de a merge de jos în sus, dacă vor să se apropie de Divinitate:

„Vie Împărăţia Ta!"

Iar versul următor:

„În care nu domneşte Voinţa Cerurilor"

l-a inversat, aşa cum şi numai cum trebuie să-l audă astăzi oamenii, pentru că vechea aşezare a cuvintelor n-o mai putea auzi nici un om. El a inversat versul, din cauză că urma să aibă loc o inversare totală a direcţiei drumului spre lumile spirituale; El l-a inversat astfel:

„Facă-se voia Ta, precum în Cer, aşa şi pe Pământ."

Iar misterul pâinii, al întrupării în trupul fizic, misterul a tot ceea ce i se arătase acum pe deplin, prin ghimpele lui Ahriman, l-a transformat în aşa fel încât omul să simtă că şi această lume fizică provine din lumea spirituală, chiar dacă omul nu-şi dă seama de aceasta în mod nemijlocit. Aşa că El a transformat acest vers referitor la pâinea zilnică într-o rugă:

„Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi."

Iar cuvintele:

„Vina personală de alţii purtată"

le-a inversat astfel:

„Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri."

Iar ceea ce era, în vechea rugăciune din misterii, al doilea vers:

„Martori ai egoităţii ce se eliberează",

l-a inversat, spunând:

„Ci ne mântuieşte"

iar primul vers:

„Relele domnesc"

a fost transformat de El în:

„De ceea ce e rău. Amin."

Şi astfel, prin inversarea a ceea ce Iisus auzise odinioară, drept glas schimbat al lui Bath-Col, când căzuse la altarul păgân, a devenit ceea ce creştinătatea cunoaşte drept rugăciunea „Tatăl Nostru", ceea ce Christos i-a învăţat apoi pe oameni, drept noua rugăciune misterială, drept noul „Tatăl Nostru". Într-un mod asemănător – şi mai rămâne să adaug câteva alte lucruri – a luat naştere şi vestirea predicii de pe munte şi alte lucruri pe care Christos Iisus le-a dat ucenicilor Săi.

Christos Iisus a acţionat într-un mod deosebit tocmai asupra ucenicilor Săi. Vă rog, dragii mei prieteni, să aveţi mereu în vedere – când va relatez aceste lucruri – faptul că eu, pur şi simplu, povestesc ceea ce se poate citi în Evanghelia a Cincea. Când El umbla aşa prin diferitele ţinuturi, influenţa pe care o exercita asupra celor din jur era extraordinară. Ce-i drept, El era în tovărăşia ucenicilor, a apostolilor Săi, dar, pentru că era Entitatea Christică, părea că El n-ar fi fost doar în trupul Lui.

În timp ce umbla astfel cu ucenicii prin ţară, uneori câte un om simţea ca şi cum Christos s-ar fi aflat în el, în propriul lui suflet, ca şi cum ar fi umblat alături de el. Câte unul simţea ca şi cum acea entitate care aparţinea de entitatea lui Christos Iisus s-ar fi aflat în propriul lui suflet, şi atunci el începea să rostească acele cuvinte pe care, de fapt, le putea rosti numai Christos Iisus însuşi. Şi astfel, această ceată umbla prin ţară şi întâlnea diferiţi oameni, lor li se vorbea, iar cel care vorbea nu era întotdeauna Christos Iisus însuşi, ci vorbea şi câte unul dintre ucenici; fiindcă El avea totul în comun cu ucenicii, chiar şi Entitatea Sa.

Trebuie să mărturisesc că am fost uimit în cel mai înalt grad când mi-am dat seama, de exemplu, că acea convorbire cu saducheul, relatată în Evanghelia lui Marcu, n-a avut loc nicidecum cu Christos Iisus, în trupul lui Iisus, ci acele cuvinte au fost rostite de unul dintre ucenici; dar bineînţeles că le spunea Christos Iisus. Şi era frecvent, de asemenea, fenomenul prin care, atunci când Christos Iisus îşi părăsea ceata – El se despărţea de ei uneori –, El se afla, totuşi, printre ei. Fie că, în timp ce se afla departe, umbla împreună cu ei în mod spiritual, fie că se afla printre ei doar în corp eteric. Corpul Său eteric era împreună cu ei, corpul Său eteric umbla de asemenea cu ei prin ţară, şi adeseori nu se putea distinge dacă avea cu El, ca să zicem aşa, şi corpul Său fizic, sau dacă era numai apariţia în corp eteric.

Aşa au fost relaţiile cu ucenicii şi cu tot felul de alţi oameni din popor, după ce Iisus din Nazareth a devenit Christos Iisus. El însuşi vieţuia, în orice caz, ceea ce am sugerat deja: Dacă, la început, Entitatea Christică era relativ independentă de trupul lui Iisus din Nazareth, ea a trebuit să devină, cu timpul, din ce în ce mai asemănătoare cu acesta.

Şi cu cât viaţa înainta mai mult, cu atât a fost El mai mult legat de trupul lui Iisus din Nazareth şi o durere cum nu se poate mai adâncă a coborât asupra Lui în ultimul an, din cauza faptului că era legat de trupul lui Iisus din Nazareth, care, pe deasupra, mai devenise şi bolnav, vlăguit. Totuşi, se mai întâmpla şi atunci că Christos, care umbla acum deja cu o ceată mai mare de oameni, ieşea iarăşi din trupul său. Aici sau acolo se vorbea, aici vorbea unul, dincolo altul din ceata apostolilor, şi se putea crede că cel ce vorbeşte e Christos Iisus însuşi sau că nu e Christos Iisus. Christos vorbea prin ei toţi, cât timp au umblat cu El, într-o comuniune strânsă.

Poate fi surprinsă câte o convorbire de felul celor pe care le purtau între ei fariseii şi cărturarii evrei, când îşi spuneau unii altora: Ca să intimidăm mulţimea, am putea să-L prindem pe unul din ceata lor şi să-l ucidem; dar s-ar putea la fel de bine să fie un altul, nu el, fiindcă toţi vorbesc la fel. Dar aceasta nu ne-ar folosi la nimic, fiindcă s-ar putea ca adevăratul Christos Iisus să mai existe. Trebuie să-l prindem pe cel adevărat! – Numai ucenicii, cei care se apropiaseră mai mult de El, puteau să-L distingă între ceilalţi. Dar nu-i spuneau, desigur, duşmanului, care e cel adevărat.

Acum Ahriman devenise suficient de puternic în privinţa întrebării rămase fără răspuns, pe care Christos n-o putuse rezolva în lumea spirituală, ci numai pe Pământ. A trebuit să afle prin fapta cea mai grea ce înseamnă întrebarea despre transformarea pietrelor în pâine, ce înseamnă să transformi banii în pâine, fiindcă Ahriman s-a slujit de Iuda din Cariot.

Aşa cum acţiona Christos – n-ar fi existat nici un mijloc spiritual pentru a se afla care din ceata ucenicilor săi, care-L venerau, era Christos. Fiindcă acolo unde mai acţiona spiritul, acolo unde mai acţiona şi ultimul rest de putere de convingere, nu-l puteai învinge pe Christos. Numai acolo unde se afla acela care aplica mijlocul necunoscut lui Christos şi pe care El a ajuns să-l cunoască de-abia prin cea mai grea faptă, săvârşită pe Pământ, acolo unde a acţionat Iuda, El a putut fi învins. Nimeni n-ar fi putut să-L recunoască, decât dacă s-a găsit cineva care să se pună în slujba lui Ahriman, care a ajuns să trădeze, într-adevăr, numai din cauza banilor! Christos Iisus era legat cu Iuda prin ceea ce se petrecuse în cadrul ispitirii, lucru care e de înţeles la Dumnezeu: Christos, care de-abia coborâse pe Pământ, nu ştia că e adevărat numai în Cer că nu e

nevoie de pietre ca să ai pâine. Trădarea a avut loc din cauză că Ahriman păstrase acest lucru, drept un ghimpe al său. Şi pe urmă, Christos a trebuit să mai ajungă în puterea stăpânului morţii, în măsura în care Ahriman e stăpânul morţii. Aceasta e legătura dintre ispitire şi Misterul de pe Golgota, pe de-o parte, şi trădarea lui Iuda, pe de altă parte.

Ar fi mult mai multe de povestit, din această Evanghelie a Cincea, decât am povestit aici. Dar, în mod absolut sigur, în cursul evoluţiei omenirii, vor ieşi la lumina zilei şi celelalte părţi ale Evangheliei a Cincea. Prin povestirile izolate scoase din ea am căutat să vă dau mai mult o reprezentare despre felul cum este această Evanghelie a Cincea. Şi la sfârşitul acestei serii de confe-rinţe, în faţa ochiului sufletesc apare ceea ce am spus la sfârşitul primei ore, că doar imperativele epocii noastre fac să se vorbească despre Evanghelia a Cincea deja în prezent. Şi aş vrea să vă leg de inimă în mod cu totul deosebit, dragii mei prieteni, rugămintea de a trata cu pietatea cuvenită ceea ce mi-a fost îngăduit să spun despre Evanghelia a Cincea.

Avem deja azi destui adversari şi felul cum procedează ei este foarte bizar. Nu vreau să vorbesc despre acest punct, îl cunoaşteţi, poate, din „Foaia informativă” [Nota 25]. Cunoaşteţi, desigur, şi faptul bizar [Nota 26] că există de mai mult timp oameni care afirmă că învăţătura dată de mine este infectată cu tot felul de creştinisme înguste, meschine, ba chiar de iezuitism. În special anumiţi adepţi ai aşa-numitei teosofii de la Adyar vestesc acest iezuitism în modul cel mai nefast şi vorbesc tot felul de prostii pline de ură, fără pic de conştiinţă. Dar, cu această ocazie, mai iese la iveală şi faptul că, dintr-un anumit loc, de unde s-a tunat şi fulgerat împotriva a tot ceea ce e meschin, greşit şi reprobabil, învăţătura noastră a fost falsificată până în temelii [Nota 27]. Un om care a venit din

America a făcut cunoştinţă cu învăţătura noastră, timp de multe săptămâni şi luni, a aşternut totul pe hârtie şi a dus-o apoi în America, sub o formă diluată, şi a publicat acolo o teosofie rosicruciană, pe care a preluat-o de la noi. El spune, ce-i drept, că a învăţat câte ceva de la noi, aici, dar că pe urmă a fost chemat la marii maeştri şi că de la ei a învăţat mai mult. Dar despre aspectele mai profunde, pe care le-a aflat din ciclurile nepublicate în acea vreme, n-a spus că le-a învăţat de la noi. Dacă aşa ceva s-a întâmplat în America – am putea rămâne, ca Hilel, în duhul blândeţii; şi n-am avea voie să renunţăm la el nici dacă toată povestea îşi are ecourile ei în Europa. În locul unde s-a tunat şi fulgerat cel mai mult împotriva noastră a fost făcută o traducere a ceea ce a fost furnizat Americii în legătură cu noi, iar în prefaţa acestei traduceri se poate citi: E drept că şi în Europa a apărut o concepţie rosicruciană despre lume, dar sub o formă meschină, iezuită. De-abia în aerul pur al Californiei a putut ea să prospere cu adevărat. – Ei, fac aici puncte – puncte ...! Aceasta e metoda adversarilor noştri. Noi nu putem privi aceste lucruri doar cu blândeţe, ci chiar cu milă, totuşi, nu avem voie să închidem ochii în faţa lor. Când se întâmplă asemenea lucruri, ar trebui să fie prudente şi persoanele care, ani de zile, au avut mereu o indulgenţă bizară faţă de cei care acţionează într-un mod atât de lipsit de conştiinţă. Poate că, odată şi odată, li se vor deschide tuturor ochii. N-aş vorbi despre aceste lucruri dacă n-ar fi necesar, tocmai în serviciul adevărului. Toate acestea trebuie să fie văzute, totuşi, în mod absolut clar.

Chiar dacă, pe de-o parte, sunt răspândite de unii asemenea lucruri, aceasta nu ne fereşte ca, pe de altă parte, cei cărora aceste lucruri le sunt neplăcute într-un mod ceva mai cinstit – căci exista asemenea oameni – să lupte împotriva adevărurilor spirituale. Nu vreau să vă indispun

cu toate prostiile care se scriu de una sau de alta dintre aceste două partide. Fiindcă această întreagă literatura ciudată [Nota 28], care apare astăzi în Germania, semnată de Freimark, Schalk, Maack etc., n-ar trebui luată deloc în seamă, fiindcă mediocritatea ei e, totuşi, prea evidentă. Dar există unii care nu suportă tocmai ceea ce e de felul acestei Evanghelii a Cincea. Şi poate că nici o ură n-a fost mai onestă decât aceea care a ieşit la iveală în criticile apărute imediat după ce a ajuns la urechile publicului larg ceva despre misterul celor doi băieţi Iisus, care ţine şi el de Evanghelia a Cincea [Nota 29]. Antroposofii adevăraţi vor avea atitudinea justă faţă de această Evanghelie a Cincea, care a fost dată cu bună-credinţă. Luaţi-o cu voi, povestiţi despre ea în ramurile secţiilor voastre, dar spuneţi-le oamenilor cum trebuie tratată! Faceţi în aşa fel încât să nu fie aruncată, fără nici o pietate, între cei care, probabil, îşi vor bate joc de ea.

Cu asemenea lucruri, care provin din cercetarea clarvăzătoare, necesară epocii noastre, ne opunem întregii noastre epoci şi, mai ales, culturii dătătoare de ton din epoca noastră. Noi am căutat să facem ca aceste lucruri să ajungă şi în inimile noastre. Cei care am fost împreună când s-a pus piatra fundamentală pentru clădirea noastră, ştiu cum am încercat să aducem în faţa sufletelor noastre marea necesitate de a se vesti unele învăţături spirituale, respectându-se cu fidelitate adevărul. Am încercat să aducem în faţa sufletelor noastre marea depărtare la care se află cultura epocii noastre de o asemenea căutare a adevărului. Se poate spune că epoca noastră e străbătută de ţipătul dorului după spirit, dar că oamenii sunt prea trufaşi ori prea limitaţi, pentru a voi să ştie ceva despre adevăratul spirit. Trebuie educat mai întâi în oameni, până la gradul potrivit, acel respect faţă de adevăr care e necesar

pentru a auzi solia spiritului. Căci în cultura spirituală a epocii prezente nu există acest respect faţă de adevăr, în măsura necesară şi, ceea ce e şi mai rău, nimeni nu-şi dă seama că el nu există. Transmiteţi ceea ce a fost dat aici, prin Evanghelia a Cincea, în aşa fel încât să fie tratat în cadrul ramurilor cu pietate. Nu cerem aceasta din egoism, ci dintr-un cu totul alt motiv, din cauză că spiritul adevărului trebuie să trăiască în noi şi spiritul trebuie să stea în adevăr în faţa noastră.

Oamenii vorbesc azi despre spirit, dar ei nu bănuiesc nimic despre spirit, chiar dacă vorbesc despre el. Există un om – şi de ce să nu-i spunem pe nume –, care şi-a cucerit un mare prestigiu, tocmai pentru că vorbeşte mereu şi mereu despre spirit, *Rudolf Eucken* [Nota 30]. El vorbeşte mereu despre spirit, dar dacă-i iei la rând toate cărţile şi le citeşti – ia încercaţi s-o faceţi o dată –, vezi că acolo se spune mereu: Spiritul există, trebuie să fim împreună cu el, trebuie să-l simţim – ş.a.m.d. Toate aceste cărţi constau din infinite fraze în care citim mereu: Spirit, spirit, spirit! Aşa se vorbeşte azi despre spirit, din cauză că oamenii sunt prea comozi sau prea trufaşi ca să meargă până la izvoarele spi-ritului însuşi. Şi asemenea oameni se bucură astăzi de un mare prestigiu. Totuşi, va fi greu să răzbatem astăzi, cu ceea ce e atât de direct scos din spirit, cum e cazul cu descrierile Evangheliei a Cincea. Pentru aceasta se cere seriozitate şi un simţ lăuntric al adevărului. Una dintre scrierile cele mai recente ale lui Eucken se numeşte: „Mai putem fi creştini?" Şi citim pe una din paginile ei, care nu sunt altceva decât bucăţi izolate, compunându-se din tot soiul de afirmaţii despre suflet şi spirit, şi spirit şi suflet, care se înşiră una lângă alta, ca teniile, şi tot aşa, volume peste volume, fiindcă în felul acesta îţi poţi cuceri un prestigiu imens, glorie şi renume, dacă le declari oamenilor

că ştii ceva despre spirit, fiindcă astăzi oamenii nu-şi dau seama, citind, câte neadevăruri lăuntrice se nasc astfel şi ai crede că, în sfârşit, oamenii ar trebui să înveţe să citească – şi iată că pe una din pagini citim următoarea frază: Azi omenirea a depăşit faza în care poate să creadă în demoni; nu te mai poţi aştepta de la oameni să creadă în demoni! – Dar în alt loc, din aceeaşi carte, citim fraza bizară: „Atingerea dintre divin şi uman produce forţe demonice." Totuşi, aici omul nostru vorbeşte serios despre demoni, acelaşi om care, după cum am spus mai înainte, pe o altă pagină a cărţii sale, vorbeşte aşa cum v-am arătat. Nu e acesta cel mai mare neadevăr lăuntric? Ar trebui, totuşi, să vină, în sfârşit, vremea în care vor fi respinse asemenea teorii despre spirit, pline de neadevărul cel mai lăuntric. Dar eu nu văd deloc faptul că majoritatea contemporanilor noştri ar observa acest neadevăr lăuntric.

Aşadar, până în ziua de azi, când slujim adevărului despre spirit, noi ne situăm în opoziţie faţă de epoca noastră. Şi e necesar să ne aducem aminte de aşa ceva, pentru a vedea în mod clar ce avem de făcut în inimile noastre, dacă vrem să fim şi noi purtători ai soliei despre spirit, purtători ai noii vieţi din spirit, de care omenirea are nevoie. Cum putem spera, dacă încercăm, prin învăţătura despre spirit, să conducem sufletul uman spre Entitatea Christică, să găsim multă înţelegere, în raport cu cultura epocii, care astăzi se mulţumeşte cu adevăruri de felul celor povestite de filosofi şi teologi: că a existat un creştinism înainte de Christos! Fiindcă ei aduc dovezi în sprijinul ideii că atât cultul, cât şi diferite relatări tipice, se întâlnesc în acelaşi fel mai înainte, în Orient! Şi atunci, teologii cei inteligenţi le explică [Nota 31] şi le povestesc tuturor celor care vor să-i asculte că religia creştină nu e altceva decât continuarea a ceea ce a existat deja înainte.

Această literatură se bucură de mare prestigiu printre contemporanii noştri. Ea se bucură de un prestigiu enorm şi contemporaneitatea nu-şi dă seama deloc ce legătură există între toate acestea!

Dacă cineva vorbeşte despre Entitatea Christică, despre faptul că ea coboară, în spiritualitatea ei, şi dacă acea persoană găseşte că Entitatea Christică e venerată, în epocile mai târzii, la fel cum erau veneraţi în trecut Zeii păgâni şi dacă aceste afirmaţii sunt folosite apoi pentru a se nega cu totul Entitatea Christică, aşa cum se şi întâmplă deja în zilele noastre, atunci aceasta e o logică pe care ar folosi-o un om, dacă i s-ar întâmpla următorul lucru: Un om oarecare intră într-un han şi el îşi lasă acolo hainele. Despre haine se ştie că-i aparţin acelui om. După aceea, vine un alt om, Schiller sau Goethe, de exemplu, şi, silit de o împrejurare sau alta, se îmbracă cu hainele lăsate acolo şi iese îmbrăcat cu hainele celuilalt. Şi acum, un om umblă prin lume, îl vede pe Goethe îmbrăcat în hainele celuilalt şi zice: Ei, ce se vorbeşte aici? Ce om deosebit să fie acesta? Am examinat hainele în mod absolut precis, ele îi aparţin omului cutare sau cutare, şi acela nu e deloc un om ieşit din comun. – Din cauză că Entitatea lui Christos a folosit, ca să zicem aşa, hainele vechilor culte, oamenii cei inteligenţi vin şi nu-şi dau seama deloc că Entitatea lui Christos le-a îmbrăcat doar ca pe nişte haine şi că ceea ce se află în haina vechilor culte este Entitatea lui Christos.

Luaţi acum biblioteci întregi, luaţi colecţii întregi de tratate ştiinţifice moniste din epoca actuală: Sunt dovezi despre haina Entităţii lui Christos, care chiar sunt adevărate! Astăzi e la mare preţ cel care îşi vâră nasul peste tot în problemele revoluţiei culturale şi ştiinţa acestora e luată drept înţelepciune profundă. Trebuie să pictăm în faţa sufletelor noastre această imagine, dacă vrem să ne însuşim

nu doar pe cale intelectuală, ci şi cu sentimentul, ceea ce se urmăreşte prin Evanghelia a Cincea. Fiindcă prin ea se urmăreşte ca noi să ne simţim situaţi în mod just în epoca noastră, cu adevărul nostru, pentru a înţelege cât e de imposibil să aducem la înţelegerea vechii epoci ceea ce trebuie să vină iarăşi, ca solie nouă. De aceea ne este îngăduit să rostim un cuvânt din Evanghelie, acum, când ne luăm iarăşi rămas bun unii de la alţii: Cu modul de a gândi care domneşte astăzi în omenire, nu se poate merge mai departe. – De aceea, modul nostru de a gândi trebuie îndreptat spre altceva! Iar naturile înclinate spre compromisuri, care nu vor să-şi facă o imagine clară despre ceea ce este şi ceea ce trebuie să vină, nu vor putea sluji în mod just pe tărâmul a ceea ce trebuie să fie o învăţătură spirituală şi o slujire spirituală a omenirii!

Am fost dator să vă dau Evanghelia a Cincea, care mi-e sfântă. Şi mă despart de inimile şi sufletele dvs. cu dorinţa ca legătura care ne-a unit de-a lungul altor diferite activităţi să fi fost consolidată prin cercetarea spirituală întreprinsă asupra Evangheliei a Cincea, care mi-e deosebit de preţioasă. Şi poate că acest lucru va putea trezi în inimile şi sufletele dvs. un sentiment cald: Chiar dacă din punct de vedere fizic, spaţial şi temporal, suntem despărţiţi, vrem să rămânem împreună, să simţim împreună ce avem de elaborat în sufletele noastre şi ce se cere de la noi prin îndatorirea pe care spiritul o impune în epoca noastră sufletelor umane!

Să sperăm că lucrurile spre care năzuim vor înainta în mod just, prin munca fiecărui suflet. Cred că prin această urare v-am dat cel mai bun salut de bun rămas pe care aş dori să-l transmit în încheierea acestui ciclu de conferinţe.

II. EVANGHELIA A CINCEA
CONFERINȚA I

Berlin, 21 octombrie 1913

După un timp mai îndelungat, ne-am reîntâlnit în acest grup de lucru al nostru şi ne propunem să începem ceea ce poate fi considerat un fel de continuare a muncii noastre spiritual-ştiinţifice în această iarnă, în acelaşi sens în care am desfăşurat-o de mai mulţi ani. În ceea ce priveşte munca din Berlin, s-a făcut o pauză mai lungă; dar această pauză n-a fost plină, de astă dată, doar cu reprezentările obişnuite şi cu ciclul de conferinţe prezentat la München [Nota 32], ci şi cu punerea pietrei fundamentale pentru clădirea noastră de la Dornach [Nota 33] şi cu diverse alte activităţi, legate de începuturile clădirii noastre. Aşa că în această seară, în care ne adunăm iarăşi pentru prima dată, după o perioadă de timp mai lungă [Nota 34], în această încăpere, îmi voi îngădui să vă îndrept privirile, în primul şi-n primul rând, spre ceea ce se exprimă pentru noi în această clădire din Dornach. Sperăm că prin această clădire, prin ceea ce vrea să fie modul nostru antroposofic de a percepe lumea, se va putea forma şi un simbol exterior pentru legătura dintre toate acele inimi şi suflete care se simt lăuntric unite cu năzuinţa spiritual-ştiinţifică, sub forma în care o cultivăm în cadrul acestui curent al concepţiei antroposofice despre lume.

În fond – acest lucru reiese din diferitele observaţii făcute în anii trecuţi şi la Berlin –, totul, în viaţa spirituală a epocii prezente, arată că omenirea din zilele noastre însetează după ceea ce urmează să-i fie oferit printr-o concepţie spirituală despre lume. Duc dorul unei asemenea concepţii despre lume nu numai acele suflete care exprimă

în mod pozitiv nevoia de a avea o asemenea concepţie despre lume, ci şi numeroşi oameni care nu ştiu nimic despre o asemenea concepţie. Ba chiar şi unii dintre aceia care nu vor să ştie nimic despre ea, care, poate, astăzi i se mai opun încă plini de duşmănie, năzuiesc în mod inconştient – din nevoile inimii lor, aş zice, care încă nu se exprimă deloc sub formă de noţiuni şi idei conştiente, care se manifestă poate chiar sub formă de noţiuni şi idei adverse –, şi asemenea oameni duc dorul, fără s-o ştie ei înşişi, după ceea ce urmează să fie dat tocmai prin concepţia noastră despre lume.

Aşa că a fost cu adevărat un sentiment cu totul deosebit acela care trăia în noi în momentul în care, cu puţinii noştri prieteni antroposofi, care – din cauză că împrejurările cereau ca totul să se facă repede – se aflau prin preajmă şi au putut fi prezenţi, am pus piatra fundamentală pentru această clădire din Dornach. A fost un sentiment înălţător, să simţi că prin aceasta te afli în punctul de început al clădirii care, ca să zicem aşa, urmează să fie, deocamdată, simbolul exterior al eforturilor noastre comune.

În momentul când ne aflam acolo sus, pe colină, unde urmează să fie construită clădirea noastră – şi aceasta se întâmpla cu prilejul ceremoniei de deschidere –, pe colina de unde poţi privi până departe, spre munţii şi câmpiile întinse ale ţării şi îţi poţi trimite privirile spre depărtări mult mai întinse, în acele momente nu puteai să nu te gândeşti la faptul că, pe o suprafaţă mai mare a lumii din jur, oamenii strigă după adevăruri spirituale, după soliile unei concepţii spirituale despre lume, care pot să fie oferite în cadrul curentului nostru spiritual. Şi nu puteai să nu te gândeşti că şi mai mult decât ceea ce era rostit sau simţit acolo, multe alte aspecte simptomatice vestesc în epoca

noastră prezentă faptul că e o necesitate spirituală ca o asemenea concepţie spirituală despre lume să se înrădăcineze într-un mod cu adevărat rodnic în viaţa sufletească a omenirii. Acesta a fost, deci, principalul sentiment care ne însufleţea în momentul în care am pus în pământ piatra pe care urmează să se înalţe clădirea noastră. Această clădire are să exprime şi în formele ei ceea ce noi voim să realizăm; aşa că cei ce vor privi cândva clădirea din exterior sau din interior, când ea va fi terminată, vor putea simţi formele ei ca pe un fel de semne scrise în care se exprimă ceea ce noi vrem să fie înfăptuit în lume.

Dacă trebuie să reflectăm la o asemenea întemeiere şi să o simţim în propriile noastre inimi, nu e greu să ne gândim că nu numai în fiecare viaţă umană individuală, ci în întreaga evoluţie umană de pe Pământ acţionează karma. În viaţa umană individuală acţionează, ca să zicem aşa, karma cea mică; în evoluţia Pământului şi a omenirii luată ca întreg acţionează karma cea mare. Şi acesta e gândul măreţ, înălţător, pe care ne e îngăduit să-l avem: Prin faptul că tocmai pe solul spiritual se întâmplă aşa ceva, noi suntem, într-un anumit sens – şi cu noi, toţi cei ce năzuiesc spre antroposofie şi iau parte la munca noastră – noi suntem, deci, instrumentul, chiar dacă foarte mic, instrumentul spiritual care acţionează prin karma lumii şi îşi creează faptele. A te simţi unit cu spiritul karmei lumii, acesta e marele sentiment important în care trebuie să conflueze tot ceea ce noi putem realiza aici sub formă de expuneri antroposofice. Acest sentiment e ceea ce-i poate da sufletului liniște, atunci când el are nevoie de liniște, ceea ce-i poate da sufletului armonie, ceea ce-i poate da însă şi forţă, putere de a acţiona, perseverenţă şi energie,

atunci când el are nevoie de forţă, putere de a acţiona, de perseverenţă şi energie.

Când noţiunile spirituale despre lume se vor revărsă aşa cum sunt ele cu adevărat în sufletele noastre, ele vor deveni în noi, totodată, o viaţă ce pulsează în interior, o viaţă care se transformă în forţă, pe care o putem percepe şi simţi, care e activă în noi, atât când e vorba de realităţile supreme spre care ne putem avânta gândurile, cât şi în aspectele cele mai mărunte ale vieţii de toate zilele, pe care ni le impune munca noastră; ele devin ceva la care putem recurge ori de câte ori avem nevoie de o impulsionare a forţei noastre, spre care putem să ne îndreptăm privirile ori de câte ori avem nevoie, în viaţă, de consolare. Şi din această simplă îndreptare a privirii sufleteşti spre adevărata spiritualitate, spre viaţa spirituală autentică, omenirii îi va răsări, de asemenea, o moralitate autentică, o forţă morală autentică.

Fiindcă în epoca actuală noi ne situăm într-un cu totul alt mod în karma lumii, decât era cazul cu omenirea din vremea în care a avut loc acel eveniment pe care l-am numit adeseori momentul central sau centrul de greutate al evoluţiei omeneşti de pe Pământ: Misterul de pe Golgota. Şi, după cum în alte locuri am atras atenţia, în ultimii ani – tocmai în legătură cu momentul în care ne situăm acum, cu propria noastră evoluţie spiritual-ştiinţifică – asupra unor raporturi cu totul deosebite, în ceea ce priveşte Misterul de pe Golgota, tocmai astăzi, când ne reîntâlnim în această sală, după o despărţire mai lungă, aş vrea să-l aduc şi acum în faţa inimilor dvs., în faţa sufletelor dvs.

Misterul de pe Golgota, integrarea Impulsului Christic, a venit în lume. În ce moment a venit el în lume? Ştim azi, prin adâncire spirituală, ce anume s-a revărsat atunci într-un trup uman, spre a deveni un bun al evoluţiei

pământeşti, al evoluţiei omului de pe Pământ. Studiile pregătitoare pe care le-am făcut ne-au pus în situaţia de a înţelege într-o oarecare măsură importanţa Misterului de pe Golgota. Epocile viitoare – am subliniat acest lucru adeseori – o vor înţelege şi mai clar. Dar cum stau lucrurile – s-ar putea întreba cineva – cu înţelegerea Misterului de pe Golgota tocmai în acea epoca în care el a avut loc? Esenţialul este să înţelegem acest Mister de pe Golgota în rea-litatea lui, să înţelegem despre ce e vorba aici cu adevărat. Oare e vorba de ceea ce i-a fost predicat omenirii atunci? Dacă despre aceasta ar fi vorba, atunci ar putea pretinde că au un dram de dreptate cei care afirmă că cele mai multe dintre învăţăturile lui Christos Iisus au existat deja în epocile trecute; cu toate că, după cum ştim, nici această afirmaţie nu e întru totul adevărată. Dar nu acesta este esenţialul, esenţialul constă în cu totul altceva, şi anume: esenţialul constă în ceea ce s-a petrecut pe Golgota şi ceea ce s-a întâmplat în legătură cu acest eveniment, ceea ce s-ar fi întâmplat chiar dacă nici un suflet uman, de pe întreaga suprafaţă a Pământului, n-ar fi înţeles. Fiindcă nu e important ca un fapt să fie înţeles imediat, ci este important ca el să aibă loc. Importanţa Misterului de pe Golgota nu se bazează, în prima instanţă, pe ceea ce au înţeles oamenii în legătură cu el, ci pe ceea ce s-a petrecut pentru omenire în aşa fel încât curentul acestui proces şi-a găsit expresia în realităţile spirituale ale lumii.

În ce moment a avut loc Misterul de pe Golgota? El a avut loc într-o perioadă cu adevărat remarcabilă. Să studiem puţin, pentru a vedea caracterul deosebit al acestei perioade, evoluţia postatlanteană. Am arătat adeseori ca în epoca postatlanteană omenirea a evoluat mai întâi în cadrul epocii de cultură protohinduse. Am atras atenţia asupra caracterului sublim, grandios, al vechii

civilizaţii hinduse, am arătat că în această epocă sufletele erau cu totul altfel constituite, că erau cu mult mai intim accesibile vieţii spirituale şi că această receptivitate a descrescut de la o epoca la alta. Am mai arătat că în vechea epocă persană, în epoca egipto-chaldeană, participarea directa a omului la viaţa lumilor spirituale s-a redus. Fiindcă în vechea epocă hindusă omul preluase în corpul său eteric ceea ce lumea îi putuse transmite şi el vieţuise toate acestea în corpul său eteric; le-au vieţuit cel puţin aceia care au parcurs, în acele vremuri vechi, în adevăratul sens al cuvântului, această epocă de cultură hindusă. Ceea ce vieţuieşte omul în acest fel în corpul eteric poartă în cel mai înalt grad caracterul de clarvedere. În vechea epocă persană, omul vieţuia sufletescul în corpul astral; acesta era vieţuit deja cu un grad de clarvedere mai redus. În epoca egipto-chaldeană, sufletescul era vieţuit în sufletul senzaţiei; şi aici, iarăşi, gradul de clarvedere era prezent într-o măsură şi mai mică. A venit apoi cea de-a patra epocă, epoca de cultură greco-latină: în mijlocul ei a avut loc Misterul de pe Golgota. E acea epocă de cultură în care sufletul uman ajunsese deja la perceperea exclusivă pe planul fizic exterior. Începe cultura intelectului, care se referă la lucrurile exterioare. Sufletul dezvoltă forţele care se referă la lumea exterioară.

În epoca noastră, în cea de-a cincea epocă de cultură postatlanteană, vieţuirea oamenilor s-a limitat până acum la observarea lumii exterioare, la trăirea impresiilor senzoriale. Dar aceasta a cincea epocă de cultură postatlanteană va trebui să conducă din nou spre o receptivitate noua, înnoită, faţă de viaţa spirituală, fiindcă ea trebuie să epuizeze plenar posibilităţile pe care le oferă viaţa în sufletul conştienţei.

Dacă ne întrebăm acuma, îndreptându-ne privirile numai spre primele patru epoci de cultură ale evoluției postatlanteene, care dintre aceste epoci a fost cel mai puțin aptă să înțeleagă Misterul de pe Golgota, coborârea pe Pământ a lui Christos, care dintre aceste epoci a fost cel mai puțin aptă să urmărească acest eveniment cu o adevărată înțelegere spirituală, ne-am putea spune: Dacă – așa cum, conform karmei lumii, nu s-ar fi putut întâmpla, dar cum putem presupune o data, în mod ipotetic – Misterul de pe Golgota ar fi avut loc în epoca vechii culturi indiene, dacă Christos ar fi coborât într-un trup uman în epoca vechii culturi hinduse, atunci ar fi existat nenumărate suflete apte să înțeleagă acest eveniment; fiindcă ele mai posedau înțelegerea spirituală. Și în vechea epocă persană, ba chiar în cea egipto-chaldeană, sufletelor le-ar fi fost încă ușor să aibă o înțelegere față de Misterul de pe Golgota, dacă el ar fi putut avea loc, conform cu karma lumii, în acea perioadă. În cea de-a patra epocă postatlanteană, sufletul uman era angajat într-o evoluție în cadrul căreia o asemenea înțelegere spirituală nemijlocită era închisă, tocmai prin această stare dată de evoluția sa.

Va mai trebui să vorbim adeseori despre acest fapt ciudat, că Misterul de pe Golgota a așteptat, în era postatlanteană, să vină acea epocă de cultură în care înțelegerea spirituală pentru ceea ce avea să se întâmple dispăruse, nu mai exista. În epoca greco-latină, sufletul rațiunii sau afectiv era pe cale să ia o dezvoltare deosebită. Înainte de toate, el își îndrepta privirile cu iubire spre lumea exterioară, așa cum putem vedea studiind întreaga civilizație greacă. În fond, Misterului de pe Golgota, care nu putea fi urmărit decât cu ochiul interior, i se opunea întreaga civilizație contemporană lui, exact așa cum femeile, venind la mormântul lui Christos Iisus și căutând

trupul său neînsufleţit, au găsit mormântul deschis, şi trupul nu mai era acolo, iar la întrebarea unde ar putea fi trupul învăţătorului lor au fost nevoite să audă răspunsul: Cel pe care-L căutaţi nu mai e aici!

La fel cum ele L-au căutat pe Christos în lumea exterioară, dar spre ele a venit răspunsul: Cel pe care-L căutaţi nu se mai află aici! – tot astfel i s-a întâmplat, de fapt, întregii epoci, în ceea ce priveşte înţelegerea Misterului de pe Golgota. Oamenii celei de-a patra epoci postatlanteene au căutat ceva care nu se afla acolo unde căutau ei. Şi ei au căutat chiar şi atunci când această a patra epocă postatlanteană a luat sfârşit – ea a luat sfârşit o dată cu secolul al 15-lea –, ei au căutat şi atunci, în acelaşi fel. Căci Cruciadele ne apar ca o transpunere într-un plan mai vast – mai vast numai din punct de vedere spaţial – a ceea ce li se întâmplase femeilor la mormântul lui Christos Iisus. În perioada Cruciadelor, numeroase inimi europene sunt străbătute de acest dor: Trebuie să căutăm ceea ce ne este atât de scump, la mormântul lui Christos Iisus! – Şi cete întregi de oameni s-au deplasat spre Orient, pentru a găsi pe această cale ceea ce voiau să găsească, fiindcă aşa le-o cereau sentimentele lor. Şi cum putem caracteriza oare ceea ce au simţit tocmai aceia care au plecat spre Orient, în cadrul Cruciadelor? A fost ca şi cum întreg Orientul le-ar fi răspuns: Cel pe care-l căutaţi nu se mai află aici! – Oare nu se exprimă aici, într-un mod simbolic cu sens profund, faptul că pe tot parcursul celei de-a patra epoci postatlanteene omenirea a trebuit să caute pe planul exterior, fizic-senzorial, dar că, de fapt, Christos Iisus trebuie căutat pe planul spiritual, şi în măsura în care El se află în lumea pământească?

Unde se afla Christos, atunci când femeile L-au căutat la mormânt? În spi-ritual, acolo unde a putut să le apară

apostolilor, când ei şi-au deschis inimile lor, sufletele lor, spre a-L vedea cu ajutorul unor forţe care nu erau doar de natură senzorială, pe Christos, care, pe parcursul mai multor săptămâni după Misterul de pe Golgota a umblat pe Pământ în corp eteric. Unde se afla Christos, când cruciaţii l-au căutat în mod exterior, pe planul fizic, în Răsărit? În felul în care El îşi poate face intrarea, ca realitate, în sufletele umane, Îl vedem intrând, în aceeaşi perioadă în care cruciaţii Îl căutau în Orient, Îl vedem pătrunzând în misticii Occidentului. Aici e forţa christică, aici e Impulsul Christic! În timp ce cruciaţii merg spre Răsărit, spre a-l căuta pe Christos în felul lor, impulsul viu al lui Christos – aşa cum a putut el să se aprindă în Europa, în condiţiile epocii – se aprinde în sufletul unui Johannes Tauler, Meister Eckhart şi al altora, care au putut să-l primească în ei potri- vit cu condiţiile de atunci, el se aprinde în spiritual. Între timp, El trecuse dincoace, pătrunsese în cultura occidentală şi se depărtase de locul unde se aflase iniţial şi unde celor care-l căutau a trebuit să li se dea răspunsul: Cel pe care-L căutaţi nu se mai află aici!

A cincea epocă de cultură postatlanteană e perioada dezvoltării eului, propriu-zis, ea e dedicată sufletului conştienţei. Dar omul trece prin sufletul conştienţei, ca să poată deveni pe deplin conştient de eul său. Despre aceste adevăruri spiritual-ştiinţifice am vorbit adeseori. Mai vorbesc tocmai în cadrul acestei ore despre aceste adevăruri, cu un sentiment cu totul deosebit.

E lesne de înţeles că, dacă aceste concepţii sunt exprimate în mod public, ele declanşează în epoca noastră o adversitate după alta. Dar important, pentru acest sentiment, la care mă refer, rămâne faptul că trebuie să ne spunem, de exemplu: Vedeţi, acum a apărut necesitatea de a definitiva ediţia a 2-a a cărţii ***Concepţii despre lume şi***

viață în secolul al 19-lea [Nota 35]. La vremea sa, când a fost publicată, această carte a fost o „carte a secolului", o retrospectivă asupra secolului care se încheiase. O a doua ediție nu mai poate fi, bineînțeles, aceeași, pentru că nu are nici un sens să scrii în anul 1913 o „carte a secolului", o retrospectivă asupra secolului care s-a încheiat. Așa că această carte trebuie să fie reprelucrată din multe puncte de vedere, în ceea ce privește formularea ei exterioară. Printre altele, m-am văzut îndemnat să scriu o expunere lungă, drept introducere, menită să ofere o privire istorică de ansamblu, de la cele mai vechi perioade ale civilizației grecești și până în secolul al 19-lea, desigur. Așa că tocmai în acest timp am fost nevoit să fac să treacă prin fața ochiului meu sufletesc, și în acest mod mai mult filosofic, concepțiile despre lume, de la Thales, Pherekydes din Syros ș.a.m.d. – din punctul de vedere al filosofiei – și până în epoca noastră. Atunci ai în fața ochilor nu doar aspectele spirituale, ci ceea ce e tradiție istorică; și eu mi-am trasat de-a dreptul sarcina de a descrie numai ceea ce se referă la progresul filosofiei și să exclud toate impulsurile religioase. Tocmai cu această ocazie a ieșit la suprafață, cu o claritate ce merge până în străfunduri, adevărul acelei răs- cruci demne de toată atenția care a avut loc în zorii epocii greco-latine, când din vechea percepere imaginativă a lumii, care mai exista în epoca egipto-chaldeană, s-a dezvoltat înțelegerea bazată pe gândire a lumii și faptul că, de prin secolele al 14-lea, al 15-lea, s-a dezvoltat conștiența despre impulsul eului – nu însuși impulsul eului, acesta pătrunde deja mai devreme în omenire.

Și atunci, dacă luăm la rând diferiții filosofi, în ceea ce privește conținutul lor de adevăr, devine aproape palpabil, palpabil din punct de vedere istoric, cât de adevărate sunt aceste lucruri. De aceea, eu vorbesc azi aici despre aceste

lucruri dintr-un cu totul alt punct de vedere decât se poate vorbi în cartea amintită, şi cu un sentiment cu totul deosebit. Dar şi privind istoria exterioară se poate vedea cum în jurul secolului al 15-lea în sufletul uman tinde să pătrundă conştienţa eului, sentimentul eului.

Epoca cea nouă, care începe cam din acea perioadă, are, deci, misiunea de a face ca omul să fie obligat să aducă la suprafaţă energiile, forţele eului său, să devină tot mai conştient de eul său. În acest scop, e deosebit de eficientă limitarea privirilor la fenomenele senzoriale pur exterioare, o asemenea li-mitare ca cea pe care o prezintă evoluţia modernă a ştiinţelor naturii. Dacă omul nu mai găseşte în lumea din jurul său ceea ce îi apărea, în epoca egipto-chaldeană, sub formă de imaginaţii grandioase, de imagini, sau ceea ce, în epoca greco-latină, se manifesta sub forma unor mari panorame de gânduri, cum e cazul la Platon şi la Aristotel şi, încă, la discipolii lor –, când omul – fără a avea panorama imaginaţiilor, panorama gândului, cum mai era ea percepută de Aristotel, în epoca greco-latină – e nevoit să vadă în sfera percepţiilor sale doar ceea ce oferă simţurile, atunci eul, pentru că poate presimţi singura spi-ritualitate numai în el însuşi, poate să se perceapă pe sine în entitatea sa şi să caute forţa conştienţei sale de sine. Pe toţi filosofii, începând din secolul al 15-lea încoace, care pot fi luaţi în serios, dacă-i privim în ceea ce constituie nervul principal al căutării lor, îi vedem străduindu-se să construiască o concepţie despre lume din care să rezulte o imagine despre lume de aşa natură, încât în ea să fie posibil şi să reziste eul omului, sufletul conştient de sine.

Cea de-a patra epoca de cultura postatlanteană, cea care a dezvoltat sufletul raţiunii sau afectiv, mai poseda însă – chiar dacă înţelegerii sale îi era foarte, foarte departe

sensul Misterului de pe Golgota – încă ceva, care-i putea aduce aproape Misterul de pe Golgota. Noi mai numim sufletul raţiunii şi suflet afectiv, din cauză că sufletul este cu adevărat o dualitate, din cauză că în natura umană, în epoca pe care o numim a patra postatlanteană, a acţionat, în egală măsură ca intelectul, şi inima, sentimentul, simţirea. Datorită faptului că a acţionat şi simţirea, ceea ce rămânea inaccesibil intelectului putea fi simţit de către inimă, şi aşa a luat naştere acea înţelegere bazată pe sentiment, care poate fi numită şi credinţă, a Misterului de pe Golgota, cu alte cuvinte, sufletul uman avea lăuntric un sentiment faţă de Impulsul Christic. Oamenii simţeau cum Impulsul Christic se sălăşluieşte în ei; se simţeau uniţi cu Impulsul Christic în mod lăuntric, sufletesc, chiar dacă nu puteau înţelege importanţa, esenţa sa. Pentru ei, Christos era prezent. Dar această prezenţă trebuia să dispară şi mai mult în epoca civilizaţiei eului, în care ne situăm noi acum; fiindcă eul, ca să se poată percepe pe sine total în izolarea sa, trebuie să se separe de tot ceea ce se îndreaptă în mod nemijlocit spre suflet, drept impulsuri spirituale. Vedem astfel o piesă de teatru foarte interesantă. O dată cu ivirea zorilor unei noi epoci, deja în momentele când ea doar se vesteşte, vedem în mod absolut clar cum vechii neînţelegeri i se alătură o nouă neînţelegere, ba chiar o neînţelegere care merge mult mai departe decât cea veche. Cel ce examinează realităţile vieţii spirituale trebuie să găsească de înţeles faptul că cea de-a patra epocă de cultură postatlanteană a putut să-şi însuşească Impulsul Christic numai cu simţirea, fără a putea să-l înţeleagă cu adevărat din punct de vedere spiritual. Dar, prin ceea ce a putut fi asimilat, se ştia că Christos este aici, că El acţionează în evoluţia omenirii. Se simţea că este aşa.

O dată cu noua epocă, a cincea, s-a mai anunţat şi cu totul altceva. Nu numai că oamenii dezvoltau acum neînţelegere faţă de Fiinţa lui Christos, ei au început să dezvolte neînţelegere şi faţă de tot ceea ce e divin-spiritual. Şi care e dovada faptului că – s-ar putea găsi multe dovezi, dar una dintre ele grăieşte într-un mod deosebit de clar şi lămurit –, a faptului că omenirea înaintase în ceea ce priveşte neînţelegerea, adică a faptului că oamenii nu mai puteau primi în mod direct nu numai Principiul Christic, ci nici Principiul divin-spiritual, în general? În secolul al 12-lea, anticipând oarecum cultura şi civilizaţia eului, arhiepiscopul de Canterbury, Anselmus [Nota 36], a născocit aşa-numita dovadă a existenţei lui Dumnezeu; cu alte cuvinte, acest om se vede nevoit să „dovedească" existenţa divinităţii. Oare ce anume dovedim în acest mod? Ceea ce ştim, ori ceea ce nu ştim? Dacă, de exemplu, în grădina mea s-a comis un furt şi eu pot să-l văd de la fereastră pe hoţ, în timp ce comite furtul, nu voi simţi nevoia să dovedesc că acesta e omul care a furat. Voi căuta să dovedesc acest fapt numai dacă nu ştiu cine e hoţul. Dacă oamenii caută să dovedească existenţa lui Dumnezeu, aceasta e o dovadă a faptului că ei nu-L mai cunosc, nu-L mai vieţuiesc. Fiindcă ceea ce vieţuim, nu dovedim, dovedim doar existenţa a ceea ce nu vieţuim. Şi apoi s-a mers cu neînţelegerea tot mai departe şi mai departe, iar astăzi ne aflăm, din acest punct de vedere, într-un punct ciudat. Adeseori am arătat şi aici ce infinit de multe neînţelegeri s-au adunat unele peste altele, în ultimele secole, în special în ultimul, faţă de înţelegerea a ceea ce e Misterul de pe Golgota, a ceea ce e Christos Iisus, până în punctul actual, când chiar din direcţia teologiei [Nota 37] Christos Iisus nu numai că a fost coborât în valoarea lui, degradându-l până la nivelul unui învăţător uman, chiar

dacă de înalt nivel, ci el a fost negat total, în ceea ce privește existența Sa, chiar din direcția teologiei.

Dar toate acestea au legătură cu niște însușiri mult, mult mai profunde, caracteristice, ale epocii noastre, numai că felul grăbit de a fi al epocii noastre nu e dispus, de fapt, să ia seama la ceea ce caracterizează în mod deosebit epoca noastră; pentru cel ce ştie să observe, realităţile vorbesc, totuşi, o limbă clară, o limbă cum nu se poate mai limpede.

Să studiem un aspect; voi enumera niște amănunte, dar amănuntele sunt simptome grăitoare. Într-o revista săptămânală foarte cunoscută [Nota 38] a apărut cu puțin timp în urmă un articol cum nu se poate mai interesant, care în prezent e citat adeseori, e citat cu respect. El urmărea să atragă atenția asupra unui lucru ciudat, şi anume, asupra următoarei idei: Dacă se studiază concepţiile despre lume care au apărut în ultimele secole, avem în faţa noastră, într-o măsură mult prea mare, niște „noţiuni"; aceste noţiuni sunt prea lipsite de expresivitate. Tradusă în felul nostru de a vorbi, afirmaţia de mai sus înseamnă: Ele nu pot fi înţelese în lumea senzorială, la care vrem să ne limităm astăzi. Aşa că autorul respectiv găseşte – ciudat lucru! – că filosoful Spinoza [Nota 39] e greu de înţeles, aşa cum încearcă el să înţeleagă dintr-o singură noţiune, din noţiunea de substanţă divină, întreaga lume. Şi autorul articolului face o anumită propunere de reformare a înţelegerii filosofiei din epoca actuală, o propunere care vrea să arate în mod expresiv cum o noţiune formează sus vârful unei piramide, şi cum apoi noţiunile se despart, se scindează; într-un cuvânt, el face propunerea de a „transforma în ceva expresiv" sistemul de gândire al lui Spinoza, pentru ca să nu mai fim obligaţi să urmărim felul cum gândurile se prezintă în sufletul lui Spinoza, ci să le

putem avea în faţa noastră sub o forma senzorială, ca într-un film. – Poate că, dacă asemenea „idealuri" se vor împlini, în viitorul apropiat ne vom duce la cinematograf, pentru a vedea, pentru a urmări astfel – nu filme, ci „traduceri", edificiile de gânduri şi idei ale oamenilor de seamă!

Acesta e un simptom important care arată la ce a ajuns sufletul uman în epoca noastră, un simptom pe care, fără îndoială, trebuie să-l amintim, dintr-un motiv absolut precis: Pentru că oamenii n-au perceput ceea ce ar fi trebuit să perceapă, dacă un asemenea simptom ar fi fost privit în mod sănătos; că ar fi trebuit să se înalţe nişte hohote de râs batjocoritor la auzul acestei prostii, al acestei nebunii, cuprinse într-o asemenea formă de filosofie! Fiindcă zelul care s-ar exprima în asemenea hohote de râs poate fi numit, desigur, o necesitate sfântă.

Acesta este *doar un* singur simptom – fiindcă el trebuie privit drept un simptom – al faptului că în epoca noastră e necesară adâncirea spirituală, dar adâncirea spirituală adevărată. Fiindcă nu e necesară doar o adâncire spirituală în general, ci acea adâncire spirituală care, dacă e cea autentică, nu se poate să nu conducă la adevăr; ea este ceea ce le trebuie sufletelor din epoca actuală. Tocmai acolo unde cultura şi chiar cultura concepţiilor despre lume vrea să fie la ea acasă, e prea mult înclinată să se mulţumească cu ceea ce duce departe, departe de spiritualitatea reală. Fiindcă epoca noastră se mulţumeşte foarte uşor cu aparenţa; dar aparenţa conduce, pe o cale sau alta, dacă se dă drept curentul la care ne referim noi aici, la neadevăr lăuntric şi la minciună. Vom ilustra această afirmaţie citând un alt simptom.

Auzim astăzi cum mulţi laudă o concepţie despre lume care a făcut multă senzaţie: aceea a filosofului *Eucken* [Nota 40]. Nu numai că Eucken a primit un premiu celebru,

ci el e lăudat, de asemenea, drept cel care îndrăznește din nou să le vorbească oamenilor despre spirit. Laudele care i se aduc nu sunt izvorâte din faptul că Eucken vorbește foarte frumos despre spirit, ci pentru că oamenii de azi se mulţumesc extrem de uşor, când e vorba despre spirit, cu lucrurile cele mai neînsemnate, numai să li se predice despre spirit, şi pentru că Eucken prezintă fără încetare, sub nenumărate forme, acea frază pe care o putem citi de atâtea ori în cărţile sale, doar că oamenii nu-şi dau seama că toate sunt veşnica repetare a aceluiaşi lucru: Nu e suficient să înţelegi că lumea e de natură senzorială, ci omul trebuie să se perceapă pe sine lăuntric şi în acest fel – lăuntric – să se asocieze cu spiritul. Avem acuma preţioasă idee: Omul trebuie să se perceapă pe sine lăuntric şi să se asocieze lăuntric cu spiritul! În cărţile lui Eucken ne întâmpină mereu şi mereu această propoziţie, şi nu doar de trei-patru ori, ci de cinci-şase ori: aşadar, aceasta e o concepţie despre lume „spirituală”! – Tocmai asemenea simptome sunt importante, din cauză că în cazul lor vedem ce poate fi considerat „mare” în zilele noastre de către aceia care cred că înţeleg cel mai bine lucrurile. Dar dacă am putea să ne limităm la citit! Fiindcă, dacă deschizi ultima carte a lui Eucken, „Mai putem fi creştini?”, vom întâlni acolo o frază ciudată, care sună cam aşa: Azi omul a depăşit stadiul în care mai credea în demoni, aşa cum, chiar în vremea lui Christos, se credea în demoni; astăzi e nevoie de un alt mod de a-l înfăţişa pe Christos, fără a mai descrie demoni şi fără a mai considera că aceştia sunt realităţi. – E foarte măgulitor pentru omul epocii noastre iluminate, când vede cum marele maestru Eucken îi arată că a depăşit stadiul în care mai credea în demoni. Dar dacă citeşti mai departe, dai de o frază ciudată: „Atingerea dintre divin şi uman produce forţe demonice.”

Aş vrea să întreb dacă toţi cei care au citit cartea lui Eucken au râs de această naivitate a autorului ei, vreau să spun, de această „înţelepciune", care reuşeşte performanţa de a spune pe una din paginile ei că omenirea a depăşit stadiul credinţei în demoni, iar pe o altă pagină vorbeşte de ceva „demonic". Admiratorii lui Eucken vor spune, bineînţeles: Aici demonicul e înţeles în sens figurat, el nu e luat chiar atât de mult în serios. – Dar tocmai aceasta e problema, că oamenii folosesc cuvinte şi idei, fără a le lua în serios. Ba tocmai aici îşi are sălaşul profundul neadevăr lăuntric! Adevărata concepţie despre lume spiritual-ştiinţifică presupune că oamenii devin conştienţi de faptul că trebuie să luăm în serios cuvintele şi să nu vorbim despre ceva demo-nic, dacă nu avem intenţia de a lua cuvântul în serios.

Altfel oamenilor li s-ar putea întâmpla tot mereu ceea ce i s-a întâmplat preşedintelui unei asociaţii a concepţiilor despre lume, în cadrul căreia eu aveam de ţinut o conferinţă. În acea conferinţă eu am atras atenţia asupra unei afirmaţii din cartea „Esenţa creştinismului" de *Adolf von Harnack* [Nota 41], care spune că nu este esenţial să aflăm ce s-a petrecut pe Golgota, acest aspect poate să rămână în obscuritate; dar nu e voie să rămână în obscuritate faptul că din acea epocă a început să existe credinţa în Misterul de pe Golgota – indiferent că această credinţă se bazează sau nu pe ceva real. Respectivul – el era preşedintele unei asociaţii a concepţiilor despre lume şi, firește, protestant – mi-a spus: Am citit cartea, dar n-am găsit în ea afirmaţia despre care vorbiţi; Harnack n-a putut spune aşa ceva, fiindcă aceasta ar fi o idee catolică. Catolicii spun, de exemplu: Nici ceea ce se află în dosul Sfântului Veşmânt de la Trier nu e important, importantă e credinţa în acest fapt. – Şi atunci eu m-am văzut nevoit să-i scriu pe

hârtie pagina unde se afla fraza respectivă. Poate că multora li se întâmpla să citească o carte, dar să nu fi citit tocmai aspectul cel mai important, care e simptomatic.

Am aruncat astfel o lumină asupra epocii noastre. Descoperim aici o necesitate, care există în mod deosebit pentru epoca noastră, venind din sânul simptomelor epocii prezente: necesitatea ca în epoca noastră să se dezvolte o conştiinciozitate cu adevărat spirituală, necesitatea ca noi să învăţăm să nu rămânem indiferenţi când reprezentantul unei concepţii spirituale despre lume spune că omenirea a depăşit faza credinţei în demoni şi foloseşte pe urmă cuvântul „demonic" într-un sens ciudat. Dacă reflectăm însă la faptul că trăim astăzi în era „culturii ziarului", nu avem voie să ne spunem, de exemplu, că nu prea avem speranţă ca o asemenea cultură a conştiinciozităţii să se poată dezvolta; ci noi trebuie să spunem că e cu atât mai necesar să facem tot ceea ce ar putea duce la o asemenea cultură a conştiinciozităţii. Ea e pregătită, desigur, în mod intensiv, prin ştiinţa spirituală; dar trebuie să-ţi deschizi ochii, ca să vezi simptomele epocii noastre.

Vreau să mai atrag atenţia asupra unui lucru. Începând de prin anii '60 ai secolului al 19-lea, cartea lui *Ernest Renan* [Nota 42] „Viaţa lui Iisus" a făcut o impresie extraordinară. Amintesc acest lucru în mod deosebit, pentru a arăta cum stau lucrurile, în epoca noastră, în ceea ce priveşte înţelegerea Misterului de pe Golgota. Dacă citeşti cartea lui Ernest Renan, îţi spui: Ei da, aici un om scrie, în primul rând, într-un stil minunat, un om care a cutreierat toate locurile Ţării Sfinte şi, de aceea, poate să creeze cel mai frumos colorit local; şi, pe urmă, aici scrie un om care nu crede în divinitatea lui Christos, dar care vorbeşte cu o veneraţie infinită despre figura sublimă a lui Iisus. Dar ia să ne adâncim ceva mai exact în descrierea

făcută de el. Ciudat lucru, Ernest Renan descrie progresul din viaţa lui Iisus în aşa fel încât el arată, propriu-zis, că lui Iisus îi merge aşa cum îi merge oricărui om – unuia la proporţii mai mari, altuia la proporţii mai mici – care are de prezentat o concepţie despre lume oarecare, în faţa unui număr mai mare sau mai mic de oameni. Unui asemenea om îi merge cam aşa: La început, el apare cu ceea ce crede doar el singur şi cu această credinţă păşeşte în faţa mulţimii; apoi, oamenii năvălesc spre el; unul are o nevoie, altul o altă nevoie, unul înţelege învăţătura lui aşa, altul aşa, unul are o slăbiciune, celălalt altă slăbiciune, şi pe urmă cel care a vorbit iniţial pe baza unui adevăr lăuntric ajunge să se dea bătut. Pe scurt, Renan e de părere că cei mai mulţi dintre aceia care au de spus lucruri importante, arată că, de fapt, adepţii săi au distrus totul. Şi el e de părere că şi Christos Iisus a fost dus la pierzanie de adepţii săi. Să se ia exemplul minunii cu învierea lui Lazăr. Aşa cum e descrisă, în ea e cuprins totuşi ceva care ne obligă să spunem: Totul e ca un fel de înşelătorie, dar ea a fost de mare folos, pentru ca vestea să se răspândească; şi de aceea a lăsat-o Iisus să se întâmple. Şi tot astfel sunt descrise şi altele. Apoi însă, după ce a fost descris felul cum, încetul cu încetul, viaţa lui Christos Iisus e o degringoladă, la sfârşit apare iarăşi un imn care nu poate fi înălţat decât Realităţii supreme. – Ia să cercetăm puţin acest neadevăr lăuntric! În cartea lui Renan avem în faţa noastră un amestec făcut din două lucruri: ceva extraordinar de frumos, o descriere strălucită, în unele locuri sublimă, amestecată cu un roman pentru bucătărese –, dar la sfârşit un imn copleşitor înălţat sublimei imagini a lui Iisus. Spre ce se îndreaptă acest imn? Spre Iisus? Spre cel pe care-l înfăţişează Renan însuşi nu prea se poate îndrepta, dacă ai un suflet sănătos; fiindcă aceste cântări de laudă nu s-ar

putea referi la acel Christos Iisus pe care-l înfăţişează Renan. Prin urmare, totuşi este ceva lăuntric neadevărat!

Ce am vrut să vă dau de înţeles prin aceste consideraţii? Aş vrea să sintetizez totul, la sfârşit, în câteva cuvinte. Am vrut să dau de înţeles că Misterul de pe Golgota a avut loc într-o epocă din evoluţia omenirii în care omenirea nu era pregătită să-l înţeleagă, dar că nici în epoca noastră omenirea încă n-a ajuns în situaţia de a-l putea înţelege.

Şi totuşi, influenţa sa se exercită de două mii de ani! Această influenţă există. În ce fel există? În aşa fel încât e independentă de înţelegerea pe care omenirea i-a adus-o în întâmpinare până acum. Dacă Christos ar fi putut acţiona în omenire numai în măsura în care a fost „înţeles", El ar fi putut acţiona într-o măsură foarte mică. Dar şi acest lucru îl vom vedea în cursul expunerilor următoare: în epoca actuală noi trăim într-un moment al evoluţiei în care e necesar să dezvoltăm acea înţelegere, care n-a existat până acum. Fiindcă noi trăim într-o epocă în care va lua naştere o anumită necesitate de a nu-L mai căuta pe Christos acolo unde nu se afla, ci de a-L căuta acolo unde se află cu adevărat. Fiindcă El va apărea în spiritual şi nu în trup, iar cei care-L vor căuta în trup, vor primi mereu-mereu răspunsul: Cel pe care-L căutaţi în trup, nu se află în trup! – O nouă înţelegere, care poate că va fi, în multe privinţe, o primă înţelegere a Misterului de pe Golgota – de aceasta avem nevoie. Epoca neînţelegerii trebuie să facă loc epocii primei înţelegeri. Acesta e lucrul pe care am vrut să-l exprim prin consideraţiile de astăzi şi despre care vom vorbi în expunerile următoare.

CONFERINȚA A II-A

Berlin, 4 noiembrie 1913

Printr-o studiere ocultă, făcută în mod corespunzător, e posibil să se afle, în epoca noastră, ceea ce s-ar putea numi Evanghelia a Cincea. Dacă vă îndreptaţi sufletele spre diferitele afirmaţii făcute de-a lungul anilor cu privire la Misterul de pe Golgota, veţi fi întâlnit printre multele lucruri care s-au spus pentru explicarea celor patru Evanghelii, şi unele aspecte care nu se află cuprinse, drept comunicări despre viaţa lui Christos Iisus, în Evanghelii. Din şirul faptelor enumerate din acest punct de vedere, amintesc doar relatarea despre cei doi copii Iisus. Dar mai există multe alte lucruri care pot fi găsite astăzi din izvoare pur spirituale şi care sunt importante pentru epoca noastră, atât de importante încât pare de dorit ca sufletele pregătite în acest sens să le cunoască treptat. Ceea ce se povesteşte din aceste izvoare spirituale trebuie să rămână deocamdată, în orice caz, în sânul cercului nostru. Totuşi, aceste lucruri trebuie luate ca şi cum ar fi ceva menit să se reverse în sufletele epocii actuale în aşa fel încât ele să primească o imagine şi mai concretă despre activitatea lui Christos Iisus decât a fost posibil până acum.

Dacă vă gândiţi la ceea ce am spus, drept introducere, în prima conferinţă, veţi fi primit de acolo impresia că în epoca noastră e necesară o sesizare mult mai conştientă a figurii lui Christos Iisus decât a fost cazul în epocile anterioare. Dacă cineva ar obiecta că se păcătuieşte împotriva evoluţiei creştine dacă se prezintă ceva nou în legătură cu viaţa lui Christos Iisus, nu e nevoie decât să amintim de finalul Evangheliei lui Ioan, unde stă scris textual că în Evanghelii au fost consemnate doar parţial

lucrurile întâmplate şi că lumea n-ar putea produce cărţile necesare, dacă ar fi să se consemneze tot ce s-a întâmplat. Din asemenea afirmaţii putem primi curajul şi puterea că, dacă într-o anumită epocă e necesar să se prezinte lucruri noi despre viaţa lui Christos Iisus, să o şi facem cu adevărat. Şi de aici putem şti, de asemenea, că doar micimea sufletească e de vină dacă se spune ceva împotriva unor asemenea comunicări.

Aş dori să vă amintesc acum ceea ce am spus adeseori aici, în acest loc: că la începutul erei noastre s-au născut doi copii Iisus. Ştim deja acest lucru şi ştim, de asemenea, că unul dintre cei doi copii Iisus s-a născut în aşa fel încât în el era încarnat eul, entitatea spirituală a lui Zarathustra, că acest copil Iisus a trăit apoi până pe la vârsta de doisprezece ani cu această entitate spirituală a lui Zarathustra, până în acel moment pe care Evanghelia lui Luca îl descrie, când părinţii l-au dus pe Iisus la Ierusalim, apoi l-au pierdut şi el a fost regăsit printre cărturari, cărora el le tălmăcea învăţăturile într-un mod care i-a uimit atât pe aceştia, cât şi pe părinţii lui, învăţături pentru explicarea cărora fuseseră convocaţi ei înşişi. Am atras atenţia asupra faptului că această scenă, aşa cum e descrisă în Evanghelia lui Luca, arată, propriu-zis, că eul lui Zarathustra, care trăise aproximativ doisprezece ani într-unul din cei doi băieţi Iisus, a trecut în celălalt băiat Iisus, care avea acum şi el doisprezece ani şi o cu totul altă natură spirituală; aşa că îl avem acum pe acest băiat Iisus care provine din linia genealogică a casei lui David şi care până la doisprezece ani nu avusese în el eul lui Zarathustra, dar de acum înainte îl poartă în lăuntrul lui.

E posibil acum, cu mijloacele despre care am vorbit aici adeseori şi pe care le putea numi citire în Cronica Acaşă, să aflăm şi alte lucruri despre viaţa acelui băiat Iisus

care de aici înainte poartă în el eul lui Zarathustra. În viaţa acestui Iisus putem distinge trei mari perioade de timp. Prima se întinde cam între doisprezece şi optsprezece ani, a doua între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani, iar a treia cam de la douăzeci şi patru de ani şi până în momentul Botezului în Iordan, deci, până spre vârsta de treizeci de ani.

Să luăm aminte la faptul că acel băiat Iisus care acum, la doisprezece ani, avea în lăuntrul lui eul lui Zarathustra, se prezintă în faţa cărturarilor poporului israelit drept o individualitate care poseda o cunoaştere elementară a ceea ce era esenţa doctrinei iudaice, a ceea ce era esenţa vechii doctrine iudaice a Legii şi că el era în stare să vorbească despre aceasta într-un mod adecvat. Aşadar, în sufletul băiatului Iisus trăia această veche lume iudaică. În el trăia tot ceea ce descindea de sus, drept cunoştinţe despre legătura poporului evreu cu Dumnezeul său, tot ceea ce e numit, de obicei, vestirea făcută lui Moise de către Dumnezeul poporului evreu. Dacă ne exprimăm succint, putem, deci, spune: în Iisus trăia o bogată comoară din învăţătura sfântă a ceea ce exista în poporul evreu; şi el trăia cu această comoară, cu acest tezaur de cunoaştere, practicând meseria tatălui său, la Nazareth, dăruit lucrurilor pe care le ştia în acest fel, prelucrându-le în sufletul său.

Cercetarea Cronicii Acaşe ne arată că ceea ce el ştia astfel a devenit izvorul a tot felul de îndoieli şi dureri sufleteşti, ea ne arată că el simţea în sensul cel mai profund, că el simţea tot mai temeinic şi în grele lupte sufletesc-lăuntrice că odinioară, în cu totul alte vremuri din evoluţia omenirii, o vestire grandioasă, o revelaţie grandioasă se revărsase din lumile spirituale în sufletele celor care, înzestraţi cu forţe sufleteşti de cu totul altă

natură, erau în stare, pe atunci, să primească o asemenea învăţătură. Acest aspect a păşit în mod deosebit în faţa sufletului lui Iisus, faptul că odinioară au existat oameni înzestraţi cu forţe sufleteşti de o natură cu totul diferită în comparaţie cu cele din epoca sa, care-şi puteau înălţa privirile spre puterile spirituale care se re-velează şi care înţelegeau ceea ce se revela într-un cu totul alt mod decât neamul de oameni de mai târziu, din care făcea parte el însuşi, un neam care poseda forţe sufleteşti deviate în alte direcţii, forţe sufleteşti mai puţin orientate spre lumea spirituală, pentru a prelucra ceea ce fusese condus odinioară jos, spre Pământ. Adeseori pentru el venea clipa în care-şi spunea: Toate acestea au fost vestite odinioară, ele mai pot fi ştiute şi azi; dar nu mai pot fi înţelese deplin, aşa cum le înţelegeau cei ce le primeau odinioară. – Şi cu cât i se re-vela lăuntric mai mult acest lucru, cu cât primea mai mult din el în sufletul său, aşa cum primea acum, când sta în faţa cărturarilor evrei şi le explica propria lor ştiinţă despre Lege, cu atât mai mult simţea incapacitatea sufletelor din vremea sa de a se transpune în ceea ce era vechea revelaţie evreiască. De aceea, oamenii, sufletele din vremea sa, însuşirile de caracter ale acestor suflete din vremea să îi păreau urmaşii unor oameni care primiseră odinioară mari revelaţii, dar care astăzi nu mai erau în stare să ajungă până la această revelare. Ceea ce odinioară va fi pătruns în aceste suflete cu flacără luminoasă şi cu cea mai mare căldură – aşa îşi putea spune el adeseori –, acum pălise, părea în multe privinţe pustiit, pe când în trecut sufletele simţeau aceste re-velaţii în sensul cel mai profund. Aşa simţea Iisus în faţa multor lucruri care se iveau acum, prin inspiraţie, din ce în ce mai mult, în sufletul său.

Aceasta a fost viaţa sufletului său de la doisprezece până la optsprezece ani; el a pătruns tot mai adânc şi mai adânc în doctrina iudaică şi aceasta l-a putut mulţumi din ce în ce mai puţin, ba ea i-a provocat chiar tot mai multe dureri şi suferinţe. Sufletul ţi se umple de un profund sentiment tragic, dacă încerci să vezi cât a avut de suferit Iisus din Nazareth din cauza a ceea ce devenise o învăţătură străveche şi sfântă la un neam de oameni care au trăit mai târziu. Şi el îşi spunea adeseori, când se aşeza undeva liniştit, visând şi cugetând: Odinioară învăţătura s-a revărsat spre Pământ, odinioară revelaţia a fost dată oamenilor; dar acum oamenii care s-o poată înţelege, nu mai există! – Prin aceasta se caracterizează în mod sumar dispoziţia sufletească a lui Iisus din Nazareth. Acest lucru acţiona în cugetarea sufletului său, în acele momente care-i rămâneau libere din timpul petrecut de el ca meşteşugar, ca tâmplar sau dulgher, în Nazareth.

A venit apoi vremea, între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani, când el a cutreierat ţinuturile apropiate şi pe cele mai îndepărtate. Umblând astfel, în diferitele locuri unde îşi exercita meseria, el a ajuns nu numai în multe localităţi ale Palestinei, ci şi în altele, situate în afăra Palestinei. În aceşti ani, în care sufletul uman, dăruit cu atâta prospeţime lumii din jur, îşi asimilează atâtea lucruri, el a cunoscut mulţi oameni şi multe mentalităţi umane, a aflat în ce fel trăiau sufletele umane cu ceea ce le rămăsese drept învăţătură străvechi-sfântă, deci, cu ceea ce ei erau în stare să înţeleagă din aceasta. Şi e lesne de înţeles, de la bun început, că asupra unei inimi care timp de şase ani trecuse prin trăirile pe care vi le-am descris adineaori, toate bucuriile, suferinţele şi dezamăgirile lăuntrice care-i apăsau sufletul, nu puteau să nu facă o cu totul altă impresie decât asupra inimii altor oameni. Fiecare suflet

era pentru el o enigmă pe care o avea de dezlegat; fiecare suflet era însă, de asemenea, ceva care-i spunea că aşteaptă ceva ce trebuie să vină.

Printre diferitele ţinuturi în care a ajuns se numărau şi unele care ţineau de păgânismul acelor vremuri. O scenă care luminează spre noi din panorama spirituală a acestor drumeţii din interiorul şi din afăra Palestinei, în perioada dintre optsprezece şi douăzeci şi patru de ani a vieţii sale, face o impresie deosebit de profundă. Îl vedem sosind odată la un lăcaş de cult păgân, la un lăcaş de cult păgân de felul celor care erau ridicate pentru Zeii păgâni, sub un nume sau altul, în Asia, Africa şi Europa. Era unul dintre acele sanctuare care aminteau prin ceremoniile lor de felul cum aceste ceremonii erau celebrate şi în misterii, dar acolo erau celebrate înţelegându-se ce se petrece, pe când în aceste lăcaşuri de cult păgâne ele se transformaseră adeseori într-un soi de ceremonial exterior. Dar acolo unde ajunsese Iisus din Nazareth se afla un lăcaş de cult care fusese părăsit de preoţii săi, în care, deci, cultul nu mai era celebrat. Era într-un ţinut unde oamenii trăiau în impas şi mizerie, în boală şi munci istovitoare; lăcaşul lor de cult fusese părăsit de preoţi. Dar în momentul în care Iisus din Nazareth a ajuns la acest lăcaş de cult, oamenii s-au adunat în jurul lui, oamenii chinuiţi în toate felurile de boală, mizerie şi nevoi, dar mai ales de gândul: Acesta e locul unde ne adunam cândva, unde preoţii aduceau jertfe împreună cu noi şi ne arătau efectul lucrării Zeilor; acum stăm în faţa lăcaşului de cult părăsit.

Celui ce priveşte cu ochiul spiritual îi vine aici în întâmpinare o trăsătură deosebită a sufletului lui Iisus. Deja cu prilejul altor călătorii se putuse observa că Iisus era primit pretutindeni într-un mod ieşit din comun. Dispoziţia fundamentală a sufletului său răspândea ceva

care avea un efect blând şi binefăcător asupra oamenilor în mijlocul cărora se oprea. El călătorea dintr-un loc într-altul, lucra ici şi colo, într-o tâmplărie sau alta şi stătea apoi de vorbă cu ei. Fiecare cuvânt pe care-l rostea era luat într-un mod deosebit, fiindcă era rostit într-un mod cu totul deosebit; era străbătut de blândeţea şi bunăvoinţa inimii. Nu atâta ce-ul, cât mai mult cum-ul celor rostite de el turna în sufletele oamenilor ca un fel de adiere fermecată. Pretutindeni se legau relaţii foarte calde cu tânărul drumeţ. El nu era privit ca un om oarecare; din ochii săi se vedea radiind ceva deosebit, din inima sa simţeai vorbind ceva deosebit.

Şi aşa s-a întâmplat şi cu oamenii care, împovăraţi şi cufundaţi în mizerie şi nevoi, stăteau în jurul altarului lor şi vedeau că venise un străin, era ca şi cum în fiecare suflet ar fi trăit gândul: La noi a venit un preot, care vrea să celebreze din nou jertfa la altar! – Aceasta era dispoziţia care plana în jurul lui, născută din impresia pe care o făcea sosirea lui. Era ca şi cum el le-ar fi apărut păgânilor drept preot, care ar celebra din nou jertfa lor.

Şi iată, cum stătea acolo în faţa celor adunaţi în acel loc, el s-a simţit dintr-o dată răpit, transpus într-o stare sufletească deosebită – şi a văzut lucruri înfiorătoare! La altar şi printre oamenii care se adunau tot mai numeroşi în jurul lui, el a văzut ceea ce putem numi demoni şi şi-a dat seama ce însemnau aceşti demoni. El şi-a dat seama că jertfele păgâne deveniseră treptat ceva care atrăgea acolo în mod magic asemenea demoni. Şi astfel, când Iisus a ajuns la altar, acolo veniseră nu numai oamenii, ci şi demonii care se adunaseră la altar cu prilejul jertfelor anterioare. Fiindcă el a înţeles acest lucru: Asemenea jertfe păgâne proveneau din ceea ce, în vechile vremuri păgâne şi în lăcaşurile de cult bune, putea fi oferit, drept servicii de

jertfă, Zeilor adevăraţi, în măsura în care ei puteau fi cunoscuţi în vremurile păgâne, dar aceste jertfe decăzuseră treptat. Tainele se denaturaseră şi, în loc ca jertfele să se înalţe sus, la Zei, ele şi gândurile care trăiau în preoţi atrăgeau acolo demoni, puteri luciferice şi ahrimanice, pe care le vedea acum iarăşi în jurul său, după ce fusese transpus într-o altă stare de conştienţă. Când cei adunaţi în jurul lui văzură că fusese transpus în această stare de conştienţă deosebită, şi că, de aceea, căzuse la pământ, au luat-o la fugă. Demonii însă au rămas.

Într-un mod şi mai pătrunzător decât degradarea vechii învăţături evreieşti, a apărut în faţa sufletului lui Iisus din Nazareth decăderea misteriilor păgâne. Între doisprezece şi optsprezece ani, el vieţuise în lăuntrul lui faptul că ceea ce-i fusese dat cândva omenirii, în aşa fel încât încălzea şi lumina sufletele, nu mai putea să acţioneze şi dusese astfel la o anumită pustiire sufletească. Acum el a văzut că locul vechilor influenţe binefăcătoare ale Zeilor fusese luat de influenţe demonice de natură luciferică şi ahrimanică. El a văzut decăderea păgânismului în ceea ce percepuse de jur împrejurul lui prin percepţie spirituală. Imaginaţi-vă aceste trăiri sufleteşti, acest mod de a afla ce devenise influenţa vechilor ei misterii şi ce se întâmplase cu relaţiile pe care oamenii le avuseseră cu Zeii; imaginaţi-vă sentimentul care se naşte în acest mod: Omenirea însetează după ceva nou, fiindcă ea va suferi nespus de mult, în sufletele ei, dacă nu vine nimic nou!

După ce demonii l-au privit, ca să zicem aşa, pe Iisus din Nazareth, şi după ce au dispărut pe urmele celor ce o luaseră la fugă, el a avut un fel de viziune, o viziune despre care vom mai vorbi, prin care spre el a răsunat, ca din înalturi spirituale, mersul evolutiv al omenirii, într-un mod deosebit. El a avut o viziune a ceea ce voi comunica într-o

conferinţă viitoare şi care e un fel de „Tatăl Nostru” cosmic. Iisus a simţit atunci ceea ce-i fusese vestit cândva omenirii în Cuvântul pur, drept Logos pur.

Când Iisus din Nazareth s-a întors acasă din această călătorie, era aproximativ perioada în care – aşa ne arată cercetarea spirituală –, tatăl lui Iisus din Nazareth murise. În anii următori, cam din vremea în care el împlinise douăzeci şi patru de ani şi până în momentul desemnat prin denumirea de Botez în Iordan, Iisus din Nazareth a făcut cunoştinţă cu ceea ce putem numi doctrina esenianã şi comunitatea esenienilor. Esenienii erau o comunitate de oameni care îşi alesese sediul într-o vale din Palestina. Sediul lor central era situat într-un loc singuratic. Dar esenienii aveau aşezări pretutindeni; şi în Nazareth exista un fel de aşezare esenianã. Esenienii îşi propuseseră drept misiune să dezvolte o viaţă deosebită, o viaţă sufletească deosebită, care să fie însă în armonie cu viaţa exterioară, prin care sufletul se putea înălţa la nivelul unui punct de vedere superior al trăirii, prin care el putea să ajungă la un fel de comuniune cu lumea spirituală. Oamenii se înălţau, în anumite grade, spre supremul lor bun pe care comunitatea esenianã voia să-l dea membrilor ei, a coreligionarilor ei: un fel de unire cu lumea superioară.

Prin aceasta, esenienii dezvoltaseră ceva care avea scopul de a duce la o cultivare a sufletului uman în aşa fel încât acest suflet să redevină apt pentru a înţelege ceea ce de-a lungul mersului natural al evoluţiei umane nu mai putea fi înţeles: vechea legătură cu lumea divin-spirituală. Esenienii căutau să atingă acest scop respectând nişte reguli severe, care se refereau şi la viaţa exterioară. Ei căutau să atingă acest scop retrăgându-se, ca să zicem aşa, din faţa a tot ceea ce i-ar fi putut face să intre în contact cu lumea exterioară. Un esenian nu avea nici un fel de

proprietate personală. Esenienii veniseră din toate părţile lumii din acea vreme. Oricine voia să devină esenian trebuia să predea însă tot ce se afla în proprietatea sa comunităţii eseniene; singură comunitatea esenianã avea o proprietate. Prin urmare, dacă un om poseda ceva într-un loc sau altul şi voia să devină esenian, el trecea în proprietatea comunităţii eseniene casa şi terenurile ce ţineau de ea. Aşa că această comunitate avea proprietăţi în cele mai diferite locuri. În comunitatea esenianã domnea, deci, un principiu ciudat, care astăzi, conform cu concepţiile noastre, ar stârni, fără îndoială, repulsie, totuşi, acest principiu era necesar pentru atingerea scopului pe care şi-l propuseseră esenienii. Ei cultivau viaţa sufletului prin faptul că se dedicau unei vieţi curate, unei vieţi dăruite înţelepciunii, dar şi unei vieţi de binefaceri săvârşite cu iubire. Aşa că ei erau, de asemenea, cei care săvârşeau fapte de binefacere oriunde se duceau – şi ei umblau mult prin lume, spre a-şi îndeplini misiunea. O parte a învăţăturii lor se referea la vindecarea bolnavilor. Ei săvârşeau pretutindeni vindecări, în felul obişnuit din epoca lor. Dar făceau şi acte de binefacere materiale. Şi la ei era în vigoare acel principiu care nu poate şi nici nu are voie să fie imitat în cadrul ordinii noastre sociale: Un esenian putea sprijini pe orice om despre care credea că se afla în nevoie, dar nu pe membrii familiei sale.

Idealul acestor esenieni, ţelul lor, era să-şi desăvârşească sufletul, pentru a-l conduce din nou spre legătura cu lumea spirituală. Acest ţel al esenienilor era orientat în sensul de a nu lăsa ca de sufletul unui esenian să se apropie ispitirile lui Ahriman şi Lucifer. Am putea caracteriza, deci, idealul esenienilor, spunând: Esenianul căuta să ţină departe de sine tot ceea ce poate fi numit ispitire luciferică şi ahrimanică. El se străduia să trăiască în

aşa fel încât tentativele ahrimanice de a-l atrage în sfera senzorială, în lumea exterioară, în viaţa materială, să nu se poată apropia nicidecum de el. Dar el se străduia să ducă, de asemenea, o viaţă de puritate a trupului, pentru ca ispitirile şi tentaţiile luciferice, care se înalţă din suflet, să nu poată ataca acest suflet. El căuta, deci, să ducă o viaţă care să-i pună pe Lucifer şi pe Ahriman în imposibilitatea de a ajunge la sufletul esenianului.

Întregul mod în care se dezvolta Iisus din Nazareth a făcut ca el să-şi creeze o legătură cu esenienii, care n-ar fi fost posibilă la vreun alt om şi care, în anii la care mă refer acum, n-ar fi devenit deloc posibilă în cazul cuiva care n-ar fi devenit el însuşi esenian.

Lui Iisus din Nazareth îi era îngăduit, atâta cât era posibil, între limitele severe ale ordinului esenian, să intre în lăcaşuri, în lăcaşurile cele mai sfinte şi mai singuratice, lui îi era îngăduit să poarte convorbiri cu esenienii, ceea ce, de obicei, n-o puteau face decât ei între ei. Dar el a putut să se iniţieze în cele mai profunde reguli ale ordinului. Şi a aflat astfel cum simţea şi se străduia şi trăia un esenian şi a învăţat, mai ales, să simtă – şi aici e unul din aspectele esenţiale – care era posibilitatea cea mai adecvată, pentru un suflet din vremea lui, de a ajunge iarăşi, prin munca de autodesăvârşire, la revelaţia străvechi-sfântă. El a făcut cunoştinţă cu toate acestea.

Într-o zi, după ce a părăsit adunarea esenienilor, el a avut o trăire importantă. Îndreptându-se spre poarta casei singuratice a esenienilor, a văzut cum de ambele părţi ale porţii parcă se îndepărtau în zbor două fiinţe, şi a putut simţi că erau Lucifer şi Ahriman. Şi această trăire s-a repetat adesea, ca un fel de viziune asemănătoare. Ordinul esenian avea foarte mulţi membri. Ei îşi aveau aşezările pretutindeni, sub forma descrisă. De aceea, ca atare, ei erau

şi respectaţi, într-un anumit mod, cu toate că aveau o cu totul altă viaţă socială decât ceilalţi oameni ai epocii. Oraşele pe care le vizitau făceau pentru ei nişte porţi speciale; căci esenianul nu avea voie – aceasta era una dintre regulile sale – să intre printr-o poartă la care era aşezată vreo imagine. Dacă voia să intre într-un oraş şi ajungea în faţa unei porţi la care era aşezată o imagine, el era obligat să se întoarcă din drum şi să intre în oraş prin alt loc, unde nu se afla nici o imagine. În întreg sistemul de autodesăvârşire esenian, acest lucru avea o anumită importanţă, fiindcă nimic de natură legendară, mitică sau religioasă nu era voie să fie înfăţişat sub formă de imagine. Esenianul căuta în acest fel să fugă de luciferismul impulsurilor legate de imagine. Aşa că, în cursul călătoriilor sale, Iisus din Nazareth a făcut cunoştinţă cu porţile lipsite de imagini ale esenienilor. Şi în repetate rânduri, la aceste porţi lipsite de imagini ale esenienilor, i s-a arătat că Lucifer şi Ahriman se aşezaseră, ca nişte tablouri invizibile, acolo unde tablourile vizibile erau repudiate. Toate acestea au fost nişte experienţe importante în viaţa lui Iisus din Nazareth.

Ce a rezultat pentru el din aceste experienţe importante, avute în urma numeroaselor convorbiri pe care le-a purtat cu esenienii, care ajunseseră la o înaltă treaptă de desăvârşire? A rezultat ceva care iarăşi a avut un efect ne-spus de apăsător pentru sufletul său, care i-a apăsat sufletul adânc de tot, care i-a provocat dureri şi chinuri infinite. Fiindcă el a fost nevoit să-şi spună, ca urmare a acestor experienţe: Da, aici există o comunitate de oameni care se izolează cu severitate; aici există nişte oameni care se străduiesc să dobândească în epoca prezentă o legătură cu puterile spirituale, cu lumea divin-spi-rituală. Aşadar, şi în prezent mai există printre

oameni ceva care căuta să regăsească aceasta legătură. Dar cu ce preţ? Cu preţul ca această comunitate a esenienilor ducea o viaţa pe care ceilalţi oameni nu puteau s-o ducă. Fiindcă dacă toţi oamenii ar fi dus viaţa esenienilor, tocmai viaţa esenienilor n-ar fi fost posibilă. Şi acum i se revelează o legătură care are un efect nespus de apăsător asupra sufletului său: Oare încotro fug Lucifer şi Ahriman – şi-a spus el – când fug de la porţile esenienilor? Ei fug acolo unde se află sufletele celorlalţi oameni! Aici ajunsese, deci, omenirea, o comunitate e nevoită să se izoleze, dacă vrea să găsească legătura cu lumea divin-spirituală. Şi pentru că ea se izolează, pentru că se izolează în aşa fel încât îşi poate dezvolta întreaga ei coeziune socială numai dacă-i exclude din sânul ei pe ceilalţi oameni –, din această cauză restul oamenilor sunt condamnaţi să se scufunde cu atât mai adânc în realitatea de care ei, comunitatea esenienilor, fugeau. Din cauză că ei, comunitatea esenienilor, urcau, ceilalţi erau condamnaţi să cadă cu atât mai jos! Prin faptul că esenianul ducea o viaţă care nu-i lăsă pe Lucifer şi Ahriman să se apropie de el, Ahriman şi Lucifer puteau veni, cu ispitele şi tentaţiile lor, la ceilalţi oameni.

Aceasta a fost experienţa pe care Iisus din Nazareth a făcut-o cu un ordin esoteric. Ceea ce putea fi aflat prin ştiinţa evreiască a Legii, el aflase deja în sufletul său, în anii precedenţi. Unde ajunseseră în vremea sa cultele păgâne, o aflase în sufletul său tot în anii precedenţi, când lumea demonilor apăruse în faţa sufletului său, într-un moment important. Iar acum el mai aflase şi cu ce preţ trebuia să caute omenirea din vremea sa apropierea de tainele divin-spirituale ale lumii. Aşa că noi trăim într-o epocă – acest adevăr amar a apărut în faţa sufletului său – în care cei ce caută legătura cu divin-spiritualul trebuie să facă acest lucru în cadrul unei comunităţi şi pe socoteala celorlalţi

oameni. Aşa că noi trăim într-o epocă în care se aude strigătul dorului după o legătură cu lumea divin-spirituală care să fie accesibilă tuturor oamenilor. Acest lucru se aşezase ca o povară strivitoare asupra sufletului său.

Şi cum el se aşezase ca o povară grea asupra sufletului său, tocmai în sânul comunităţii eseniene el a avut şi o convorbire spirituală cu sufletul lui Buddha. De fapt, întregul fel de a fi al comunităţii eseniene semăna foarte mult cu ceea ce adusese Buddha pe lume. Şi Iisus s-a văzut faţă în faţă cu Buddha, şi a auzit cum Buddha îi spunea: Pe calea pe care am dat-o eu omenirii, legătura cu lumea spirituală, totuşi, nu poate fi accesibilă tuturor oamenilor; fiindcă eu am pus bazele unei învăţături care, dacă e să fie înţeleasă şi vieţuită în părţile ei superioare, face necesară o izolare ca cea conţi-nută în această învăţătură. – Cu întreaga acuitate, cu întreaga putere, în faţa lui Iisus din Nazareth stătea faptul că Buddha pusese bazele unei învăţături care presupune că în afară de cei ce se declară adepţii foarte intimi ai acestei învăţături, mai trebuie să existe şi alţi oameni, care nu se pot declara adepţi ai conţinutului celui mai intim al acestei învăţături. Cum ar fi putut umbla Buddha, împreună cu discipolii săi, cu cutia milelor şi să adune milostenii, dacă n-ar fi existat şi oameni care să le poată da milostenii? Şi acum el îl auzea pe Buddha spunând că învăţătura sa nu era una pe care fiecare om s-o poată urma, în orice situaţie a vieţii.

Ce posibilităţi de evoluţie existau în epoca sa – aceasta Iisus din Nazareth o aflase în cele trei perioade din viaţa sa care au precedat Botezul în Iordan oficiat de Ioan; el nu aflase acest lucru aşa cum se învaţă ceva, ci aşa cum trăim ceva, când intrăm în atingere nemijlocită, în atingerea cea mai apropiată cu aceste lucruri. El ajunsese în cea mai apropiată atingere cu vechea doctrină iudaică a

Legii, prin faptul că ea se aprinsese în el pe cale inspirativă, şi că el putuse vieţui în lăuntrul său un fel de ecou al revelaţiilor care fuseseră trimise lui Moise şi profeţilor. El avusese prilejul să vieţuiască astfel şi faptul că unui suflet din vremea sa, cu organizarea trupească din acea epocă, nu-i mai era posibil să înţeleagă deplin aceste lucruri. Veniseră alte vremuri, diferite de cele în care oamenii putuseră primi în ei în mod deplin vechea doctrină iudaică a Legii. Şi el aflase că decăderea misteriilor păgâne chemase lumea demonilor, tot prin atingerea cea mai directă, printr-o trăire în lumea suprasensibilă, prin faptul că el nu făcuse să vină acolo doar oamenii care, din cauza lăcaşului de cult decăzut, se aflau în impas şi mizerie, ci şi demonii, care se adunaseră în jurul altarului de jertfă, în locul vechilor forţe bune ale păgânismului. Iar în timpul celor şase ani dinaintea Botezului în Iordan, el aflase că, în pofida imperativelor epocii viitoare, oamenilor le era imposibil să afle ceva din ştiinţa ocultă cea mai profundă a ordinului esenian.

Ceea ce dobândim în acest domeniu prin studierea Cronicii Acaşe e cunoaşterea faptului că aici un suflet a suferit prin trăire sufletească interioară ceva ce nici un alt suflet de pe Pământ n-a putut suferi vreodată. Tocmai pentru acest cuvânt, pe care l-am rostit acum, în epoca noastră nu există, după câte cred, o înţelegere deplină. De aceea aş vrea să intercalez aici ceva. În continuarea comunicărilor din Evanghelia a Cincea va trebui să arăt că în perioada dintre Botezul în Iordan şi Misterul de pe Golgota aceste suferinţe s-au intensificat la dimensiuni uriaşe. Epoca noastră uşor ar putea replica: Dar de ce trebuie să sufere un suflet aflat pe o treaptă atât de înaltă? Fiindcă epoca noastră are nişte noţiuni ciudate despre aceste lucruri. Dacă va trebui să descriu întreaga

profunzime a suferinţei lui Iisus şi, mai târziu, a suferinţei lui Christos, sunt nevoit să vă atrag atenţia asupra unor neînţelegeri care iau naştere aici.

Am amintit adeseori, şi în acest loc, că de curând a fost publicată o carte scrisă de Maurice Maeterlinck, „Despre moarte", care ar trebui citită, ca să puteţi vedea ce absurdităţi e în stare să scrie un asemenea om, care a scris, de altfel, şi lucruri bune în domeniul vieţii spirituale. Printre alte absurdităţi, în cartea lui Maeterlinck se găseşte şi afirmaţia că un spirit care nu are trup nu poate suferi, pentru că numai un trup fizic poate suferi. De aici Maeterlinck trage concluzia că un om care şi-a părăsit trupul, în lumea spirituală nu poate suferi. Cel ce gândeşte aşa, va ajunge foarte uşor şi la concluzia că, după ce a intrat în trupul lui Iisus din Nazareth, Entitatea Christică n-a putut suferi. Totuşi, data viitoare eu voi avea de înfăţişat tocmai adânca suferinţă a lui Christos, în trupul lui Iisus din Nazareth.

E ciudat, în orice caz, cum se face ca un om înzestrat cu o minte sănătoasă poate crede ca un corp fizic poate suferi. Doar numai sufletul din corpul fizic poate suferi, corpul fizic nu poate avea dureri şi suferinţe. Durerea şi suferinţa îşi au sediul în partea sufletesc-spirituală a unui trup, iar durerile trupeşti sunt ceva cauzat de neregularităţile organismului fizic. În măsura în care organismul fizic e un organism, acestea sunt neregularităţi. Putem avea în el o întindere de muşchi ş.a.m.d., dar corpul fizic, organizarea fizică, nu suferă, chiar dacă materia e smulsă din locul ei şi trasă în altă parte. Un corp fizic poate suferi la fel de puţin ca un sac cu paie pe care-l aruncăm de colo-colo. Dar pentru că în trup se află o fiinţă spiritual-sufletească, spiritual-sufletescul suferă prin faptul că ceva nu este aşa cum trebuie. Aşa că ceea ce suferă e spi-ritual-

sufletescul şi întotdeauna spiritual-sufletescul e acela care suferă. Cu cât spiritual-sufletescul e situat pe o treaptă mai înaltă, cu atât poate suferi mai mult, şi cu cât e situat mai sus, cu atât mai mult poate suferi din cauza unor impresii spiritual-sufleteşti.

Spun aceasta ca să încercaţi să dezvoltaţi în dvs. un sentiment, o impresie vie despre suferinţa prin care entitatea lui Zarathustra a trecut în aceşti ani, vieţuind faptul că vechile revelaţii deveniseră imposibile pentru ceea ce-i este necesar sufletului uman în vremurile mai noi. Aceasta a fost, în primă instanţă, suferinţa infinită, care nu poate fi comparată cu nici o suferinţă de pe Pământ, care ne întâmpină când privim, conform Cronicii Acaşe, acea parte a vieţii lui Iisus din Nazareth despre care am vorbit astăzi.

La sfârşitul perioadei pe care am caracterizat-o la urmă, Iisus din Nazareth a avut o convorbire cu mama sa. Aceasta convorbire cu mama fost decisivă pentru ceea ce a făcut el acum: A pornit spre cel cu care avea deja un fel de relaţie, datorită legăturilor sale cu ordinul esenian, ceea ce el a făcut drept drum al său spre Ioan Botezătorul. Despre această convorbire cu mama sa, care are o importanţă decisivă pentru tot ce a urmat în viaţa lui Iisus din Nazareth, voi vorbi data viitoare.

Priviţi comunicările referitoare la Evanghelia a Cincea – acesta e lucrul pe care aş vrea să vi-l mai spun azi în încheiere – ca pe ceva care a fost dat, atâta cât e posibil, din cauză că puterile spirituale din epoca noastră cer ca, de acum înainte, un număr de suflete să aibă cunoştinţă despre aceste lucruri. Dar vă rog să priviţi ceea ce v-a fost dat cu o anumită pietate. Fiindcă am amintit deja odată aici cât de mult s-a sălbăticit viaţa spirituală a Germaniei, chiar şi la cei cu o gândire cinstită, în momentul în care s-a

publicat ceva doar despre cei doi copii Iisus. Publicul aflat în afara mişcării noastre nu poate suporta deloc asemenea lucruri, care sunt luate din lumea spirituală, care provin direct din cercetările spirituale, el nu le poate suporta. Şi atunci ne întâmpină, în mo-durile cele mai diferite, lucruri care pot fi percepute ca o patimă sălbatică şi vor să respingă ceva care vine ca o solie nouă din lumea spirituală. Nu e necesar ca printr-o flecăreală imprudentă aceste lucruri să fie degradate şi făcute rizibile, aşa cum s-a întâmplat cu relatarea despre cei doi copii Iisus, fiindcă ele trebuie să fie sfinte pentru noi.

Nu e uşor deloc să vorbeşti despre aceste lucruri în epoca prezentă, tocmai având în vedere faptul că tocmai împotriva lor se ridică adversităţile cele mai serioase. Cauza este, în fond, tot ceea ce am caracterizat adeseori: comoditatea infinită a oamenilor din epoca noastră, care nu vor să se adâncească în datele mai exacte ale cercetării spirituale şi, de aceea, nu vor nici să facă efortul de a vedea care sunt posibilităţile de a ajunge la aceste lucruri. În epoca noastră, în străfundurile ascunse ale sufletului uman se aude strigătul însetat după revelaţii din lumea spirituală, dar, pe de altă parte, latura conştientă a sufletului uman din epoca noastră va respinge cel mai pătimaş tocmai ceea ce se spune despre asemenea solii din lumea spirituală.

Gândiţi-vă la cuvintele pe care le-am spus în încheierea expunerii de astăzi şi luaţi-le ca îndreptar pentru felul cum vor să fie primite de noi lucrurile care ni se spun în legătură cu Evanghelia a Cincea.

CONFERINȚA A III-A

Berlin, 18 noiembrie 1913

Când am vorbit aici pentru prima data, am încercat să povestesc câte ceva din Evanghelia a Cincea în legătură cu viaţa lui Iisus din Nazareth, începând cu perioada care se întinde de la vârsta de doisprezece ani a lui Iisus şi până la Botezul în Iordan. Când am relatat acea experienţă importantă pe care Iisus din Nazareth a avut-o la un lăcaş de cult păgân, s-a văzut că cititul în Cronica Acaşă ne permite astăzi să-l vedem pe Iisus din Nazareth la acest lăcaş de cult păgân şi să percepem impresia pe care i-a făcut-o altarul înconjurat de demoni. Nu vreau decât să vă amintesc pe scurt că el a căzut ca mort la pământ, că a fost răpit în alte lumi, în care a putut să perceapă care erau tainele divin-spirituale ale străvechi-sfintei învăţături din misteriile păgânilor. Fiindcă în acest fel a putut să primească în lăuntrul său o idee vie despre ceea ce fusese cândva păgânismul şi ceea ce devenise acesta în vremea sa.

Am amintit deja că în acele momente – deci, în acea stare de conştienţă deosebită pe care a avut-o la un altar păgân, despre care am vorbit data trecută – el a auzit răsunând parcă din lumea spirituală vestirea cuvintelor care exprimau – aşa cum era conţinută ea în străvechi-sfânta învăţătură a popoarelor păgâne – taina împletirii omului în lumea materială, fizic-materială. El a auzit, ca să zicem aşa, din lumile spirituale, acel glas care era accesibil vechilor profeţi păgâni. Şi ceea ce a auzit el poate fi numit un fel de „Tatăl Nostru” cosmic. El exprimă taina destinului sufletesc al omului, destin care trebuie să se plăsmuiască prin faptul că omul, de la naştere şi până la moarte, e întreţesut cu materia pământească. Acest „Tatăl Nostru”

cosmic, a cărui formă inversată a devenit rugăciunea „Tatăl Nostru" Pământească, mi-a fost accesibil pentru prima data cu ocazia festivității depunerii pietrei fundamentale de la Dornach. Acum îi voi da citire din nou, fiindcă în aceste cuvinte e cuprinsă cu adevărat învățătura primordială a omenirii păgâne. Încerc s-o redau, atâta cât e posibil, în limba germană:

Amen	Amin
Es walten die Übel	Domnesc relele
Zeugen sich lösender Ichheit	Martori ai egoității ce se
Von andern erschuldete	eliberează
Selbstheitschuld	Vină a sinei de alții purtată
Erlebet im täglichen Brote	Viețuită în pâinea zilnică
In dem nicht waltet der	În care nu domnește Voința
Himmel Wille	Cerurilor
Da der Mensch sich schied	Fiindcă omul s-a despărțit
von Eurem Reich	de Împărăția Voastră
Und vergaß Euren Namen	Și a uitat Numele Voastre
Ihr Väter in den Himmeln	Voi, Părinți din Ceruri.

Acesta a fost misterul omului Pământesc, în sensul învățăturii stravechi-sfinte, pe care Iisus din Nazareth l-a auzit atunci, cutreierând ținuturile păgânilor. Cuvintele de mai sus exprimă, într-adevăr, adânci mistere ale evoluției omenirii. Așadar, această remarcabilă facultate de a auzi a pătruns atunci în sufletul lui Iisus, în vremea când urma să împlinească douăzeci și patru de ani, și de atunci înainte el a știut ceva ce odinioară, în vremurile străvechi ale evoluției omenirii, a răsunat în jos, din lumea spirituală, ceva ce-i părea atât de mare și grandios, încât el și-a spus, mai ales după ce a avut, la vechiul lăcaș de cult păgân, impresia descrisă în conferința anterioară: Acum pe

Pământ nu mai există oameni care să înţeleagă toate acestea.

Aşa a făcut cunoştinţă Iisus cu păgânismul. Am văzut că în cele trei perioade succesive din tinereţea sa, el a cunoscut adâncurile cele mai adânci ale iudaismului, adâncurile cele mai adânci ale păgânismului şi, de asemenea, adâncurile cele mai adânci ale esenianismului. Am văzut că, pas cu pas, cunoaşterea acestor lucruri a constituit pentru el izvorul unei suferinţe neînchipuite. Fiindcă despre toate cele trei aspecte cunoscute de el a fost nevoit să-şi spună: Acestea ar putea exista, dacă în omenire ar exista acum condiţiile pentru a fi primite; dar acum aceste condiţii nu pot fi create.

Acesta a fost rezultatul vieţii lui Iisus. Aşadar, Evanghelia a Cincea ne arată că Iisus a putut să-şi spună, înainte de a-l fi primit în lăuntrul său pe Christos: Omenirea a evoluat, dar a evoluat în aşa fel încât oamenii şi-au dezvoltat nişte facultăţi care au întunecat celelalte facultăţi din vremurile ori-ginare, astfel că astăzi oamenii nu mai sunt în stare să primească soliile lumii spirituale, aşa cum au fost ele date, în vremurile originare, evreilor şi păgânilor. – Dar, datorită legăturilor sale cu esenienii, el a fost nevoit să-şi spună, de asemenea, că, dat fiind felul în care esenienii ajung la o reunire cu lumea spirituală, o asemenea reunire nu poate fi accesibilă decât unui mic grup de oameni, dar nu întregii omeniri. Aşadar, şi această cale i s-a dovedit a fi imposibilă. Biată, biată omenire – acesta era sentimentul care-i trecea prin suflet –, dacă spre tine ar răsuna glasurile vechilor profeţi păgâni, tu nu le-ai mai putea înţelege. Dacă spre tine ar răsuna glasurile vechilor profeţi iudei, tu nu le-ai mai înţelege. Dar tu, ca omenire întreagă, nu poţi năzui nicidecum spre ceea ce năzuiesc esenienii; spre acest lucru poate năzui numai un

mic grup, care-şi caută desăvârşirea pe socoteala restului omenirii.

Ceea ce vă povestesc eu aici în câteva cuvinte, în el era viaţă, realitate sufletească dureroasă. Era, în lăuntrul lui, un sentiment de infinită compasiune faţă de întreaga omenire, acea compasiune pe care trebuia s-o simtă, ca să se maturizeze într-atâta încât să poată primi în el Entitatea Christică.

Dar, înainte de aceasta, Iisus din Nazareth a mai avut încă o convorbire importantă, o convorbire cu acea personalitate pe care o cunoaştem drept mamă a sa adoptivă sau vitregă. Ştim că mama lui Iisus nathanic, cel care la doisprezece ani a primit în el individualitatea lui Zarathustra, deci, adevărata mamă după trup a lui Iisus nathanic, murise foarte curând după ce acest băiat Iisus îl primise în el pe Zarathustra, care fusese încarnat în celălalt băiat Iisus, astfel că sufletul ei se afla deja de mult timp în lumea spirituală. Ştim, de asemenea, din conferinţele prezentate în anii trecuţi, că tatăl celuilalt Iisus, al băiatului Iisus solomonic, murise, şi că familiile celor doi băieţi Iisus deveniseră o singură familie, locuind în Nazareth, în sânul căreia Iisus trăia împreună cu fraţii, cu surorile şi cu mama copilului în care se acţionase eul lui Zarathustra. Ştim că tatăl lui Iisus din Nazareth, pe când acesta din urmă, în vârstă de vreo douăzeci şi patru de ani, se întorsese dintr-o călătorie mai mare, murise şi el, şi că acum Iisus din Nazareth trăia singur cu mama sa, cu mama adoptivă sau vitregă. În general, trebuie să spunem că mama adoptivă sau vitregă îşi dezvoltase numai treptat o înţelegere a inimii, dar o profundă înţelegere a inimii, o dată cu trecerea anilor, pentru toate trăirile adânci prin care trecea Iisus din Nazareth. S-ar putea spune că, de-a lungul anilor,

aceste două suflete, sufletul lui Iisus din Nazareth şi cel al mamei adoptive sau vitrege, se contopiseră.

În prima perioadă după ce împlinise doisprezece ani, el fusese singur cu trăirile sale şi în casă părinţilor săi. Ceilalţi fraţi ai săi îi priveau, de fapt, sufletul, care trebuia să se lupte cu trăirile sale profunde, dureroase, îl priveau doar ca pe un suflet care se îndrepta spre un fel de nebunie. Mama însă găsea posibilitatea de a avea tot mai multă înţelegere pentru acest suflet. Aşa se face că la douăzeci şi nouă sau la treizeci de ani, Iisus din Nazareth a putut avea cu această mamă o convorbire importantă, o convorbire care a avut efectul cel mai profund, aşa cum vom vedea imediat.

De fapt, această convorbire a conţinut, ca într-un fel de retrospectivă, toate trăirile pe care Iisus din Nazareth le avusese începând cu cel de-al doisprezecelea an al vieţii sale. Cronica Acaşă ne arată în ce fel s-a desfăşurat această convorbire.

La început, Iisus din Nazareth a vorbit despre acele trăiri pe care le avusese între doisprezece şi şaisprezece sau optsprezece ani, cum trăise el în lăuntrul său în acea perioadă, treptat, ceea ce fusese odinioară străvechea învăţătură evreiască, străvechea învăţătură a profeţilor evrei. În preajma sa nu se afla nici un om cu ajutorul căruia să fi putut trăi aceste lucruri, după cum el n-a putut vieţui, cu ajutorul vreunui om din preajma sa, acele cuvinte pe care le rostise, spre marea uimire a cărturarilor, în mijlocul lor, cu ocazia cunoscută. Dar în sufletul său se înălţau mereu inspiraţii, despre care ştia: acestea vin din lumea spirituală. Învăţătura evreiască urca în el, în aşa fel încât el se ştia posesorul acestei vechi învăţături evreieşti, pentru care, însă, în epoca sa nu mai erau urechi de auzit. El era

singur cu această învăţătură. Şi durerea sa cea mai profundă consta în faptul că era singur cu ea.

E adevărat că mama avea câte ceva de răspuns, când el spunea: Chiar dacă astăzi ar mai răsuna glasurile vechilor profeţi evrei, n-ar mai exista oameni care să le înţeleagă. Mama răspundea că, de pildă, existase *Hilel* [Nota 43], un mare învăţător al Legii, iar Iisus din Nazareth ştia cine fusese Hilel şi ce reprezenta el pentru poporul evreu. Nu e necesar să vă povestesc ce importanţă a avut acest Hilel. În scrierile ebraice găsiţi destule cuvinte de laudă la adresa lui. Hilel a fost un om care voia să facă să renască cele mai frumoase virtuţi şi învăţături ale vechii religii evreieşti, dar el mai era şi o personalitate care, prin propriul fel de a fi şi de a acţiona, a dus la un fel de reeditare a vechii vieţi evreieşti. Dar acest lucru nu s-a întâmplat pentru că Hilel era un învăţat, ci datorită faptului că prin ceea ce făcea, dar mai ales prin simţirea, voinţa şi intenţiile sale, ca şi prin felul de a-i trata pe oameni, exprima modul în care o înţelepciune adevărata, de orice fel, actionează în sufletul uman, transformându-l. Virtutea care era deosebit de lăudată la poporul evreu, dar care nu mai era înţeleasă aproape deloc în acea vreme: răbdarea în relaţiile cu semenii – ea îi era atribuită lui Hilel, şi pe bună dreptate. De altfel, el îşi cucerise într-un mod ciudat posibilitatea de a acţiona printre evrei. Era originar din Babilon, dar dintr-un neam care fusese transplantat de către evrei în Babilon, în perioada captivităţii lor, şi care se trăgea, în ultimă instanţă, chiar din familia David. Pe această cale, el reunea în sine ceea ce-şi putuse însuşi de la babilonieni cu iudaismul care pulsa în sângele său. Felul cum toate acestea au luat formă în sufletul lui Hilel ne este relatat într-o legendă plina de sens.

Se povesteşte că odată, tocmai în momentul în care Hilel sosise în Ierusalim, se adunaseră acolo cei mai de seamă învăţaţi evrei, pentru a purta tot felul de discuţii, în cadrul cărora puteai afla în ce fel se vorbea, pro şi contra, despre secretele învăţăturii evreieşti. Pentru a putea asista la asemenea discuţii, trebuia să plăteşti o mică taxă de intrare. Hilel nu avea bani, fiindcă era foarte sărac. Cu toate că era extraordinar de frig, Hilel a încercat să urce pe micul deal din faţa casei în care se purtau discuţiile, pentru a auzi prin fereastră ce se vorbea. Fiindcă nu putea să achite taxa de intrare. În acea noapte era atât de frig, încât a înţepenit de tot, şi aşa a fost găsit a doua zi dimineaţa, fiind nevoie să fie încălzit, ca să-şi revină. Totuşi, datorită faptului că trecuse prin această stare, el luase parte, în corpul său eteric, la întreaga discuţie. Şi, pe când ceilalţi nu auziseră decât cuvintele abstracte care zburau de la unul la altul, Hilel văzuse o lume de viziuni minunate, care-i remodelaseră sufletul.

Ar mai putea fi povestite şi alte asemenea întâmplări. Era lăudată mai ales răbdarea sa. Se spunea că această răbdare e inepuizabilă. Şi se povesteşte chiar că, odată, cineva a făcut un pariu, spunând că va pune la încercare în mod extrem răbdarea lui Hilel, astfel încât Hilel să se înfurie. Pariul a fost încheiat, şi cel care voia să-l facă pe Hilel să se înfurie, adică să-l ducă peste limitele răbdării sale, avea sarcina de a face acest lucru. Şi el a procedat în felul următor: S-a dus la Hilel tocmai în momentul în care Hilel se pregătea pentru ceea ce avea de spus în ziua de Sabat şi era în neglige, a bătut la uşa lui şi a strigat: Hilel, Hilel, ieşi afară! – Hilel a întrebat: Dar ce s-a întâmplat? – Ah, Hilel, vino afară, trebuie să-ţi pun o întrebare importantă! – Hilel şi-a pus haina pe el, a ieşit afară şi a zis: Fiule, ce vrei să mă întrebi? – Şi atunci omul care făcuse

pariul i-a zis: Hilel, vreau să-ţi pun o întrebare importantă. Din ce cauză unii dintre babilonieni au capetele atât de ascuţite? – Şi Hilel răspunse: Dragul meu fiu, ştii, babilonienii au nişte moaşe atât de nepricepute şi de aceea ei se nasc în condiţii atât de nefavorabile. Şi din această cauză unii oameni de acolo au capetele atât de ascuţite. Acuma du-te, ai primit răspuns la întrebarea ta. – Şi Hilel intră în casă şi se pregăti mai departe pentru sabat.

Dar după puţin timp, acelaşi om veni şi strigă, la fel ca prima oară: Hilel, vino afară! – Hilel răspunse: Dar ce s-a întâmplat? – Ah, Hilel, am o întrebare importantă, la care trebuie să aflu imediat răspunsul. – Şi Hilel ieşi iarăşi afară şi-i zise celui care întreba: Care e întrebarea? Şi respectivul răspunse: Ah, Hilel, spune-mi de ce în Arabia există atât de mulţi oameni care au ochii foarte înguşti? – Hilel răspunse: în Arabia deşertul e atât de întins, şi omul nu-l poate suporta decât dacă se adaptează cu ochii săi deşertului. Din această cauză în Arabia atâţia oameni au ochii foarte îngustaţi. Du-te acum, fiul meu, căci ai aflat răspuns la întrebarea ta importantă. – Şi Hilel intră iar în casă.

Dar nu dură mult timp, că omul veni pentru a treia oară şi strigă din nou: Hilel, Hilel, vino afară! – Dar ce s-a întâmplat? – Hilel, vino afară, am o întrebare importantă, la care trebuie să aflu imediat răspuns! – Hilel ieşi afară şi atunci respectivul zise: Ah, Hilel, răspunde-mi la întrebare: De ce unii oameni din apropierea Egiptului au picioare atât de plate? – Şi Hilel răspunse: Dragul meu fiu, ei au picioarele atât de plate din cauză că locuiesc în ţinuturi mlăştinoase, şi picioarele trebuie să fie adaptate mediului. Acuma du-te, fiul meu, ai aflat răspunsul la întrebarea ta. – Şi intră din nou în casă.

După câteva minute, acelaşi om veni din nou, bătu iar la poarta casei, dar cu fiecare întrebare devenea mai trist,

şi el strigă, şi mai trist decât înainte: Hilel, vino afară! – Şi când Hilel veni, el zise: Ah, Hilel, am pus pariu că pot să te fac să te înfurii. Am încercat de trei ori, cu întrebările mele. Spune-mi, Hilel, ce să fac ca să nu pierd prinsoarea! – Dar Hilel răspunse: Fiule, e mai bine ca tu să pierzi prinsoarea, decât ca Hilel să se poată mânia. Du-te, deci, şi plăteşte prinsoarea!

Acesta e un exemplu menit să arate până la ce nivel de răbdare ajunsese Hilel în ochii compatrioţilor săi evrei. Prin urmare, şi Iisus trăise influenţa acestui om. Dar el nu cunoştea doar ceea ce făcuse Hilel, ci auzise chiar în sufletul său marea voce Bath-Col, adică glasul Cerului, acolo unde, din lumea divin-spirituală, se înălţaseră în lăuntrul sufletului său misterele care răsunaseră odinioară pentru profeţi. Şi el ştia că până şi în Hilel exista doar un ecou foarte slab al lucrurilor pentru care fuseseră maturi cândva strămoşii evreilor. Dar acum urmaşii vechilor evrei nu mai erau maturi nici măcar pentru ecoul slab ce răsuna în glasul lui Hilel şi cu atât mai puţin pentru marea voce Bath-Col.

Toate acestea îi apăsau greu sufletul şi el le-a împărtăşit mamei sale. I-a împărtăşit tot ce suferise, faptul că, de la o săptămână la alta, înţelesese din ce în ce mai mult care fuseseră străvechi-sfintele învăţături ale vechii religii iudaice şi că urmaşii vechilor evrei nu mai aveau urechi pentru a auzi ceea ce erau odinioară cuvintele marilor profeţi. Şi acum mama îl înţelegea, astfel încât ea a adus în întâmpinarea cuvintelor sale o profundă înţelegere a inimii şi a sentimentului.

Şi pe urmă, el i-a povestit despre trăirea pe care a avut-o după ce împlinise optsprezece ani şi plecase să cutreiere ţinuturile evreilor şi pe cele ale păgânilor. El i-a povestit de-abia acum mamei sale că, tot umblând aşa,

ajunsese odată la un lăcaş de cult păgân, dar că preoţii de acolo fugiseră. Fiindcă izbucnise printre oameni o boală rea, de care oricine se putea molipsi. Şi când s-a apropiat de locul acela, a fost văzut şi s-a răspândit ca un pârjol vestea că venise un om cu totul deosebit. Fiindcă îl caracteriza această însuşire: Chiar şi numai prin înfăţişarea exterioară, Iisus din Nazareth făcea o impresie deosebită, oriunde s-ar fi dus. Aşa că oamenii din acel ţinut, a căror mâhnire cea mai profundă consta în faptul că preoţii lor păgâni îi părăsiseră şi că la altarul lor nu se mai oficia serviciul de jertfă, oamenii au crezut că în Iisus din Nazareth se apropie un preot, care va oficia din nou jertfele. Ei s-au adunat în număr mare în jurul altarului parazit. Iisus din Nazareth nu avea intenţia de a oficia serviciul lor de jertfa. Dar a văzut cauzele mai adânci care-i făceau pe acei oameni să sufere. El a văzut ceva ce ar putea fi exprimat în felul următor:

La asemenea altare erau oficiate odinioară jertfe îndreptăţite, care constituiau expresia cultică exterioară pentru vechile revelaţii misteriale din acele locuri păgâne. Căci în actele de cult se exprimau, desigur, revelaţii din misterii. Şi când, în vremurile străvechi-sfinte, se oficiau asemenea acte cultice – o ştia acum prin percepţie directă – , când ele erau oficiate de preoţi în starea sufletească adecvată, atunci fiinţele divin-spirituale cu care păgânii erau legaţi, participau la actul cultic. Dar cu timpul, aceste jertfe decăzuseră, se corupseseră. Preoţii nu mai aveau dispoziţia sufletească potrivită, şi aşa se face că într-un asemenea lăcaş de cult domneau acum, în locul vechilor Zei buni, demonii. Şi aceşti demoni erau cauza care-i făcea pe oameni să sufere. Iar acum Iisus din Nazareth îi vedea adunaţi pe aceşti demoni. S-ar putea spune că aceştia au făcut să se deschidă ochiul său clarvăzător şi Iisus din

Nazareth a căzut ca mort la pământ. Şi când a căzut la pământ, oamenii şi-au dat seama că el nu venise pentru a oficia din nou jertfa la altarul lor. Au luat-o la fugă, iar în acest moment el a văzut cum întreaga lume străveche a Zeilor păgâni a trecut în lumea demonilor şi a înţeles că acestea erau cauzele suferinţelor acelui popor.

Dar el a fost răpit, de asemenea, şi în acele vremuri păgâne în care revelaţiile adevărate ale străvechilor învăţături sfinte coborau la oameni. Cu acest prilej, el a auzit ceea ce v-am citit drept rugăciunea cosmică „Tatăl Nostru". Acum el ştia cât de departe era omenirea contemporană, aşadar, şi omenirea contemporană lui, atât în cadrul păgânismului, cât şi în cadrul iudaismului, de vechile învăţături şi revelaţii. Numai că el dobândise ceea ce avea de învăţat despre iudaism, prin glasul marelui Bath-Col. Insă păgânismul i se revelase sub forma unei viziuni îngrozitoare. Ea acţiona cu totul altfel decât o comunicare abstractă; ea i-a transformat sufletul. În acest fel a ajuns să ştie că acum nu mai existau urechi care să înţeleagă ceea ce răsunase cândva, pentru evrei, în glasurile profeţilor, dar că nu mai existau urechi care să înţeleagă nici ceea ce răsunase odinioară spre vechea omenire păgână.

El i-a povestit toate acestea mamei, în cuvinte care exprimau o adâncă suferinţă. I-a povestit apoi relaţiile sale cu esenienii, în special cu ceea ce ar fi fost greu de înţeles, dacă mama nu i-ar fi adus deja în întâmpinare o înţelegere a inimii: I-a povestit că, ieşind de la o adunare a esenienilor, el a văzut cum de la porţile lor fugeau Lucifer şi Ahriman. El ştia că, pentru marea majoritate a oamenilor, metodele aplicate de esenieni erau imposibil de urmat. E drept că prin aceste metode se putea ajunge la o unire cu lumea divin-spirituală, dar numai prin faptul că

oamenii respectivi îi alungau de la ei pe Lucifer şi pe Ahriman. Dar, în acest fel, Lucifer şi Ahriman aveau cu atât mai mult posibilitatea să se ducă la ceilalţi oameni şi să-i împingă mai departe în rătăcirile existenţei pământeşti, astfel încât nu puteau avea parte de unirea cu lumea divin-spirituală. Prin această trăire, Iisus din Nazareth ştia: Nici calea esenianã nu poate deveni o cale general umană, fiindcă e posibilă doar pentru un mic grup de oameni. – Aceasta a fost cea de-a treia trăire dureroasă, alături de celelalte două.

Felul cum povestea era neobişnuit. Cuvintele sale nu se duceau, pur şi simplu, spre mama sa, cuvintele curgeau spre inima mamei, ca nişte fiinţe vii. Când sensul adânc al acestor cuvinte – un sens îmbibat de suferinţă, dar şi de cea mai profundă iubire de oameni – se revărsa în sufletul ei, mama simţea că parcă sufletul îi devine mai puternic, că e vivifiat de o forţă ce provenea de la el, şi că trece printr-o transformare lăuntrică. Aşa simţea mama. S-a întâmplat cu adevărat aşa, ca şi cum tot ce trăia în sufletul lui Iisus din Nazareth ar fi trecut, în timpul acestei convorbiri, în sufletul mamei. Şi la fel simţea şi Iisus din Nazareth. Căci privirea aruncată în Cronica Acaşă ne revelează aici în mod misterios lucruri neobişnuite.

Iisus din Nazareth povestea în aşa fel încât cuvintele sale, desprinzându-se din el şi trecând în inima şi în sufletul mamei, ar fi luat cu ele întotdeauna şi o parte din propriul lui eu. Am putea spune: Pe aripile cuvintelor, parcă eul său propriu se ducea la mama lui, dar fără să treacă drept eu propriu-zis în mamă, ea se simţea doar vivifiată prin aceste cuvinte. Fiindcă acum s-a întâmplat ceva remarcabil: Sub influenţa acestei convorbiri, sufletul acelei mame care era mama după trup a băiatului Iisus nathanic, a coborât din lumea spi-rituală şi s-a unit cu

sufletul mamei adoptive sau vitrege, astfel încât, de la acea convorbire, în sufletul mamei adoptive sau vitrege a trăit totodată sufletul mamei adevărate a lui Iisus nathanic. Sufletul mamei adoptive sau vitrege primise în el sufletul celeilalte mame. A fost ca un fel de naştere din nou spre feciorelnicie. Această transformare, această întrepătrundere a sufletului mamei cu un alt suflet, aflat în lumile spirituale, produce o impresie profundă, profund zguduitoare, celui care face observaţia spirituală, faptul că de acum înainte sufletul mamei vitrege sau adoptive umblă, de fapt, pe Pământ doar ca înveliş pentru sufletul acelei mame care petrecuse în lumea spirituală intervalul de timp dintre vârsta de doisprezece şi cea de treizeci de ani din viaţa lui Iisus. În Iisus însuşi exista acum ceva ca şi cum eul său s-ar fi dăruit mamei, ca şi cum în el, stăpânite de legi cosmice, ar mai fi trăit doar corpurile fizic, eteric şi astral. În această întreită corporalitate a lui Iisus din Nazareth s-a născut dorinţa puternică de a se duce la acela pe care-l cunoscuse în sânul comunităţii eseniene, la acela care era la fel de puţin ca şi el un esenian adevărat, dar care fusese primit în comunitatea esenianã – la Ioan Botezătorul. Iar în cadrul evenimentului care ne e cunoscut din celelalte patru Evanghelii, la Botez, a avut loc coborârea Entităţii lui Christos în corporalitatea lui Iisus din Nazareth, care-şi transpusese eul său, unit cu suferinţele şi cu întreaga sa fiinţă, în acea convorbire care trecuse în sufletul mamei. Aceasta întreită corporalitate a primit în ea Entitatea lui Christos, descrisă aici adeseori, care a trăit de acum înainte în aceste trei corpuri, în locul celuilalt eu.

Şi acum, această a Cincea Evanghelie, care poate fi găsită în Cronica Acaşă, ne vorbeşte despre ispitirea care a urmat după ce corporalitatea lui Iisus a primit în ea

Entitatea Christică. Dacă priveşti în Cronica Acaşă, ispitirea are loc întru câtva într-un alt spirit şi voi încerca şi aici să povestesc, atâta cât e posibil, ce rezultă astfel, modul în care a avut loc scena ispitirii.

Mai întâi, Christos Iisus – cum putem spune acum – s-a aflat faţă în faţa cu Lucifer. Prin acel proces pe care cercetătorul spiritual poate să-l înţeleagă foarte bine, Lucifer pune acea întrebare pe care, bineînţeles, trebuie s-o transpunem în cuvinte exterioare, dacă vrem s-o relatăm, întrebarea care ne e comunicată şi în celelalte Evanghelii, o întrebare a ispitirii care vrea să se adreseze în special trufiei: Toate împărăţiile pe care le vezi de jur împrejurul tău – şi Lucifer se referea la sferele lumii astrale, cu toate întinderile ei –, vor fi ale tale, dacă mă recunoşti drept stăpân!

Această întrebare exprima în momentul just – pusă, cel puţin, unei singure entităţi umane – cel mai profund impuls ispititor, fiindcă în suflet sunt dezlănţuite toate forţele trufiei şi supraaprecierii propriei persoane. Bineînţeles că nu ne putem face o reprezentare prea adecvată, dacă ne gândim la lumea astrală apelând doar la abstracţiuni. Dar dacă ne situăm în interiorul ei, acţiunea acestei lumi astrale, în care vorbeşte atunci Lucifer, exercitată asupra întregii constituţii umane, e atât de eficientă încât în om sunt dezlănţuiţi toţi demonii trufiei, cu aceeaşi necesitate cu care flămânzim dacă n-am mâncat nimic timp de patru-cinci zile. Nu se poate vorbi atunci în modul inofensiv propriu planului fizic: Omul n-ar trebui să se lase orbit de trufie. – O asemenea afirmaţie este bună şi frumoasă, când e vorba de planul fizic, dar ea nu mai are aceeaşi valoare când asupra constituţiei umane se năpusteşte întreaga lume astrală. Totuşi, Christos Iisus a rezistat ispitirii lui Lucifer. Această entitate n-a putut să cadă pradă trufiei. El l-a respins pe Lucifer.

Aş vrea să intercalez aici o observaţie. La citirea Cronicii Acaşe este foarte uşor posibil să se intervertească ordinea episoadelor. Cred că, în cazul scenei ispitirii, ordinea aceasta e cea care-mi pare mie să fie justă. Dar s-ar putea să fie justă ordinea inversă. Nu cred să fie aşa, totuşi, n-aş putea să afirm că la o verificare ulterioară n-ar putea să rezulte ordinea inversă. Din acest motiv, aş vrea să atrag aici atenţia în mod deosebit asupra faptului că, prin aceste comunicări din Cronica Acaşă, nu vă relatez decât ceea ce rezultă cu adevărat. De aceea, în locurile unde apare o incertitudine, atrag atenţia asupra faptului că acolo s-ar putea să se facă o corectură.

După ce, deci, atacul luciferic a fost respins, Lucifer şi Ahriman au apărut cu forţe reunite. Şi împreună ei i-au pus lui Christos Iisus întrebarea referitoare la aruncarea în abis. Aceasta era o întrebare referitoare la orgoliu. Pe o cale ocolită specială, această întrebare trebuia să se adreseze orgoliului, sentimentului că eşti mai presus de orice frică. Christos Iisus a respins întrebarea. El nu putea fi ispitit prin abordarea orgoliului său, prin care se înţelegea, în acest caz, sentimentul de a fi mai presus de orice frică. Lucifer a fost nevoit acum să fuga, să renunţe la el.

A rămas Ahriman, şi el a pus cea de-a treia întrebare, care coincide şi în Evanghelia a Cincea cu întrebarea din celelalte Evanghelii, întrebarea referitoare la transformarea pietrelor în pâine. Lui Christos i s-a spus că, dacă are cu adevărat puterea, să transforme pietrele în pâine. Şi iată: la această întrebare a rămas un rest care n-a primit răspuns. Christos Iisus n-a putut să răspundă de tot la această întrebare a lui Ahriman, şi Ahriman s-a retras fără a fi fost învins total. Cel puţin aşa ne arată studierea bazată pe Cronica Acaşă a acestei probleme. Şi Christos Iisus ştia: în ceea ce-l priveşte pe Ahriman, rămâne un rest,

care nu poate fi biruit printr-un asemenea proces spiritual, pentru biruirea căruia mai sunt necesare şi alte lucruri.

Aş vrea să încerc să explic acest fapt, într-un mod care, poate, va părea banal. Dar ne vom putea înţelege mai bine asupra lui tocmai în acest fel. Ahriman este, propriu-zis, stăpânul legilor lumii materiale. Când vor fi tipărite conferinţele prezentate anul trecut la München [Nota 44], se vor putea vedea mai clar dedesubturile întregii lumi a lui Ahriman. Ahriman e stăpânul legilor materiale, al acelor legi care, de fapt, vor putea fi spiritualizate numai după ce se va fi încheiat evoluţia Pământească în totalitatea ei, stăpânul acelor legi care rămân active, care rămân în activitate. Ahriman e stăpânul de drept al legilor materiale. Dacă n-ar face abuz de aceasta stăpânire, dacă n-ar extinde-o asupra altor domenii, el ar fi o entitate care, în felul ei, ar fi singura necesară în cadrul evoluţiei de pe Pământ. Este însă valabil ceea ce stă scris în „Tatăl Nostru" cosmic: „Vină personală de alţii purtată, vieţuită în pâinea zilnică, în care nu domneşte voinţa Cerurilor." E valabil faptul că în viaţă sa pământească, omul e legat de legile materiale şi că nu poate realiza spiritualizarea nemijlocită a ceea ce provine de la legile materiale printr-un simplu proces lăuntric, sufletesc, ci e nevoie şi de ceva exterior. Tot ceea ce are legătură cu bogăţia şi sărăcia, are legătură cu această problemă. Tot ceea ce ne încadrează într-o ordine socială, în aşa fel încât ne aflăm sub jugul unor legi pe care nu le putem spiritualiza decât în decursul evoluţiei de pe Pământ în totalitatea ei, cade în sfera de acţiune a acestei necesităţi. Şi cu aceasta are legătură faptul că – aşa cum am spus, trebuie să exprim o banalitate, dar ea nu trebuie luată ca atare – în ordinea socială îşi face intrarea treptat domnia a tot ceea ce poate fi desemnat prin cuvântul „bani", domina banilor, care ne pune în

imposibilitatea de a trăi în mod nemijlocit în legi întreţesute de spiritual. Oricine poate înţelege la ce mă refer. Dar din cauză că există imposibilitatea de a transforma „pietrele în pâine", imposibilitatea de a avea în mod nemijlocit spiritul în materie, independent de cele materiale, din cauză că există această imposibilitate şi pentru că există imaginea ei în oglindă, domnia banilor, Ahriman deţine stăpânirea. Fiindcă în bani trăieşte, din punct de vedere social, şi Ahriman.

Din întrebarea rămasă fără răspuns faţă de Ahriman, în Christos Iisus a trebuit să se nască idealul de a se revărsa acum în evoluţia pământească şi de a acţiona, încetul cu încetul, în întreaga evoluţie pe mai departe a Pământului. Aşa ceva nu putea fi făcut doar din punct de vedere sufletesc. Întreaga evoluţie pământească de atunci înainte trebuia să fie christificată! Christos trebuia să devină una cu evoluţia de pe Pământ. Ahriman avea puterea de a-i impune lui Christos necesitatea de a se uni în mod real cu Pământul. Din acest motiv, el a intrat mai târziu în Iuda, şi în Iuda a avut mediumul prin care l-a dus cu adevărat pe Christos la moarte. Şi prin moarte, Entitatea Christică s-a revărsat în entitatea Pământului. Ceea ce a făcut Iuda, a fost întrebarea rămasă fără răspuns deplin a lui Ahriman. Ispitirea luciferică trebuie s-o rezolve fiecare suflet în el însuşi. Natura lui Ahriman cere ca el să fie învins în cursul întregii evoluţii istorice viitoare a omenirii, prin faptul că oamenii se pătrund şi se identifică din ce în ce mai mult cu Entitatea Christică.

Vedem aici, de fapt, un mister profund al evoluţiei istorice care are loc după Misterul de pe Golgota, dacă studiem, în sensul Cronicii Acaşe, această a treia întrebare, la care Ahriman n-a primit un răspuns deplin. În ea e cuprins deja totul. Şi Christos a ştiut acum că trebuie să se

unească total cu trupul Pământesc, să devină cu adevărat în întregime om.

Acest proces de a deveni om a fost acum izvorul altor suferinţe, care au durat trei ani. Căci – aşa ne spune observarea Evangheliei a Cincea, în Cronica Acaşă – Entitatea Christică n-a devenit imediat absolut una cu cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazareth. Ne putem da seama la început, dacă-L vedem pe Christos Iisus umblând pe Pământ, că cele trei corpuri sunt întreţesute, ce-i drept, cu Entitatea lui Christos, dar că această Entitate a lui Christos nu le pătrunsese total, aşa cum un alt eu se află în interiorul unui om; ne putem da seama că ea a luat în stăpânire aceste trei corpuri doar foarte slab, ca o aură puternică. Fiindcă este posibil şi s-a întâmplat de nenumărate ori că corporalitatea lui Christos Iisus s-a aflat într-un anumit loc, în singurătate sau în tovărăşia altor oameni, dar Christos se afla foarte departe, El umbla prin ţară ca entitate spirituală. Când Christos apărea aici sau acolo, unuia sau altuia dintre apostoli, această entitate spirituală nu se afla întotdeauna în corpul fizic al lui Christos Iisus. El apărea deja pe atunci într-un corp spiritual, care era atât de puternic, încât ceilalţi simţeau ca şi cum el era prezent în mod nemijlocit. Ceea ce se povesteşte despre întâlnirile ucenicilor cu Christos, nu a fost întotdeauna, după cum ne spune Evanghelia a Cincea, o întâlnire în corpul fizic, ci adeseori au fost doar viziuni care se intensificau până la senzaţia prezenţei fizice.

Acesta e lucrul remarcabil aici, că în prima perioadă a rezultat, într-adevăr, doar o asociere slabă între Christos şi corporalitatea lui Iisus din Nazareth. Dar legătura a devenit din ce în ce mai strânsă şi mai strânsă. Entitatea Christică a trebuit să se cufunde tot mai mult în corpurile lui Iisus din Nazareth şi să se unească cu ele. Totuşi, de-abia spre

sfârşitul celor trei ani Entitatea lui Christos şi corpurile lui Iisus din Nazareth au devenit o unitate, ca să zicem aşa, şi aceasta a fost deplină doar la moartea pe Cruce, chiar înainte de moartea pe Cruce. Dar această unire cu trupul uman a fost, rând pe rând, o suferinţă din ce în ce mai mare. Entitatea spirituală cuprinzătoare, universală, a lui Christos s-a putut uni cu trupul lui Iisus din Nazareth numai îndurând suferinţe nespus de mari. Aceste suferinţe au durat trei ani.

Privind aceasta, nu devii deloc sentimental, fiindcă impresia pe care o primeşti din lumea spirituală nu are nimic ce ţine de sentimentalism. Probabil că nu există nici o impresie care să poată fi comparată, în ceea ce priveşte suferinţa, cu procesul de unire dintre Entitatea lui Christos şi corporalitatea lui Iisus din Nazareth. Şi învăţăm să ne dăm seama ce a trebuit să îndure un Zeu, pentru ca omenirea îmbătrânită să poată trece printr-o reîntinerire, pentru ca omul să devină capabil să-şi ia total în stăpânire eul.

Această evoluţie a avut loc în aşa fel încât, după ce în jurul lui Christos Iisus se adunaseră deja câţiva ucenici, Christos Iisus era uneori, în corp fizic, împreună cu ucenicii, dar ca entitate spirituală era, bineînţeles, invizibil pentru toţi cei ce vedeau numai cu ochii fizici, aşa că numai ucenicii ştiau de El, prin felul cum se unise El cu ei, numai ucenicii ştiau că se afla acolo. Dar cercetarea Cronicii Acaşe ne arată acum un aspect foarte ciudat. Mai ales în prima perioadă a celor trei ani, Christos Iisus a vorbit puţin. El a acţionat. Şi acţiona prin simpla Sa prezenţă. Voi mai ajunge să vorbesc despre acest lucru. Datorită modului deosebit în care Entitatea lui Christos era unită cu corpora-litatea lui Iisus din Nazareth, de la El porneau spre ceilalţi oameni nişte efecte care până atunci nu existaseră în evoluţia Pământului şi al căror reflex e numit, cu un cuvânt absolut

nepotrivit şi azi rău înţeles „minuni”. Asemenea influenţe proveneau din Entitatea Sa datorită felului în care era alcătuită. Dar despre aceasta vom vorbi altă dată. Ceea ce vreau să spun acum e un lucru cu totul ieşit din comun.

Vedem umblând prin ţară mica ceată a ucenicilor, la câte o impresie avem conştienţa foarte clară a acestui lucru: Acum şi corpul fizic al lui Iisus din Nazareth se află printre ucenici. – E cazul mai ales când Christos Iisus umblă în singurătate cu ucenicii săi. Dar adeseori avem şi următoarea impresie: Personalitatea trupească a lui Iisus din Nazareth e foarte departe, dar ucenicii au conştienţa faptului că umblă prin ţară şi că Entitatea lui Christos se află printre ei. Dar ea – şi acesta e lucrul ieşit din comun – poate vorbi prin oricare dintre ucenici, alternativ, prin unul sau altul dintre ei. Şi în timp ce unul sau altul vorbeşte, pentru ascultătorii din mulţime întreaga fizionomie a vorbitorului e schimbată, ca şi cum ar fi fost sfinţită, totul e altfel. Mereu unul din ei e ca transfigurat, iar în ultima perioadă mereu altul. Diferitele lucruri întâmplate făcuseră să se răspândească în ţară conştienţa următorului lucru: Există cineva care vrea să trezească poporul, care vrea să răspândească ceva nedorit de cei aflaţi pe atunci la conducerea poporului evreu. Dar nu se ştia cine este. Se vorbea când dintr-un om, când dintr-un altul. De aceea a fost necesară – după cum ne spune Cronica Acaşă – trădarea lui Iuda.

Trebuie să mărturisesc eu însumi: întrebarea de ce a fost necesară trădarea lui Iuda, de ce a fost absolut necesar ca unul din cercul ucenicilor, care putea şti cine e Acela, să arate, prin sărutul lui Iuda, cum ai fi arătat cu degetul: „El este!” –, acest lucru mi s-a părut întotdeauna o comunicare ciudată, până în momentul în care am aflat că, într-adevăr, nu se putea şti care dintre ei era, fiindcă El putea vorbi prin

fiecare; astfel încât, chiar dacă în trup se afla prin-tre ei, nu-ţi puteai da seama de acest lucru, luându-te după trup. Oricare dintre ucenici putea fi luat drept El, după cum vorbea dintr-unul sau dintr-altul. Şi fiecare din ei vorbea! De-abia atunci când cineva care ştia când se afla printre ei cu adevărat Christos Iisus în trup, le-a spus evreilor: El este! – numai atunci a putut fi prins.

A fost cu adevărat o apariţie cu totul deosebită, care a avut loc atunci în centrul de greutate, în punctul axial al evoluţiei pământeşti. Cu diferite ocazii am arătat, mai mult teoretic, că omenirea trece printr-o evoluţie descendentă şi una ascendentă, că odinioară acest Impuls Christic a prins rădăcini în sânul omenirii, în centrul ei de greutate, cum s-ar putea spune. Şi atunci ne putem forma o impresie despre importanţa esenţială pe care o are Impulsul Christic pentru evoluţia de pe Pământ. Ne formăm această impresie prin faptul că arătăm ce înseamnă acest impuls în evoluţia de pe Pământ luată în ansamblul ei. Iar dacă acum prezentăm lucrurile pas cu pas, descriindu-le aşa cum se arată ele percepţiei spirituale, într-un mod pur narativ, nu cred că evenimentele prezentate în acest mod pur narativ vor face asupra inimilor noastre o impresie mai puţin puternică. Nu cred ca vreuna din acele date pe care le-am oferit, în legătură cu importanţa decisivă a Impulsului Christic, scad în valoare, dacă vedem ce a vieţuit Iisus din Nazareth în perioadele când în trupul său se afla Zarathustra, dacă vedem cum a crescut el, cu suferinţa sa şi cu întreaga bunăvoinţă care s-a revărsat din aceste suferinţe, în aşa fel încât egoitatea lui Zarathustra s-a transpus în cuvintele pe care le-a spus mamei şi s-a abandonat pe sine în aceste cuvinte.

Dacă aflăm apoi că în această fiinţă a lui Iisus, care, datorită convorbirii cu mama, se eliberase atât de mult de

sine însăşi, a coborât Entitatea lui Christos, dacă aflăm cum a luptat această Entitate a lui Christos cu Ahriman şi cu Lucifer şi cum din aceste suferinţe s-a dezvoltat tot ceea ce a avut loc mai târziu, dacă prezentăm toate acestea în detaliu, ele sunt, după câte cred, o confirmare a ceea ce rezultă, în linii mari, din cercetarea spirituală. Oricât ar fi de greu să vorbeşti fără rezerve, tocmai în epoca prezentă, despre aceste lucruri, trebuie să considerăm că e o îndatorire reală să se dea diferitelor suflete ceea ce va fi tot mai necesar şi mai necesar pentru dezvoltarea sufletelor în viitor. De aceea vă rog încă o dată să primiţi aceste lucruri cu pietate şi să le păstraţi în inimile dvs.

CONFERINŢA A IV-A

Berlin, 6 ianuarie 1914

Trebuie să ne pară important, în ceea ce priveşte studierea vieţii lui Christos Iisus, aşa cum o facem acum, potrivit cu ceea ce aş numi Evanghelia a Cincea, tot ceea ce s-a întâmplat după acea convorbire a lui Iisus din Nazareth cu mama, pe care, de asemenea, am relatat-o aici. Acum aş vrea să vă atrag atenţia mai întâi – sper că acest lucru e posibil, în cercul intim al unei grupe de lucru cum este cea de aici – asupra a ceea ce s-a întâmplat cu mama imediat după convorbirea cu Iisus din Nazareth, aşadar, asupra a ceea ce s-a petrecut între acea convorbire şi Botezul oficiat de Ioan în Iordan. Ceea ce urmează să povestesc acum sunt nişte realităţi ce se revelează privirii intuitive şi ele vor fi relatate aici, pur şi simplu, fără nici o altă explicaţie, în aşa fel încât fiecare să se poată gândi la ele cum doreşte.

Am văzut că după viaţa – din care am descris câteva amănunte – pe care Iisus din Nazareth a dus-o între

doisprezece şi douăzeci şi nouă sau treizeci de ani, a avut loc o convorbire între el şi mama sa, acea mamă care era, de fapt, mama sa vitregă sau adoptivă şi mama după trup a băiatului Iisus solomonic, a avut loc acea convorbire în cadrul căreia, am putea spune, în cuvintele lui Iisus din Nazareth s-a revărsat într-un mod atât de intens, de energic, ceea ce rezultase pentru el drept consecinţa, drept efect al trăirilor sale, încât, o data cu cuvintele pe care le rostea, în sufletul mamei vitrege sau adoptive a trecut, venind de la el, o forţă nespus de mare. Era o forţă care a creat posibilitatea ca mama după trup a băiatului Iisus nathanic din Nazareth să coboare din lumea spirituală, unde se afla din momentul în care băiatul Iisus nathanic împlinise doisprezece ani, şi să împânzească, să spiritualizeze sufletul mamei vitrege sau adoptive, astfel încât aceasta a trăit de-atunci fiind pătrunsă de sufletul mamei lui Iisus nathanic. Iar pentru Iisus însuşi, de aici a rezultat faptul că, o dată cu cuvintele pe care le rostea, l-a părăsit eul lui Zarathustra. Cel care a pornit acum spre Botezul în Iordan era, de fapt, Iisus nathanic, care modelase cele trei învelişuri în felul descris adeseori de noi, fără eul lui Zarathustra, dar cu efectele acestui eu al lui Zarathustra, astfel că, de fapt, tot ceea ce putuse revărsa eul lui Zarathustra în acest înveliş întreit, era conţinut într-adevăr în el.

Veţi înţelege, desigur, că această fiinţă, care a pornit acum, mânată de un imbold cosmic imprecis, aş zice – a unui imbold care pentru el era imprecis, dar pentru Cosmos era foarte precis –, spre Botezul în Iordan, nu poate fi numit om în acelaşi sens ca orice alt om. Fiindcă ceea ce umpluse, ca eu, această fiinţă, de când împlinise doisprezece ani, fusese eul lui Zarathustra. Acum, eul lui

Zarathustra plecase. El continua să trăiască doar în efectele acestui eu al lui Zarathustra.

Când această ființă, Iisus din Nazareth, a pornit spre Ioan Botezătorul – așa relatează Evanghelia a Cincea –, Iisus din Nazareth a întâlnit mai întâi doi esenieni. Erau doi esenieni, cu care purtase adeseori discuţii, cu diferite ocazii, așa cum am descris. Dar, din cauză că eul lui Zarathustra ieșise din el, Iisus nu i-a recunoscut imediat pe cei doi esenieni. Dar ei l-au recunoscut, deoarece, firește, acea expresie fizionomică remarcabilă pe care această entitate o dobândise datorită faptului că în ea locuia Zarathustra, nu se schimbase pentru percepţia exterioara. Cei doi esenieni i s-au adresat prin cuvintele: Unde te duci? – Iisus din Nazareth a răspuns: Acolo unde suflete ca voi încă nu vor să privească, acolo unde durerea omenirii poate simţi razele luminii uitate!

Cei doi esenieni nu i-au înţeles cuvintele. Când au observat ca el nu-i recunoscuse, i-au zis: Iisus din Nazareth, oare nu ne cunoşti? – El însă a răspuns: Sunteţi ca nişte oi rătăcite, dar eu trebuia să fiu păstorul din turma căruia aţi fugit. Dacă mă veţi cunoaște cu adevărat, veţi fugi iarăși din turma mea. E așa de mult de când aţi fugit de la mine! – Esenienii nu ştiau ce să creadă despre el, fiindcă nu înţelegeau cum e posibil ca dintr-un suflet uman să iasă asemenea cuvinte. Şi l-au privit descumpăniţi. El însă a vorbit mai departe: Ce fel de suflete sunteţi, unde e lumea voastră? De ce vă învăluiţi în învelişuri amăgitoare? De ce în lăuntrul vostru arde un foc care n-a fost aprins în casa Tatălui meu? Aveţi pe voi semnul Ispititorului; el a făcut cu focul său ca lâna voastră să fie strălucitoare şi sclipitoare. Perii acestei lâni îmi înţeapă ochii. Voi, oi rătăcite, Ispititorul v-a îmbibat sufletele cu trufie; l-aţi întâlnit în pribegia voastră.

După ce Iisus din Nazareth a sfârşit de spus aceste cuvinte, unul dintre cei doi esenieni a zis: Oare nu i-am arătat noi Ispititorului uşa? El nu mai are nici o putere asupra noastră. – Iar Iisus din Nazareth a grăit: e adevărat că l-aţi dat pe uşă afară, dar el a fugit şi s-a dus la ceilalţi oameni. Aşa că el rânjeşte spre voi din sufletele celorlalţi oameni, din toate părţile! Credeţi oare că v-aţi putut ridica prin aceea că i-aţi coborât pe alţii? Vă pare că sunteţi sus, dar nu fiindcă aţi ajuns sus, ci fiindcă i-aţi coborât pe ceilalţi. Aşa că ei sunt mai jos decât voi. Voi aţi rămas tot unde aţi fost. Numai de aceea vi se pare că vă aflaţi aşa de sus deasupra celorlalţi. – Şi atunci esenienii s-au speriat. Dar, în acea clipă, Iisus din Nazareth a dispărut din faţa ochilor lor şi n-au mai putut să-l vadă.

După ce, pentru scurt timp, ochii lor erau ca înceţoşaţi, ei au simţit imboldul de a privi în depărtare. Şi în depărtare au văzut un fel de fata morgana. Ea le arăta, mărit la dimensiuni uriaşe, chipul aceluia în faţa căruia stătuseră cu câteva clipe mai înainte. Şi apoi au auzit cum din fata morgana ieşeau, îngrozitoare, pătrunzând în sufletele lor, cuvintele: Vană e strădania voastră, căci v-aţi umplut cu spiritul care ascunde în mod amăgitor trufia în haina smereniei! – Şi după ce au stat o vreme ca buimăciţi din cauza acestei vedenii şi a acestor cuvinte, fata morgana a dispărut. Dar nici Iisus din Nazareth nu se mai afla în faţa lor. S-au uitat în jur. Dar el îşi continuase drumul şi l-au văzut departe, în faţa lor. Şi amândoi esenienii s-au dus acasă şi n-au spus nimănui ce văzuseră, ci tăcură tot restul vieţii lor, până la moarte.

Vreau să descriu aceste lucruri şi să le prezint exact aşa cum pot fi găsite în ceea ce numim Cronica Acaşă, şi fiecare să gândească despre ele cum vrea. E necesar tocmai acum să se procedeze în acest fel, căci s-ar putea ca

Evanghelia a Cincea să vină spre noi în mod din ce în ce mai amănunţit şi orice interpretare teoretică n-ar face altceva decât să tulbure ceea ce vrea să ofere această Evanghelie a Cincea.

După ce Iisus din Nazareth a mers o vreme mai departe pe acest drum către Iordan, spre care simţea imboldul să meargă, a întâlnit un om despre care se poate spune: în sufletul lui trăia disperarea cea mai profundă. Îi ieşise în drum un disperat. Şi Iisus din Nazareth a spus: Spre ce te-a dus sufletul tău? Te-am văzut cu eoni în urmă, pe-atunci erai cu totul altfel. – Şi disperatul a răspuns: Ajunsesem la mari demnităţi; căci în viaţă am urcat foarte sus: Am deţinut multe, multe funcţii în ierarhia demnităţilor umane şi a mers foarte repede. Şi-mi spuneam adeseori, când vedeam cum ceilalţi rămâneau în urma mea, în ceea ce priveşte demnităţile, pe când eu urcam: Ce om rar eşti; înaltele tale virtuţi te ridică deasupra tuturor celorlalţi oameni! Eram fericit şi gustam din plin această fericire. – Aşa a vorbit disperatul. El a continuat: Apoi mi s-a întâmplat odată, pe când dormeam, să am un fel de vis. În vis se făcea că mi se pune o întrebare şi am ştiut imediat că până şi în vis mă ruşinam de această întrebare. Fiindcă întrebarea care mi se punea era aceasta: Cine te-a făcut mare? – Şi în vis o fiinţă stătea în faţa mea şi zicea: Eu sunt acela care te-a înălţat, în schimb, eşti al meu! – Şi eu mă ruşinam; fiindcă fusesem convins că datoram înălţarea mea doar propriilor mele merite şi talente. Iar acum – simţeam cum mă ruşinez în vis – îmi ieşea în întâmpinare o altă fiinţă, care spunea că n-am nici un merit în ceea ce priveşte înălţarea mea în rang. Şi de ruşine, în vis, am fugit. Mi-am părăsit toate funcţiile şi demnităţile şi rătăcesc încolo şi încoace, căutând şi neştiind ce caut. – Aşa a vorbit disperatul. Şi în timp ce mai vorbea încă, în faţa lui

a apărut din nou acea ființă, între el și Iisus din Nazareth, și i-a acoperit făptura lui Iisus din Nazareth. Și disperatul avea sentimentul că această ființă are ceva comun cu ființa lui Lucifer. Și în timp ce ființa aceea se mai afla în fața lui, Iisus din Nazareth a dispărut, și atunci a dispărut și ființa. Pe urmă, disperatul a văzut deja la o oarecare depărtare că Iisus din Nazareth trecuse pe acolo, iar el și-a continuat drumul, rătăcind încolo și încoace.

Mergând mai departe, Iisus din Nazareth a întâlnit un lepros. La întrebarea lui Iisus din Nazareth: Unde te-a dus drumul sufletului tău? Te-am văzut cu eoni în urmă, pe atunci erai altfel –, leprosul a răspuns: Oamenii m-au alungat, m-au alungat din cauza bolii mele! Nici un om nu mai voia să aibă de-a face cu mine și nu știam cum să-mi asigur traiul mizerabil. Am rătăcit astfel prin lume cu suferința mea și odată am ajuns într-o pădure. Ceva, care în depărtare îmi părea un copac ce luminează, m-a atras. Și n-am putut să nu mă duc, mânat parcă din spate, spre acest copac ce lumina. Și era ca și cum din această irizare de lumină a copacului ieșea un fel de schelet. Și am știut: în fața mea se află moartea însăși. Moartea zise: Eu sunt tu! Eu te mistui încetul cu încetul. – Și atunci m-am temut. Dar moartea zise: De ce te temi? Oare nu m-ai iubit întotdeauna? – Dar eu știam că n-o iubisem niciodată. Și pe când îmi vorbea în acest fel: De ce te temi? Nu m-ai iubit? – s-a transformat într-un arhanghel frumos. Apoi a dispărut, iar eu am căzut într-un somn adânc. M-am trezit de-abia dimineața și m-am regăsit dormind la rădăcina copacului. De atunci, lepra mea a devenit tot mai rea. – Și, după ce a povestit toate acestea, ceea ce văzuse el lângă copac stătea între el și Iisus din Nazareth și se transformă într-o ființă despre care el știa: Ahriman sau ceva ahrimanic se află acum în fața lui. Și pe când o privea, ființa a dispărut și a

dispărut, de asemenea, şi Iisus din Nazareth. Iisus, de la o vreme, îşi continuase drumul. Şi leprosul a fost nevoit să meargă mai departe.

După aceste trei trăiri, Iisus din Nazareth a ajuns la Botezul pe care l-a oficiat Ioan în Iordan. Vreau să mai amintesc aici încă o dată că, după ce a fost săvârşit Botezul, s-a întâmplat ceea ce e descris şi în celelalte Evanghelii şi e desemnat drept scena ispitirii. Ispitirea a avut loc în aşa fel încât Christos Iisus nu s-a aflat faţă în faţă cu o singură fiinţă, ci ea s-a desfăşurat în trei etape, cum am putea spune.

Mai întâi, Christos Iisus s-a aflat în faţa unei fiinţe care acum îi era apropiată, căci o văzuse atunci când se apropiase de el disperatul şi pe care, tocmai datorită acestui episod, a putut-o recunoaşte drept Lucifer. Şi apoi, Lucifer a făcut să aibă loc acea ispitire care e exprimată în cuvintele: îţi dau împărăţiile lumii şi splendoarea lor, dacă mă recunoşti drept stăpân al tău! – Ispitirea luciferică a fost respinsă.

Al doilea atac a constat în faptul că Lucifer a venit iar, dar împreună cu el şi fiinţa care stătuse între Iisus din Nazareth şi lepros şi pe care, de aceea, l-a simţit că e Ahriman. Şi acum a avut loc acea ispitire care în celelalte Evanghelii este exprimată în cuvintele: Aruncă-te în abis, nu ţi se va întâmpla nimic, dacă eşti Fiul lui Dumnezeu. – Şi această ispitire, care s-a desfăşurat în aşa fel încât Lucifer a putut fi paralizat de Ahriman şi Ahriman de către Lucifer, a fost respinsă.

Doar cea de-a treia ispitire, venită exclusiv din partea lui Ahriman, care a vrut să-l ispitească pe Christos Iisus spunându-i să transforme pietrele în pâine, doar această ispită n-a fost respinsă atunci cu totul. Şi acest lucru, faptul că Ahriman n-a fost învins cu totul, a făcut ca lucrurile să se

desfăşoare aşa cum s-au desfăşurat. Datorită acestui fapt, Ahriman a putut apoi să acţioneze prin Iuda; şi, prin aceasta, a devenit posibil să se întâmple toate evenimentele de mai târziu, aşa cum le voi relata puţin mai târziu.

Vedeţi, aici a rezultat o intuiţie acaşă în legătură cu momentul pe care trebuie să-l considerăm un moment infinit de important din întreaga evoluţie a lui Christos Iisus şi, implicit, din întreaga evoluţie a Pământului. Ca şi cum ar fi trebuit să se arate încă o dată felul în care e unită evoluţia de pe Pământ cu elementul luciferic şi cu elementul ahrimanic, aşa au apărut evenimentele dintre convorbirea lui Iisus din Nazareth cu mama sa adoptivă şi Botezul oficiat de Ioan în Iordan. Cel care era Iisus nathanic şi în care acţionase timp de optsprezece ani eul lui Zarathustra, fusese pregătit, prin evenimentele descrise, să primească în sine Entitatea Christică. Şi, cu acestea, ne situăm în punctul despre care trebuie să spunem că e atât de extraordinar de important ca el să apară în mod just în faţa sufletului nostru, dacă vrem să înţelegem evoluţia omenirii de pe Pământ în mod corespunzător. De aceea, am încercat să adun aici la un loc diferite fapte, aşa cum rezultă ele din cercetarea ocultă, care ne pot ajuta să înţelegem în acest sens evoluţia omenirii noastre de pe Pământ.

Poate că ni se va oferi cândva posibilitatea de a vorbi şi aici despre lucrurile pe care le-am discutat deja în ciclul de conferinţe prezentat la Leipzig [Nota 45], unde am încercat să trasez o linie care merge de la Evenimentul Christic până la evenimentul lui Parsifal. Azi vreau să fac doar câteva observaţii sumare în legătură cu realităţile din Evanghelia a Cincea, pe care doresc să le discut în continuare în cadrul următoarei noastre întâlniri. Aş vrea

să atrag atenţia asupra faptului că prin cele mai diverse lucruri din evoluţia omenirii – lucruri care, am putea spune, sunt întipărite în această evoluţie a omenirii, pentru ca această evoluţie a omenirii să înţeleagă puţin mersul evenimentelor –, aş vrea, deci, să atrag atenţia asupra faptului că întreg sensul şi întreaga desfăşurare a evoluţiei omenirii se exprimă în aceste lucruri, dacă le înţelegem bine şi le privim în lumina potrivită. Nu aş vrea să intru în detaliile a ceea ce am explicat la Leipzig despre legătura dintre ideea din Parsifal şi Evoluţia lui Christos; aş vrea, totuşi, să mai tratez un aspect care acolo a împânzit toate expunerile.

În acest scop, trebuie să ne aducem aminte: Cum stă Parsifal în faţa noastră, cel care, la câteva secole după ce a avut loc Misterul de pe Golgota, constituie, aş zice, o treaptă importantă pentru lucrarea progresivă a Evenimentului Christic într-un suflet uman?

Parsifal e fiul unui cavaler dornic de aventuri şi al mamei sale, Herzeleida. Cavalerul a plecat de acasă înainte ca Parsifal să se fi născut. Mama trece prin dureri şi chinuri deja înainte să nască. Ea vrea să-l ferească pe fiul ei de toate lucrurile cu care ar putea veni în contact, prin virtute cavalerească, să zicem, şi faptul că-şi dezvoltă forţele în serviciul de cavaler. Ea îl creşte în aşa fel încât el să nu afle nimic despre ceea ce se întâmplă în lumea exterioară, din ceea ce îi poate fi dat omului prin influenţe venite din lumea exterioară. Parsifal urmează să crească în singurătatea naturii, lăsat doar în voia acestor impresii din natură. Şi să nu afle nimic despre ceea ce se întâmplă printre ca-valeri şi printre ceilalţi oameni. Ni se mai povesteşte şi că el nu ştie nimic despre ceea ce se spune în lumea exterioară în legătură cu o convingere religioasă sau alta. Singurul lucru pe care-l află de la mama sa este acela

că există un Dumnezeu, că în dosul a tot ce există se află un Dumnezeu. Parsifal vrea să-i slujească lui Dumnezeu. Dar el nu ştie decât atât, că poate să-i slujească lui Dumnezeu. Tot restul e ţinut departe de el. Dar imboldul de a deveni ca-valer e atât de puternic, încât, într-o bună zi, o părăseşte pe mama sa şi pleacă în lume pentru a afla lucrurile spre care-l îndeamnă inima. După multe rătăciri, e condus spre cetatea Sfântului Gral.

Ceea ce vieţuieşte el acolo e descris cel mai bine la *Chrestien de Troyes* [Nota 46] – adică în modul cel mai concordant cu ceea ce putem afla noi din izvoarele spiritual-ştiinţifice –, la Chrestien de Troyes, care a fost o sursă de inspiraţie şi pentru *Wolfram von Eschenbach* [Nota 47]. Aflăm că Parsifal a ajuns cândva, în drumeţiile sale, într-un ţinut păduros, la malul mării, unde doi bărbaţi pescuiau. Şi la întrebarea pe care le-a pus-o, ei l-au îndrumat spre cetatea regelui pescarilor. El ajunge la cetate, intră şi vede un bărbat bolnav şi slăbit, culcat pe un pat. Acesta îi dă o spadă, spada nepoatei sale. Şi a mai văzut cum a intrat un scutier cu o lance de pe care curgeau picături de sânge, până pe mâinile scutierului. Apoi a intrat o fecioară cu un potir de aur, din care strălucea o lumină care întrecea toate celelalte lumini din sală. Apoi a fost aşternută o masă de ospăţ. La fiecare fel de mâncare, acest potir trecea pe lângă meseni şi era dus în camera învecinată. Iar tatăl regelui pescarilor, care zăcea acolo, prindea puteri prin ceea ce se afla în potir.

Toate acestea i se păruseră miraculoase lui Parsifal, numai că mai demult, în cursul drumeţiilor sale, un cavaler îl sfătuise să nu întrebe mult. De aceea, el n-a întrebat în legătură cu ceea ce vedea; voia să întrebe de-abia a doua zi dimineaţa. Dar când s-a trezit, întreg palatul era gol. A strigat, dar n-a venit nimeni. Şi-a imaginat că toţi cavalerii

plecaseră la vânătoare şi a vrut să meargă după ei. În curte şi-a găsit calul înşăuat. A ieşit afară, dar a fost nevoit să sară repede peste podul mobil; calul a trebuit să facă o săritură, fiindcă podul a fost tras în sus imediat în urma lor. Dar n-a aflat nimic în legătură cu acei cavaleri.

Noi ştim însă care este aici esenţialul: faptul că Parsifal n-a întrebat. Deşi în faţa sufletului său se ivise lucrul cel mai minunat din câte se pot vedea, el nu întrebase nimic. Şi acum e nevoit să audă mereu că misiunea să are legătură cu faptul că ar fi trebuit să întrebe, că misiunea să depindea de întrebarea referitoare la lucrul minunat care i se arătase. Dar el n-a întrebat! Şi i se dădea de înţeles că prin faptul că nu întrebase, provocase un fel de nenorocire.

Cum stă Parsifal aici în faţa noastră? El stă în faţa noastră în aşa fel încât noi trebuie să ne spunem: în el avem o personalitate care a fost crescută departe de civilizaţia şi cultura lumii exterioare, căreia nu i-a fost îngăduit să ştie nimic despre civilizaţia şi cultura lumii exterioare, care urma să fie condusă spre minunile Sfântului Gral, pentru ca ea să întrebe cu un suflet feciorelnic, neinfluenţat de restul civilizaţiei. De ce trebuia să întrebe? Am spus adeseori că ceea ce a fost realizat prin influenţa Impulsului Christic a fost realizat drept faptă în legătură cu care oamenii n-au putut înţelege imediat ce s-a realizat prin ea. Aşadar, avem, pe de-o parte, ceea ce a fost realizat în cadrul unei evoluţii neîntrerupte, prin faptul că în aura Pământului s-a revărsat Christos, indiferent ce au gândit oamenii şi s-au certat şi au inventat în legătură cu aceasta, în diversele dogme teologice. Căci Impulsul Christic a continuat să lucreze! Şi forma pe care a luat-o Occidentul se datorează influenţei exercitate de Impulsul Christic, despre care putem spune că a lucrat în străfunduri

asupra sufletelor umane şi în străfundurile întregii deveniri istorice. Dacă ar fi putut acţiona numai prin ceea ce au înţeles oamenii şi prin lucrurile asupra cărora s-au certat, el n-ar fi putut realiza mai nimic în cadrul evoluţiei omenirii. În vremea lui Parsifal, noi vedem apropiindu-se un moment important, în care Impulsul Christic urmează să acţioneze iarăşi cu un pas mai departe.

De aceea, Parsifal nu trebuie să fie unul dintre aceia care au învăţat, într-o oarecare măsură, ce a fost jertfit odinioară pe Golgota, care ştiu ce ne-au învăţat apoi părinţii-apostoli, predicatorii din biserici şi celelalte diverse curente teologice. El nu trebuia să ştie în ce fel s-au pus cavalerii, cu virtuţile lor, în serviciul lui Christos. El trebuia să intre în legătură cu Impulsul Christic, în străfundurile sufletului său, în măsura în care era posibil în epoca sa. Această legătură ar fi fost doar începătoşată, dacă el şi-ar fi însuşit ceea ce oamenii predicaseră sau învăţaseră despre Christos. El nu trebuia să-şi însuşească ceea ce făceau ori spuneau oamenii, ci ceea ce vieţuieşte sufletul atunci când e dăruit exclusiv procesului suprasensibil care se desfăşoară neîntrerupt prin lucrarea progresivă a Impulsului Christic. Aşa trebuia să stea lucrurile cu Parsifal. O învăţătură exterioară ţine întotdeauna şi de lumea senzorială. Dar Impulsul Christic a acţionat în mod suprasensibil şi el trebuia să acţioneze şi asupra sufletului lui Parsifal în mod suprasensibil. Sufletul său nu trebuia să fie îmboldit spre nimic altceva decât spre nevoia de a întreba, acolo unde putea să-i vină în întâmpinare sensul şi importanţa Impulsului Christic: lângă Sfântul Gral. El trebuia să întrebe! Trebuia să întrebe, nu îndemnat de ceea ce credeau cavalerii că au de venerat în Christos; ci, îndemnat numai şi numai de sufletul feciorelnic, dar trăind în sensul epocii sale, el trebuia să întrebe ce taină ar putea

dezvălui Sfântul Gral şi care ar putea fi, de fapt, Evenimentul Christic. El trebuia să întrebe. Să reţinem bine acest cuvânt.

Un alt om nu trebuia să întrebe. Se ştie destul de bine cine e cel ce nu trebuia să întrebe: tânărul din Sais nu trebuia să întrebe. Fatalitatea lui a constat în faptul ca el a simţit nevoia să întrebe, că a făcut ceea ce nu trebuia să facă, în faptul ca a vrut ca imaginea lui Isis să fie dezvăluită. Tânărul din Sais este Parsifalul epocii dinainte de Misterul de pe Golgota. Dar în acea epocă, lui i s-a spus: Fereşte-te ca sufletului tău să i se dezvăluie, dacă e nepregătit, ceea ce se află în dosul vălului! – Tânărul din Sais după Misterul de pe Golgota e Parsifal. Şi el nu trebuie să fie pregătit în mod special, el trebuie să fie condus ca suflet feciorelnic spre Sfântul Gral. Şi el omite să facă lucrul cel mai important, fiindcă nu face tocmai ceea ce tânărului din Sais îi fusese interzis, fiindcă nu întreabă, nu caută dezvăluirea misterului pentru sufletul său. Aşa se schimbă vremurile în cursul evoluţiei omenirii!

Ştim, desigur – pentru început trebuie să sugerăm asemenea lucruri în mod abstract, dar vom ajunge să vorbim despre ele şi mai în detaliu –, că e vorba despre ceea ce urma să se dezvăluie în Isis. Ne reprezentăm imaginea vechii zeiţe Isis cu băiatul Horus, misterul legăturii dintre Isis şi Horus, fiul lui Isis şi al lui Osiris. Dar aceasta este o exprimare abstractă. Ea ascunde, bineînţeles, un mare mister. Tânărul din Sais încă nu era matur să afle această taină.

Când Parsifal, după ce, în cetatea Gralului, nu pusese întrebarea referitoare la minunile Sfântului Gral, pleacă de acolo călare, printre cei dintâi oameni pe care-i întâlneşte se numără o femeie, o mireasă, care-şi plânge mirele mort de curând, pe care-l ţine în poală: E chiar imaginea mamei

îndoliate, cu fiul ei mort, care a servit mai târziu adeseori în artă drept motiv numit Pieta! E prima indicare a ceea ce Parsifal ar fi aflat, dacă ar fi întrebat ce e cu minunile Sfântului Gral. El ar fi aflat într-o formă nouă acea legătură care există între Isis şi Horus, între mamă şi Fiul Omului. Şi el ar fi trebuit să întrebe!

De aici vedem cât de profund ne sugerează asemenea indicaţii progresul care are loc în evoluţia omenirii: Ceea ce, înainte de epoca Misterului de pe Golgota, nu are voie să se întâmple – după Misterul de pe Golgota trebuie să se întâmple, fiindcă omenirea a înaintat între timp. S-ar putea spune că sufletul omenirii a devenit altul.

După cum am spus, despre toate aceste lucruri vom mai vorbi; aici vreau doar să le sugerez. Dar toate aceste lucruri vor dobândi pentru noi valoarea lor adevărată numai dacă le facem să devină tot mai rodnice, foarte rodnice. Ceea ce se poate revarsă spre noi din misterul lui Parsifal, îmbogăţit în mod real cu imaginea tânărului din Sais, e faptul că putem învăţa să întrebăm în mod just, aşa cum o cere spiritul epocii noastre. Fiindcă în aceasta constă curentul ascendent din evoluţia omenirii: în a învăţa să întrebăm.

După Misterul de pe Golgota, noi avem, în mod necesar, două curente ale evoluţiei omenirii: Unul, care poartă în el Impulsul Christic şi conduce, treptat, în sus, spre înalturile spirituale; celălalt, care e un fel de continuare a declinului şi conduce spre viaţa materială, spre materialism. În prezent, aceste două curente sunt atât de amestecate între ele, încât, în orice caz, cea mai mare parte a culturii noastre e împânzită de curentul materialist; astfel că astăzi omul trebuie să privească într-un mod lipsit de prejudecăţi şi nepărti-nitor spre tot ceea ce ne poate spune ştiinţa spirituală despre Impulsul Christic şi despre

tot ceea ce se leagă de el, pentru a ajunge să înţeleagă că sufletul are nevoie, în cadrul lumii exterioare care devine în mod necesar tot mai materialistă, de acel progres lăuntric în sensul spiritualităţii. Dar pentru aceasta trebuie să învăţăm tocmai de la lucruri de felul celui amintit: Trebuie să învăţăm să întrebăm.

În cadrul curentului spiritual trebuie să învăţăm să întrebăm. În cadrul curentului materialist însă totul îl îndepărtează pe om de întrebare. Vom pune aceste două situaţii alături, pentru a arăta cum e un curent şi cum e celălalt. Într-unul din ele, există acei oameni care trăiesc cufundaţi în materialism. Pot fi foarte bine şi oameni care respectă o dogmă spirituală sau alta, care admit lumea spirituală în cuvinte, în teorie. Dar nu acesta este esenţialul, ci esenţialul este să intrăm cu întreg sufletul nostru în curentul spiritual. Despre oamenii care sunt situaţi în sânul curentului materialist se poate spune: Ei nu sunt „oameni care pun întrebări". Cu adevărat ei nu sunt oameni care întreabă, fiindcă ei ştiu deja tot. Caracteristica civilizaţiei materialiste constă în faptul că aceşti oameni ştiu tot, că nu vor să întrebe. Astăzi, până şi oamenii cei mai tineri ştiu tot şi nu întreabă nimic. Se consideră că aceasta înseamnă libertate şi ridicarea valorii personale, dacă poţi emite pretutindeni o judecata personală. Numai că nimeni nu observă cum se maturizează această judecată personală. Noi creştem şi ne integrăm lumii. O dată cu primele cuvinte ale copilăriei, preluăm în noi un lucru sau altul. Apoi creştem, ne asimilăm tot mai multe şi mai multe lucruri şi nu ne dăm seama în ce fel ni le asimilăm. Datorită karmei noastre, noi suntem constituiţi într-un anumit fel. Din această cauză, un lucru sau altul ne place mai mult sau mai puţin. Creştem mari şi atingem cu judecata noastră vârsta, considerată de unii critici absolut respectabilă, de

douăzeci şi cinci de ani şi ne simţim maturi în ceea ce priveşte judecata noastră, deoarece credem că ea vine din propriul nostru suflet. Cel care ştie să privească în interiorul sufletelor, ştie însă că în dosul ei nu se află altceva decât viaţa exterioară concentrată în sufletul nostru, în sânul căreia suntem situaţi. Putem ajunge cu aceasta şi în conflict, dacă suntem de părere ca un lucru sau altul ne-a fost dat de propria noastră judecată. În timp ce credem că suntem independenţi, devenim cu atât mai mult sclavii propriei noastre vieţi interioare. Noi emitem judecăţi, dar ne dezvăţăm cu totul să punem întrebări.

Învăţăm să întrebăm numai dacă suntem în stare să dezvoltăm în noi acel echilibru al sufletului care-şi poate păstra veneraţia şi consideraţia faţă de domeniile sfinte ale vieţii, dacă suntem în stare să avem în sufletul nostru ceva care are întotdeauna imboldul de a nu se angaja prin judecata proprie faţă de ceea ce poate veni până la noi din domeniile sfinte ale vieţii. Învăţăm să întrebăm numai dacă ne putem transpune într-o dispoziţie de aşteptare, în aşa fel încât, printr-un eveniment sau altul, în viaţă să ni se reveleze un lucru sau altul, dacă ştim să aşteptăm, dacă avem o anumită sfială în a ne aplica judecata proprie tocmai faţă de ceea ce urmează să se reverse cu sfinţenie din domeniile sfinte ale vieţii, dacă nu emitem judecăţi, ci întrebăm, şi dacă nu întrebăm doar oameni care ştiu să ne spună ceva, ci întrebăm, înainte de toate, lumea spirituală, căreia nu-i opunem judecata emisă de noi înşine, ci întrebarea noastră, întrebarea noastră deja în dispoziţia sufletească, în modul de a gândi şi a simţi.

Încercaţi să înţelegeţi foarte bine, prin meditaţie, ce deosebire este între a veni în întâmpinarea tărâmurilor spirituale ale vieţii cu judecăţi şi a veni în întâmpinarea lor cu întrebări. Trebuie să vieţuiţi lăuntric faptul că între

aceste două atitudini există o deosebire radicală. Cu această deosebire are legătură ceva care străbate întreaga noastră epocă şi pe care ar trebui să-l avem în vedere în mod cu totul deosebit în cadrul curentului nostru spiritual. Fiindcă acest curent spiritual va putea să prospere numai dacă vom învăţa să înţelegem deosebirea dintre a întreba şi a emite judecăţi. Sigur că e necesar să emitem judecăţi, când e vorba de relaţiile exterioare ale vieţii. De aceea, eu nici n-am spus că trebuie să ne reţinem întotdeauna deprinderea de a judeca; dar în faţa tainelor mai adânci ale vieţii ar trebui să învăţăm dispoziţia plină de aşteptare a întrebării. Mişcarea noastră spirituală va progresa prin tot ceea ce face ca o parte mai mare a omenirii să recunoască această dispoziţie a întrebării şi să o stimuleze; mişcarea noastră spirituală e frânată de tot ceea ce se opune acestui curent, sub forma judecăţilor uşuratice. Dacă în momentele solemne ale vieţii noastre încercăm să reflectăm şi aflăm ce putem dobândi dintr-o relatare cum este aceea despre Parsifal, care se îndreaptă spre cetatea Gralului şi trebuie să întrebe, atunci tocmai această imagine a lui Parsifal va deveni un model pentru mişcarea noastră spirituală. Şi, în acest context, vom putea înţelege multe alte lucruri.

Dacă ne întoarcem privirile încă o dată spre acea epocă din dezvoltarea omenirii care e situată înainte de Misterul de pe Golgota, trebuie să spunem: Odinioară, sufletul uman poseda o veche moştenire, din vremea când a coborât din înalturile spirituale pentru a trece prin multe încarnări pământeşti. Această moştenire s-a păstrat mereu, de la o încarnare la alta. De aceea, în vremurile vechi a existat o clarvedere care s-a retras treptat, care a devenit din ce în ce mai slabă. Cu cât au înaintat mai mult încarnările, cu atât a devenit mai slabă vechea clarvedere pe cale de dispariţie. De ce anume era legată vechea

clarvedere? Ea era legată de ceva de care e legată şi facultatea percepţiei exterioare, prin ochi şi urechi, de ceea ce este omul în lumea exterioară. Oamenii care au trăit înainte de Misterul de pe Golgota creşteau ca nişte copii: Ei învăţau să meargă, să vorbească şi, bineînţeles, câtă vreme au mai existat forţele elementare ale vechii clarvederi, învăţau şi să perceapă în mod clarvăzător. Ei învăţau să facă acest lucru ca pe ceva care rezulta în mod firesc în relaţiile cu oamenii, aşa cum, în relaţiile cu oamenii, rezulta învăţarea vorbirii, prin organizarea laringelui. Dar omul nu se oprea la învăţarea vorbirii, ci mergea mai departe, învăţând perceperea clarvăzătoare elementară. Această clarvedere elementară era legată de organizarea umană obişnuită, aşa cum era situată organizarea umană în sânul lumii fizice; prin urmare, clarvederea trebuia să ia în mod inevitabil caracterul organizării umane. Un om desfrânat nu putea introduce în clarvederea sa o natură pură; un om pur putea să introducă şi în clarvederea sa natura pură pe care o avea. E absolut firesc, deoarece clarvederea era legată direct de organizarea umană.

O consecinţă necesară a fost faptul că s-a păstrat o anumită taină – taina legăturii dintre lumea spirituală şi lumea fizică pământească –, înainte de coborârea lui Christos Iisus, o taină care nu trebuia dezvăluită organizării umane obişnuite. Organizarea umană trebuia mai întâi transformatî, maturizată. Tânărul din Sais n-a avut voie să vadă imaginea lui Isis fără nici o pregătire, venind din lumea exterioara.

O data cu cea de-a patra epoca postatlanteeana, în care a avut loc Misterul de pe Golgota, vechea forţă a clarvederii dispăruse. Se ivea o nouă organizare a sufletului uman, o organizare a sufletului uman care rămâne izolată de lumea spirituală dacă nu întreabă, dacă

nu are în ea imboldul care zace în întrebare. Aceleaşi forţe dăunătoare care se apropiau de sufletul uman în vremurile vechi, nu se pot apropia de el, dacă omul întreabă tocmai de misterul Sfântului Gral. Fiindcă în acest mister se ascunde ceea ce s-a revărsat în aura Pământului de-abia acum, de la Misterul de pe Golgota încoace. Ceea ce în trecut nu s-a revărsat în ea, ceea ce acum s-a revărsat în aura Pământului, drept mister al Gralului, i-ar rămâne, totuşi, inaccesibil omului care nu întreabă. Trebuie să întrebăm, dar aceasta nu înseamnă deloc altceva decât: Trebuie să avem în noi imboldul de a aduce în mod real la înflorire ceea ce oricum trăieşte în suflet.

Înainte de Misterul de pe Golgota, acest ceva nu era în suflet, deoarece Christos nu era în aura Pământului. Înainte de Misterul de pe Golgota, un om, dacă doar ar fi privit în mod just imaginea lui Isis şi ar fi scrutat taina ei, prin ceea ce mai exista încă în el din vechile forţe clarvăzătoare, ar fi transpus aici întreaga sa natură umană şi atunci ar fi cunoscut în acest fel misterul.

În perioada de după Misterul de pe Golgota, un suflet va ajunge să întrebe în mod just şi el va putea simţi în mod just, de asemenea, noul mister al lui Isis. De aceea, astăzi esenţialul este ca omul să întrebe în mod just, adică să se raporteze în mod just la ceea ce poate fi vestit drept concepţie spirituală despre lume. Dacă omul vine spre o asemenea concepţie doar în dispoziţia care emite judecăţi, el va putea citi toate cărţile şi toate ciclurile de conferinţe – nu va afla absolut nimic, fiindcă-i lipseşte dispoziţia sufletească a lui Parsifal. Dacă un om se apropie cu dispoziţia celui ce întreabă, el va afla cu totul alte lucruri decât cele cuprinse doar în cuvinte. El va vieţui cuvintele în mod rodnic, cu forţele-izvor din propriul său suflet.

Esenţialul e ca ceea ce ne este vestit drept adevăruri spirituale să devină asemenea trăiri.

Ne revin în amintire toate acestea când de noi se apropie lucruri de felul evenimentelor importante care au avut loc între convorbirea lui Iisus din Nazareth cu mama sa şi Botezul în Iordan. Fiindcă şi aceste lucruri vor putea însemna ceva pentru noi numai dacă punem întrebări în legătură cu ele, dacă în noi există nevoia vie de a afla ce a acţionat în acel important moment de răscruce în care epoca de dinainte de Misterul de pe Golgota se desparte de epoca ce a urmat după Misterul de pe Golgota. E cel mai bine să lăsăm tocmai aceste lucruri să acţioneze asupra sufletului nostru. De fapt, tot ceea ce au ele a ne spune, e conţinut deja în nararea evenimentelor. Nu e necesar să interpretăm aproape nimic.

Tocmai cu prilejul acestei părţi din Evanghelia a Cincea am vrut să fac această remarcă generală şi să atrag atenţia asupra faptului că, într-un anumit sens, pentru epoca noastră devine din nou important să înţelegem dispoziţia lui Parsifal. Va trebui s-o înţelegem. Ea a apărut la *Richard Wagner* [Nota 48], care a căutat să-i dea o formă muzical-dramatică. Nu vreau să mă lansez în marea dispută care s-a declanşat astăzi în lumea exterioară în jurul operei „Parsifal". Ştiinţa spirituală nu există pentru a ţine partea cuiva. De aceea, departe de ea gândul de a se amesteca în disputa dintre aceia care vor să păstreze „Parsifalul" wagnerian – în primă instanţă, cel mai important document al lumii actuale, datorită dispoziţiei lui Parsifal – la Bayreuth, care ar dori să-l protejeze, şi cei care vor să-l predea împărăţiei lui Klingsor. De fapt, acest din urmă lucru se şi întâmplă. Dar aş vrea să atrag atenţia asupra celuilalt aspect: asupra faptului că în procesul neîntrerupt al lucrării Impulsului Christic, acolo unde

puterea de judecată, conştienţa de la suprafaţă a omului, încă nu pătrunde, spre care însă această conştienţă de la suprafaţă trebuie să indice tot mai mult şi mai mult, prin concepţia spirituală despre lume, acolo trebuie să existe întotdeauna şi dispoziţia lui Parsifal şi multe altele, despre care vom mai vorbi în cursul acestei ierni.

CONFERINŢA A V-A

Berlin, 13 ianuarie 1914

Am impresia că prin studierea a ceea ce mi-am permis să numesc Evanghelia a Cincea aţi putut să vă însuşiţi unele lucruri, pentru nuanţarea a ceea ce am descris adeseori în legătură cu evoluţia omenirii pe Pământ şi cu influenţa exercitată de Misterul de pe Golgota asupra acestei evoluţii a omenirii. Mai demult ne-am străduit să ne formăm, din cele mai diverse puncte de vedere, o idee sau alta în legătură cu ceea ce s-a petrecut, mai ales, prin Botezul în Iordan, şi am atras adeseori atenţia asupra faptului că Entitatea Christică s-a unit cu acea entitate pe care o numim Iisus din Nazareth şi tocmai prin aceasta am încercat să arătăm importanţa absolut decisivă a Misterului de pe Golgota pentru evoluţia omenirii.

Acum noi am privit însă istoria lui Iisus din Nazareth aşa cum poate fi ea constatată cu mijloacele ştiinţei spirituale, spre a vedea că acea entitate pe care o numim Iisus din Nazareth a ajuns în faţa lui Ioan Botezătorul, în momentul în care urma ca Entitatea Christică s-o ia în posesie. Acuma ne propunem ca, folosindu-ne de ceea ce am dobândit prin această cunoaştere concretă a Evangheliei a Cincea, să ajungem la o înţelegere mai largă faţă de ceea ce are legătură cu Misterul de pe Golgota. Vom

încerca astăzi să ne îndreptăm privirea sufletească spre cel pe care-l numim înaintemergătorul: spre Ioan Botezătorul şi spre unele lucruri care au legătură cu misiunea sa.

Dacă vrem să-l înţelegem pe Ioan Botezătorul şi poziţia lui Christos Iisus faţă de Ioan Botezătorul, aşa cum este ea sugerată în Evanghelia lui Ioan, e necesar să aruncăm o privire spre lumea spirituală din sânul căreia a crescut Ioan Botezătorul. E absolut de la sine înţeles că e lumea spirituală a antichităţii iudaice. Să evocăm acum în faţa sufletelor noastre specificul acestei lumi a antichităţii iudaice.

Antichitatea iudaică a avut, în orice caz, o misiune cu totul deosebită în evoluţia omenirii. Ne amintim că, de pe poziţia ştiinţei noastre spirituale, evoluţia pământească trebuie concepută în sensul că ea a provenit din evoluţiile saturniană, solară şi lunară şi că evoluţiei pământeşti trebuie să-i atribuim în special faptul că, pe lângă ceea ce a rezultat din stadiile anterioare ale evoluţiei Pământului nostru, drept corp fizic, corp eteric şi corp astral, în cursul evoluţiei pământeşti apare şi eul uman. Acest eu, în orice caz, nu se poate afla aşa, dintr-o dată, e necesară întreaga evoluţie pământească, pentru ca eul să fie modelat aşa cum trebuie el să fie, pentru ca omul să-şi găsească evoluţia sa, aş zice, în mersul veşniciei.

Dacă avansăm această idee, trebuie să considerăm, într-adevăr, că Pământul este, ca să zicem aşa, scena din cadrul Cosmosului pe care omul trebuie să-şi dezvolte eul. Antichitatea iudaica îl desemna pe Jahve sau Jehova drept acea entitate din rândul ierarhiilor superioare sub a cărei influenţă se pusese. Dacă studiem istoria biblică a creaţiunii – am căutat să prezint situaţiile decisive în ciclul ***Misterele istoriei biblice a creaţiei*** [Nota 49], prezentat la München –, găsim descris foarte clar şi aici faptul că dintr-o

şeptitate de entităţi ale ierarhiilor superioare, din şeptitatea Elohimilor, s-a dezvoltat unul dintre Elohimi, Jahve sau Jehova. Am putea spune că, la fel cum întregul organismului uman se plăsmuieşte din direcţia capului, tot astfel şeptitatea Elohimilor s-a împărţit în aşa fel încât acest număr de şapte îşi găseşte o formă de exprimare deosebită într-unul din ei, în Jahve sau Jehova, în aşa fel încât, în cadrul evoluţiei pământeşti, el devine entitatea principală pentru ei. Acest lucru îl vede antichitatea ebraică, acest lucru îl recunoaşte. Şi, de aceea, ea vede în Jahve sau Jehova acea entitate din rândul ierarhiilor superioare cu care trebuie să te pui într-o legătură deosebită, pentru a face ca eul să se dezvolte. Înflorirea antichităţii iudaice e cu adevărat o etapă deosebită în evoluţia eului uman, şi în cadrul antichităţii iudaice influenţa lui Jahve sau Jehova era re-simţită în aşa fel încât, prin felul cum te raportai la el, cum îl percepeai şi cum îl simţeai, eul putea să se trezească treptat.

Ce fel de entitate este, de fapt, Jahve sau Jehova? E tocmai acea entitate pe care trebuie să ne-o reprezentăm în strânsă legătură cu evoluţia Pământească. El este, propriu-zis, domnul, regentul evoluţiei pământeşti, sau, mai bine zis, înfăţişarea sub care antichitatea iudaică îl vede pe domnul, pe regentul evoluţiei pământeşti. Vedem, de aceea, că întreaga antichitate iudaică e organizată, propriu-zis, în aşa fel încât să vadă în Jahve sau Jehova pe Domnul Pământului, să creadă că Pământul e întreţesut de o asemenea guvernare divin-spirituală şi că omul care vrea să devină conştient de legătura sa justă cu Universul, prin mijlocirea Pământului, trebuie să-l aibă în vedere, mai ales, pe Zeul Pământului, pe Jahve sau Jehova. Întreaga veche lume iudaica e orânduită în acest sens.

Chiar la începutul Genezei, se descrie cum Jahve îl face pe om din substanţa Pământului. Adam înseamnă: cel făcut din pământ. Şi în timp ce sistemele religioase care trăiesc de jur împrejurul vechiului popor evreu – afirmaţia poate fi dovedită în mod amănunţit – pornesc toate de la căutarea acelor elemente în care-şi venerează Zeii nu în ceea ce provine de la Pământ, ci în ceea ce vine din exterior spre Pământ, vechea lume iudaică vede elementele în care trebuie să-l venereze pe Zeul Jahve sau Jehova în ceea ce are loc pe Pământ, prin activitatea pământească. Diferitele popoare din jurul lor îşi înalţă privirile spre cerul înstelat, spre astre şi mersul lor. Ele au ceea ce se numeşte o religie astrală. Alte popoare observă fulgerul şi tunetul şi felul cum în ele se manifestă elementele, şi se întreabă apoi: Cum se vestesc, prin limbajul fulgerului şi al tunetului, prin formaţiunile de nori şi altele asemenea, fiinţele divin-spirituale?

Am putea spune că popoarele care trăiau de jur împrejurul vechiului popor evreu îşi căutau simbolurile religioase deasupra Pământului, în stele sau în atmosferă, ceea ce urma să exprime pentru ele felul cum erau legate de ceva suprapământesc. Dar astăzi se ia seama prea puţin la faptul ca lumii vechi iudaice îi e proprie tendinţa de a se considera în legătură cu tot ceea ce vine din interiorul Pământului. Ni se atrage atenţia în toate detaliile asupra acestei legături dintre vechii evrei şi ceea ce provine de la Pământ. Se spune că în drumurile lor mergeau după un nor sau după un stâlp de foc. Ei „mergeau după un stâlp de foc”, în sensul în care un asemenea stâlp de foc poate fi format prin forţele Pământului.

Dacă, în anumite regiuni ale Italiei, în care solul e de natură vulcanică, aprinzi doar o bucată de hârtie şi o plimbi pe deasupra crăpăturilor din sol, de îndată din Pământ

încep să iasă nori de fum, din cauză că forţele Pământului năvălesc spre aerul pe care l-am încălzit. Aşa trebuie să ne imaginăm şi formarea stâlpului de foc, provocată de forţele din interiorul Pământului, după care umblă evreii. Tot astfel, despre stâlpii de apă şi ceaţă nu trebuie să ne reprezentăm că au fost formaţi de forţe atmosferice, ci de jos, din direcţia deşertului. În vechea lume iudaică, semnele care-l desemnează pe Jahve sau Jehova au legătură cu procesele Pământului. Iar originea „marelui potop" însuşi trebuie s-o căutăm în ceea ce pulsează drept forţe ale pământului în Pământ, în ceea ce nu e provocat din exterior, de către condiţiile vieţii cosmice, ci de cele telurice. Acesta a fost marele protest al vechiului popor evreu împotriva popoarelor din jur, faptul că el a vrut să-l recunoască pe Dumnezeul Pământului. Iar tot ceea ce vine de sus, tot ceea ce vine din exterior spre Pământ, era resimţit drept ceea ce, aş zice, n-a ajuns până la misiunea formaţiunii pământeşti, ci a rămas în urmă, în stadiul formaţiunii lunare. Acest lucru era cuprins sub numele a tot ceea ce „şarpele" a făcut să apară pe Pământ, a tot ceea ce a făcut să apară pe Pământ Lucifer, rămas în stadiul evoluţiei lunare. Putem caracteriza acest protest al vechii lumi ebraice împotriva popoarelor din jur, spunând că aceste sisteme religioase aveau sentimentul: Dacă vrei să te înalţi până la divin, trebuie să faci abstracţie de Pământ, trebuie să ieşi afară în Cosmos. Ceea ce e provocat în Cosmos sau ceea ce, din Cosmos, intră în atmosfera Pământului, e ceea ce trebuie să ve-nerăm noi. Vechea lume ebraica spunea însă: Noi nu venerăm ceea ce vine de sus, noi nu veneram ceea ce e provocat de forţele extraterestre, adevăratul Dumnezeu este cu Pământul!

Acest lucru e prea puţin luat în seamă în epoca actuală, fiindcă atunci când e rostit un cuvânt cum ar fi

„Dumnezeu" sau „spirit" şi ne îndreptăm apoi privirile spre vremurile vechi, avem întotdeauna sentimentul: Da, trebuie că prin acestea era înţeles unul şi acelaşi lucru. – Din cauză că astăzi omenirea Occidentului, sub influenţa celor aproape două milenii de evoluţie creştină, îşi îndreaptă iarăşi privirile în sus, îşi îndreaptă pe bună dreptate privirile în sus, se crede că şi vechea lume ebraică şi-a îndreptat privirile în sus. Dimpotrivă! Vechea lume ebraică spunea: Misiunea pe care Jahve o avea în legătură cu Pământul a fost perturbată de Zeul care e venit din exterior şi e simbolizat prin şarpele din Paradis.

Totuşi, evreii îşi asimilaseră multe lucruri de la popoarele învecinate şi noi putem înţelege că tocmai evreii îşi asimilaseră foarte multe de la popoarele învecinate. Doar ei aveau religia cea mai derutantă din întreaga lume antică, căci ei credeau ceva ce astăzi oamenii aproape că nu mai pot crede: că Jahve sau Jehova este o zeitate Pământească – în sensul caracterizat adineaori, ceea ce nu exclude faptul că Jahve, deşi este o zeitate pământească, acţionează, aşa cum am caracterizat în cartea ***Ştiinţa ocultă***, în forţele lunare ale Pământului, aşadar, dintr-un alt punct de vedere, este o zeitate lunară. Dar, în contextul nostru, nu acesta este esenţialul. Cea mai expusă religie, printre popoarele de odinioară, o aveau vechii evrei. Şi, după cum astăzi oamenii nu pot crede că se poate privi, ca să zicem aşa, nu în sus, ci spre centrul Pământului, când e vorba despre Dumnezeul căruia ne adresăm ca Zeului celui mai înalt, în primă instanţă, tot aşa simţeau şi evreii această înălţare a privirilor spre Cer; şi ei simţeau această năzuinţă de a privi în sus, când o vedeau la popoarele învecinate, în felul următor: Aceşti oameni venerează ceea ce îşi are originea în afăra Pământului.

Marea deosebire dintre învăţătura ocultă evreiască şi cei aflaţi în afara acestei învăţături consta în faptul că ea le explica oamenilor foarte clar: Acele forţe, chiar până sus, la Lună, de care trebuie să ţinem seama, îşi au originea în Pământ, şi e o ispitire să ţii seama de alte forţe; fiindcă celelalte forţe sunt concentrate în ceva ce este exprimat prin simbolul şarpelui. Prin urmare, vechiul popor evreu simţea o parte a ceea ce ne întâmpină din nou în concepţia noastră spiritual-ştiinţifică despre lume.

Dar tocmai din motivele arătate, vechiul popor evreu s-a îndepărtat din ce în ce mai mult, mai ales în perioada când se apropia Misterul de pe Golgota, de acest mod de a privi lucrurile. Şi atunci s-a ivit un om care a simţit în lăuntrul lui misiunea de a atrage în mod energic atenţia asupra a ceea ce trebuia să fie propriu poporului evreu. E vorba de Ioan Botezătorul. El se simţea chemat, înainte de orice, să atragă atenţia asupra acelui aspect care constituia cea mai importantă calitate a poporului evreu şi pe care l-am caracterizat adineaori. Când a perceput în jurul său felul cum evolua religia iudaică, el şi-a înveşmântat sentimentele în cuvinte. El şi-a înveşmântat sentimentele în cuvinte grandioase, pline de sens, impresionante. Şi vorbea cam aşa: Ziceţi că sunteţi „copiii lui Avraam". Dacă aţi fi copiii lui Avraam, ar trebui să ştiţi că Dumnezeul vostru, care a fost Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi al lui Iacob, Zeul Jahve sau Jehova, e unit cu cele pământeşti, lucru pe care l-a exprimat prin faptul că l-a făcut pe primul om din pământ. Dar, în sufletele voastre, voi nu mai sunteţi copiii lui Avraam. Sunteţi din neamul celor ce privesc în sus şi se îndreaptă spre forţele de sus. Aţi căzut în prada a ceea ce e desemnat prin simbolul just al „şarpelui". Sunteţi din neamul şarpelui!

În multe privinţe, are o importanţă profundă faptul că Ioan Botezătorul – m-am mai referit la aceste cuvinte şi din alt punct de vedere – a folosit tocmai aceste cuvinte. Ce înseamnă ele, de fapt, aşa cum le întâlnim de obicei în Biblie? Dacă ne-am mărturisi nouă înşine, măcar un pic, cât de rău ştim azi să citim! Drept ce iau oamenii, în general, aceasta expresie din Evanghelie, expresia „voi, neam de năpârcă"? Îl iau doar în sensul că Ioan i-ar fi mustrat, într-adevăr, pe oamenii din jurul lui într-un mod atât de virulent şi grosolan, numindu-i „neam de năpârcă". N-ar fi fost o atitudine prea politicoasă. Dar nici n-ar folosi la nimic, dacă vrei să-i convingi pe nişte oameni de ceva şi să-i mişti în cugetul lor, să începi imediat cu un cuvânt de ocară. Şi nu reprezintă nici vreo imagine deosebită a lui Ioan, dacă spunem: Aceasta a fost mânia lui divină! – Aş dori să folosesc aici banala afirmaţie: De ocărât, ştiu şi alţii să ocărască! Dar nu acesta este esenţialul: Esenţialul constă în faptul că această expresie, pe care mulţi o resimt doar drept o expresie de ocară, conţine întreaga semnificaţie a acelui lucru asupra căruia Ioan voia să le atragă atenţia oamenilor din jurul lui: Voi nu mai ştiţi în ce constă misiunea lui Jahve, fiindcă, dacă nu apelaţi la forţele Pământului, aşa cum faceţi, ci la forţele din exteriorul Pământului, nu sunteţi copiii lui Avraam, căci veneraţi ceea ce v-a adus şarpele. Aşa că sunteţi din neamul celor care, de jur împrejurul vostru, îşi venerează Zeii sub cele mai diferite nume, care au însă semnificaţia a ceea ce este caracterizat drept „şarpe"!

Şi acum ne transpunem în lăuntrul cel mai lăuntric al simţirii lui Ioan Botezătorul. Poate că avea motivele lui să se opună în acest fel oamenilor. Nu spun acest lucru din Evanghelia a Cincea – fiindcă, în ceea ce priveşte Evanghelia a Cincea, încă nu s-a ajuns până la figura lui

Ioan Botezătorul –, vi-l spun din altă parte, de unde el ar putea să rezulte. Prin urmare, Ioan Botezătorul îşi avea, fără îndoială, motivele sale de a vorbi celor ce veneau la el, la Iordan, ca şi cum ar fi observat că îşi însuşiseră anumite obiceiuri ale păgânilor. Ba chiar şi în numele pe care i l-au dat cei ce veneau la el, zăcea ceva ce, în prima instanţă, el nici nu voia să audă.

În ţinuturile în care îşi rostea cuvintele Ioan Botezătorul, existau vechi învăţături care ar putea fi caracterizate în felul următor: Da, la începutul evoluţiei omenirii, omul şi animalele superioare au primit cândva, din ori-ginea-Jahve, respiraţia aeriană; dar din cauza a ceea ce a făcut Lucifer, respiraţia aeriană a devenit ceva rău. Au rămas bune, au rămas, ca să zicem aşa, în stadiul evoluţiei originare, numai acele animale care nu posedă respiraţia aeriană: peştii. – Aşa se face că, probabil, unii oameni s-au dus la Iordan – aşa cum, în unele ţinuturi, evreii mai fac şi astăzi – şi, într-un anumit moment al anului, s-au dus la malul apei şi şi-au scuturat hainele, crezând că îşi aruncă astfel păcatele la peştii cei nevinovaţi, pe care aceştia le-ar fi purtat de atunci înainte. Asemenea obiceiuri, care au legătură cu păgânismul din ţinuturile vecine, vedea Ioan la cei despre care spunea: Aţi înţeles mai mult de la şarpe decât de la Jahve. De aceea, nu aveţi dreptul să vă numiţi copiii celui care a fost menit să vă fie strămoş, copiii lui Avraam. Vă zic vouă: Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi Iacob ar putea să se întoarcă la misiunea lui originară şi să facă din aceste pietre, adică din Pământ, un alt neam de oameni, care să-l înţeleagă mai bine!

În acest loc, unde Biblia ne transmite aceasta expresie, „Dumnezeu îi poate trezi copii lui Avraam din aceste pietre”, exista, în limba din acea vreme, atâtea cuvinte cu dublu înţeles, aluzive. Şi ele sunt folosite în mod

intenţionat, aceste cuvinte, spre a se atrage atenţia asupra faptului că în aceste lucruri zace un sens adânc. Dar vom înţelege în mod complet acest lucru numai dacă vom privi, alături de ceea ce am explicat adineaori, misiunea lui *Pavel*.

Am vorbit adeseori despre această misiune a lui Pavel [Nota 50] şi vreau să vă prezint astăzi acel punct de vedere care poate fi important pentru înţelegerea a ceea ce trebuie să fie realizat. Cum se face oare că Pavel, care, după cum am amintit adeseori, nu s-a lăsat convins de evenimentele vieţuite la Ierusalim, a putut să preia în concepţia lui importanţa Misterului de pe Golgota, cum se face că, prin Evenimentul Damascului, s-a convins pe deplin de ceea ce el însuşi a numit învierea lui Christos? Aici trebuie să privim puţin în intimitatea felului cum Pavel a fost pregătit pentru ceea ce i-a apărut apoi prin Evenimentul Damascului.

Pavel trecuse prin şcoala evreiască a profeţilor din vremea sa. El ştia în mod precis: Până la un anumit punct din evoluţia omenirii, binele acestei evoluţii a omenirii depinde de faptul că oamenii rămân sau nu la eul Pământului, de faptul că ei înţeleg sau nu că misiunea lui Jahve e legată de planeta Pământ. – Dar trebuie să vină o vreme – asta ştia Pavel – în care „cele de sus", ceea ce intră în Pământ din condiţiile de viaţă extraterestre, va redeveni important. Şi e important să-ţi dai seama că, înainte de a-şi asuma, prin Misterul de pe Golgota, misiunea Sa în legătură cu Pământul, Christos şi-a avut misiunea Sa, drept Christos, în nişte regiuni suprapământeşti, că el a trăit în nişte regiuni suprapământeşti. Date mai exacte găsiţi în ciclul pe care l-am prezentat de curând la Leipzig [Nota 51].

Putem urmări înapoi, pe firul timpului, raporturile extrapământeşti, şi vom constata că mai întâi Christos şi-a desfăşurat activitatea în nişte sfere suprapământeşti, că El

s-a apropiat din ce în ce mai mult de Pământ, ca să zicem așa, până când, prin trupul lui Iisus din Nazareth, a intrat în aura Pământului. Și Pavel știa că acest moment va veni odată, doar că, înainte de Evenimentul Damascului, el n-a văzut în aura Pământului acest lucru: „Christos este deja aici!". El era însă pregătit în acest sens și ne-o spune foarte clar, ne spune că era pregătit. Citiți în Epistola a doua către corinteni, capitolul 12:

1. Nu-mi folosește la nimic să mă laud; dar vreau să ajung la viziunea și revelările Domnului.

2. Cunosc un om întru Christos (Pavel se referă la el însuși); înainte cu paisprezece ani (că o fi fost în trup, nu știu; sau că o fi fost în afara trupului, iarăși nu știu; Dumnezeu o știe) acest om a fost răpit până în al treilea Cer.

3. Și eu îl cunosc pe același om (că o fi fost în trup sau în afara trupului, nu știu; Dumnezeu știe);

4. acel om a fost răpit în Paradis și a auzit cuvinte pe care nici un om nu le poate rosti.

5. În privința acestuia, vreau să mă laud; dar în privința mea însumi nu vreau să mă laud deloc, ci numai în privința slăbiciunii mele.

Ce spune Pavel aici? Nu spune nici mai mult, nici mai puțin decât că, deja în urmă cu paisprezece ani – după datele cronologice ar trebui să presupunem, așadar, că această trăire a avut loc cam la șase ani după Misterul de pe Golgota – el a fost în stare să se înalțe în mod clarvăzător în regiunile spirituale. Cu alte cuvinte, ne asigură el însuși: în el trăiește un om – și numai din cauza acestuia vrea să se laude, nu a omului trupesc – care poate să-și înalțe privirile în lumile spirituale. – Și după ce a avut acea trăire, i-a devenit clar: Ce ai văzut tu înainte în lumile spirituale, când îți înălțai privirile spre ele? L-ai văzut pe Christos, ai văzut că El se mai afla acolo sus, în condițiile de

existenţă cereşti! – Prin Evenimentul Damascului, i-a devenit clar că acum Christos se revărsase în aura Pământului şi trăia în ea.

Acesta e aspectul remarcabil, care a făcut ca unele spirite, cam în perioada întemeierii Creştinismului, să rostească un cuvânt care astăzi sună ciudat: „Adevăratul Lucifer e Christos", aşa spuneau ei. Ei înţelegeau: în trecut, dacă îţi înălţai privirile spre condiţiile de existenţă suprasensibile, trebuia să rămâi al „şarpelui", dacă înţelegeai în mod just evoluţia omenirii. După ce Misterul de pe Golgota a avut loc, biruitorul şarpelui a venit aici, jos, şi a devenit acum Domnul Pământului. – Toate acestea au legătură cu întreaga evoluţie a omenirii.

Ce sens are faptul că vechea religie ebraică reprezintă, ca să zicem aşa, protestul împotriva religiilor astrale ale popoarelor din jur, împotriva tuturor religiilor care văd simbolurile Divinului în nori, în fulger şi în tunet? Acest fapt are sensul că sufletul uman trebuie să se pregătească să primească eul în aşa fel încât acesta să nu mai primească revelaţiile spirituale prin ceea ce apare sub formă de fulger şi tunet, ci să primească aceste revelaţii în spirit, prin spiritul însuşi. Dacă înainte omul voia cu adevărat să-şi înalţe privirile spre Christos, el n-o putea face decât în sensul lui Zarathustra, privind în sus, spre ceea ce am putea numi înveliş exterior al lui Christos, al lui Ahura Mazdao. Omul îşi putea înălţa privirile spre Soarele fizic şi el putea şti: în acesta trăieşte Christos. – Dar, prin Misterul de pe Golgota, Christos a fost descojit, ca să spunem aşa, din efectele solare fizice şi El a împânzit, ca Soare spiritual, aura Pământului. Da, aşa a devenit Christos, El împânzeşte acum aura Pământului, după ce adoratorii lui Jahve sau Jehova îl pregătiseră în acest scop. Iar Ioan

Botezătorul poate fi înţeles, în importantele sale cuvinte, dacă-l înţelegem aşa.

Şi acum s-a pregătit Misterul de pe Golgota. În timp ce el se pregătea – vreau să descriu acum lucrurile într-un mod mai abstract, ne vom putea adânci mai târziu în detaliile concrete –, stau faţă în faţă, aş zice, Christos Iisus şi Ioan Botezătorul. Dacă aducem în faţa sufletelor noastre ceea ce am spus adineaori în legătură cu Ioan Botezătorul, ne vom da seama în ce sens sta Christos Iisus, ca să zicem aşa, faţă în faţă cu Ioan Botezătorul: în Ioan Botezătorul, El avea în faţa sa pe acela care, aş zice, înţelegea cel mai bine ce înseamnă să venerezi Spiritul Pământului.

De unde veneau, în cadrul poporului evreu şi al altor cercuri – fiindcă existau şi alţi oameni care erau stimulaţi, mai mult sau mai puţin, dar întotdeauna, de către misterii –, de unde veneau acele facultăţi care venerau în sensul just Spiritul Pământului? De unde veneau aceste facultăţi? înainte de Misterul de pe Golgota, ele erau legate de ceea ce numim ereditatea fizică a omului, acea ereditate fizică despre care ştim că e şi o legitate pământească. Ştiinţele actuale ale naturii vor găsi că e o totală prostie ceea ce voi spune acum; s-ar putea să fie însă o prostie dintre acelea despre care se spune „prostie în faţa oamenilor şi înţelepciune în faţa lui Dumnezeu”: Înainte de Misterul de pe Golgota, ceea ce se numeşte facultate de cunoaştere era legată, în esenţă, dintr-un anumit punct de vedere, de raporturile ereditare, iar progresul şi înaintarea evoluţiei omului a constat tocmai în faptul că tipul de cunoaştere care se bazează pe activitatea de reprezentare a devenit independent de orice raporturi ale eredităţii naturale.

De aceea, în vechile misterii s-a procedat foarte bine când, adesea, demnităţile misteriale se moşteneau din tată în fiu ş.a.m.d. Acesta e lucrul important aici, faptul că în

perioada Misterului de pe Golgota cunoaşterea umană a încetat să mai fie dependentă de nişte raporturi pur fizice. Datorită progresului realizat în omenire, cunoaşterea a devenit o chestiune pur sufletească. Activitatea cea mai lăuntrică a sufletului uman devine o chestiune pur sufletească, care nu mai e dependentă de raporturile ereditare exterioare.

Cum a devenit posibil ca omul să-şi păstreze, totuşi, în continuare eul, fără ca acesta să fie prejudiciat? Încercaţi să sesizaţi întreaga importanţă a faptului că raportul cel mai lăuntric al sufletului uman, raportul de cunoaştere, a devenit o problemă pur sufletească, a faptului că omul n-a mai putut moşteni de la strămoşii lui nici un fel de facultăţi. Azi mai există, fără îndoială, mulţi oameni care ar vrea să moştenească facultăţile lor de cunoaştere de la strămoşii lor, dar nu mai merge. Asta se vede deja. Facultăţile lui Goethe nu prea s-au transmis urmaşilor săi şi nici la alţii nu se poate vedea aşa ceva.

Dar ce-ar fi trebuit să se întâmple cu aceste facultăţi, dacă n-ar fi fost întreţinute de nimic altceva din punct de vedere spiritual, dacă n-ar fi primit nici un impuls spiritual? Facultăţile, devenite lăuntrice, ale omului ar fi rămas orfane. Omul ar fi fost situat pe Pământ în aşa fel încât ar fi trebuit să aştepte ce i-ar fi dat Pământul, din mediul înconjurător, în funcţie de alcătuirea karmei sale, încât el ar fi trebuit să aştepte ce ar fi proiectat în lăuntrul lui simţurile sale.

Dar el n-ar fi putut preţui prea mult acest lucru, ci ar fi trebuit să fie bucuros dacă ar fi putut să plece cât mai curând iarăşi de pe Pământ, fiindcă pe Pământ nu şi-ar fi putut cuceri nici un fel de facultăţi deosebit de valoroase. Buddha le atrăsese oamenilor atenţia în mod foarte clar asupra acestui lucru; de aici învăţătura sa, care-l

îndepărtează pe om de toate percepţiile senzoriale pământeşti.

Dar Christos s-a făcut perceptibil în Iisus din Nazareth drept ceva despre care Christos Iisus a putut să spună la Botezul în Iordan: în mine a coborât ceva din lumile suprapământeşti care poate acţiona asupra eului, fecundân-du-l. – în viitor, în sufletul uman vor trăi multe conţinuturi care vin din regiuni extraterestre, care nu se moştenesc doar pe cale ereditară. Tot ceea ce omul putea să ştie înainte: e ceva doar moştenit, a trecut de la o generaţie asupra alteia, o dată cu raporturile fizice. Ultimul om care a reuşit să-şi dobândească nişte facultăţi superioare pe baza a ceea ce se poate moşteni pe cale ereditară a fost Ioan Botezătorul. „Unul dintre cei mai mari între cei născuţi din femeie", spune despre el Christos Iisus. El a atras astfel atenţia asupra felului în care epoca veche se desparte de cea noua, asupra faptului că epoca cea veche poate să spună, pe bună dreptate: Dacă eu caut ceea ce trebuie să tră-iască în sufletul meu drept acel ceva care mă conduce spre culmile omenescului, îmi aduc aminte de Avraam, Isaac şi Iacob; fiindcă de la ei coboară, în linia ereditară, facultăţile prin care pot fi atinse culmile omenescului. – Acum însă aceste facultăţi trebuie să vină din regiuni extrapământeşti. Omul nu mai trebuie doar să privească spre Pământ şi să-l găsească pe Domnul Pământului în Christos, ci el trebuie să devină conştient de intrarea cerească a lui Christos Iisus în suflet – acesta este aspectul asupra căruia a atras atenţia Christos Iisus, în momentul în care a vorbit despre Ioan Botezătorul ca fiind unul dintre cei mai mari între aceia care „s-au născut din femeie", adică între aceia care poartă în ei facultăţile ce pot fi dobândite în mod nemijlocit, prin ereditate fi-zică.

Aici găsim răspunsul la o întrebare care poate deveni foarte importantă pentru epoca noastră. În perioada în care, aș zice, cea de-a treia epocă posta-tlanteană transpare în epoca noastră, a cincea – în modul descris de mine adeseori –, oamenii au reînceput să privească spre ceea ce poate să i se arate omului de pe Pământ drept realitate extrapământească. Dar acum oamenii nu mai puteau simți religia lor astrală renăscută la fel cum își simțeau religia lor astrală vechii egipteni sau chaldeeni, ci ea trebuia resimțită așa cum o resimte un om care are cu adevărat dreptul de a-și spune părerea în legătură cu aceste lucruri.

În anul 1607 au fost rostite niște cuvinte pe care aș dori să vi le comunic și aici, prin care un om a spus: „În întreaga creațiune se găsește o splendidă armonie minunată, și anume, atât în sfera lumii senzoriale, cât și în sfera lumii suprasenzoriale, în idei ca și în lucruri, în împărăția naturii și în cea a harului. Această armonie trăiește atât în lucrurile înseși, cât și în raporturile lor reciproce. Suprema armonie este Dumnezeu și El a imprimat tuturor sufletelor o armonie interioară, ca imagine a Sa. Numerele, figurile, astrele, natura, în general, sunt în armonie cu anumite taine ale religiei creștine. La fel cum, de pildă, în Univers există trei lucruri aflate în stare de repaos: Soarele, stelele fixe și intermediul, iar toate celelalte sunt mișcătoare, tot astfel în Dumnezeu cel unic sunt: Tatăl, Fiul și Spiritul. Sfera reprezintă, de asemenea, Trinitatea – Tatăl e centrul, Fiul e suprafața, Spiritul e egalitatea distanței de la centru până la suprafață, raza – precum și alte taine. Fără spirite și suflete pretutindeni, ar lipsi armonia. În sufletele umane se găsesc predispoziții armonice de o infinită varietate. Întreg Pământul e însuflețit, și prin aceasta este produsă marea armonie, atât pe Pământ, cât și între el și astre. Acest suflet acționează

prin întregul corp al Pământului, dar îşi are sediul într-una din părţile sale, la fel cum sufletul uman îşi are sediul în inimă; şi de aici, ca dintr-un focar sau dintr-un izvor, pornesc efectele sale, în oceane şi în atmosfera Pământului. De aici, simpatia dintre Pământ şi astre, de aici, regularitatea activităţilor din natură. Că Pământul are cu adevărat un suflet, o arată cel mai clar observarea stării vremii şi a aspectelor care o produc de fiecare dată. Sub anumite aspecte şi constelaţii, aerul devine întotdeauna neliniştit; dacă acestea nu există sau sunt puţine la număr, sau dacă trec repede, aerul rămâne liniştit."

Kepler expune pe larg aceste gânduri şi altele şi în cartea sa „Harmonices mundi". Voi cita, în mod reprezentativ pentru multe altele, doar acest pasaj original [Nota 52]: „Globul pământesc va fi fiind un corp ca şi acela al unui animal, iar ceea ce, la animal, e sufletul său, va fi fiind pentru Pământ „natura sublunaris", care în prezenţa aspectelor stârneşte fenomene meteorologice. Această afirmaţie nu e infirmată de faptul că stârnirea fenomenelor meteorologice nu coincide întotdeauna exact cu aspectele, Pământul pare uneori leneş, uneori agitat, astfel că îşi continuă procesele de evaporare şi fără prezenţa aspectelor. Căci el nu e un animal atât de ascultător ca un câine, ci e cam ca o vită sau un elefant: Se lasă greu împins de mânie, dar e cu atât mai violent, dacă cineva îl irită zdravăn." (Libri IV, cap. VIII).

Acestea şi nenumărate alte schimbări şi fenomene care au loc în Pământ şi cu Pământul se desfăşoară în mod atât de reglementat şi măsurat, încât nu pot fi atribuite vreunei cauze oarbe, şi, din cauză că planetele înseşi nu ştiu nimic despre unghiurile pe care razele lor le formează căzând pe Pământ, trebuie că Pământul are un suflet."

În felul său, el spune apoi: „Pământul e un animal. Putem percepe la el tot ceea ce este analog părţilor corpului animal. Plantele şi copacii sunt părul lui, metalele sunt arterele lui, apa mării – băuturile lui. Pământul posedă o forţă plăsmuitoare, un fel de imaginaţie, mişcare, anumite boli, iar fluxul şi reflu-xul constituie respiraţia animalelor. Sufletul Pământului pare a fi un fel de flacără, de aici căldura subpământeană şi de aici imposibilitatea reproducerii când lipseşte căldura. O anumită imagine a cercului zodiacal (în germ.: Tierkreis = cercul animalelor. n.trad.) şi a întregului firmament a fost imprimată de Dumnezeu ca o pecete în sufletul Pământului."

„Aceasta este legătura dintre cele cereşti şi cele pământeşti: arhetipurile tuturor mişcărilor şi activităţilor sale au fost sădite în el de către Dumnezeu, Creatorul."

„Sufletul este în centrul Pământului, el trimite în toate direcţiile forme sau copii ale sale şi simte în acest fel toate schimbările şi formele armonioase din afara lui. – La fel cum e cu sufletul Pământului, e şi cu sufletul omului. Toate ideile şi dovezile matematice, de pildă, sufletul le produce din sine însuşi, altfel n-ar putea să aibă acest înalt grad de certitudine şi siguranţă."

„Planetele şi aspectele lor au influenţă asupra forţelor sufleteşti ale omului. Ele iscă mişcări afective şi pasiuni de tot felul şi, prin aceasta, adeseori, faptele şi întâmplările cele mai îngrozitoare. Ele au influenţă asupra concepţiei natale şi, de aceea, asupra temperamentului şi caracterului uman, pe aceasta se bazează o mare parte a astrologiei. – Probabil că de la Soare nu se răspândeşte în Univers numai lumină şi căldură, ci el este, de asemenea, centrul şi sediul raţiunii pure şi izvorul armoniei din întreg Universul – şi toate planetele sunt însufleţite."

Aşa a căutat drum spre lumină, în acest spirit care ne întâmpină în secolul al 17-lea – aceste cuvinte datează, după cum am spus, din anul 1607 –, privirea îndreptată în sus. Totuşi, deja din aceste cuvinte se vede: privirea îndreptată în sus a fost christificată. Acela care a rostit cuvintele citate de mine adineaori a fost, în orice caz, un spirit profund, în care a acţionat profund de tot legătura sufletului uman cu ceea ce străbate lumea drept viaţă divină, cu valurile sale, şi urzeşte în ea. Următoarele cuvinte frumoase au fost scrise de acelaşi spirit pe care l-am auzit mai înainte vorbind despre „Sufletul Pământului”:

Imn lui Dumnezeu
Creator al lumii, eterna putere! Prin spaţiile toate
Răsună slava ta; ea străbate şi
Cerul şi Pământul deodată.
Chiar şi copilul necopt gângureşte
după glasul ceresc şi vesteşte
Că amuţit-a duşmanul, şi se-aude doar laudă.
Mare artist, ce lumea-ai creat,
eu opera-ţi plin de uimire privesc,
A mâinilor tale, clădită în forme măiestre,
În centru cu Soarele, izvor de lumină şi viaţă,
Ce după sfântă lege Pământu-l struneşte şi-ndrumă
Pe căi diferite. Văd ostenelile Lunii
Şi stelele-acolo, presărate pe-o pajişte necuprinsă -
Domn al Lumii! Eterna putere!
Nemăsurata-ţi strălucire
Se-avântă prin lumile toate, pe-ale luminii aripe.
Privim şi mai adânc în sufletul său când spune:
Dacă-ale lucrurilor copii în oglindă,
acum îţi place să le vezi, [Nota 53]
Dar ţi-e menit, cândva, Fiinţa însăţi s-o cunoşti,
De ce mai şovăi, ochiule, să dai

Iluzia pe-o existenţă mai înaltă?
Dacă atât te-ncântă o frântură de ştiinţă,
Ce fericit vei fi, privind întregul!
Cele inferioare, suflete, le părăseşte, curajos,
Ca iute să câştigi ceea ce-i veşnic mare.
Dacă aici viaţa-i moarte, zi de zi,
Ba chiar, dacă izvorul vieţii-i moartea,
O, omule-copil, ce şovăi ca, murind,
Lumina, renăscut, să o saluţi?

Aceste cuvinte şi, de asemenea, cuvintele despre sufletul Pământului, cine le-a rostit, la începutul secolului al XVII-lea? Le-a rostit cel care a întemeiat astronomia cea mai nouă, Johann Kepler, fără care astronomia modernă n-ar putea exista. Care monist nu-l va lăuda pe Johann Kepler? Ar fi bine ca adepţii monismului să ia seama la aceste cuvinte ale lui Johann Kepler, pe care vi le-am comunicat adineaori, căci altfel tot ce s-ar spune despre Johann Kepler ar rămâne ceva ce n-aş vrea să desemnez acum, printr-un anumit cuvânt.

Deja se face auzit ceea ce urmează să devină iarăşi înălţarea privirilor către stele: Este noul mod de a citi scrierea stelară, aşa cum încercăm noi în concepţia noastră spiritual-ştiinţifică despre lume. Şi aflăm răspuns la întrebarea cu care ne-am început consideraţiile de astăzi: Cum ne apropiem de Impulsul Christic? Cum îl înţelegem pe Christos? Cum ne situăm în raportul just faţă de El, în aşa fel încât să putem spune: Primim cu adevărat în noi Impulsul Christic? – învăţând să privim cu aceeaşi ardoare şi profunzime a simţirii care trăia în vechiul popor evreu, când se spunea: îmi înalţ privirile spre Avraam tatăl meu – adică spre linia ereditară fizică –, spre tatăl originar Avraam, când vreau să mă refer la temeiul a ceea ce port în

suflet drept bun al său cel mai de preţ –, învăţând să privim cu aceeaşi profunzime a simţirii şi în aceeaşi dispoziţie sufletească spre ceea ce vine din înalturile spirituale şi ne fecundează spiritual, spre Christos, învăţând să atribuim fiecare dintre facultăţile noastre, tot ceea ce suntem capabili să realizăm în aşa fel încât să devenim prin aceasta oameni, nu unei puteri pământeşti, ci lui Christos – şi atunci ne creăm legătura vie cu Christos. „Te bucuri de o facultate oarecare, fie chiar şi de cea mai cotidiană, care te face să fii om, de unde o ai?" De la Christos!

La fel cum vechiul evreu spunea în momentul morţii că se întoarce în sânul lui Avraam – lucru care iarăşi avea un sens profund –, noi învăţăm să înţelegem sensul epocii noastre, al epocii care se desfăşoară după Misterul de pe Golgota, dacă alăturăm vechiului cuvânt „Din Dumnezeu ne naştem", cuvântul care corespunde, pentru noi, vechii expresii „A te întoarce în sânul lui Avraam": „În Christos murim".

Dacă învăţăm să înţelegem Misterul de pe Golgota, ne putem crea acea legătură vie cu Christos, de care avem nevoie, la fel cum în vechea lume iudaică exista legătura vie cu Dumnezeul care era Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi Iacob, şi care se exprima în faptul că fiecare mărturisea: după moarte mă întorc la tatăl Avraam. Pentru oamenii care trăiesc după Misterul de pe Golgota, acest lucru trebuie să se exprime în faptul că ei sunt conştienţi de cuvântul: în Christos murim!

CONFERINȚA A VI-A

Berlin, 10 februarie 1914

Din comunicările pe care le-am putut oferi din Evanghelia a Cincea, se vede sub o lumină nouă ce pregătiri au fost necesare în întreg Universul, s-ar putea spune, pentru ca să poată avea loc ceea ce cunoaștem sub numele de Misterul de pe Golgota. Acest Mister de pe Golgota este chiar și pentru cer-cetarea spiritual-științifică un fel de încheiere provizorie a altor procese, cărora li se alătură și șirul evenimentelor din viața lumii.

Am spus ca doi băieți Iisus au avut misiunea de a pregăti Misterul de pe Golgota. Am văzut că unul dintre cei doi băieți Iisus, cel care a fost numit Iisus solomonic, avea în lăuntrul său eul lui Zarathustra. Și am văzut că după ce amândoi băieții Iisus, care erau cam de aceeași vârstă, împliniseră doi-sprezece ani, eul lui Zarathustra a trecut în trupul celuilalt băiat Iisus, care provenea din linia nathanică a casei lui David. Și am putut să expunem în mod mai amănunțit, din Evanghelia a Cincea, prin ce trăiri a trecut acel Iisus din Nazareth care purta, așadar, trei învelișuri corporale, cele născute prin băiatul Iisus nathanic și care purtase în el, până la vârsta de treizeci de ani, eul lui Zarathustra, până la acea convorbire cu mama sa – relatată deja aici – când, prin marea forță a vorbirii lui de atunci, în care își revărsase eul său, eul lui Zarathustra a părăsit, ca să zicem așa, învelișurile trupești ale acestui Iisus din Nazareth. Și noi știm că apoi, prin Botezul în Iordan oficiat de Ioan Botezătorul, Ființa lui Christos a intrat în întreitul înveliș corporal al lui Iisus din Nazareth.

Dacă suntem în măsură să sesizăm acum în acest fel importanța Entității Christos-Iisus, nu vom avea o impresie

mai estompată, ci una mai puternică, în comparaţie cu aceea a oamenilor care sunt în măsură s-o sesizeze doar în funcţie de cunoştinţele tradiţionale şi de comunicările Evangheliilor, aşa cum sunt ele înţelese astăzi.

Acest eveniment, pe care-l numim, împreună cu Răstignirea şi Învierea, Misterul de pe Golgota, se alătură altor trei evenimente [Nota 54]. S-ar putea spune că acesta este, deocamdată, desăvârşirea ultimă a celorlalte trei. Unul dintre aceste evenimente a avut loc deja în era lemuriană, unul dintre celelalte două, la începutul erei atlanteene, celălalt, spre sfârşitul aceleiaşi perioade. Dar aceste trei evenimente nu fac parte dintre acelea care au avut loc pe planul fizic, ci în lumile spirituale. Trebuie, deci, să ne îndreptăm privirile sufleteşti spre patru evenimente, dintre care ultimul – cel de care ne-am ocupat până acum, în principal, şi pe care-l numim Misterul de pe Golgota – a avut loc în planul fizic, pe când celelalte trei s-au desfăşurat, drept evenimente pregătiroare, în lumile spirituale.

Despre acea fiinţa pe care trebuie s-o numim Iisus nathanic, v-am spus că şi-a arătat natura lui cu totul deosebită prin faptul că imediat după ce s-a născut a fost în stare să rostească deja câteva cuvinte, nişte cuvinte care, în orice caz, erau rostite într-o limbă ciudată, astfel că ea n-a putut fi înţeleasă niciodată şi numai mama a putut bănui, percepând cu sufletul, ce voiau să însemne acele cuvinte. În legătură cu băiatul Iisus nathanic trebuie să ne mai fie clar ca el nu era o entitate umană la fel ca alte entităţi umane, că el nu avea în trecutul său – cum a fost cazul lui Iisus solomonic, de exemplu, care avea în el eul lui Zarathustra, şi cum este cazul altor oameni – multe vieţi pământeşti, în acelaşi fel, ci că existenţa sa anterioară şi-a petrecut-o întru totul în lumile spirituale. Am dat de înţeles acest lucru, prin

faptul că am spus: Din ceea ce, de la era lemuriană încoace, a intrat în şirul încarnărilor umane, sub formă de suflete umane, ceva a fost păstrat, ca să zic aşa, în lumile spirituale, ceva care n-a fost condus spre încarnare umană, ceva care a fost condus spre o încarnare umană de-abia în momentul când s-a născut drept băiatul Iisus nathanic. Ceea ce a fost păstrat odinioară în lumile spirituale, ceea ce nu poate fi numit, deci, eu uman, în sensul obişnuit al cuvântului – fiindcă un eu uman este ceea ce trece de la o încarnare la alta, pe Pământ –, a avut destinele sale în lumile spi-rituale. Şi numai adepţii vechilor misterii, care erau în stare să observe procesele din lumile spirituale, puteau şti că această fiinţă, care va apărea cândva drept băiatul Iisus nathanic, care urma să fie însufleţită de Entitatea lui Christos, trecuse prin diverse destine în lumile spirituale. Pentru a cunoaşte aceste destine, trebuie să ne aducem în faţa ochilor următoarele.

Cei mai mulţi dintre dvs. îşi mai amintesc, probabil, de acele conferinţe antroposofice pe care le-am prezentat aici acum câţiva ani [Nota 55] şi în care am vorbit, la început, despre simţurile omului. Şi am spus atunci textual că cele cinci simţuri umane enumerate de obicei sunt doar o parte dintre simţurile pe care le posedă omul şi că, de fapt, omul are douăsprezece simţuri. Nu vom intra acum în detalii. Dar e necesar să spunem că ceea ce sunt simţurile umane, ceea ce e cuibărit în corpul nostru fizic drept simţuri, ar fi fost condamnate la o soartă care ar fi avut consecinţe fatale pentru om, dacă în vechea eră lemuriană n-ar fi avut loc în lumile spirituale primul Eveniment Christic, primul eveniment premergător, aş zice, al Misterului de pe Golgota. În era lemuriană, omul era încarnat în aşa fel încât avea deja, în esenţă, germenii simţurilor. Dar noi ştim, de asemenea, că în era lemuriană a

avut loc influenţa puterilor luciferice asupra evoluţiei umane. Această influenţă luciferică s-a extins asupra a tot ceea ce constituie organizare umană. Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic altceva, decât evenimentul prin care, în era lemuriană, omul a fost condus spre încarnările sale pământeşti şi, pe urmă, influenţa luciferică, simţurile noastre ar fi devenit cu totul altfel decât au devenit în realitate. Ele ar fi devenit, aş zice, hipersensibile, ar fi lucrat prea intens. Noi n-am putea umbla prin lume cu simţurile temperate, dacă mă pot exprima astfel, ci, de exemplu, o culoare roşie ar fi făcut asupra ochiului uman o asemenea impresie încât, sub impresia culorii roşii, ochiul ar fi avut o anumită senzaţie de durere. Alte impresii ar fi cauzat simţurilor alte dureri. De exemplu, ochiul s-ar fi simţit ca absorbit de către culoarea albastră. Şi tot aşa cu fiecare dintre simţurile noastre. Am fi fost nevoiţi să umblăm prin lume în aşa fel încât simţurile ar fi fost afectate necontenit în mod dureros, sau şi într-un mod excesiv şi, de aceea, nesănătos. Simţurile ar fi fost influenţate de toate impresiile exterioare mai puternic decât e sănătos pentru ele. Acest lucru s-ar fi întâmplat prin influenţa luciferică.

Omenirea a fost ferită de această nenorocire, acum nu printr-un eveniment petrecut în sfera lumii fizice pământeşti, ci prin procesul care, într-un anumit sens, a pregătit Misterul de pe Golgota. Încă în era lemuriană, aceeaşi Entitate a lui Christos care mai târziu s-a unit, prin Botezul în Iordan, cu trupul lui Iisus din Nazareth, s-a unit cu o fiinţă care pe atunci se afla în lumile spirituale: cu fiinţa care s-a născut mai târziu drept copilul Iisus nathanic, dar care pe atunci se mai afla încă în lumile spirituale. Dacă despre Evenimentul din Palestina se poate spune ca Entitatea lui Christos s-a încarnat în Iisus din Nazareth, despre acest alt eveniment ar trebui să spunem

ca Fiinţa lui Christos s-a însufleţit în lumea spirituală într-o fiinţă care mai târziu avea să coboare pe Pământ drept copilul Iisus nathanic. Aşa că în lumile spirituale trăia o fiinţă sufletesc-spirituală care, prin acest act de unire dintre Entitatea Christică şi sufletul celui ce avea să fie mai târziu Iisus din Nazareth şi prin tot ceea ce a decurs din acest act, a ferit simţurile omului de nenorocire, deci, a învăluit cu lumina Sa, din lumile spirituale, omenirea, pentru a feri simţurile de acea nenorocire care ar fi făcut ca oamenii să umble pe suprafaţa Pământului într-un mod atât de dureros sau atât de hipersensibil cum s-ar fi întâmplat fără acest act. Primul eveniment care a pregătit Misterul de pe Golgota a avut loc pentru salvarea simţurilor. Dacă , sub forma noastră actuală, noi putem umbla prin lume cu simţurile noastre, aceasta se datorează primului Eveniment Christic.

La începutul erei atlanteene a avut loc un al doilea eveniment. Iarăşi, el a constat din faptul că fiinţa care avea să devină mai târziu băiatul Iisus nathanic, a fost însufleţită de Entitatea Christică. Şi astfel, natura umană a fost ferită de o altă nenorocire. Chiar dacă, datorită primului Eveniment Christic, simţurile ar fi fost sănătoase, din cauza influenţei luciferice şi, mai târziu, şi a celei ahrimanice, această natură umană ar fi evoluat în aşa fel încât cele şapte aşa-numite „organe ale vieţii” – cu ocazia conferinţelor antroposofice am vorbit şi despre cele şapte organe ale vieţii; ele sunt, în corpul fizic, un fel de organe vasculare, dar ceea ce stă la baza lor este, de fapt, o structură a corpului eteric – ar fi luat o asemenea structură încât noi iarăşi n-am fi putut umbla prin lume ca oameni, cum facem acum, cu simpatii şi antipatii, ci omul ar fi simţit, pe rând, aviditatea cea mai sălbatică şi scârba cea mai îngrozitoare faţă de ceea ce consumă cu organele sale

vitale, faţă de ceea ce poate fi hrană pentru el. Dar şi ceea ce putea să vină spre organele sale respiratorii ar fi fost resimţit de el în aşa fel încât ar fi vrut fie să-l apuce cu aviditate sălbatică, fie să-l respingă, cu profundă scârbă. Prin urmare, şi cele şapte organe vitale ar fi ajuns să desfăşoare o activitate excesiv de intensă, prin influenţa lui Lucifer şi Ahriman. Şi atunci a intervenit cel de-al doilea Eveniment Christic, care a avut loc tot în lumile suprasensibile. Datorită acestui eveniment, organele vitale ale omului au fost aduse în situaţia de a putea fi, într-un anumit sens, echilibrate, cumpătate. După cum simţurile noastre n-ar fi putut niciodată să privească lumea într-un mod înţelept, ca să mă exprim astfel, dacă în era lemuriană n-ar fi avut loc primul Eveniment Christic, organele noastre vitale n-ar fi putut deveni niciodată moderate, echilibrate, dacă la începutul erei atlanteene n-ar fi avut loc cel de-al doilea Eveniment Christic.

Dar omul mai era pândit şi de o altă nenorocire, de una care ameninţa corpul său astral, repartizarea în suflet a gândirii, simţirii şi voinţei. Astăzi, gândirea, simţirea şi voinţa omului sunt într-o anumită armonie, şi dacă ea e distrusă, e distrusă, implicit, sănătatea omului. Dacă gândirea, simţirea şi voinţa nu interacţionează într-o justă măsură, omul ajunge fie la o ipohondrie de mari proporţii, fie până la stări de nebunie. Prin urmare, oamenii ar fi ajuns până la stări de nebunie, în condiţiile unei depline dezordini a gândirii, simţirii şi voinţei, dacă spre sfârşitul erei atlanteene n-ar fi avut loc cel de al treilea Eveniment Christic. Datorită acestui eveniment – are loc din nou o însufleţire a lui Iisus nathanic, aflat încă în lumile suprasensibile, cu Fiinţa lui Christos – forţele sufleteşti umane, gândirea, simţirea şi voinţa, au fost pătrunse de o armonie echilibrată.

Toate aceste trei evenimente pe care le-am amintit acum au acţionat asupra omului din lumile spirituale; ele nu s-au petrecut în planul fizic. Dar în special de la cel de al treilea eveniment s-a păstrat o amintire fidelă în reprezentările mitice. Şi, după cum în multe cazuri cunoaşterea spirituală ne face să înţelegem în mod just asemenea simboluri, care s-au păstrat în legende şi mituri, ne ajută să le aprofundăm în mod just, la fel poate fi şi cu acest simbol. Cunoaştem cu toţii acest simbol, care reprezintă o fiinţă suprasensibilă – pe Arhanghelul Mihael sau pe Sfântul Gheorghe – călcând în picioare Balaurul, biruindu-l. Aceasta e redarea sub forma de imagine a celui de al treilea Eveniment Christic: Arhanghelul Mihael sau Sfântul Gheorghe, adică băiatul Iisus nathanic de mai târziu, însufleţit de Entitatea lui Christos. De aceea există în lumile spirituale figura Arhanghelului. Iar biruirea Balaurului înseamnă reprimarea în gândirea, simţirea şi voinţa umană – deci, în natura pasională a omului – a ceea ce ar amesteca între ele gândirea, simţirea şi voinţa, le-ar haotiza. Putem simţi cum în asemenea imagini grandioase, care au fost înălţate, parcă, pentru ca ceea ce nu poate fi sesizat cu intelectul, să fie înfăţişat sufletului uman măcar pentru percepţia lui simbolică şi pentru sentiment, putem simţi, deci, cum în asemenea imagini grandioase sunt exprimate corelaţii adânci, foarte adânci.

Am amintit cu alte ocazii că grecii au avut în lumea lor de Zei şi spirite nişte reflexe, un fel de imagini-umbre a ceea ce în vechea eră atlanteeană se afla în mod nemijlocit în lume, printre oameni, drept entităţi divin-spirituale reale. Grecii aveau însă o conştienţă clară a celui de-al treilea Eveniment Christic, tocmai a acelui Eveniment Christic care, de obicei, e înfăţişat sufletului uman doar sub formă de imagine, în figura Sfântului Gheorghe sau a

Arhanghelului Mihael, biruind Balaurul. Grecii îl înfăţişau pe Christos însufleţindu-l pe cel care avea să fie băiatul Iisus nathanic, sub numele de Apollo. Şi s-ar putea spune că, în Grecia, Sfântul Gheorghe cu Balaurul e înfăţişat ca fiinţă adânc înrădăcinată în Cosmos. Grecii aveau acea fântână a Castaliei, lângă muntele Parnas, unde din pământ se căsca o văgăună, iar din aceasta ieşeau aburi. Aburii învăluiau muntele ca nişte şerpi, astfel încât, în aceşti vapori încolăciţi de jur împrejurul muntelui, oamenii aveau o imagine a pasiunilor umane ce năvălesc sălbatic afară şi haotizează gândirea, simţirea şi voinţa. Deasupra acelei văgăuni, în locul unde ieşeau aburii încolăcindu-se în formă de şerpi şi unde trăia Python, se ajungea la acel oracol care era închinat Pythiei. Pythia era aşezată pe scăunelul ei cu trei picioare, deasupra acestei văgăuni din trupul Pământului, şi datorită aburilor ce se ridicau la suprafaţă ea era transpusă într-o stare vizionară, iar ceea ce spunea în această stare era conceput drept mesaj al lui Apollo însuşi. Cei care voiau să primească un sfat, trimiteau soli la Pythia şi aflau sfatul lui Apollo prin gura Pythiei.

Prin urmare, la baza concepţiei vechilor greci se afla ideea că Apollo provine dintr-o entitate reală. Acum ştim care e această entitate. Este băiatul Iisus nathanic de mai târziu, însufleţit de către Christos, numit la greci Apollo. El eliberează de influenţele luciferic-ahrimanice ceea ce se înalţă din pământ în sufletul Pythiei. Şi pentru că în aburi se înalţă jertfa lui Apollo, ei nu mai zăpăcesc gândirea, simţirea şi voinţa grecilor, ci le ordonează în mod înţelept. Vedem astfel că în ideea de Apollo a grecilor trăieşte faptul că în gândirea, simţirea şi voinţa oamenilor a pătruns Zeul pe care mai târziu îl numim Christos, Zeul care s-a jertfit odinioară, prin aceea că a intrat în sufletul băiatului Iisus nathanic de mai târziu şi a revărsat armonie în ceea ce, sub

influenţa lui Lucifer şi a lui Ahriman – gândirea, simţirea şi voinţa – ar fi trebuit să aibă, în sufletul uman, un efect de haotizare.

Avem astfel, în lumile suprasensibile, trei Evenimente Christice, care pregătesc Evenimentul de pe Golgota. Dacă ne întrebăm care a fost importanţa Evenimentului de pe Golgota însuşi, dacă întrebăm: Ce s-a realizat prin acest Eveniment de pe Golgota, ce ar fi ajuns în dezordine dacă Evenimentul de pe Golgota n-ar fi avut loc? – atunci aflăm că în cea de-a a patra epocă de cultură postatlanteană, în epoca greco-latină, omenirea se maturizase pentru a putea să dezvolte eul. La început a fost matur pentru dezvoltarea eului acel colţ al lumii apusene care se întâlnea în Asia de Vest, Europa de Sud şi Europa Centrală. Eul trebuia să se dezvolte prin ciocnirea dintre popoarele romane şi cele germanice, în Europa Centrală şi Europa de Sud. Aşadar, eul trebuia dezvoltat în cea de-a patra epocă postatlanteană. Dar el s-ar fi dezvoltat într-un mod haotic. Fiindcă, după cum în era lemuriană s-ar fi dezvoltat în mod haotic simţurile, dacă n-ar fi avut loc primul Eveniment Christic, după cum cele şapte organe vitale s-ar fi dezvoltat în mod nejust dacă la începutul erei atlanteene n-ar fi avut loc cel de-al doilea Eveniment Christic şi după cum cele trei activităţi sufleteşti ale omului – gândirea, simţirea şi voinţa – s-ar fi dezvoltat în mod dezordonat, dacă spre sfârşitul erei atlanteene n-ar fi avut loc cel de-al treilea Eveniment Christic, tot astfel şi eul s-ar fi dezvoltat în mod haotic, dacă în epoca greco-latină n-ar fi avut loc cel de-al patrulea Eveniment Christic, adică tocmai Misterul de pe Golgota. Fiindcă – am subliniat adeseori acest lucru – în epoca a patra postatlanteană oamenii ar fi ajuns să aibă eul, conştienţa eului.

Pentru acei oameni care nu trebuiau să ajungă aici, a fost dat, pentru început, un alt gen de revelație. Căci aceasta e deosebirea caracteristică dintre revelația lui Buddha şi revelaţia dată de Christos, că revelaţia dată de Buddha s-a îndreptat spre oameni care nu trebuiau să ajungă, de fapt, la conştienţa eului lor ce merge de la o încarnare la alta. Nu înţelege buddhismul acela care nu înţelege în mod just tocmai acest lucru. Am atras atenţia adeseori asupra unei alegorii folosite în fazele târzii ale buddhismului, în care se spune că adevăratul buddhist priveşte ceea ce trece de la o încarnare la alta făcând comparaţia cu fructul copacului mango, care, dacă e pus în pământ, dă la iveală un nou pom, iar pe acesta creşte iarăşi un nou fruct. Ceea ce există comun între noul fruct mango şi cel vechi, sunt doar numele şi forma. Caracteristic pentru buddhism e, deci, faptul că în cadrul lui nu s-a vorbit de existenţa unui eu real, care trece prin multe încarnări. Nu s-a vorbit despre aşa ceva din cauză că popoarele Orientului n-au devenit pe deplin conştiente de existenţa unui eu real. Chiar şi azi mai putem vedea: Când unii oameni, care se întemeiază pe învăţăturile Orientului, vor să înţeleagă concepţiile Apusului, ei nu pot să înainteze decât până la punctul în care apare eul.

Eul trebuia să se nască din popoarele celei de-a patra epoci de cultură postatlanteană. Dar el s-ar fi născut ca ceva dezordonat. Faptul că s-ar fi născut ca ceva dezordonat, ni-l arată un fenomen foarte important din epoca a patra postatlanteană. Aici ni se înfăţişează, ca o expresie semnificativă a naşterii eului, filosofia greacă. Dar, ca un fenomen însoțitor al filosofiei grecești, se păstrează, pe de altă parte, vechiul obicei de a apela la sibile, despre care trebuie să spunem: Sibilele sunt acele entităţi feminine care n-au fost armonizate în viaţa lor sufletească

de către Apollo, cum e cazul Pythiei, ci care lăsau ca revelaţiile lor să acţioneze în mod dezordonat, în ceea ce priveşte gândirea, simţirea şi voinţa. Prin revelaţiile sibilinice, care au existat începând din secolul 8 î. Chr. şi au ajuns până prin Evul Mediu, curgeau un fel de adevăruri foarte înalte, dar în mod dezordonat, împânzite cu tot felul de lucruri bizare. Prin existenţa sibilelor se vede cel mai bine că naşterea conştienţei eului ar fi trebuit să aibă loc, la început, în mod dezordonat, zăpă-citor, că, din cauza influenţelor luciferice şi ahrimanice, eul ar fi ieşit la suprafaţă la fel de dezordonat cum s-ar fi întâmplat cu cele douăsprezece simţuri în era lemuriană, cu cele şapte organe vitale la începutul erei atlanteene şi cu cele trei organe sufleteşti spre sfârşitul erei atlanteene, dacă n-ar fi avut loc primele trei Evenimente Christice. Tot astfel, în era post-atlanteană eul s-ar fi născut sub o forma dezordonată, dacă n-ar fi intervenit Misterul de pe Golgota.

Vedem astfel că Misterul de pe Golgota coboară treptat, ca de pe o culme spirituală, la nivelul căreia a avut loc primul Eveniment Christic, în era lemuriană, până când el ajunge în planul fizic, adică tocmai în Misterul nostru pământesc de pe Golgota. Acest lucru, iarăşi, ne poate arăta întreaga importanţă pentru evoluţia Pământului a acestui eveniment unic în felul lui, el ne poate arăta însă că acest eveniment unic în felul lui a fost pregătit cu mult timp înainte, din lumile spirituale. Legătura cu înalta Fiinţă Solară, pe care am scos-o în evidenţă adeseori, în ceea ce priveşte Fiinţa lui Christos, se arată deja şi în ideea pe care grecii şi-o făceau despre Apollo, căci Apollo e Zeul Soarelui.

Am sugerat doar sub o formă sumară ceea ce trebuie să fie cunoscut şi adunat la un loc, pentru a se ajunge la o explicare deplină a importanţei pe care o are Misterul de pe Golgota. Toate aceste lucruri ar putea fi prezentate în

mod amănunţit şi atunci ele ne-ar arăta întreaga, uriaşa măreţie cosmică a acestui Mister de pe Golgota. În acest fel ne putem apropia de Misterul de pe Golgota, prin studierea Cosmosului. Dar ne putem apropia de el şi dintr-o altă direcţie. Acest lucru poate să aibă loc cam în felul următor. Să presupunem că un om intră în lumea spirituală, prin poarta morţii sau prin iniţiere. Şi dacă ne oprim acum asupra faptului că el ajunge în lumea spirituală trecând prin poarta morţii, atunci primul lucru care se întâmplă este acela că omul îşi depune corpul fizic, ca pe învelişul său cel mai exterior. Corpul fizic e redat elementelor pământeşti. Să presupunem că, după ce a trecut prin poarta morţii, omul ar privi din lumea spirituală în care se află acum, spre destinul corpului său fizic, la faptul că el e ars sau putrezeşte, că e redat elementelor fizice ale Pământului. Ceea ce omul vede în aceste procese, dacă priveşte din lumea spirituală spre destinul corpului său fizic, ar putea fi numit un fenomen natural, ca orice alt fenomen din natură, un fenomen în cazul căruia noţiunile morale se aplică la fel de puţin, pe cât de puţin aplicăm noţiuni morale când se formează norii şi fulgerul trece de la un nor la altul, şi altele asemenea. La fel cum privim aceste fenomene din natură, aşa trebuie să privim, în primă instanţă, la ceea ce, în calitate de corp fizic, se descompune în acest fel. Dar noi mai ştim că, timp de câteva zile, omul rămâne unit cu corpul său eteric, şi că pe urmă are loc un fel de a doua desprindere, aceea a corpului eteric care se desparte de corpul astral şi de eu.

Când omul priveşte apoi spre corpul eteric desprins de pe el, acesta se prezintă deja altfel, în procesele sale, decât corpul fizic desprins. Înainte de toate, din lumea spirituală noi nu putem privi spre corpul eteric în aşa fel încât ceea ce e atunci corpul eteric şi ceea ce devine el să

poată fi privit de noi ca un fenomen din natură. Nu aşa stau lucrurile, ci corpul eteric ne arată, în specificul său, că în el sunt întreţesute modul nostru de a gândi şi simţi, pe care l-am purtat în noi, până în momentul morţii. După cum am avut un mod de a gândi şi simţi bun, acest lucru se poate vedea din corpul eteric; dacă am avut gânduri şi sentimente rele, nesincere, şi aceasta se poate vedea din corpul eteric. Da, vedem şi percepem în el, aş zice, întreaga gamă a sentimentelor bune şi rele. Toate sunt exprimate în el. Noi transpunem dispoziţia noastră sufletească lăuntrică, aşa cum e ea, în corpul eteric. O vedem în el, şi apoi ea se dizolvă într-un mod complicat în lumea eterică, e aspirat de aceasta. De aceea, când privim destinul corpului nostru eteric, privim, de fapt, o copie a ceea ce am fost noi înşine în viaţa pământească.

În legătură cu ceea ce privim astfel, ne mai putem spune şi altceva. Ne putem spune: Dacă ai cutare sau cutare sentimente bune, o dăruire de un fel sau altul faţă de lumea spirituală, atunci tu ai predat eterului cosmic ceva ce acolo continuă să acţioneze drept factor pozitiv. Dacă ai avut sentimente rele şi n-ai vrut să te ocupi cu descrierile din lumile spirituale, ai predat eterului cosmic ceva care are efecte dăunătoare, pustiitoare în lumea eterică.

Este în destinul sufletului nostru, adică al corpului nostru astral şi al eului, să vadă ce am făcut noi înşine în destinul corpului nostru eteric, care nu mai poate fi modificat după ce s-a desprins de corpul fizic. Am putea spune chiar că e principala privelişte pe care o contemplăm după moarte. La fel cum înainte, în lumea senzorială, aveam în faţa ochilor nori, munţi ş.a.m.d., acum, după moarte, avem ca un fundal privelişte a ceea ce am introdus noi înşine în corpul nostru astral, prin dispoziţia sufletească pe care am avut-o, prin modul nostru de a

gândi şi simţi. Această panoramă devine tot mai mare şi mai mare, pe măsură ce corpul nostru eteric se dizolvă şi devine, de fapt, ca şi firmamentul, pe care toate apar altfel. De aceea, ţine de destinul omului după moarte să contemple destinele corpului eteric.

În plus, se mai arată şi un alt aspect: acest corp eteric, care se dizolvă acum, posedă două feluri de însuşiri. Una dintre ele are legătură cu ceea ce, după moarte, face întotdeauna o impresie întristătoare, apăsătoare. Vom vedea de ce se leagă această însuşire, dacă vom studia puţin destinul Pământului fizic.

Azi fizicienii ştiu deja care este destinul Pământului fizic. Fizicienii şi-au dat seama, în mod just, că Pământul, ca fiinţă fizică, va cădea cândva în prada morţii termice. Raportul dintre căldură şi celelalte forţe fizice ale Pământului este de aşa natură încât cândva, într-un anumit moment din viitor – acesta este, deja astăzi, un fenomen fizic – totul se va fi transpus într-o căldură uniformă. Atunci nu va mai exista nici un fenomen sau proces care ar putea să aibă loc pe Pământ, în sfera fizică a acestuia. Întreg Pământul va fi căzut în prada morţii termice.

Cei care au o concepţie materialistă trebuie să presupună, desigur, ca pe ceva de la sine înţeles – fiindcă altfel n-ar fi consecvenţi –, că o dată cu moartea termică va trebui să dispară tot ceea ce ei numesc cultură şi civilizaţie umană, gândire, cugetare şi străduinţă umană, că întreaga viaţă umană va dispărea în mod inevitabil în acea căldură uniformă a Pământului. Cel ce înţelege lucrurile aşa cum le poate prezenta învăţătura spiritual-ştiinţifică, ştie că moartea termică înseamnă că Pământul fizic va cădea, la fel ca un cadavru, de pe spiritualul său, care face parte din el, aşa cum cadavrul fizic cade de pe acea parte din om care păşeşte prin poarta morţii. Şi după cum la moarte cadavrul

uman rămâne în urmă, părăsit de spiritual-sufletescul omului, care, între moarte şi o nouă naştere, trece printr-o stare intermediară, şi după cum omul trece de la o stare la alta, tot astfel spiritualul Pământului – atunci când existenţa sa pământească se va sfârşi, prin moartea termică – va trece în existenţa jupiteriană. Existenţa jupiteriană va fi o nouă încarnare a tot ceea ce, din punct de vedere spiritual, este în legătură cu Pământul.

Dacă, după moarte, putem să privim astfel înapoi, spre corpul eteric, un anumit sentiment pe care-l avem în legătură cu acest corp eteric, ne indică, într-adevăr, că o parte din însuşirile corpului eteric sunt legate de tot ceea ce, în sfera Pământului, va cădea pradă morţii termice, a ceea ce se dizolvă. În corpul nostru eteric există asemenea forţe care activează în sensul de a conduce Pământul spre moartea termică. Dar mai există şi alte forţe.

O a doua categorie de forţe care pot fi observate în corpul eteric se raportează la toate realităţile pământeşti ca şi cum am privi germenele unei plante şi am vedea că el este înconjurat de o substanţă vegetală din care ia naştere, din nou, planta următoare. În mod similar, noi vedem în corpul eteric: în el există nişte forţe care trebuie să lucreze pentru Pământ doar cât timp există Pământul, până când Pământul va cădea în prada morţii termice. Dar în el există şi forţe tinere, care au legătură cu ceea ce Pământul conţine în Cosmos drept ceva capabil să încolţească, spre a fi condus dincolo, spre încarnarea următoare a Pământului. Dar noi putem vedea această parte embrionară, aş zice, a corpului eteric, numai dacă – şi aici atingem iarăşi un mare mister al ştiinţei spirituale – ne-am cucerit o anumită relaţie cu Entitatea lui Christos, cu Impulsul Christic, fiindcă această parte e străbătută de forţele lui Christos, care, prin Misterul de pe Golgota, s-au revărsat în sfera

spirituală a Pământului. Ele sunt prezente aici, în această parte a lui. Căci aceste forţe christice sunt ceea ce e dus şi de către om, drept realitate capabilă să germineze, spre Jupiter. Aceasta ne dă posibilitatea de a vedea în corpul nostru eteric legătura noastră cu Impulsul Christic, ceea ce e embrionar, capabil să dea naştere din sine viitorului.

Dacă vedem această realitate, avem certitudinea că, într-adevăr, din Misterul de pe Golgota s-a revărsat în sfera Pământului ceea ce am amintit aici de atâtea ori şi că acest ceva are legătură cu reînvierea întregii spiritua-lităţi a Pământului, în sânul căreia suntem cuibăriţi noi înşine, ca oameni. Printre trăirile pe care trebuie să le aibă o fiinţă umană care posedă o conştienţă justă a eului, aşa cum o posedă astăzi omul occidental, printre aceste trăiri se numără şi aceea de a nu vedea după moarte, la retrospectiva asupra corpului eteric, acest corp eteric decât ca fiind pătruns de Impulsul Christic. E o viaţă nefericită, după moarte, la retrospectiva asupra propriului corp eteric, dacă omul trebuie să fie lipsit de posibilitatea de a vedea cum corpul său eteric e îmbibat de Impulsul Christic. Acesta e motivul pentru care eu am atras mereu atenţia asupra faptului că Christos a venit pe Pământ ca fapt real şi că până şi oamenii care la suprafaţa conştientei lor resping astăzi Impulsul Christic, vor găsi treptat accesul spre Impulsul Christic, chiar dacă, poate, îl vor găsi cu una sau doua încarnări mai târziu decât populaţia regiunilor civilizate din partea de Vest a Pământului.

Fericirea omului, după moarte, constă în a avea, privindu-şi corpul eteric, certitudinea Impulsului Christic. Iar nefericirea omului după moarte consta în faptul că el observă în corpul său eteric numai ceea ce, într-un anumit sens, va trebui să cada pradă morţii Pământului. Pentru omul care, datorită gradului său de civilizaţie occidental, are o

conştienţă clară a eului – oamenii orientali nu posedă încă o conştienţă clară a eului –, pentru omul care s-a născut deja cu o conştienţă clară a eului, cum e cazul la popoarele din Apus, este o nefericire foarte mare să privească la corpul său eteric şi să vadă acolo doar forţe care distrug evoluţia de pe Pământ, dar să nu poată vedea că în Pământ Impulsul Christic e prezent, ca substanţă. Dacă nu poţi vedea în corpul eteric, după moarte, forţele germinative, tinere, ale Impulsului Christic, e ca şi cum ai trăi în permanenţă sub impresia unui cutremur sau a unei erupţii vulcanice. Ce sunt oare aceste tinere forţe germinative ale Impulsului Christic? Ei bine, unul dintre elementele care ţin de ele, l-am amintit deja, cu diferite ocazii, de-a lungul anilor. Am văzut ce rol joacă sângele în corpul fizic al lui Christos Iisus. Sângele face parte dintre substanţele fizice ale trupului şi, la omul obişnuit, este şi el ceva care, o dată cu moartea, se descompune, din punct de vedere fizic, în elementele [din care a fost constituit]. Nu aşa s-a întâmplat cu sângele lui Christos Iisus, cel puţin cu acea parte din sângele lui Christos Iisus care, pe Golgota, a curs din rănile Sale spre Pământ. Această parte a sângelui s-a eterizat, a fost preluată cu adevărat de forţele eterice ale Pământului, în aşa fel încât sângele care a curs atunci din rănile Sale, a devenit substanţă eterică. Şi aceasta luminează, licăreşte, scânteiază în corpul eteric şi – simţim acest lucru după moarte – ea se prezintă în aşa fel încât ştim: Aici este viaţă germinativă proaspătă, care-l conduce pe om spre viitor, dându-i aptitudinea de a trăi în mod activ.

Şi dintr-o altă direcţie vin nişte ingrediente în corpul eteric, lucru care ne poate arăta câtă viaţă proaspătă şi viguroasă există în corpul eteric. Tocmai studierea Evangheliei a Cincea ne arată – şi e una dintre impresiile cele mai puternice, dacă ne adâncim în ceea ce poate fi dat sub forma Evangheliei a Cincea –, că după ce trupul

neînsufleţit al lui Christos Iisus a fost pus în mormânt, a avut loc ceva care a făcut ca, până la urmă, să poată deveni posibile lucrurile descrise cu atât de minunata exactitate în Evanghelia lui Ioan: ca mormântul era gol, iar giulgiurile zăceau de jur împrejur. Aşa a şi fost. Ne-o arată Evanghelia a Cincea. Şi a fost aşa datorită faptului că avusese loc un cutremur de formă ondulatorie, care a provocat apariţia unei falii adânci în scoarţa Pământului. În această falie a căzut cadavrul lui Christos Iisus. Apoi falia s-a închis la loc. Şi mişcările ondulatorii şi vijelia au aruncat, într-adevăr, giulgiurile în felul descris în Evanghelia lui Ioan, când se descrie mormântul gol şi poziţia giulgiurilor. Aceasta este impresia copleşitoare, care ne mişcă adânc inima, când aflăm din Evanghelia a Cincea cum s-au petrecut lucrurile şi când le găsim apoi confirmate în Evanghelia lui Ioan.

Aşadar, în corpul eteric a mai pătruns şi altceva: Ceea ce a fost preluat în falia din scoarţa Pământului, a îmbibat ceea ce noi am numit sângele ce scânteiază şi licăreşte în substanţa eterică, şi prin aceasta sângele ce scânteiază şi licăreşte în corpul eteric devine vizibil; aşa că ai sentimentul – am spus deja adineaori: după moarte, corpul eteric se dilată şi-l vedem ca pe un fel de firmament, pe fundalul căruia se profilează tot restul: – în acest corp eteric ce se dilată, se condensează ca un fel de substanţă de bază, trupul, trupul golit de sânge al lui Christos Iisus, care a fost preluat în acea falie din scoarţa Pământului şi s-a integrat astfel Pământului, apărând în panorama corpului eteric dilatat ca ceva care reînvie acest corp eteric.

Din perceperea acestei realităţi se naşte certitudinea: Omenirea nu e pe cale de dispariţie, ea va continua să trăiască, drept conţinut spiritual al Pământului, când partea fizică a Pământului va cădea de pe el, la fel cum cadavrul uman individual cade de pe entitatea spirituală a

omului. Eul şi corpul astral sunt, desigur, astfel constituite, încât îi garantează omului libertatea şi nemurirea. Dar omul ar continua să trăiască de unul singur. El ar ajunge pe Jupiter şi nu s-ar potrivi cu viaţa de pe Jupiter, dacă ceea ce a fost dobândit pe Pământ n-ar fi transferat pe Jupiter: dacă n-ar fi transferat dincolo ceea ce a introdus Impulsul Christic în atmosfera Pământului.

S-ar putea spune că oamenii ar trece la existenţa jupiteriană aproape cu nimic mai bogaţi decât erau deja în era lemuriană, ei ar trece ca fiinţe foarte sărace la existenţa jupiteriană, dacă n-ar fi cuibăriţi într-o atmosferă pământească ce a fost christificată. Şi oamenii ar resimţi în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere această sărăcie, care ar face următoarea impresie: Viaţa pământească este, de fapt, pierdută –, această sărăcie ar fi resimţită ca nefericire, pe când ceea ce a făcut Impulsul Christic din partea spirituală a Pământului, umple cu fericire sufletul aflat în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere: Da, tot ceea ce poate vieţui sufletul după Misterul de pe Golgota vine de la ceea ce s-a revărsat în atmosfera spirituală a Pământului prin Impulsul Christic!

III. EVANGHELIA A CINCEA

Hamburg, 16 noiembrie 1913

Îmi revine sarcina de a vorbi acum despre lucrurile care au rezultat în cursul vieţii noastre antroposofice, despre cercetările spiritual-ştiinţifice dobândite din Cronica Acaşă care se referă la viaţa lui Iisus. În Kristiania am prezentat deja câteva aspecte legate de viaţa lui Christos Iisus. Am comunicat diverse lucruri şi în alte oraşe, şi acum doresc să vă spun şi dvs. câte ceva, şi anume pe baza anumitor puncte de vedere. În general, insist asupra faptului că nu e deloc uşor să vorbeşti despre asemenea lucruri, fiindcă în epoca prezentă rezultatele obţinute prin cercetare directă sunt încă primite cu adversitate, chiar dacă se admite în general că există spirit, despre care se vorbeşte într-un mod abstract. Dacă cineva oferă însă lumii nişte comunicări concrete din domeniul evoluţiei spirituale a lumii, el nu găseşte doar critici binevoitori, ci şi unii furioşi, cum s-a întâmplat cu ocazia comunicărilor referitoare la cei doi copii Iisus, care, pentru omul cu gândire obiectivă, sunt foarte lesne de înţeles. Vă rog, de aceea, să trataţi cu multă pietate comunicările de azi, fiindcă, dacă sunt prezentate în afara cercurilor noastre, ele sunt răstălmăcite şi pot stârni adversităţi dintre cele mai dăunătoare.

Există însă şi puncte de vedere care te fac să te simţi dator să comunici aceste lucruri. Unul dintre ele ar fi acela că în epoca noastră e cu adevărat necesară o reînnoire a modului de a înţelege Entitatea Christos-Iisus, o nouă modalitate de a privi în intimitatea a ceea ce s-a petrecut de fapt în Palestina, sub numele de Misterul de pe Golgota. Mai există însă şi un alt punct de vedere. Tocmai

înţelegerea ocultă a lucrurilor e întreţesută cu întregul mod de a simţi şi gândi ce se revarsă din ştiinţa spirituală şi care ne face să ştim ce hrană infinit de însănătoşitoare şi dătătoare de forţe pentru sufletele umane este să poată gândi cât mai des la ceea ce ele pot considera că e unul dintre cele mai mari evenimente. Aceste suflete pot găsi un ajutor în faptul că îşi amintesc de Misterul de pe Golgota, de toate aspectele concrete care mai pot fi studiate astăzi în detaliu. Astăzi, aceste lucruri mai pot fi studiate cu ajutorul văzului ocult. Aş vrea să subliniez, deci, valoarea sufletească a faptului de a ne aminti asemenea evenimente şi să intru în câteva detalii ce rezulta din Cronica Acaşă, ca un fel de Evanghelie, drept Evanghelia a Cincea. Nici celelalte patru n-au fost scrise în acelaşi timp în care s-au petrecut evenimentele, ele au fost scrise prin inspiraţie, din Cronica Acaşă. Trăim astăzi într-o epocă în care se împlineşte cuvântul lui Christos Iisus: „Eu sunt cu voi în toate zilele." În epocile deosebite, El ne este foarte aproape, spune lucruri noi, care s-au petrecut în vremea Misterului de pe Golgota.

Azi aş vrea să vorbesc despre ceea ce se numeşte Evenimentul Rusaliilor. Acest eveniment a fost punctul de plecare pentru Evanghelia a Cincea şi în ceea ce mă priveşte pe mine însumi. Mai întâi, mi-am îndreptat privirile spre sufletele apostolilor şi ucenicilor, care, nu doar conform tradiţiei, ci în mod real, erau adunaţi în momentul când se sărbătoreau Rusaliile. Şi am văzut că în sufletele lor exista ceva pe care ei îl resimţeau ca pe o regăsire de sine ciudată. Fiindcă înţelegeau prea puţin ce anume se întâmplase cu ei. Îşi spuneau: Am vieţuit ceva într-un mod neobişnuit. – Ei şi-au îndreptat privirile spre nişte trăiri pe care le avuseseră ca într-un vis de o calitate superioară, într-o altă stare de conştienţă. Era ca într-un

vis de o calitate superioară, tot aşa cum se întâmplă, la un nivel inferior, cu un om care a vieţuit ceva în timpul unui vis, apoi îşi aminteşte de el şi zice: Am avut acest vis, şi acum, după ce m-am trezit, îmi devine limpede, în faţa conştienţei mele de veghe. – Tot aşa s-a întâmplat de Rusalii, ei şi-au zis: A fost ca şi cum conştienţa obişnuită ar fi adormit. – Evenimentele despre care ştiau că le trăiseră, dar nu le trăiseră în conştienţa de zi obişnuită, s-au ivit la suprafaţa sufletului, ca nişte amintiri. Acum ei ştiau acest lucru. Acum îşi aminteau: Odinioară, noi am umblat împreună cu Acela care ne-a fost atât de scump, de drag şi de preţios. Apoi, la un moment dat, a fost ca şi cum El ne-ar fi fost răpit. Le părea că amintirea lor se întrerupe după ce umblaseră cu Iisus în planul fizic şi că trăiseră ca în transă somnambulică tot ceea ce urmase.

Întorcându-se în trecut, ei au vieţuit ceea ce în doctrina evanghelică e numit Înălţarea la Cer şi, întorcându-se şi mai departe în trecut, au vieţuit faptul că fuseseră împreună cu Entitatea lui Christos Iisus într-un mod anume. Ei ştiau acum: Noi am fost împreună cu El, dar pe atunci eram ca nişte somnambuli; de-abia acum putem şti pe deplin în ce fel am fost împreună cu El. – Ei au vieţuit timpul pe care, după înviere, îl petrecuseră împreună cu El ca nişte somnambuli. Acest lucru îl vieţuiau acum în amintire. Apoi au fost transpuşi în trecut şi au vieţuit ei înşişi ceea ce fusese învierea şi moartea pe Cruce. Şi aici îmi este îngăduit să spun: Ai o impresie copleşitoare, care te mişcă în adâncul inimii, când vezi pentru prima dată cum, de Rusalii, apostolii privesc în trecut, spre Evenimentul de pe Golgota. Şi mărturisesc că am avut pentru prima dată această trăire nu contemplând în mod direct Misterul de pe Golgota, ci privind în sufletele apostolilor, aşa cum L-au văzut ei, privind spre El din

perspectiva Rusaliilor: Ei nu percepuseră acest eveniment cu ochiul fizic, nu participaseră la el fiind conştienţi pentru planul fizic, ci doar mai târziu şi-au dat seama că Misterul de pe Golgota avusese loc, deoarece conştienţa lor fizică se stinsese deja cu destul de mult timp înainte de ceea ce Christos Iisus a avut de îndurat şi ne este descris drept biciuire, încoronare cu spini şi răstignire. S-ar putea ca expresia următoare să fie greşit înţeleasă, din cauză că e banală în acest context, o voi folosi, totuşi: Ucenicii trecuseră într-o stare de somn, de vis, prin ceea ce se petrecuse.

E zguduitor să vezi cum ajunge Petru, de exemplu, să săvârşească ceea ce este numit în general renegarea lui Christos. El îl reneagă pe Christos, dar nu din cauza vreunei deficienţe morale, ci pentru că se află într-o stare somnambulică. În faţa conştienţei sale obişnuite, într-adevăr, nu se află legătura sa cu Christos Iisus. Petru este întrebat: Faci parte dintre ucenicii lui Christos Iisus? – Dar în acest moment el n-o ştie, deoarece corpul său eteric trecuse printr-o transformare care-l făcea să nu cunoască în momentul respectiv acea legătură. El parcurge toată acea perioadă şi umblă împreună cu Cel înviat. Tot ceea ce Înviatul face să se nască în sufletul său pătrunde adânc în sufletul său, dar este conştientizat de el de-abia în cadrul retrospectivei din ziua de Rusalii. Acum cuvintele pline de sens pe care Christos Iisus le rosteşte, cuvintele pe care le adresează lui Petru şi Iacob, sună altfel în suflet, când îi ia cu Sine pe munte: „Vegheaţi şi rugaţi-vă!" Într-adevăr, ei căzuseră într-un fel de conştienţă deosebită, într-un fel de transă onirică.

Când ei se aflau împreună şi stăteau la sfat, Christos Iisus era şi El prin-tre ei, fără ştirea lor, în corpul Său eteric, şi El vorbea cu ei şi ei cu El, numai că la ei toate se

petreceau ca într-o stare somnambulică. Şi a devenit eveniment conştient de-abia în ziua de Rusalii, când au avut retrospectiva amintită. Mai întâi au umblat împreună cu El, apoi conştienţa lor dispare şi după aceea ei se trezesc. Ei gândeau: Mai întâi El a mers spre moartea pe Cruce şi a murit pe Cruce, apoi a avut loc ceea ce este învierea, şi a venit din nou în corpul Lui spiritual, a vorbit cu noi şi a picurat în sufletele noastre misterele lumii. Acum toate aceste lucruri pe care le-am trăit în cealaltă stare de conştienţă se transformă în reprezentări.

În special două impresii au o importanţă deosebită. Au sosit ceasurile dinaintea morţii. Bineînţeles că suntem tentaţi să ridicăm tot felul de obiecţii, bazate pe datele ştiinţelor naturii; dar dacă vă reprezentaţi că, îndreptându-ne privirea spre Cronica Acaşă, evenimentele sunt realităţi obiective, atunci avem voie să le relatăm. La început ni se înfăţişează un lucru. Înainte de moartea pe Cruce vezi cum peste tot Pământul se întinde un întuneric timp de o oră, care privirii clarvăzătoare îi face impresia unei eclipse de Soare; se poate să fi fost însă şi o întunecare provocată de nori. Poţi percepe apoi cum, la moartea pe Cruce, Impulsul Christic străpunge întunericul şi se uneşte cu aura Pământului. Ceea ce vezi când ţi se arată întunecarea dinaintea morţii sale, este unirea Impulsului Christic cosmic cu aura Pământului. Ai apoi acea trăire impresionantă, grandioasă, a faptului că acum Entitatea care trăise în trupul lui Iisus se revarsă peste întreaga aură spiritual-sufletească a Pământului, în aşa fel încât de acum înainte sufletele oamenilor parcă s-au cuibărit în ea. E o impresie copleşitoare să vezi astfel în spirit Crucea de pe Golgota şi pe Christos revărsându-se, după ce străpunge Pământul întunecat, peste viaţa de pe Pământ; fiindcă vezi

în imagine petrecându-se în mod real ceea ce trebuia să se petreacă, spre binele evoluției oamenilor de pe Pământ.

Și acum, punerea în mormânt: Aici se poate urmări, firește – am amintit deja acest lucru în ciclul prezentat la Karlsruhe [Nota 56] –, felul cum un proces natural se înfățișează ca expresie exterioară a evenimentului spiritual. În timp ce Christos zăcea în mormânt, peste Pământ a venit un cutremur cu un vârtej de vânt extraordinar de puternic. Și aici a fost deosebit de important să reiasă și prin contemplarea Cronicii Acașe ceea ce noi numim astăzi Evanghelia a Cincea: că după acel vârtej de vânt giulgiurile erau așezate în mormânt așa cum e descris cu fidelitate în Evanghelia lui Ioan. Ceea ce am descris acum a fost viețuit, drept Mister de pe Golgota, de către apostoli, în cadrul retrospectivei, în propriile lor întâlniri avute cu Christos după înviere. Iar în ziua de Rusalii au viețuit pentru prima dată în conștiența lor ceea ce trăiseră ca în transă somnambulică.

După ce a săvârșit Misterul de pe Golgota, Christos Iisus a fost, într-adevăr, singur, fiindcă ucenicii săi nu doar fugiseră; fugise de la ei și conștiența lor. Ei se aflau într-un fel de stare onirică și trăiau evenimentele în așa fel încât de-abia de Sărbătoarea Rusaliilor au avut o retrospectivă a acestora în stare de conștiență deplin trează. Ei au viețuit într-un mod ciudat această întâlnire a lor cu Christos după înviere, în așa fel încât au văzut sub formă de imagini următorul lucru: Aici și acolo am fost împreună cu El, El a vorbit; de-abia acum aceasta e limpede pentru noi. – Și acum ei au avut o trăire ieșită din comun. Au revăzut imaginile trăirilor avute cu Christos, așa cum corespundeau ele celor viețuite în comuniune cu El după înviere. Dar era ca și cum se arăta, alternativ, mereu altă imagine: Mereu se arăta o imagine care le dădea o amintire

a unor evenimente trăite în comun prin care ei trecuseră ca în transă onirică. Dar întotdeauna li se înfățișau două evenimente: niște trăiri cu Christos după înviere şi celelalte, petrecute înainte să fi căzut în transă, pe când se mai aflau în corp fizic împreună cu Christos, lucru accesibil conştienţei fizice. Evenimentele le apăreau ca două imagini suprapuse. Una le înfățișa amintirea unui eveniment fizic, cealaltă, retrezirea a ceea ce vieţui-seră împreună cu Christos într-o altă stare de conştienţă. Datorită suprapune-rii a două imagini, lor le-a devenit limpede ce se petrecuse propriu-zis în timp. De Sărbătoarea Rusaliilor, în faţa sufletelor lor stătea în mod clar ce fusese săvârşit pentru evoluţia de pe Pământ. Dacă vrei să descrii ceea ce au trăit ei, eşti pus în faţa a două evenimente grandioase şi profunde. Ceea ce se petrecuse stătea în faţa simţirii lor, declanşat de Evenimentul Rusaliilor. Dar lor li se înfăţişa faptul că ceea ce înainte se afla în Cosmos, este acum pe Pământ. Toate acestea ne devin limpezi de-abia dacă avem în faţă Cronica Acaşă.

Să pornim de la trăirile pe care le are omul. Omul trăieşte mai întâi, înainte de a coborî spre o nouă încarnare, realităţi şi fapte spirituale. Trece apoi prin starea embrionară, pe urmă, prin corpul material intră în viaţa fizică pământească şi, în cele din urmă, se întoarce în lumea spirituală. Aşa are loc evoluţia lui sufletească. Pentru fiecare fiinţă, aceste trepte sunt altfel. Vom încerca să le aplicam Fiinţei lui Christos.

Christos parcurge în alt mod aceste stări. De la Botez şi până la Misterul de pe Golgota avem un fel de stare embrionară. Moartea pe Cruce este naşterea, viaţa de după înviere, împreună cu apostolii, este o peregrinare pe Pământ. Trecerea în aura Pământului este ceea ce pentru un suflet uman e trecerea în lumea spirituală. La Christos

se întâmplă exact invers. El îşi caută, pentru destinul Său, situaţia diametral opusă. Sufletul uman pleacă de pe Pământ în lumea spirituală, Christos trece din lumea spirituală în sfera pământească, se uneşte cu Pământul, pentru a intra în aura Pământului, prin marea jertfă pe care o aduce. Aceasta e trecerea lui Christos în Devahan. Şi acum, în aura Pământului, Christos îşi trăieşte Devahanul de El însuşi ales. Omul urcă de pe Pământ în Cer; Christos face invers, El coboară din Cer spre Pământ, pentru a trăi împreună cu oamenii. Acesta este Devahanul său.

Faptul că Dumnezeu a intrat în existenţa Sa Pământească – acesta este evenimentul care le-a apărut apostolilor şi ucenicilor, care s-a înfăţişat spiri-tului lor, drept unul dintre ultimele evenimente, în imaginea înălţării la Cer, de fapt, a Coborârii pe Pământ. Prin aceasta, pentru simţirea lor era limpede ce anume se petrecuse, ce soartă revenea evoluţiei de pe Pământ. De Rusalii, apostolii s-au simţit transformaţi şi umpluţi cu o nouă conştienţă: Aceasta a fost coborârea Sfântului Duh, aprinderea lăuntrică a unei cunoaşteri umplute de spirit.

Se poate întâmpla, bineînţeles, să le pari oamenilor un exaltat sau un visător, dacă povesteşti aceste evenimente, dar e de înţeles, pe de altă parte, că marile evenimente care au avut loc în viaţa Pământului nu sunt ceva obişnuit. Ucenicii au văzut, în cadrul retrospectivei, viaţa lui Christos Iisus, care a durat trei ani, de la Botezul în Iordan şi până la Misterul de pe Golgota, înţelegând-o de-abia acum. În legătură cu această viaţă, aş vrea să mai sugerez câteva aspecte.

Aş dori să pornesc de la o descriere a evenimentelor, aşa cum pot fi ele observate de cel ce priveşte în Cronica Acaşă. Înainte de Botezul în Iordan, privirea spirituală cade asupra unui eveniment cu totul deosebit din viaţa lui Iisus,

în care încă nu se revărsase Christos. La vârsta de treizeci de ani, Iisus a avut o convorbire importantă cu mama sa vitregă sau adoptivă. De la vârsta de doisprezece ani, el nu mai fusese împreună cu mama sa după trup, dar între Iisus şi mama sa vitregă se formase o legătură tot mai profundă. Trăirile lui Iisus între doisprezece şi optsprezece, douăzeci şi patru, treizeci de ani vi le-am povestit deja. Au fost evenimente de profundă importanţă. Aici aş vrea să fac legătura cu un eveniment care a avut loc înainte de Botezul în Iordan. E o convorbire cu mama vitregă. A fost o convorbire în cadrul căreia Iisus din Nazareth, în prezenţa mamei sale, a făcut să-i treacă prin suflet toate trăirile pe care le avusese de la doisprezece ani şi până în acel moment. Acum el a putut povesti, în aşa fel încât cuvintele sale erau pătrunse de sentimente adânci, puternice, tot ceea ce vieţuise în sufletul său, mai mult sau mai puţin singur, de fapt. El povestea în mod sugestiv şi convingător. Povestea că în aceşti ani, între doisprezece şi optsprezece ani, în sufletul său pătrunseseră, ca un fel de iluminare, înaltele învăţături dumnezeieşti care fuseseră revelate odinioară profeţilor evrei. Fiindcă aceasta a fost inspiraţia care a coborât asupra lui Iisus în perioada dintre doisprezece şi optsprezece ani. Totul a început în momentul în care el se aflase în templu, printre cărturari. A fost o inspiraţie de felul celor care le erau date profeţilor în măreţele timpuri străvechi. Şi el trebuise să îndure multe suferinţe sub impresia acestor revelaţii lăuntrice. În sufletul lui se sedimentase adânc gândul: Vechile adevăruri fuseseră date poporului evreu într-o vreme în care trupurile lor erau astfel constituite încât ei puteau înţelege. Dar acum trupurile lor nu mai erau apte să le primească, aşa cum se întâmpla în timpul vechilor profeţi.

Trebuie să fie rostit un cuvânt care caracterizează trăirea nespus de dureroasă din viaţa lui Iisus; trebuie să-l rostim într-un mod arid, abstract, cu toate că e un cuvânt extraordinar de dureros. În vremea vechilor evrei exista un glas ce cobora din sfera divin-spirituală. Acum vechiul glas urca iarăşi, începând să strălucească din suflet, dar nu era nimeni care să-l înţeleagă. Dacă ai fi vrut să vorbeşti despre cele mai mari învăţături, ai fi predicat unor urechi surde. În aceasta a constat durerea cea mai mare a lui Iisus; şi această durere a descris-o mamei sale vitrege.

El a descris un al doilea eveniment, prin care trecuse între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani în cursul drumeţiilor sale prin Palestina, în ţinuturile locuite de păgâni. El umbla prin lume şi îşi exercita meseria de tâmplar. Seara se aşeza lângă oameni şi stătea de vorbă cu ei. Era o comuniune cum oamenii nu mai avuseseră cu nimeni altul. Datorită negrăitei dureri, în el se dezvoltase ceva care în cele din urmă se transformase în puterea magică a iubirii, de care era străbătut fiecare cuvânt al său. Această putere magică a cuvintelor acţiona în cursul convorbirilor cu oamenii. Ceea ce avea un efect atât de puternic, era faptul că între cuvintele sale se revărsa ceva ca o forţă misterioasă. Ea avea nişte efecte atât de mari, încât mult timp după ce Iisus plecase deja, oamenii şedeau iarăşi seara împreună şi aveau sentimentul că el se mai află acolo, mai mult decât sub o simplă formă fizică. Oamenii stăteau împreună şi aveau impresia, aveau viziunea comună că el, parcă, le apare din nou. În acest fel, el a rămas ca prezenţă vie printre oameni în multe locuri; din punct de vedere spiritual el se afla acolo.

Odată a ajuns într-un loc unde se afla un vechi altar păgân. Şi altarul de jertfă era în paragină. Preoţii plecaseră, din cauză că o boală rea se răspândea printre localnici.

Când Iisus a sosit acolo, oamenii s-au adunat în jurul lui. Deja prin impresia pe care o făcuse, se vedea că nu e un om obişnuit. Păgânii veniseră grăbiţi, se adunaseră în jurul altarului şi aşteptau ca un preot să oficieze jertfa. – Acest lucru Iisus l-a povestit mamei sale.

El a văzut limpede ce devenise serviciul de jertfă păgân. Privindu-i pe oameni, el a văzut ce deveniseră treptat Zeii păgâni: el a văzut atunci nişte entităţi rele, demonice. Apoi el a căzut la pământ şi a vieţuit – acum într-o altă stare de conştienţă – ce se petrecea în cadrul jertfelor oficiate de păgâni. Nu mai se găseau aici, ca în vremurile de odinioară, vechii Zei, ci îşi făcuseră apariţia nişte fiinţe demonice, care-i mistuiau şi-i îmbolnăveau pe oameni.

Acesta e lucrul pe care l-a vieţuit într-o altă stare de conştienţă, după ce căzuse la pământ. Acum, el a povestit toate acestea, a povestit, de asemenea, că oamenii fugiseră, dar că-i văzuse şi pe demoni plecând. Se poate constata şi în mod teoretic că vechiul păgânism decăzuse şi nu mai conţinea marile comori de înţelepciune ale vremurilor de odinioară. Dar Iisus a vieţuit acest adevăr prin percepţie nemijlocită. Acum el a putut să-i spună mamei: Chiar dacă glasul Cerului ar coborî din nou la evrei, aşa cum venise cândva la vechii profeţi, aici n-ar fi nici un om care să-l înţeleagă; dar nici Zeii păgâni nu mai vin. În locul lor, au apărut demonii. Nici revelaţiile religiei păgâne nu mai găsesc azi nici un om care le-ar putea primi. – Aceasta a fost a doua mare durere.

În cuvinte mişcătoare, el i-a descris apoi mamei cea de-a treia durere, prin care trecuse când a fost admis în comunitatea esenienilor. Esenienii voiau să se ridice, prin desăvârşirea sufletului uman individual, până la clarvedere şi să afle astfel din lumile divine, în alt mod, ceea ce evreii

şi păgânii nu mai puteau să perceapă. Dar numai câte un om individual putea să ajungă până aici, iar această facultate putea fi dobândită numai prin acel mod de viaţă care se încetăţenise printre esenieni. Cu toate acestea, pentru un timp, Iisus se unise cu comunitatea ocultă a esenienilor. Când a plecat de la ei, a văzut cum Lucifer şi Ahriman fugeau de la poarta esenienilor, ducându-se la restul lumii. În incinta esenienilor el avusese, de asemenea, o convorbire vizionară cu Buddha. Şi acum ştia: Există o posibilitate de a te înălţa acolo unde te uneşti cu Divin-Spiritualul, dar acest lucru e accesibil doar unor oameni răzleţi. Dacă toţi ar vrea să ajungă până aici, atunci toţi ar fi nevoiţi să renunţe. Pe socoteala marii majorităţi a oamenilor, pot cuceri clarvederea doar câţiva, prin faptul că se eliberează de Lucifer şi de Ahriman; dar atunci Lucifer şi Ahriman se duc la restul omenirii. Nici pe calea practicată de evrei, nici pe cea a păgânilor şi nici pe cea a esenienilor nu era posibil să se deschidă omenirii întregi accesul la o legătură reală cu lumea divin-spirituală.

În timp ce avea loc această convorbire, întreg sufletul lui Iisus era unit cu toată durerea descrisă. De la el pleca ceva şi se ducea la mama adoptivă, atât de puternic era unit cu ceea ce povestea. Prin cuvântul său, el îşi trimitea fiinţa în fiinţa mamei sale, astfel încât parcă s-ar fi aflat în afara eului său, parcă ar fi ieşit afară din eul său. Prin aceasta, mama a devenit cu totul alta. În timp ce din Iisus ieşea ceva, mama primea un nou eu, care se cufunda în ea, ea devenea o personalitate nouă.

Dacă faci cercetări şi încerci să afli în ce a constat acest proces, ţi se revelează un lucru ciudat: Mama după trup a acestui Iisus, care se afla în lumea spirituală de când băiatul Iisus avea doisprezece ani, coborâse acum în sufletul mamei adoptive şi spiritualizase şi umpluse în

întregime fiinţa ei, în aşa fel încât aceasta a devenit alt om. Dar el avea sentimentul că eul lui îl părăsise: eul lui Zarathustra trecuse în lumea spirituală. Din nevoia imperios resimţită de a face ceva, Iisus s-a dus la Ioan Botezătorul, care era esenian. Şi Ioan a săvârşit Botezul în Iordan. Eul lui Zarathustra plecase şi în el a coborât Fiinţa lui Christos: El fusese pătruns de Entitatea Christică. Mama adoptivă fusese pătrunsă de sufletul acelei mame care se aflase în lumea spirituală. El însă a umblat pe Pământ având în trupul lui pe Christos. Legătura n-a fost stabilită imediat în mod complet, ci, în ambele cazuri, a avut loc treptat.

Voi povesti pe rând evenimentele din care putem vedea că la început Christos era unit printr-o legătură foarte slabă cu trupul lui Iisus şi că treptat s-a unit din ce în ce mai strâns cu acesta. Dacă am cunoscut suferinţele şi durerile lui Iisus între doisprezece şi treizeci de ani, aflăm acum despre intensificarea nespus de mare a durerilor lui Iisus, dat fiind faptul că în cei trei ani următori Dumnezeu s-a unit tot mai mult cu omul. Această unire neîntreruptă, care devenea tot mai puternică, dintre Dumnezeu şi om a însemnat o intensificare la fel de mare a suferinţelor. Faptul copleşitor, indescriptibil, care a trebuit să aibă loc pentru a da omenirii posibilitatea de a se înălţa spre puterile spirituale originare, se vede în suferinţele îndurate de Dumnezeu pe parcursul celor trei ani petrecuţi de El pe Pământ.

Nu ne putem aştepta ca aceste evenimente să fie întâmpinate cu înţelegere în epoca prezentă. Există o carte care ar trebui citită din cauza caracterului ei paradoxal [Nota 57]: „Despre moarte” de *Maurice Maeterlinck*. Aici se spune că spiritul nu poate suferi, că doar trupul poate suferi. De fapt, corpul fizic poate suferi la fel de puţin ca o

piatră. Durerile fizice sunt dureri sufleteşti. Poate suferi numai ceva sufletesc, ceva care are un corp astral. Din această cauză, un Zeu poate suferi mai mult decât un om. Christos a îndurat până la moartea Sa multe suferinţe, cele mai mari la unirea lui Christos cu entitatea lui Iisus. El a biruit moartea prin faptul că a intrat în aura Pământului.

Am descris mai demult într-un mod mai abstract că Evenimentul Christic se află în punctul central al evoluţiei de pe Pământ. Cel mai important eveniment din viaţa Pământului nu pierde nimic prin faptul că e descris în realitatea sa concretă. Totul iese la suprafaţă într-un mod foarte viu, dacă sunt înfăţişate toate faptele reale, numai că ele trebuie privite în mod just. Dacă va exista cândva Evanghelia a Cincea – omenirea va avea nevoie de ea, poate de-abia după ce va mai trece mult timp –, acest cel mai important eveniment va fi pri-vit într-un mod nou. Evanghelia a Cincea va fi un izvor de mângâiere şi sănătate, va fi o carte-forţă. La sfârşitul celei de a patra Evanghelii se află nişte cuvinte care dau de înţeles că vor mai veni şi alte asemenea revelaţii: Lumea întreagă n-ar putea cuprinde cărţile care ar trebui scrise. – E un cuvânt adevărat. De aici ne poate veni curaj, când din cercetarea spirituală rezultă date noi referitoare la Palestina, fiindcă şi cele patru Evanghelii au luat naştere în acelaşi fel ca şi a cincea, numai că aceasta apare cu două mii de ani mai târ-ziu.

Dacă va exista cândva Evanghelia a Cincea, ea nu se va deosebi de celelalte în privinţa modului în care a luat naştere. Vor exista însă oameni care nu vor voi s-o accepte, pentru că sufletul uman e egoist. Să presupunem că drama „Hamlet" a lui Shakespeare ar fi necunoscută şi că „Hamlet" ar apărea astăzi: astăzi oamenii ar critica această dramă. În acest fel va trebui să-şi croiască drum Evanghelia a Cincea. Oamenii au nevoie de ceva, de un lucru pe care cei ce vor să

înţeleagă îl vor înţelege cu adevărat. Dar va trebui să se admită că, la fel ca în trecut, revelaţiile pot veni numai din spirit. Dar căile şi mijloacele sunt altele. În această privinţă, epoca noastră are nişte sarcini deosebite.

În ce epocă s-au petrecut cele descrise de mine? Ele nu puteau să se întâmple în nici o altă epocă, ci numai în aceea în care s-au întâmplat de fapt: în epoca a patra postatlanteană. Dacă s-ar fi petrecut, de exemplu, în epoca a treia sau a doua, ar fi existat numeroşi oameni instruiţi în ceea ce priveşte înţelepciunea originară a indienilor, pentru care înţelepciunea ar fi fost ceva de la sine înţeles. Christos ar fi fost înţeles mai puţin în epoca persană, şi mai puţin în epoca egipteană. Dar în epoca a patra înţelegerea dispăruse cu totul. De aceea învăţătura n-a putut să pătrundă în inimi decât ca fapt ce ţine de credinţă. A fost perioada cea mai nefavorabilă, în ceea ce priveşte înţelegerea, de care oamenii erau mai departe ca niciodată. Numai că efectele faptelor lui Christos Iisus nu depind de ceea ce pot înţelege oamenii. Căci Christos n-a fost un învăţător cosmic, El a fost cel care, în calitate de entitate spirituală, a făcut ceva, s-a revărsat în aura Pământului, pentru a trăi printre oameni. Acest lucru poate să ne apară ca simbol în faţa sufletului, în momentul în care femeile ajung la mormânt şi fiinţa spirituală aflată acolo le spune: Cel pe care-L căutaţi nu se afla aici!

Fenomenul s-a repetat atunci când o mare armată de europeni a plecat în Cruciade, îndreptându-se spre Sfântul Mormânt. Oamenii s-au dus la locurile fizice ale Golgotei. Şi lor li s-a spus la fel: Cel pe care-L căutaţi nu mai e aici! – căci El se dusese în Europa. În timp ce pe pelerini îi mâna dorul spre Asia, Europa a început să se trezească în ceea ce priveşte gândirea intelectului, în schimb, înţelegerea pentru ceea ce e Christos a început să scadă. De-abia în

secolul al 12-lea s-a ivit nevoia de a avea dovezi despre existența lui Dumnezeu. Ce arată acest lucru, în legătură cu epoca modernă? Simțiți nevoia să dovediți cine e hoțul, dacă l-ați surprins în grădina dvs.? Aveți nevoie de dovezi doar în cazul în care nu știți cine e hoțul. Oamenii au început să caute dovezi despre existența lui Dumnezeu doar în momentul în care au pierdut facultatea de a-l înțelege; fiindcă ceea ce știm nu trebuie dovedit.

Christos a fost aici, a pătruns în suflete. Tot ceea ce s-a petrecut în planul istoric, s-a petrecut sub influența lui Christos, datorită faptului că sufletele trăiau în Impulsul Christic. Acum omenirea trebuie să intre într-o fază de abordare conștientă a evenimentelor ce au loc în timp. De aceea, omenirea trebuie să-L cunoască și mai bine pe Christos. Cu această cunoaștere are legătură și cunoașterea omului Iisus din Nazareth. Ea va deveni din ce în ce mai necesară. Nu e ușor să vorbești despre acest subiect, dar, dintr-un anumit punct de vedere, e un fel de datorie superioară, care se ivește în epoca prezentă: A vorbi în fața câtorva suflete tocmai despre omul Iisus din Nazareth, a vorbi despre ceea ce poate fi numit Evanghelia a Cincea.

IV. EVANGHELIA A CINCEA
CONFERINȚA I

Stuttgart, 22 noiembrie 1913

Am vorbit adeseori despre marea, decisiva importanţă pe care o are Impulsul Christic în dezvoltarea omenirii de pe Pământ şi am încercat să ca-racterizăm din cele mai diverse direcţii întreaga esenţă a Impulsului Christic, pe care o cuprindem de obicei sub numele de „Misterul de pe Golgota". În ultimul timp, mi-a revenit sarcina de a cerceta câteva aspecte cu mult mai concrete în legătură cu acest Mister de pe Golgota şi cu tot ceea ce implică el, şi tocmai aceste cercetări mi s-au prezentat în aşa fel încât mă fac să mă simt dator să vorbesc tocmai în această perioadă în cercul prietenilor noştri despre rezultatele cercetărilor întreprinse.

Am reuşit, cercetând ceea ce se numeşte Cronica Acaşă, la care m-am referit adeseori, să mai aflu câteva lucruri importante despre viaţa lui Christos Iisus.

Despre marile avânturi care se pregătesc în epoca noastră în evoluţia omenirii am spus tocmai aici, cu ocazia ultimelor noastre întâlniri, diferite lucruri, şi, fără îndoială, tocmai aceste avânturi aduc cu ele necesitatea de a se prezenta în momentul actual, în faţa câtorva suflete umane, care s-au unit în cadrul Mişcării Antroposofice, aşa cum o concepem noi, nişte date noi despre viaţa lui Christos Iisus. Vă rog însă să trataţi în mod deosebit de discret cele ce am de spus tocmai în această privinţă şi să faceţi în aşa fel încât ele să rămână o problemă internă a ramurilor noastre. Fiindcă deja puţinele detalii pe care a trebuit să le publicăm în legătură cu viaţa lui Christos Iisus şi care nu erau cunoscute din Evanghelii sau pe baza tradiţiei au

provocat – nu vreau să mă refer deloc la criticii bizari care vor să facă rău curentului nostru spiritual, ci mă refer la aceia care, într-o anumită privinţă, au adus în întâmpinarea curentului nostru măcar bunăvoinţă –, aceste detalii au provocat o anumită atitudine sălbatică, nişte adversităţi pătimaşe, de exemplu, istoria cu cei doi băieţi Iisus. Se pare ca nimic nu-i e mai antipatic epocii noastre, mai antipa-tic din punct de vedere lăuntric, decât să se atragă atenţia asupra unor rezultate ale cercetării spirituale. Oamenii mai acceptă, de bine, de rău, să se vorbească despre spiritual în general, chiar dacă sunt prezentate tot soiul de teorii abstracte despre viaţa spirituală. Dar nu mai vor să accepte nimic atunci când le sunt prezentate nişte aspecte din viaţa spirituală în acelaşi fel în care prezentăm aspectele din planul fizic. Unele dintre lucrurile care trebuie spuse în legătură cu ceea ce am eu de prezentat, vor fi spuse mai târziu. Dar acum aş dori să încep, de la un anumit punct, cu relatarea însăşi şi vă rog să luaţi această relatare ca pe un fel de a Cincea Evanghelie, care apare în epoca noastră la fel cum celelalte patru Evanghelii au apărut la vremea lor. Doar atât, drept introducere. Motivaţia mai largă o vom discuta mâine.

Aş vrea să încep cu momentul care în Evanghelia lui Luca e descris drept apariţia lui Iisus, în vârstă de doisprezece ani, la Ierusalim, printre cărturari, când el îi uimeşte pe aceşti cărturari prin răspunsurile măreţe, grandioase, pe care a fost în măsură să le dea. Aşa îl găsesc părinţii săi – după cum ne povesteşte Evanghelia lui Luca –, familia sa, care îl pierduse. Ştim că la baza acestei apariţii a lui Iisus în templu se află faptul că în viaţa lui avusese loc atunci o schimbare importantă, care poate fi înţeleasă numai cu ajutorul ştiinţei spirituale. Ştim – să repetăm lucrurile pe scurt – că pe la începutul erei noastre s-au

născut doi copii Iisus şi că unul se trage din aşa-numita linie solomonică a casei lui David, că în acest copil Iisus era încarnat spiritul sau eul – cum mai putem spune – al lui Zarathustra. Ştim că acest copil Iisus a crescut dând dovadă de o înzestrare cu totul ieşită din comun, care trebuie să pară explicabilă, dacă ştiţi că acest copil Iisus purta în lăuntrul său eul lui Zarathustra. Ştim că aproape în acelaşi timp s-a născut celălalt copil Iisus, din linia nathanică a casei lui David şi că acesta, în orice caz, păşise pe planul lumii fizice având nişte trăsături de caracter fundamental deosebite faţă de cele ale copilului Iisus din linia solomonică. În timp ce băiatul din linia solomonică era deosebit de înzestrat pentru tot ce acţiona din lumea înconjurătoare în aşa fel încât îşi avea originea în cultura şi civilizaţia umană, până în punctul în care ajunsese pe atunci cultura şi civilizaţia umană, celălalt băiat era neînzestrat în privinţa a tot ceea ce realizase omenirea până atunci în evoluţia ei. Nu putea să se transpună cu adevărat în lucrurile pe care trebuia să le înveţe, în tot ceea ce oamenii îşi cuceriseră în cursul evoluţiei istorice. În schimb, acest băiat Iisus avea o minunată profunzime şi plinătate a inimii, a simţirii, o asemenea plinătate a sufletului care cu siguranţă că nu-şi va găsi egalul printre ceilalţi copii, dacă ne îndreptăm privirile, în Cronica Acaşă, spre acel loc din evoluţia omenirii în care poate fi găsit şi observat acest copil.

Pe urmă, cei doi copii au crescut mari şi tocmai în momentul în care aveau amândoi doisprezece ani, eul lui Zarathustra a trecut dintr-unul în celălalt şi băiatul Iisus din linia nathanică a fost apoi acela care, având acum eul lui Zarathustra în lăuntrul lui, le-a dat cărturarilor din Ierusalim marile, grandioasele răspunsuri, la care m-am referit deja. Se uniseră, deci, acea natură ciudată – nu

putem spune altfel – a băiatului Iisus nathanic şi eul lui Zarathustra. Ştim, de asemenea – am descris acest lucru cu ocazia altor conferinţe [Nota 58] –, că mama după trup a băiatului Iisus nathanic a fost bolnavă o vreme şi apoi a murit, la fel şi tatăl celuilalt băiat, şi că acum mama celuilalt băiat Iisus – băiatul Iisus solomonic s-a topit şi el pe picioare, deoarece nu mai avea un eu, de parcă s-ar fi ofilit din cauza uscăciunii –, acum mama băiatului Iisus solomonic şi tatăl băiatului Iisus nathanic au ajuns să formeze împreună o familie. Fraţii şi surorile vitrege, care erau născuţi din mama şi tatăl liniei solomonice, au venit şi ei acolo şi acum trăiau toţi în Nazareth în sânul acestei familii, deci, băiatul Iisus care avea în lăuntrul său eul lui Zarathustra, a crescut mai mare, alături de mama sa vitregă sau adoptivă, fără să ştie la această vârstă, bineînţeles, că în el se afla eul lui Zarathustra. El poseda fa-cultăţi le pe care trebuie că le avea eul lui Zarathustra; dar n-ar fi ştiut să spună: Am în mine eul lui Zarathustra.

Ceea ce a ieşit acum în evidenţă, ceea ce se vestise deja în răspunsurile deosebite pe care le dăduse cărturarilor, dar care a ieşit din ce în ce mai mult în evidenţă, a fost – aşa trebuie să descriu viaţa acestui băiat Iisus, între doisprezece şi optsprezece ani – a fost faptul că în lăuntrul lui s-a făcut simţit un fel de inspiraţie lăuntrică, o cunoaştere nemijlocită care era pe cât de directă, pe atât de firească, în aşa fel încât el percepea în propriul lui suflet ceva, cam la fel cum vechii profeţi îşi primeau revelaţiile divin-spirituale din înalturile divin-spirituale, din lumile spirituale, în vremea originară a civilizaţiei evreieşti. Acelei comunicări ce venea odinioară din lumea spirituală, oamenii fuseseră obişnuiţi să-i dea, în amintire, numele de marea Bath-Col, glasul ce vine din lumea spirituală, marea Bath-Col. Băiatului de doisprezece, treisprezece,

paisprezece, optsprezece ani i se părea ca marea Bath-Col ar fi reînviat în el, dar acum numai în el singur, o maturitate rară, minunată, a inspirației lăuntrice, o reaprindere a acelor trăiri lăuntrice pe care le avuseseră doar profeții din vechime.

Ceea ce te frapează dacă îți îndrepți privirile, în sensul Cronicii Acașe, spre acest moment din evoluția omenirii, e faptul că în sânul întregii familii și al întregii ambianțe din Nazareth acest băiat era singur, la o vârstă relativ tânără, cu această revelație interioară a sa, care depășea tot ceea ce, pe atunci, puteau ști alți oameni. În acea perioadă, și mama sa vitregă sau adoptivă îl înțelegea foarte puțin, iar ceilalți nici măcar atât. Când e vorba de acest băiat Iisus, nu e important să ne formăm tot felul de teorii, ci să dezvoltăm în noi capacitatea de a simți împreună cu Iisus ce înseamnă să fii un băiat matur, între doisprezece și optsprezece ani, să simți că în tine se înalță ceva cu totul necunoscut, niște revelații care în acea vreme erau de neconceput la oricare alt om și să fii absolut singur cu aceste revelații, să nu poți vorbi cu nimeni, ba chiar, ceea ce era și mai mult: să ai sentimentul că nimeni n-ar înțelege, dacă i-ai vorbi. E greu să suporți asemenea lucruri la vârsta bărbăției; dar să trăiești asemenea lucruri între doisprezece și optsprezece ani, e ceva copleșitor. Acestui sentiment copleșitor i s-a mai adăugat și altă trăire.

El, acest băiat Iisus, avea o mare deschidere pentru ceea ce era capabil să-și asimileze un om din vremea sa. El vedea deja pe atunci, cu ochiul deschis al sufletului, ce puteau oamenii să-și asimileze prin natura lor și să prelucreze în ei din punct de vedere spiritual-sufletesc și ce anume primiseră în cursul secolelor din ceea ce le fusese revelat evreilor de către vechii profeți. El simțea cu adâncă durere, cu cea mai profundă suferință: Da, așa era în

vremurile străvechi, aşa le-a vorbit marea Bath-Col profeţilor; aceasta a fost o învăţătură originară, din care au rămas vestigii sărăcăcioase, printre farisei şi cărturari. Dacă marea Bath-Col ar vrea să-i vorbească acum unui om oarecare: n-ar exista nici un om care să înţeleagă glasul ce răsună din lumea spi-rituală. Omenirea s-a schimbat, nu mai e ca în vremea vechilor profeţi. Chiar dacă ar răsuna astăzi acele mari revelaţii glorioase din vremurile vechi: n-ar exista urechile care să le înţeleagă. Acest lucru apărea mereu şi mereu în faţa sufletului băiatului Iisus şi cu această suferinţă el era singur.

Nu se poate compara cu nimic trăirea pe care o ai când îţi îndrepţi privi-rile spre ceea ce a trebuit să caracterizez, drept suferinţe, aşa cum am făcut-o adineaori, spre ceea ce s-a petrecut în acest băiat Iisus. Şi putem spune, în mod absolut îndreptăţit: Oricât de importante vor fi fiind lucrurile pe care le-am spus adeseori mai mult teoretic în legătură cu Misterul de pe Golgota, măreţia punctelor de vedere cosmice sau istorice cu adevărat nu va fi pusă deloc în umbră dacă luăm seama din ce în ce mai mult şi mai mult la rea-lităţile concrete, aşa cum se oferă ele în concreteţea lor. Căci prin nimic altceva, în afară de observarea acestor realităţi, nu putem înţelege mai bine cum s-a desfăşurat evoluţia parcursă de omenire, faptul că şi în sânul poporului evreu a existat o înţelepciune originară şi că în vremea în care într-un singur suflet, între doisprezece şi optsprezece ani, ea s-a aprins din nou, ca de încercare, ea a constituit doar un chin pentru acest suflet, pentru că nu s-ar fi putut face înţeleasă nici unui om, aşa cum se manifesta această Bath-Col; pentru acest suflet această revelaţie exista numai pentru a-i provoca nişte suferinţe nesfârşite. Băiatul era singur de tot cu aceste

trăiri, care reprezentau, ca să zicem aşa, suferinţa omenirii, într-o asemenea concentraţie.

În băiat s-a dezvoltat acum ceva ce poate fi observat, sub formele sale rudimentare, şi în viaţa obişnuită, ici şi colo, ceva pe care trebuie doar să ni-l imaginăm la dimensiuni infinit mai mari, când e vorba de viaţa lui Iisus. Durerea, suferinţa, care sunt vieţuite din nişte izvoare asemănătoare cu cele descrise acum se transformă în aşa fel încât acela care poate trăi în sufletul lui asemenea dureri, asemenea suferinţe, transformă ca de la sine aceste dureri, aceste suferinţe, în bunăvoinţă, în iubire, dar nu doar în sentimente de bunăvoinţă şi de iubire, ci şi în forţa iubirii, într-o uriaşă forţă de a iubi, în posibilitatea de a manifesta această iubire în mod spiritual-sufletesc. Şi astfel în el s-a dezvoltat – în Iisus, pe măsură ce creştea – ceva cu totul deosebit.

Deşi fraţii şi surorile lui, oamenii din imediata lui apropiere, îl duşmăneau, din cauză că nu puteau să-l înţeleagă şi-l considerau puţin nebun, un lucru nu putea fi negat – fiindcă se arăta, pe atunci, ochiului fizic exterior, iar acum se arată privirii ce vede în Cronica Acaşă –, faptul că, oriunde ajungea acest băiat, dacă vorbea cu cineva, chiar dacă acela nu putea să-l înţeleagă, mergea, cel puţin, în întâmpinarea spuselor sale, că exista un fel de revărsare reală a ceva din sufletul lui Iisus, care trecea în el, în celalalt suflet. Era ca un fel de transmitere a unui fluid format din bunăvoinţă, din iubire, care emana din el. Era suferinţa transformată, durerea transformată. Se apropia ca o adiere de iubire binefăcătoare, spre cei ce veneau în contact cu Iisus, deja în acea epocă, în aşa fel încât oamenii simţeau că au în faţa lor ceva deosebit, când se aflau, într-un fel sau altul, cu el. În casa tatălui său el exercita un fel de meserie de tâmplar sau dulgher, acolo Iisus lucra cu

hărnicie. Dar în ceasurile în care se regăsea pe sine, se petrecea ceea ce v-am descris mai înainte. Cam acestea au fost trăirile interioare – şi aici trăirile interioare sunt esenţialul – ale lui Iisus din Nazareth, cam între doisprezece şi şaisprezece sau optsprezece ani.

Apoi, pentru el a început un fel de perioadă a călătoriilor, între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani. El a umblat mult, lucra ici şi colo, exercitând meseria cu care se ocupa şi acasă, a ajuns în ţinuturi locuite de evrei, dar şi în altele, locuite de păgâni. Deja pe atunci s-a arătat ceva cu totul deosebit, într-un mod ciudat, ca efect al trăirilor avute în anii dinainte, în relaţiile cu oamenii pe care-i întâlnea în drum. Şi e important să ţinem seamă şi de acest lucru, fiindcă numai dacă ţinem seama de el, tocmai de această trăsătură, pătrundem mai adânc în esenţa a ceea ce s-a petrecut atunci în evoluţia omenirii.

Lucrând, umblând din loc în loc, el a ajuns ici şi colo în sânul unor familii. După terminarea lucrului, el stătea de vorbă cu acele familii şi atunci putea fi percepută pretutindeni acea undă a bunăvoinţei şi iubirii despre a cărei dezvoltare am vorbit. Acesta era lucrul care era simţit pretutindeni, dar el era simţit, ca să zicem aşa, prin faptă, fiindcă oriunde s-ar fi aflat, în anii între care a călătorit, deci, între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani, oamenii aveau sentimentul: Aici cu noi stă o fiinţă deosebită. – Nu se spunea întotdeauna cu glas tare, dar oamenii aveau sentimentul: Printre noi se află o fiinţă deosebită. – Şi el se manifesta în felul următor: După ce Iisus plecase deja din acel loc, nu numai că se vorbea doar despre el săptămâni în şir, despre ceea ce fusese rostit între el şi ceilalţi, ci adeseori se întâmpla următorul lucru: Când oamenii se aflau iar împreună, după ce el plecase, aveau sentimentul că intră pe uşă. Era o viziune avută în comun. Ei aveau

sentimentul: Se află iarăşi printre noi. – Şi aşa s-a întâmplat în multe, multe locuri, el plecase şi totuşi mai era prezent, le apărea oamenilor în mod spiritual, trăia printre oameni în mod spiritual, astfel încât ei ştiau: Acuma stăm împreună cu el.

După cum am spus, era o viziune, din punct de vedere subiectiv; din punct de vedere obiectiv, era acţiunea enorm de puternică a iubirii pe care o radia în felul descris, şi care se manifesta în sensul că locul apariţiei sale nu mai era legat, într-un anumit fel, de spaţiul fizic exterior, de raporturile spaţiale fizic-exterioare ale corpului fizic uman. Dacă vezi mereu şi tot mereu cum el rămâne ca prezenţă de neşters lângă cei la care găzduise odată, cum el rămânea, aş zice, din punct de vedere spiritual, la ei şi se întorcea la ei, aceasta poate fi o contribuţie extrem de mare la înţelegerea figurii lui Iisus. Cei printre care fusese odată, nu-l mai pierdeau din inimile lor.

În cursul acestor drumeţii, el a ajuns şi în nişte ţinuturi ale păgânilor, după cum v-am spus, şi într-unul din aceste ţinuturi păgâne a făcut o experienţă cu totul deosebită. Dacă priveşti în sensul Cronicii Acaşe, acest loc din evoluţia omenirii îţi face o impresie deosebit de profundă. El a ajuns într-un ţinut locuit de păgâni. Remarc în mod special aici: Dacă mă veţi întreba unde a fost, unde a ajuns, încă şi astăzi sunt nevoit să vă spun: Nu ştiu. Poate că prin cercetările viitoare vom afla unde s-a întâmplat, dar până acum n-am reuşit să găsesc locul geografic. Faptul în sine este însă absolut clar. Pot exista motive care fac să nu aflăm numele locului geografic, dar faptul în sine să fie absolut clar. Tocmai povestindu-vă asemenea lucruri nu vreau să vă privez nici o clipa de mărturisirea a ceea ce n-a fost cercetat în această problemă, ca să vedeţi că mă străduiesc cu adevărat să vă comunic în mod exact numai

lucruri pentru adevărul cărora îmi pot asuma întreaga răspundere.

El a ajuns, deci, într-o localitate a păgânilor. Era un lăcaş de cult căzut în ruină. Preoţii care oficiaseră la altar îl părăsiseră de mult; dar oamenii ce locuiau de jur împrejurul lui erau cufundaţi în mizeria cea mai adâncă, bântuiţi de felurite boli. Tocmai din acest motiv, pentru că bântuia o boală rea, dar şi din alte motive, preoţii păgâni părăsiseră lăcaşul de cult. Poporul nu se simţea doar bolnav, în mizerie, trudit şi împovărat, ci şi părăsit de preoţii care oficiaseră jertfe păgâne la altar şi îndura suferinţe îngrozitoare. Şi acum Iisus a ajuns în acest ţinut. Tocmai urma să împlinească douăzeci şi patru de ani. Deja pe atunci se întâmpla într-un grad foarte înalt fenomenul descris, faptul că prin simpla sa apariţie făcea o impresie cu totul deosebită, o impresie pu-ternică, şi atunci când nu vorbea deloc, chiar şi dacă oamenii doar îl vedeau apropiindu-se. Se întâmpla, într-adevăr, ceva cu totul deosebit, la oamenii din acea vreme, când îşi făcea apariţia Iisus, când el păşea în mijlocul lor. La apropierea lui, ei simţeau ceva cu totul incredibil. Trebuie să ţinem seama, în orice caz, de faptul că erau oameni ai unei cu totul alte epoci şi dintr-o cu totul altă regiune a Pământului. La apropierea lui, vezi cum oamenii simt: Aici e ceva cu totul deosebit, din această fiinţă radiază ceva care nu radiază din nici un alt om. – Aşa simţea, aş zice, aproape fiecare; unul avea un sentiment de simpatie, altul un sentiment de antipatie. Nu e de mirare dacă se vede că se răspândea ca un pârjol vestea: Se apropie o fiinţă deosebită! – Oamenii din jurul altarului de jertfă credeau că vine un alt preot păgân sau că acesta tri-misese un preot, pentru ca jertfa să poată fi oficiată din nou. Şi mulţimea s-a adunat, devenind tot mai numeroasă; căci se răspândea ca un foc viu vestea

că sosise o entitate cu totul deosebită. Când a văzut mulţimea, Iisus a fost cuprins de milă, totuşi, el nu voia să oficieze din nou jertfa, cu toate rugăminţile lor insistente, el nu avea intenţia să oficieze jertfa păgână. Dar pentru că vedea această mulţime de oameni, sufletul lui s-a încărcat de suferinţă, din cauza vechii religii păgâne ajunse în decădere, la fel cum între doisprezece şi şaisprezece, optsprezece ani se încărcase de durere din cauza vechii religii iudaice ajunse în decădere. Şi când şi-a aruncat privirile peste mulţime, a văzut pretutindeni, printre oameni, şi în cele din urmă chiar la altarul de jertfă, lângă care stătea, entităţi elementare de natură demonică. Şi a căzut la pământ ca mort; dar acest lucru s-a întâmplat numai din cauză că, la priveliştea înfiorătoare ce i se oferea, a ajuns într-o stare de răpire.

În timp ce zăcea acolo, ca mort, poporul a fost cuprins de frică. Oamenii începuseră s-o ia la fugă. El însă, în timp ce zăcea acolo, într-o altă stare de conştienţă, a fost răpit în acea lume spirituală care i-a arătat într-un mod viu, perceptibil, cum fusese vechea religie păgână în vremea în care, în vechile misterii, sub sfânta lor formă de la începuturi, mai trăia înţelepciunea originară a păgânismului, prin jertfele de la altar oficiate de păgâni. I s-a revelat forma sub care existase păgânismul în epoca originară, la fel cum, cu mai mulţi ani în urma, i se revelase, în alt mod, natura originară a religiei iudaice. Dar la fel cum acea trăire avusese loc într-un mod spiritual-sufletesc, invizibil, la fel cum se înălţase ceea ce voia să-i vorbească, sub formă de inspiraţie asemănătoare celei care venise la vechii profeţi, tot astfel el trebuia să afle acum, pe o alta cale, măreţia păgânismului, trebuia să vadă cu ochiul spiritual ceea ce nu poate fi desemnat altfel decât spunându-se: Zăcând acolo, el a văzut lăcaşurile de jertfă păgâne, care

erau în aşa fel rânduite, ca formă de cult, încât rezultau din revelaţiile misteriale originare, fiind, propriu-zis, un fel de expresie exterioară a actului cultic din misterii. În vremurile vechi, la aceste altare se revărsau în rugile oamenilor, în timp ce erau oficiate jertfele, care se mai făceau sub forma lor justă, puterile acelor entităţi spirituale din şirul ierarhiilor superioare până la care păgânii se puteau înălţa. În faţa sufletului său stătea, sub o formă vizionară, aş zice: Da, când la un asemenea altar erau oficiate jertfe, în vremurile în care vechea religie păgână se afla în momentul maximei sale înfloriri, în actele cultice se revărsau de sus forţele Zeilor păgâni buni. Dar acum – de astă-dată nu printr-o inspiraţie, ci printr-o mare imaginaţiune nemijlocită – el a trebuit să simtă în modul cel mai viu decăderea religiei păgâne. El a trebuit să vieţuiască acum şi decăderea religiei păgâne! În loc ca în actele de jertfă să se reverse, ca odinioară, puterile bune, acum se trezeau la viaţă tot felul de entităţi elementare demonice, tot soiul de fiinţe elementare trimise de Lucifer şi Ahriman. Pe acestea le vedea el acum, acesta a fost modul în care declinul păgânismului a apărut în faţa ochiului său spiritual-sufletesc.

Aceasta a fost a doua mare durere, ea a constat în faptul că a fost nevoit să-şi spună: Odinioară păgânii aveau acte cultice care-i uneau pe oameni cu entităţile bune ale anumitor ierarhii. Dar totul a ajuns la decadenţă, a fost corupt, în aşa fel încât există deja lăcaşuri ca acesta, unde toate puterile bune s-au transformat în forţe demonice, în aşa fel încât s-a ajuns până acolo încât poporul din jur a fost părăsit de vechii Zei păgâni. Prin urmare, declinul păgânismului i-a apărut în faţa sufletului într-un alt mod, mult mai lăuntric, mai concret, decât se întâmplase în cazul religiei iudaice.

Trebuie să cunoaştem puţin, într-adevăr, deosebirea dintre ceea ce se petrece când simţirea izvorăşte dintr-o asemenea trăire imaginativă nemijlo-cită sau dintr-o cunoaştere teoretică. Dacă-ţi îndrepţi privirea spre acest punct din Cronica Acaşă, ai impresia unei trăiri infinit de importante, dar infinit de dureroase din istoria evoluţiei omenirii, care se comprima, la rândul ei, în acest moment imaginativ.

El ştia acum: Aşa trăiau odinioară printre păgâni forţe divin-spirituale; dar chiar dacă ar mai trăi, astăzi n-ar mai exista nici oamenii, nici posibilităţile necesare pentru ca oamenii să restabilească în mod real acea veche legătură. Ceea ce vieţuia el acum, erau aceste strigate de jale ale omenirii, comprimate, concentrate într-o trăire de scurtă durată. Iar când s-a înălţat la perceperea a ceea ce fusese revelat odinioară, în perioadele de maximă înflorire a păgânismului, el a auzit cuvinte – aşa putem spune –, pe care le simţea ca şi cum ar fi fost misterul întregii vieţi a omului pe Pământ şi al legăturii sale cu entităţile divin-spirituale. N-am putut altfel decât să exprim ceea ce a vorbit spre sufletul lui Iisus, căzut ca mort la pământ, care tocmai începea să revină la starea normală, n-am putut altfel decât să exprim aceasta, în cuvintele limbii germane, în felul următor. Şi, din anumite motive, a trebuit să comunic mai întâi aceste cuvinte prietenilor noştri adunaţi împreună în momentul în care am pus piatra fundamentală pentru clădirea noastră din Dornach [Nota 59]. Ceea ce s-a făcut auzit atunci se poate exprima sub formă de înţelepciune, în cuvintele limbii germane, în felul următor:

Amin
Domnesc relele
Martori ai egoităţii ce se eliberează
Vină a sinei de alţii purtată

Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră
Şi a uitat Numele Voastre
Voi, Părinţi din Ceruri.

Vedeţi, dragii mei prieteni, e ceva ca un fel de „Tatăl Nostru" inversat, dar aşa trebuie să-l avem:

Amin
Domnesc relele
Martori ai egoităţii ce se eliberează
Vină a sinei de alţii purtată
Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră
Şi a uitat Numele Voastre
Voi, Părinţi din Ceruri.

După ce i s-a arătat aceasta drept misterul existenţei omului pe Pământ şi al legăturii sale cu existenţa divin-spirituală, Iisus a revenit la conştienţa obişnuită şi i-a văzut pe demonii şi pe oamenii care fugeau. Avea acum în trecutul său un important moment al vieţii. El ştia acum care este situaţia cu evoluţia omenirii şi în ceea ce priveşte păgânismul. Şi putea să-şi spună: Şi pe teritoriile întinse ale lumii păgâne evoluţia merge în jos. – Nu ajunsese la cunoaşterea acestui lucru prin observaţie exterioară, ci prin observaţia sufletului, o cunoaştere care-i spunea: Păgânismul, ca şi iudaismul, au nevoie de ceva cu totul nou, au nevoie de un impuls absolut nou!

Trebuie să reţinem faptul că el a făcut aceste experienţe. Ce-i drept, în lăuntrul lui se afla eul lui Zarathustra; dar el nu ştia că acest eu se afla în lăuntrul lui, nici pe atunci încă n-o ştia. Aşa că el a trecut prin aceste experienţe ca experienţe, fără a avea un maestru care să i

le poată explica în mod teore-tic; el a făcut această experienţă ca experienţă.

La puţin timp după ce a făcut această experienţă cu păgânismul, a pornit spre casă. Avea cam douăzeci şi patru de ani. Iar după ce a ajuns acasă, tatăl său a murit curând, şi Iisus a trăit din nou în Nazareth, cu familia sa şi cu mama sa vitregă sau adoptivă. Şi s-a văzut din ce în ce mai mult că ceilalţi îl înţelegeau tot mai puţin. Doar mama sa vitregă sau adoptivă se educase tot mai mult în sensul unei anumite înţelegeri a inimii sau bazate pe iubire faţă de lucrurile copleşitoare – chiar dacă incompletă, în acea perioadă – care se petreceau în acest suflet. Şi astfel, chiar dacă mama sa era încă departe de a-l înţelege în mod mai intim, între ei au putut fi schimbate câteodată unele cuvinte, chiar dacă ele erau încă superficiale în raport cu ceea ce simţea Iisus, în aşa fel încât mama a evoluat din ce în ce mai mult în sensul înţelegerii a ceea ce trăia în sufletul lui Iisus.

În această perioadă el a mai avut încă o experienţă deosebită, care i-a adus o a treia mare suferinţă. Între vârsta de douăzeci şi patru de ani şi până pe la treizeci de ani, el a intrat tot mai mult în legătură cu o comunitate de oameni care luase fiinţă de mai multă vreme; e vorba de comunitatea esenienilor. Ea era formată din oameni care-şi dădeau seama că în istoria omenirii avea loc o criză, că religia iudaică şi cea a păgânilor ajunseseră, în cadrul evoluţiei lor descendente, într-un punct în care oamenii trebuie să caute o cale nouă de găsire a unirii cu lumea divin-spirituală. În raport cu metodele folosite în vechile misterii, modul de viaţă căutat de esenieni pentru a ajunge iarăşi la unirea cu lumea divin-spirituală era, totuşi, de fapt, ceva nou. Esenienii aveau nişte reguli de viaţă deosebit de severe, pentru a căuta, după o viaţă plină de

renunţări, plină de dăruire, după o viaţă care depăşea cu mult o simplă desăvârşire sufletească şi intelectuală, unirea cu Divin-Spiritualul.

De fapt, în acea vreme, esenienii erau destul de numeroşi. Principala lor reşedinţă era la Marea Moartă. Dar aveau pretutindeni aşezări izolate, în ţi-nuturile Asiei Mici şi ele sporeau la număr prin faptul că, ici şi colo, câte un om se simţea îndemnat, datorită unor împrejurări care survin întotdeauna pe acest tărâm, să li se alăture esenienilor, deoarece era atras de ideea esenianã, de idealul esenian. Un asemenea om trebuia atunci să treacă în posesia ordinului esenian tot ceea ce avea, iar ordinul prescria membrilor săi nişte reguli foarte severe. Un membru al ordinului nu putea să deţină nici un bun ca proprietate personală. Un om sau altul avea într-un loc sau altul câte o mică proprietate. Când devenea esenian, această proprietate, care poate se afla la mare depărtare, le revenea esenienilor, astfel încât esenienii aveau peste tot asemenea proprietăţi. Obişnuiau să trimită acolo fraţi mai tineri, dar nu pe cei care cedaseră proprietatea. Din proprietatea comună, fiecare îl putea sprijini pe fiecare, dacă era socotit demn de aceasta, o regulă din care putem vedea că în momente diferite din istorie omenirii îi priesc lucruri diferite, fiindcă în epoca noastră o asemenea regulă ar fi deosebit de aspră. Dar o asemenea regulă exista pentru esenieni. Ea consta în faptul că fiecare avea dreptul de a sprijini din avutul comun orice fel de oameni pe care-i considera demni de a fi ajutaţi, dar nu oameni înrudiţi cu el. Aşa ceva era exclus cu cea mai mare seve-ritate, atât în ceea ce priveşte rudele apropiate, cât şi pe cele îndepărtate. În cadrul ordinului însuşi existau diferite grade. Cel mai înalt dintre ele era un grad foarte secret. Cu greu aveai acces la el.

Este foarte adevărat că în această perioadă, în ceea ce priveşte viaţa lui Iisus, lucrurile stăteau în aşa fel că la el exista într-o măsură nespus de mare ceea ce am descris drept fluid care radia din el, care acţiona asupra oamenilor ca încarnarea iubirii înseşi, aş zice. El acţiona şi asupra esenienilor şi aşa se face că, fără a fi, de fapt, un esenian propriu-zis, era atras spre comunitatea esenianã. Între douăzeci şi patru şi treizeci de ani, el se cunoştea deja atât de bine cu esenienii, încât putem spune: El învăţase unele dintre tainele lor cele mai adânci, prin ceea ce vieţuise şi discutase cu ei.

Despre ceea ce fusese glorios în religia iudaică, aflase între doisprezece şi optsprezece ani; taina păgânilor o cunoscuse între optsprezece şi douăzeci şi patru de ani. Acum, având relaţii nemijlocite cu esenienii, având permisiunea de a lua parte la tainele lor, el a aflat taina esenianului, felul cum el se dezvoltă în sensul unei anumite uniri cu lumea divin-spirituală. Şi el a putut să-şi spună: Da, aceasta e ceva ca o cale pe care poate fi regăsit accesul la ceea ce e legătura cu divin-spiritualul. – Şi vedem, într-adevăr, după ce fusese martirizat de două ori, în ceea ce priveşte iudaismul şi în ceea ce priveşte păgânismul, că în el se aprindea, în timp ce se afla printre esenieni, un fel de încredere plină de bucurie în faptul ca se poate găsi din nou o cale ce duce spre înalturi. Numai că o trăire personala avea să-i răpească foarte curând această încredere plină de bucurie.

El a aflat ceva care iarăşi n-a fost ceva teoretic, ca o învăţătură primită în mod teoretic, ci în viaţa nemijlocită. Odată, după ce fusese împreună cu esenienii, pe când trecea prin poarta esenienilor, a avut o viziune puternica, o viziune care i-a zguduit sufletul. A văzut ca prezenţă nemijlocită, cu ochii lui proprii, cum de la poarta

esenienilor au plecat, parcă în zbor, două făpturi, despre care pe atunci îi era deja, într-o anumită măsură, foarte limpede: Aceştia sunt Lucifer şi Ahriman; ei păreau că fug de la poarta esenienilor. Apoi a avut mai des această viziune, când trecea prin poarta esenienilor. Pe atunci, esenienii erau deja destul de numeroşi, aşa că trebuia să se ţină seama de ei. Esenienii nu aveau voie – aceasta avea legătură cu întreg modul în care ei trebuiau să-şi modeleze sufletul – să circule prin porţile obişnuite, care erau pictate. Un esenian nu avea voie să treacă printr-o poartă care era pictată în stilul de pe atunci. El avea voie să treacă numai prin porţile care nu erau pictate. O asemenea poartă exista în Ierusalim, dar şi în alte oraşe. Un esenian nu avea voie să treacă printr-o poartă pictată. Aceasta este o dovadă a faptului că pe atunci esenienii erau destul de numeroşi. Iisus a ajuns la diferite asemenea porţi şi în mod frecvent i s-a repetat acea viziune. Aici nu sunt imagini, şi-a spus el; dar în locul imaginilor i-a văzut pe Lucifer şi pe Ahriman. Şi atunci în sufletul lui s-a format – ceea ce trebuie luat numai sub aspectul trăirii spi-ritual-sufleteşti, ca să-i putem înţelege pe deplin importanţa; când eu îl exprim doar aşa, când îl descriu în mod teoretic, acest lucru poate fi privit cu uşurinţă, dar trebuie să ne gândim cum se plăsmuieşte o trăire a inimii, când vieţuieşti aceste lucruri ca realitate spirituală nemijlocită –, sub impresia acestei trăiri în el s-a format – daţi-mi voie să folosesc un cuvânt pe care l-am mai folosit deja: convingerea-trăire, care nu poate fi exprimată decât prin faptul că el a ajuns să-şi spună: Se pare că drumul urmat de esenieni – aceasta mi s-a arătat cu diferite ocazii – ar fi cel pe care, printr-o perfecţionare a sufletului individual, poate fi regăsit accesul la lumile divin-spirituale; numai că el e dobândit cu preţul ca esenienii să-şi orânduiască modul de viaţă în aşa

fel încât ei să se ţină departe de tot ceea ce ar face ca Lucifer şi Ahriman să se apropie de ei, într-un mod sau altul. – Esenienii îşi orânduiau totul în aşa fel încât Lucifer şi Ahriman nu se puteau apropia de ei. Aşa că Lucifer şi Ahriman se opreau în faţa porţii lor. Şi acum, urmărind totul din punct de vedere spiritual, Iisus a ajuns să ştie, de asemenea, încotro se duceau întotdeauna Lucifer şi Ahriman. Ei se duceau la ceilalţi oameni, din lumea de afară, care nu puteau merge pe drumul esenienilor! Această constatare l-a lovit groaznic în inima lui, provocându-i o suferinţă şi mai mare decât celelalte trăiri. El a fost lovit groaznic prin faptul că a trebuit să-şi spună, trăind în mod direct acest lucru: Da, drumul esenienilor este în măsură să ducă pe culmi nişte oameni izolaţi, şi anume numai dacă aceşti oameni izolaţi se dedică unei vieţi de care nu poate avea parte întreaga omenire, care e posibilă numai dacă unii oameni se izolează de ceilalţi şi fug de Lucifer şi Ahriman, care tocmai în acest caz se duc la marea mulţime a oamenilor.

Aşa că sufletul lui era apăsat de faptul că nişte oameni izolaţi, puţini la număr, puteau vieţui din nou ceea ce vieţuiseră profeţii vremurilor vechi din marea Bath-Col, ceea ce păgânii vieţuiseră săvârşind vechile lor jertfe. Dacă unii oameni izolaţi ar dobândi, urmând calea esenianã, ceea ce urmaşii păgânilor şi ai esenienilor nu mai pot vieţui, consecinţa inevitabilă a acestui fapt ar fi aceea că marea masă a restului omenirii ar fi luată cu atât mai mult în stăpânire de Lucifer şi Ahriman şi de demonii lor. Fiindcă esenienii îşi cumpără desăvârşirea prin faptul că-i trimit pe Lucifer şi Ahriman, de care fug în acest fel, la ceilalţi oameni. Ei îşi obţin desăvârşirea pe socoteala celorlalţi, căci calea lor e astfel constituită, încât nu poate fi urmată decât de un grup mic de oameni. Acesta a fost

lucrul pe care l-a aflat Iisus acum. Aceasta a fost a treia mare durere, care s-a consolidat în el în mod deosebit prin faptul că, datorită experienţelor sale eseniene, aflându-se în sânul comunităţii de viaţă a esenienilor, el a avut un fel de convorbire vizionară cu Buddha, a cărui comunitate de oameni mai intimă prezenta multe trasaturi asemănătoare cu stilul de viaţa esenian, doar că era cu câteva secole mai veche –, Buddha îi revelase din lumea spirituală: O asemenea comunitate poate să existe numai dacă din ea nu fac parte toţi oamenii, ci doar un mic grup. – Pare aproape rudimentară afirmaţia: Buddha i-a revelat lui Iisus faptul că nu pot umbla prin lume cu cutia milelor călugării buddhişti decât dacă există foarte puţini asemenea călugări, iar ceilalţi oameni ispăşesc acest lucru, ca să zicem aşa, ducând un alt mod de viaţă. Pare rudimentar să spui aşa ceva. Dar e altceva când puterea spirituală care purta răspunderea – în acest caz, Buddha – revelează acest adevăr într-o situaţie ca aceea în care se afla Iisus din Nazareth acum.

Astfel că, între doisprezece şi treizeci de ani, Iisus din Nazareth a vieţuit de trei ori evoluţia omenirii, până în detaliu, trecând prin mari suferinţe. Ceea ce trăia acum în sufletul său, ceea ce se condensase în acest suflet, a putut fi dezvoltat de el, după ce împlinise douăzeci şi nouă de ani, în cadrul unei convorbiri cu mama lui vitregă sau adoptivă, după ce ea îşi cucerise treptat pu-terea de a-i înţelege fiinţa, după ce se apropiase de el. Şi a devenit importantă, infinit de importantă acea convorbire purtată de Iisus din Nazareth cu mama sa vitregă sau adoptivă, pe când se apropia de treizeci de ani, o convorbire în cursul căreia s-au comprimat în doar câteva ore toate trăirile prin care Iisus din Nazareth a trecut în aceşti ani şi care a devenit importantă pentru că a fost aşa cum a fost. Printre

experienţele spirituale există puţine care sunt atât de importante, cel puţin pentru o anumită treaptă a trăirii spirituale, ca aceasta pe care o ai când îţi îndrepţi privirea spre ceea ce a avut de vorbit Iisus din Nazareth acum cu mama sa vitregă sau adoptivă.

CONFERINŢA A II-A

Stuttgart, 23 noiembrie 1913

Vom discuta astăzi, mai întâi, despre convorbirea lui Iisus cu mama sa adoptivă, care se ridicase treptat la posibilitatea de a-l înţelege pe fiul ei. Cu ea se petrecuse o schimbare puternică. În ea coborâse spiritul celeilalte Maria, mama după trup a lui Iisus, aflata deja în lumile spirituale. Acum acest spirit locuia în ea. Convorbirea lui Iisus cu mama sa se dovedeşte a avea o profundă importanţă pentru înţelegerea reală a Misterului de pe Golgota din punctul de vedere al cercetării spiritual-ştiinţifice. Mama îl înţelegea pe Iisus din ce în ce mai bine. Era un fel de înţelegere a inimii. Acum Iisus putea vorbi despre întreita durere prin care trecuse. Ceea ce a spus în cadrul convorbirii cu mama sa a fost un fel de sinteză a ceea ce se petrecuse în sufletul său de la doi-sprezece ani şi până în acel moment. El i-a vorbit mamei despre trăirile pe care le avusese între doisprezece şi optsprezece ani. I-a vorbit despre marile învăţături ale lui Bath-Col. I-a spus că nimeni n-a fost în măsură să-l înţeleagă şi că nu putuse vorbi nimănui, că nu putuse comunica nimănui ceea ce-l apăsa. Şi i-a mai spus mamei că şi dacă vechile învăţături ar mai exista încă, nu mai există nici un om care să le înţeleagă.

Apoi el a vorbit despre cel de-al doilea fel de trăiri dureroase. A vorbit despre evenimentele petrecute la

altarul părăsit, a povestit cum pătrunsese în vechile misterii, în cadrul cărora entităţile divin-spirituale coborau odinioară în mod nemijlocit şi a spus că şi în această privinţă avusese loc un declin. În locul vechilor Zei păgâni buni, la jertfe luau parte acum demonii. A vorbit despre marile evenimente cosmice, despre ceea ce ar putea fi numit „Tatăl Nostru" inversat. Ceea ce a vorbit cu mama sa a fost o convorbire extraordinară. I-a spus cum îşi dăduse seama că Lucifer şi Ahriman fug de la porţile esenienilor şi se duc la ceilalţi oameni, care nu pot respecta regulile severe ale ordinului. A vorbit despre toate acestea. A fost ca o derulare a vieţii sale de până acum, pe care a deschis-o în faţa ei. A fost o convorbire care şi-a primit amprenta de la faptul că ceea ce spunea el nu erau doar nişte cuvinte narative, că în cuvinte nu zăcea doar ceea ce zace de obicei în cuvinte, că ceea ce spunea el era trăirea cea mai interioară întipărită în cuvinte, durere şi suferinţă comprimate în cuvinte, transformate în iubire infinită, durere care se transformase în iubire şi bunăvoinţă. Aceste cuvinte se revărsau spre mama sa drept realităţi care intrau în sufletul ei. Ceea ce trecea de la Iisus spre mama sa era ca o bucată din sufletul lui însuşi. În câteva ore s-a comprimat tot ceea ce era mai mult decât o simplă trăire. Era o trăire cosmică, în cel mai adevărat sens al cuvântului. Iisus din Nazareth nu putea rosti altceva decât cuvinte, dar în aceste cuvinte se afla o parte din sufletul său. Şi ar trebui să povestim multe, dacă am vrea să caracterizăm ceea ce ne oferă Cronica Acaşă. Astfel că, în cursul acestei convorbiri, în faţa sufletului lui Iisus stătea în mod clar punctul în care ajunsese evoluţia omenirii. Acum în el mijea o conştienţă din ce în ce mai clară a faptului că în lăuntrul lui se afla sufletul lui Zarathustra. El a simţit astfel că, drept Zarathustra, parcursese împreună cu omenirea

evoluţia de odinioară. Ceea ce vă spun eu acum dvs. n-au fost cuvintele pe care Iisus le-a spus mamei sale, el s-a exprimat aşa cum îi era ei posibil să înţeleagă. Ceea ce a simţit el acum, l-a făcut să vadă limpede misterul evoluţiei omenirii. Este incomparabilă impresia pe care o ai văzând cum Iisus simte şi vieţuieşte lăuntric acest lucru, în timp ce stă de vorbă cu mama sa. El îi vorbeşte mamei sale despre faptul că fiecare vârstă a omului îşi are forţele ei anume şi că acest lucru are o mare importanţă. A existat cândva o epocă în viaţa omenirii, străvechea civilizaţie şi cultură hindusă, în cadrul căreia oamenii erau deosebit de mari datorită faptului că întreaga viaţa era străbătută de jarul forţelor solar-copilăreşti caracteristice primei perioade a copilăriei. Ceva din aceste forţe mai există şi astăzi în noi, între unu şi şapte ani.

A venit apoi o a doua perioadă, străvechea epocă de cultură persană, care era însufleţită de forţele ce acţionează astăzi la om între şapte şi paisprezece ani.

Pe urmă, Iisus i-a îndreptat privirile spre o a treia epocă de cultură, spre epoca egipteană, în care au domnit acele forţe ce acţionează astăzi la om între paisprezece şi douăzeci şi unu de ani, când sufletul senzaţiei joacă un rol important în dezvoltarea individuală a fiecărui om. În epoca egipteană au fost cultivate ştiinţele astronomice şi matematice.

Şi acum, în sufletul lui Iisus s-a ridicat întrebarea: în ce epocă trăim noi acum, ce poate vieţui omul între douăzeci şi unu şi douăzeci şi opt de ani? Şi el a simţit că ceea ce domina viaţa exterioară erau forţele care fuseseră revărsate asupra culturii şi civilizaţiei greco-latine, dar că acestea erau, de asemenea, ultimele forţe. Sensul vieţii umane individuale stătea în întreaga sa vigoare originară în faţa ochilor lui Iisus din Nazareth. Între douăzeci şi opt şi

treizeci şi cinci de ani, omul trece apoi de mijlocul vieţii şi el începe să tră-iască un fel de drum în sens invers. Acum nu mai există deloc forţe de viaţă; forţele moştenite de la Zei s-au epuizat. Până în acest moment, forţele ascendente există, ele sunt consumate până la mijlocul vieţii. Şi acum, ce-i de făcut? Nu se arăta nicăieri ceva nou, din care să fi putut lua naştere alte forţe pentru omenire. Omenirea ar muri, s-ar usca de tot, dacă nu s-ar întâmpla nimic nou. Prin această criză a trebuit să treacă Iisus pe parcursul unei anumite perioade de timp, apoi eul lui Zarathustra s-a desprins, eul despre a cărui existenţă în lăuntrul lui devenise conştient doar de puţin timp. Am putea spune că el se identificase într-o asemenea măsură cu evoluţia omenirii, încât în timp ce el vorbea, eul lui Zarathustra a plecat de la el şi a intrat în mama lui. Şi au rămas doar cele trei învelişuri, iar Iisus a redevenit ceea ce fusese la doisprezece ani, plin însă de tot ceea ce putuse să coboare în ele, prin trăirile avute ca Zarathustra. Şi acuma a venit un fel de impuls care l-a mânat spre Iordan, spre Ioan Botezătorul. Acolo, în Iisus a coborât ceea ce trebuia să se reverse, ca forţă de întinerire, în procesul evoluţiei umane, pentru ca omenirea să nu se usuce şi să moară: Entitatea Christică. Impulsul lui Christos a intrat în cele trei învelişuri într-o perioadă în care oamenii erau pregătiţi mai puţin ca niciodată să-l primească. Cu inima, oamenii se puteau simţi atraşi spre Christos, dar din comorile de înţelepciune şi din forţele epocilor trecute nu mai rămăsese nimic. Christos a acţionat de aceea, mai întâi, numai ca forţă, nu ca învăţător. Dar nici astăzi omenirea nu a ajuns prea departe cu înţelegerea Impulsului Christic.

În prima instanţă, activitatea lui Christos n-a depins de înţelegerea care I se aducea în întâmpinare. Pe parcursul a trei ani, Entitatea Christică a coborât din ce în

ce mai adânc în Iisus din Nazareth. Faptul ca un Zeu intra într-un trup uman n-a fost doar o problemă a oamenilor, el a fost totodată o problemă a ierarhiilor superioare. A fi încarnat într-un trup uman – până atunci nici un Zeu nu avusese această trăire. Acesta este faptul zguduitor: Viaţa unui Zeu într-un trup uman, pe parcursul acestor trei ani. Dar el a fost necesar, ca să devină posibil un nou urcuş al oamenilor.

La început, Entitatea Christică era legată foarte slab cu fiinţa lui Iisus din Nazareth, dar ea s-a unit din ce în ce mai strâns şi mai strâns cu trupul său, până la moartea pe Cruce, în cursul unei evoluţii neîntrerupte. În ceea ce priveşte înţelegerea problemelor spirituale, omenirea n-a progresat de atunci şi până astăzi. Altfel n-ar fi posibil să apară ceva de felul cărţii recent publicate a lui Maeterlinck, „Despre moarte". E o carte stupidă. În ea se spune: Când omul va fi destrupat, el va fi un spirit şi atunci nu va mai putea suferi. – Este exact contrariul a ceea ce se întâmplă în realitate. Întotdeauna spiritul e acela care trebuie să sufere, nu trupul. În măsura în care individualitatea creşte în valoare, cresc, se intensifică şi durerile, sentimentele. De aceea, omului actual îi e imposibil să înţeleagă durerea suferită de Zeul întrupat.

Una dintre femei a vrut să-L caute pe Iisus la mormânt. El era un corp spiritual. Christos nu putea fi căutat cu simţuri fizice. Cruciadele din Evul Mediu au fost un fel de reeditare a acestei căutări. A fost aceeaşi căutare zadarnică. Şi tocmai în perioada Cruciadelor s-au ridicat misticii germani, care căutau iarăşi în mod just o unire cu Entitatea lui Christos. Christos a acţionat şi acolo unde învăţătura Sa nu era prezentă; El a acţionat ca forţă, în întreaga omenire.

După Botezul în Iordan, Christos era încă foarte slab unit cu trupul lui Iisus. Primul pe care l-a întâlnit a fost Lucifer. Acesta a dat frâu liber tuturor forţelor care pot fi dezvoltate într-o entitate în ceea ce priveşte provocarea trufiei. „Dacă mă recunoşti de stăpân, îţi voi da toate împărăţiile Pământului." Acest atac a fost respins foarte repede. La a doua ispitire au venit Lucifer şi Ahriman împreună, ei încercând prin cuvintele „Aruncă-te în abis" să trezească în Christos teamă şi frică.

A treia oară a apărut Ahriman singur, cu îndemnul: „Spune ca aceste pietre să se prefacă în pâine." Aceasta întrebare a lui Ahriman a lăsat în urma ei un rest nerezolvat; răspunsul care a fost dat aici n-a fost complet. Faptul că n-a putut fi dat un răspuns complet, acest lucru are legătură cu forţele interne ale evoluţiei Pământului, în măsura în care de ea ţin şi oamenii.

E ceva similar cu problema banilor. Problema banilor are legătură cu întrebarea ahrimanică. Ahriman a păstrat o parte a stăpânirii sale asupra lui Christos Iisus. Aceasta s-a văzut la Iuda Iscariotul. În trădarea lui Iuda Iscariotul trăieşte ecoul acestei întrebări la care nu s-a dat răspuns.

S-a mai spus apoi că numai în întuneric a fost posibil ca, la moartea pe Cruce, Impulsul Christic să se poată transmite Pământului. Că a fost o eclipsă de Soare sau că întunericul a fost provocat de altceva – astăzi încă nu se poate spune în mod sigur cum s-a întâmplat. La urmă adresează o rugăminte foarte insistentă de a păstra secrete aceste dezvăluiri.

V. EVANGHELIA A CINCEA
CONFERINŢA I

München, 8 decembrie 1913

Pe baza anumitor îndatoriri care ne revin din lumea spirituală, pentru mine a rezultat necesitatea de a cerceta, în ultimul timp, unele aspecte în legătură cu viaţa lui Christos Iisus. Ştiţi deja că există posibilitatea de a-ţi deschide accesul la anumite evenimente care au avut loc în trecut, prin aşa-numita cercetare a Cronicii Acaşe. Am încercat, deci, să-mi cuceresc accesul la evenimentul cel mai important din evoluţia Pământului, la evenimentul care se leagă de Misterul de pe Golgota. Au rezultat astfel tot felul de lucruri care pot întregi expunerile cu caracter mai mult spiritual-ştiinţific pe care le-aţi primit cu diferite ocazii în legătură cu Misterul de pe Golgota. Ceea ce a rezultat acum, prin cercetarea Cronicii Acaşe, e de o cu totul altă natură; este mai concret, aş zice, o sumă de fapte reale care se referă la viaţa lui Christos Iisus. După cum sperăm, aceste fapte reale se vor uni, cu timpul, pentru a forma un fel de a Cincea Evanghelie şi la următoarea întâlnire a ramurii din oraşul dvs. vom încerca să arătăm de ce tocmai în epoca noastră e necesar să se scoată din izvoarele oculte ceea ce poate fi desemnat drept Evanghelia a Cincea.

Astăzi vreau să ofer, pentru început, câteva naraţiuni izolate, care se referă la tinereţea lui Iisus din Nazareth şi care vor culmina într-o convorbire importantă pe care el a avut-o cu mama sa vitregă sau adoptivă. Câteva dintre lucrurile care vor trebui discutate astfel drept o a Cincea Evanghelie au fost relatate deja câtorva dintre dvs. de către d-ra *Stinde* [Nota 60]; dar, ca să ofer o imagine completă,

voi fi nevoit să repet pe scurt şi lucrurile care unora dintre dvs. le-au fost deja prezentate.

Aş vrea să încep astăzi cu acel eveniment pe care am avut prilejul să vi-l caracterizez adesea, cu evenimentul prin care eul lui Zarathustra a trecut în învelişurile trupeşti ale acelui băiat Iisus care s-a născut din linia nathanică a casei lui David. Vreau să amintesc pe scurt că, potrivit cu cercetarea Cronicii Acaşe, cam în acelaşi timp s-au născut doi băieţi Iisus. Unul dintre ei s-a născut din ceea ce putem numi linia solomonică a casei lui David, celălalt din linia nathanică a casei lui David. Cei doi copii erau foarte diferiţi, în ceea ce priveşte întreaga lor viaţă ca băieţi. În trupul care descindea din linia solomonică a casei lui David trăia acel eu care umblase odinioară pe Pământ sub numele de Zarathustra, iar acest eu progresase, devenind un spirit care, ce-i drept, cum se întâmplă în asemenea cazuri, în primii doisprezece ani ai vieţii sale părea un copil, dar care se dovedea înzestrat cu cele mai înalte aptitudini, care învăţa cu cea mai mare repeziciune tot ceea ce produsese până în acea epocă evoluţia culturii şi civilizaţiei. Am putea spune că acest băiat din linia solomonică a casei lui David era un băiat înzestrat cu cele mai înalte calităţi – aşa cum reiese din Cronica Acaşă. Băiatului din linia nathanică nu-i putem atribui asemenea calităţi. De fapt, el era un copil care ar putea fi considerat neînzestrat pentru tot ceea ce poate fi învăţat pe baza cuceririlor ştiinţelor şi artelor pământeşti ale omului. Chiar se arăta înclinat să refuze învăţarea a ceea ce îşi cucerise omenirea. În schimb, acest băiat Iisus avea în cel mai înalt grad o profundă genialitate a inimii; deja în cea mai fragedă copilărie radia iubirea cea mai caldă ce se poate imagina, îşi însuşea toate acele noţiuni uman-pământeşti care pot duce la o viaţă plină de iubire.

Ştim deja, de asemenea, că după ce amândoi băieţii împliniseră cam doi-sprezece ani, eul lui Zarathustra a ieşit din învelişurile sale, cum se întâmplă uneori în cadrul proceselor oculte din evoluţia omenirii. El a ieşit din trupul băiatului Iisus din linia solomonică – şi acesta a fost apoi bolnav şi în cele din urmă a murit – şi a intrat în învelişurile trupeşti ale celuilalt băiat Iisus. Evanghelia lui Luca face aluzie la acest lucru, povestind că acest băiat Iisus a stat apoi printre cărturari şi le dădea răspunsurile sale uimitoare şi n-a fost recunoscut decât cu greu de propriii săi părinţi. Aşa că de acum înainte îl vedem crescând, începând de la doisprezece ani, pe acel băiat Iisus care poseda genialitatea inimii, care reunise în sine, aş zice, suma tuturor darurilor umane referitoare la sentiment şi simţire; avem unirea eului lui Zarathustra cu acest băiat Iisus, care însă pe atunci încă nu ştia ce se petrecuse cu el: nu ştia că era eul lui Zarathustra, care părăsise trupul băiatului Iisus solomonic şi intrase în el şi acţiona deja în învelişurile sale trupeşti, în aşa fel încât, treptat, ambele elemente s-au întrepătruns unindu-se în mod desăvârşit.

Şi mai ştim că mama după trup a băiatului Iisus nathanic a murit curând, la fel şi tatăl băiatului Iisus solomonic, şi că cele două familii din care descindeau cei doi băieţi Iisus au ajuns să formeze o singură familie, în aşa fel încât băiatul Iisus nathanic, venit din cealaltă familie, avea acum fraţi şi surori vitrege, iar mama după trup a băiatului Iisus solomonic i-a devenit mamă vi-tregă sau adoptivă. În sânul acestei familii a crescut el, în Nazareth. Înzestrarea ieşită din comun pe care o manifestase stând printre cărturari, în templu, şi dându-le acele răspunsuri mari, grandioase, care i-au cuprins pe toţi de uimire, s-a intensificat în continuare. Ceea ce s-a petrecut între doisprezece şi optsprezece ani în sufletul băiatului Iisus

nathanic, locuit acum de eul lui Zarathustra, a fost ceva minunat: Din străfundurile abisale ale sufletului său s-a ridicat la suprafaţă ceva ce n-ar fi putut fi trăit de nici un om al acelei epoci; s-a făcut simţită o imensă maturitate a judecăţii spirituale, alături de o profundă vigoare originară a facultăţilor sale sufleteşti. Spre uimirea celor din jur, sufletului său îi vorbea tot mai clar acel glas divin nespus de puternic, din regiunile spirituale, care în învăţăturile oculte evreieşti era numit marea Bath-Col. Dar marea Bath-Col îi vorbea băiatului în creştere cu totul altfel decât cărturarilor, într-un mod sublim. Ieşea la suprafaţă ca o iluminare lăuntrică, minunată. Ieşea la suprafaţă în aşa fel încât deja la această vârstă tânără Iisus din Nazareth şi-a putut spune, într-o dispoziţie plină de întristare: Ce a devenit omenirea evreiască, din acele vremuri din care această omenire auzea glasul vechilor profeţi, pe acei vechi profeţi care mai primeau ei înşişi aici, jos, din lumile superioare, darurile spirituale, prin inspiraţii şi intuiţii? – Lui Iisus din Nazareth i s-a revelat, prin iluminare interioară, faptul că odinioară existase o comunicare intimă între vechii profeţi evrei şi puterile divin-spirituale; că în vechii profeţi se revelau cele mai mari taine, prin glasul sever-sfânt al marii Bath-Col. Dar vremurile se schimbaseră, până în acea epocă în care a trăit Iisus din Nazareth atunci. Existau oameni eruditi, cărturari, de asemenea şi câţiva profeţi, care nu puteau percepe decât nişte ecouri, nişte ecouri slabe a ceea ce primiseră drept revelaţii marii profeţi de odinioară. Dar tot ceea ce putea fi obţinut în prezent, era doar o umbră a vechilor învăţături. Iar ceea ce era păstrat în cărţi şi documente drept tradiţie, în legătură cu aceasta, Iisus – care o primea acum prin inspiraţia sa lăuntrică nemijlocită, prin nişte lumini care-i străluceau de la o zi la alta, din ce în ce mai puternic – ştia

că toate acestea existau, ce-i drept, dar că epoca sa nu mai era în măsură să le înţeleagă. Viaţa sa în cadrul acestor inspiraţii era ceva copleşitor.

Ai o impresie nespus de puternică, dacă-ti îndrepţi privirea spirituală spre acest loc din evoluţia Pământului, dacă vezi reaprinzându-se în sufletul lui Iisus din Nazareth ceea ce fusese revelat în vremurile străvechi profeţilor patriarhali, ca să zicem aşa, şi dacă vezi cât de singur era în mijlocul omenirii, care era lipsită de orice înţelegere pentru ceea ce trăia el. Era nevoit să-şi spună: Chiar dacă marea Bath-Col ar vorbi cu glas tare şi lămurit din Cer, nu există deloc oameni care s-o poată înţelege. Ce a devenit omenirea? – Această situaţie a coborât peste sufletul lui ca o mare durere. Îl vedem pe băiat devenind adolescent. De la o săptămână la alta, în el urcau noi cunoştinţe, dar cu fiecare din ele creştea o suferinţă ce se intensifica tot mai mult şi mai mult, o durere adâncă, din cauza a ceea ce omenirea uitase şi nu mai putea înţelege. Întregul declin al omenirii apăsa asupra sufletului lui Iisus din Nazareth. Aflăm tot felul de lucruri în legătură cu durerea şi suferinţa pe care oamenii trebuie să le îndure în lume, când ne îndreptăm privirea spirituală spre evoluţia omenirii; dar e copleşitoare impresia pe care o primim din acel suflet care a simţit, prin compasiune pură cu omenirea, durerea intensificată la ma-ximum, durerea cea mai concentrată, cauzată de declinul omenirii, de faptul că omenirea nu mai era în stare să primească din tot ceea ce lumea spirituală pregătise pentru ea. Aceasta durere s-a intensificat cu atât mai mult, cu cât în preajma lui Iisus din Nazareth, în perioada când el avea doisprezece-optsprezece ani, nu era nimeni cu care să poată vorbi cât de cât despre toate acestea. Nici măcar cei mai buni discipoli ai unor mari învăţaţi cum fusese *Hilel* nu înţelegeau măreţia a ceea ce se

revela în sufletul lui Iisus din Nazareth. El era singur cu revelațiile sale și cu durerea să nesfârșită, care îmbrățișa omenirea cu o compasiune fără margini. Această dispoziție sufletească a lui Iisus din Nazareth aș vrea să o descriu, înainte de orice. În timp ce el trăia lăuntric toate acestea, în timp ce în lăuntrul lui se derulau lumi întregi, din punct de vedere exterior el exercita cu modestie meseria tatălui său, care era un fel de meșteșug al tâmplăriei, al dulgheriei. Așa s-a maturizat Iisus până când a împlinit optsprezece ani. Pe urmă, după cum era voința familiei sale, el a trebuit să facă o călătorie prin lume, să umble dintr-un loc într-altul, pentru a lucra câte o vreme aici sau acolo. Așa a și făcut. Și ajungem astfel la o a doua epocă din tinerețea lui Iisus din Nazareth, care a durat aproximativ între optsprezece ani douăzeci și patru de ani.

El a umblat prin multe orașe și sate, în interiorul și în afara Palestinei. A ajuns în tot felul de ținuturi ale păgânilor; pe atunci a vizitat mulți evrei și păgâni. La această personalitate putea fi remarcat un lucru ieșit din comun, care se va număra întotdeauna printre aspectele cele mai concludente, când încercăm să sondăm misterul adâncurilor umane: Se putea observa că durerea imensă pe care o trăise în sufletul său se transforma într-o iubire imensă, așa cum face adeseori durerea, când e altruistă, se transforma într-o iubire care acționează nu numai prin cuvinte, ci prin simplă prezență. Când ajungea în mijlocul familiilor la care urma să lucreze, acei oameni știau, din felul cum arăta și cum se purta, din felul lui de a fi, că iubirea – care poate veni numai dintr-un om – radia din acest suflet; o iubire care le făcea bine tuturor; în a cărei atmosferă voiau să trăiască toți cei ce o percepeau. Această iubire era durere transformată, era metamorfoza durerii. S-au petrecut multe lucruri, care le-au creat oamenilor în

mijlocul cărora trăia el impresia că aveau de-a face cu un om cum nu mai umblase altul pe Pământ. Ziua lucra; iar seara, familiile se adunau acolo unde lucra el, şi atunci el se afla printre ei. În asemenea familii trăia tot ceea ce radia din iubirea lui. Fiecare credea că are în faţa sa mai mult decât un simplu om, când îşi rostea cuvintele lui simple, dar îmbibate de ceea ce el vieţuise între doisprezece şi optsprezece ani. Iar apoi, după ce pleca din acea localitate, când familiile respective stăteau iarăşi împreună, ele aveau impresia că-l mai simt prezent acolo, de parcă nici n-ar fi plecat deloc. Ei continuau să-i simtă prezenţa. Ba chiar se întâmpla de nenumărate ori ca toţi să aibă o viziune reală: în timp ce vorbeau despre cele spuse de el, în timp ce jubilau lăuntric de bucuria pe care o simţeau ca ecou al prezenţei sale, ei îl vedeau cum intră pe uşă, cum se aşează lângă ei, îi simţeau prezenţa iubită, îl auzeau vorbind. El nu se afla acolo ca prezenţă fizică, dar exista o viziune comună, pe care o aveau toţi.

În acest fel, în multe ţinuturi s-a format cu timpul o comuniune sufletească între Iisus din Nazareth şi oamenii cu care intrase în contact de-a lungul anilor. Şi pretutindeni se vorbea despre bărbatul iubirii celei mari. Multe lucruri din scrierile sfinte erau puse în legătură cu el. E drept ca scrierile nu le înţelegeau, şi pe el îl înţelegeau, de asemenea, prea puţin cu mintea; dar cu inima oamenii simţeau într-un mod cu atât mai intim iubirea sa, caracterul extraordinar al existenţei şi influenţei sale. El n-a ajuns doar în ţinuturile evreilor, ci şi în cele locuite de păgâni, şi în afara Palestinei. Drumul său l-a făcut să ajungă – lucru ciudat! – şi în acele ţinuturi păgâne în care învăţăturile păgâne ajunseseră în decadenţă. A făcut cunoştinţă cu diferite locuri ale păgânilor, în care vechile lăcaşuri de cult căzuseră în ruină.

Şi într-o zi a ajuns într-o localitate care suferise în mod deosebit din cauza decăderii vechilor lăcaşuri de cult păgâne, al vechii preoţimi păgâne. Lăcaşurile de cult păgâne erau o copie exterioară a ceea ce fusese cultivat ici sau colo în misterii. Ceremoniile oficiate la lăcaşurile de cult erau nişte cópii ale tainelor misteriale. Dar toate acestea decădeau de la o zi la alta, în multe ţinuturi decăzuseră cu totul. Şi astfel, Iisus din Nazareth a ajuns la un lăcaş de cult la care şi zidurile căzuseră în ruină, din nişte cauze pe care nu le cunoştea. Încă nici astăzi nu ştiu în ce loc se afla acel sanctuar. Din păcate, n-a fost posibil să se afle în Cronica Acaşă care a fost acel loc, după nume şi poziţia sa geografică exactă; dintr-un motiv oarecare, impresia acelui loc s-a şters, ca să zicem aşa, de pe harta pământească. Ceea ce vă povestesc provine dintr-o observaţie foarte exactă, după câte cred, numai că nu e posibil să indicăm locul; din cine ştie ce motive, el nu poate fi aflat. Dar a fost o localitate a păgânilor, un sanctuar părăsit, de jur împrejur poporul era trist şi bolnav şi împovărat cu tot felul de boli şi chinuri. Din cauză că era împovărat cu asemenea boli şi chinuri, preoţimea plecase, fugise. Sanctuarul era căzut în ruină. Poporul se simţea nefericit, din cauză că preoţii săi îl părăsiseră. Când Iisus a intrat în acest sanctuar păgân, acolo domnea o mizerie nespusă. Când s-a apropiat, el a fost observat de câţiva dintre cei de acolo şi ca un pârjol s-a întins vestea: Vine unul care ne poate ajuta! – Căci prin ceea ce radia drept forţă a iubirii sale, care devenise deja un fel de iubire ce sfinţeşte, oamenii simţeau că se apropie o personalitate deosebită, ca şi cum Cerul însuşi le-ar fi trimis din nou pe unul dintre preoţii lor. Ei se adunau venind în grupuri mari; sperau că acum cultul lor va putea fi oficiat din nou. Iisus din Nazareth nu avea intenţia de a oficia cultul păgân,

lucru uşor de înţeles; dar când s-a uitat la oameni, cu privirea sa, intensificată deja până la un fel de clarvedere, cu privirea sa născută din durere şi iubire, el a perceput deja ceva în legătură cu esenţa decăderii păgânismului. A învăţat să recunoască următorul lucru. El ştia: în vremurile străvechi, în care mai slujeau şi mai aduceau jertfe preoţii cei buni, la aceste sanctuare coborau spre jertfele şi actele de cult păgâne nişte entităţi spirituale bune, din sfera ierarhiilor superioare. Dar treptat – acest lucru i se revela acum – păgânismul decăzuse. În timp ce în trecut pe altarele de jertfă erau trimise şuvoaiele de îndurare şi har ale Zeilor buni veneraţi de păgâni şi în timp ce ele se uneau cu jertfa, acum coborâseră nişte demoni, trimişi de Ahriman şi de Lucifer. Pe aceştia i-a văzut Iisus în mulţime şi şi-a dat seama că, de fapt, aceste entităţi demonice erau cauza bolilor rele care bântuiau printre oameni, pentru care era acum cuprins de milă în adâncul cel mai adânc al sufletului. Şi după ce a perceput aceste înlănţuiri misterioase, după ce a aflat taina păgânismului în decădere, el a căzut jos ca mort. Acest proces a avut un efect îngrozitor asupra mulţimii, care crezuse că aici se află un preot venit din Cer. Acum ei l-au văzut pe acel om căzând şi au fugit, au fugit tulburaţi din acel loc, spre care cu puţin timp înainte năvăliseră grăbiţi. Cu ultima privire pe care a mai putut s-o îndrepte, în starea de conştienţă obişnuită, asupra mulţimii care fugea, Iisus din Nazareth a văzut cum, o dată cu oamenii, fugeau şi demonii; dar el tot mai era înconjurat de alţi demoni. Apoi, starea de conştienţă cotidiană s-a stins şi el s-a simţit răpit, parcă, într-o lume spirituală, din care se revărsau odinioară binecuvântările Zeilor păgâni, care se uneau cu jertfele. Şi la fel cum, de obicei, auzea glasul marii Bath-Col, acum el percepea acordurile venite din sferele divin-spirituale, de

la acele ierarhii din care făceau parte Zeii păgâni buni. În această stare de răpire, el a perceput o revelaţie originară umană.

Am încercat să cuprind în cuvinte germane ceea ce a auzit el atunci, atâta cât mi-a fost posibil să redau ceea ce a auzit el atunci. Şi e semnificativ următorul lucru: Mi-a fost posibil să comunic aceste cuvinte pentru prima dată atunci când a avut loc punerea pietrei fundamentale pentru clădirea noastră din Dornach. E un fel de "Tatăl Nostru" inversat, pe care l-a revelat el însuşi mult mai târziu, în modul cunoscut. Acum însă ele au acţionat asupra lui aşa cum ar fi putut să fie revelate cândva, înainte de a începe evoluţia pământească, drept "Tatăl Nostru" cosmic. Ele sună aşa, dacă e transpus în cuvintele limbii germane:

Amin
Domnesc relele
Martori ai egoităţii ce se eliberează
Vină a sinei de alţii purtată
Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră
Şi a uitat Numele Voastre
Voi, Părinţi din Ceruri.
Prin urmare aşa:
Amin
Domnesc relele
Martori ai egoităţii ce se eliberează
Vină a sinei de alţii purtată
Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domneşte Voinţa Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărţit de Împărăţia Voastră
Şi a uitat Numele Voastre
Voi, Părinţi din Ceruri.

Ceea ce i-a vorbit lui atunci, din regiunile din care acţionau odinioară Zeii păgânilor, a fost pentru el ca o revelaţie mare, grandioasă. Aceste cuvinte, care par simple la început, conţin de fapt misterul stării de încarnare a omului în corporalitatea fizic-pământească, starea de a fi legat de corporalitatea fi-zică pământească. Acesta e misterul pe care-l conţin. Ajungi să-ţi dai seama tot mai mult şi mai mult, după cum m-am convins eu însumi, după ce am făcut multe meditaţii asupra acestor cuvinte, ajungi să-ţi dai seama prin trăire lăuntrică proprie ce profunzimi extraordinare conţin aceste cuvinte. S-ar putea spune că în acele momente, asupra lui Iisus din Nazareth, care zăcea la pământ, într-o stare de răpire, a acţionat întregul Cer străvechi al păgânilor, care s-a exprimat în acest mister din devenirea omenirii sub forma unui fel de Tatăl Nostru macrocosmic. Când el şi-a revenit, a mai apucat să-i vadă fu-gind pe ultimii demoni care luaseră locul vechilor Zei păgâni buni, a mai văzut la mare distantă mulţimea fugind. El însă adăugă la durerea prin care trecuse datorită revelaţiilor lui Bath-Col, pentru care omenirea nu mai era coaptă, o a doua durere, din cauză că era nevoit să recunoască: Şi ceea ce a vorbit odinioară lumii păgâne, şi ceea ce au fost pentru păgâni nişte revelaţii divin-spirituale, sunt în declin. Chiar dacă astăzi ar răsuna toate glasurile din Cer: Omenirea n-ar avea facultatea de a le percepe. – Aşa era nevoit să-şi spună Iisus.

E o impresie copleşitoare, să vezi câtă suferinţă a fost necesară, care a trebuit să se adune într-un suflet, pentru ca să poată fi pregătit Misterul de pe Golgota. E o impresie copleşitoare să-ţi dai seama, prin aceste lucruri, ce suferinţă a trebuit să se reverse în acel impuls pe care-l numim Impulsul Christic, pentru evoluţia viitoare de pe

Pământ. În acest fel a cunoscut Iisus şi esenţa păgânismului, esenţa decăderii sale.

Când avea vreo douăzeci şi patru de ani, el a plecat spre casă; era cam perioada în care a murit tatăl său după trup. Acum era singur cu fraţii şi surorile sale, care erau cu toţii fraţi şi surori vitrege, şi cu mama sa adoptivă sau vitregă. Şi acum s-a petrecut ceva deosebit: încetul cu încetul, iubirea şi înţelegerea mamei vitrege sau adoptive faţă de Iisus s-au aprins tot mai mult şi mai mult, pe când fraţii şi surorile nu-l înţelegeau deloc. În ea încolţea un fel de genialitate a inimii. Ea devenea capabilă, treptat, chiar dacă numai treptat, să-l înţeleagă cu inima ei pe singuraticul ce purta în lăuntrul lui suferinţa omenirii, în timp ce fraţii lui nu-şi schimbau atitudinea.

Dar mai întâi el avea să cunoască încă ceva: Comunitatea de oameni care avea să-i arate, ca să zicem aşa, cel de-al treilea aspect al decăderii omenirii. El avea să cunoască gruparea esenienilor. Această comunitate de oameni, care-şi avea centrul la Marea Moartă, pe atunci era foarte răspândită în lume. Era un ordin sever, închis în sine, care, printr-o viaţă reglementată, plină de renunţări, căuta să ajungă din nou pe acele trepte de pe care omenirea căzuse în cursul mersului ei descendent; ea căuta să se înalţe, prin exerciţii sufleteşti, până la acea altitudine a sufletului la care putea fi percepută din nou – indife-rent că i se spunea marea Bath-Col, în sensul vechii religii evreieşti, sau, în sensul religiilor păgâne, marea revelaţie. Esenienii voiau să atingă acest ţel printr-un antrenament sever al sufletului şi prin izolarea de ceea ce făcea restul omenirii. Mulţi se simţeau atraşi de acest ţel. Ei aveau tot felul de proprietăţi, pe întreg cuprinsul ţării. Cine voia să devină esenian trebuia să treacă în proprietatea comună ceea ce moştenise ori mai putea moşteni. Nimeni nu avea

voie să păstreze pentru sine vreun bun personal. Mulţi esenieni avuseseră într-un loc sau altul câte o casă ori o moşie, pe care le trecuseră în proprietatea ordinului. Aşa se face că ordinul avea pretutindeni aşezările sale, risipite prin ţinuturile Asiei Mici, mai ales în Palestina şi în Nazareth. Totul trebuia să fie proprietate comună. Ordinul esenienilor făcea fapte bune cu totul deosebite. Nici un membru nu avea vreo proprietate personala. Fiecare din ei putea să dea din averea comună unui om pe care-l considera sărac sau nenorocit. Prin diferite exerciţii sufleteşti, ei dobândeau o anumită putere vindecătoare, care avea un efect nespus de benefic. Ei respectau un principiu care astăzi ar fi ceva de neconceput, dar care pe atunci era respectat cu strictețe: Fiecare putea să ajute, luând din proprietatea comună, un om pe care-l considera demn de aceasta, dar niciodată nu avea voie să-şi ajute în acest fel rudele. Trebuia să se fi rupt de toate legăturile senzoriale care se raportează la lumea exterioară.

La fel ca Ioan, pe care-l cunoscuse în treacăt la esenieni, Iisus din Nazareth nu devenise, de fapt, esenian; dar prin lucrurile extraordinare pe care le ascundea sufletul sau, el era tratat în cadrul ordinului cu mare încredere. Multe dintre tainele pe care le deţineau de obicei numai cei aflaţi pe treptele superioare, erau discutate cu el în mod confidenţial, pentru că se avea încredere în felul cum acţiona sufletul său. Aşa că el a aflat cum se străduiesc ei, pe o cale care urca pieptiş, să se ridice din nou spre culmile de unde oamenii coborâseră. De aceea, i se părea adeseori că ar fi putut să-şi spună: Da, mai există printre noi oameni care se ridică din nou spre ceea ce a fost revelat cândva omenirii, în vremurile originare, lucruri pe care însă omenirea, în general, nu le mai înţelege astăzi.

Odată, după ce avusese o convorbire profundă în cadrul comunității eseniene, el a avut o trăire impresionantă, puternică. Pe când ieșea pe poartă ca să se ducă acasă, a văzut, în cadrul unei viziuni, două figuri. Și-a dat seama că sunt Ahriman și Lucifer și a văzut că ei pleacă de la porțile esenienilor. Și el a știut că ei fug spre restul omenirii. De atunci înainte a mai avut adeseori o asemenea viziune. Printre esenieni exista obiceiul de a nu trece prin porțile obișnuite ale unui oraș sau case din acea vreme, dacă acestea erau cumva împodobite cu imagini. De la asemenea porți erau nevoiți să se întoarcă din drum. Dar pentru că esenienii erau foarte numeroși – în Palestina trăiau pe atunci tot atâția esenieni câți farisei –, a trebuit să se țină seama de această da-tină a lor și s-au construit pentru ei porți speciale, foarte simple. Prin urmare, esenienii nu aveau voie să treacă prin nici o poartă pe care erau imagini. Această datină avea legătură cu întreaga lor evoluție sufletească. Și de aceea în orașe existau porți speciale pentru esenieni. Iisus din Nazareth trecuse adesea prin asemenea porți. Și vedea întotdeauna că Lucifer și Ahriman se îndepărtau de porțile esenienilor, într-un mod deosebit de amenințător pentru omenire. Vedeți, când cunoști asemenea lucruri sub raport teoretic, ele te impresionează, fără îndoială; dar când le cunoști privind în Cronica Acașă, când vezi aievea figurile lui Lucifer și Ahriman în asemenea împrejurări, ai o cu totul altă impresie. Începi să sesizezi nu doar cu simplul intelect, cu mintea, ci cu întregul suflet, mistere dintre cele mai adânci, pe care nu doar le știi, ci le vieţuiești, devii una cu ele.

Pot doar să bâigui în niște biete cuvinte neputincioase ceea ce s-a așezat acum pe sufletul lui Iisus, drept cea de-a treia mare durere: El și-a dat seama că în epoca sa exista, pentru indivizi umani izolați, posibilitatea

de a se separa de restul lumii şi de a ajunge la înţelegerea adevărurilor supreme, dar numai cu condiţia ca restul omenirii să fie despărţită cu atât mai mult de tot ceea ce este evoluţie a sufletului. Asemenea oameni, îşi spunea el, caută desăvârşirea propriului suflet pe spinarea restului omenirii, şi din cauză că tind spre o asemenea desăvârşire, din cauza căreia Lucifer şi Ahriman nu se pot apropia de ei, aceştia trebuie să fugă. Dar prin faptul că aceşti oameni izolaţi scapă de ei, Lucifer şi Ahriman fug la ceilalţi oameni. Şi aceştia sunt prăvăliţi în abisul decăderii cu atât mai mult, cu cât acei oameni, în izolarea lor, ajung mai sus. Aceasta a fost, în orice caz, o trăire îngrozitoare pentru Iisus din Nazareth, care avea o compasiune egală pentru toţi oamenii, care nu putea simţi fără durere adânca, fără durerea cea mai profundă, că diferiţi oameni izolaţi urcă în evoluţia lor sufletească pe socoteala omenirii luate în totalitatea ei. Aşa că pentru el a prins contur următoarea reprezentare: Lucifer şi Ahriman dobândesc în cadrul omenirii o putere din ce în ce mai mare, tocmai prin faptul că unii indivizi izolaţi vor să fie cei puri, esenienii. Aceasta a fost a treia mare durere, ba chiar durerea cea mai îngrozitoare; fiindcă acum în sufletul său se descărca ceva ca un fel de disperare în ceea ce priveşte soarta omenirii de pe Pământ. Misterul acestui destin al omenirii de pe Pământ apăsa asupra lui ca ceva îngrozitor. Şi el a purtat acest destin al lumii comprimat în propriul suflet.

Aşa a fost pe când el avea vreo douăzeci şi nouă, treizeci de ani, aşa a fost după ce mama sa, care-i era mamă vitregă sau adoptivă, îşi dobândise tot mai mult o înţelegere a inimii pentru el şi, într-un moment în care fiecare din ei a simţit că sufletele lor se pot înţelege, el a ajuns să aibă o convorbire cu această mamă vitregă sau adoptivă, a ajuns să aibă acea convorbire infinit de

importantă pentru evoluţia omenirii. Acum, pe parcursul acestei convorbiri, Iisus din Nazareth şi-a dat seama că acum putea să reverse cu adevărat în sufletul mamei sale vitrege ceea ce vieţuise de la vârsta de doisprezece ani şi până în acel moment. Acum el a putut să cuprindă în cuvinte, în faţa ei, trăirile prin care trecuse. Şi a făcut acest lucru. A povestit ce simţise în raport cu decăderea spiritualităţii evreieşti şi a celei păgâne, cu spiritualitatea esenienilor, cu eremitismul practicat de esenieni. Cuvintele care treceau din sufletul lui Iisus în sufletul mamei vitrege sau adoptive nu aveau efectul unor cuvinte obişnuite, ci era ca şi cum el ar fi fost în măsură să dea fiecărui cuvânt ceva din întreaga forţă a sufletului său. Cuvintele erau înaripate de suferinţele prin care trecuse Iisus, de ceea ce se transformase în mod nemijlocit, din suferinţa sa, în iubire, în sfinţenie sufletească. Era unit el însuşi cu această suferinţă, cu iubirea sa, astfel că ceva din sinea lui a zburat pe aripile cuvintelor sale în inima, în sufletul mamei vitrege sau adoptive.

Iar după ce a povestit tot ceea ce trăise astfel, Iisus a mai spus un lucru ce i se revelase drept adevăr şi pe care aş vrea să-l cuprind acum în nişte cuvinte dobândite de noi prin ştiinţa spirituală. Şi astfel, ceea ce Iisus din Nazareth i-a spus mamei sale vitrege sau adoptive va fi redat în mod fidel doar conform sensului, însă eu voi alege cuvintele în aşa fel încât să le puteţi înţelege mai uşor decât dacă aş bâigui în cuvinte germane ceea ce mi s-a revelat din anumite imagini ale Cronicii Acaşe. Iisus din Nazareth i-a povestit mamei sale vitrege sau adoptive cum, datorită întregii sale suferinţe, i se revelase misterul evoluţiei omenirii, felul cum omenirea evoluase. Astfel, el i-a spus: Am aflat că odinioară omenirea a traversat o epocă străveche, în care, în mod inconştient pentru ea, primea

cele mai înalte comori ale înţelepciunii, cu forţa cea mai proaspătă a copilăriei. – Prin aceste cuvinte, el se referea la ceea ce în ştiinţa spirituală desemnăm sub numele de prima epocă de cultură post-atlanteană, când sfinţii rishi ai vechiului popor indian au putut să comunice omenirii marile, grandioasele lor comori de înţelepciune. Dar Iisus din Nazareth privea aceste comori de înţelepciune în aşa fel încât putea să-şi spună: Cum fuseseră asimilate aceste comori de înţelepciune de către sfinţii rishi, ce forţe acţionau în sufletele rishilor şi în întregul popor indian străvechi? Erau forţele care de obicei acţionează numai în copilărie, între naştere şi cel de-al şaptelea an de viaţă, în copil, dar care apoi mor în indivizii umani, dar pe atunci erau revărsate peste toate treptele de vârstă ale omului. Prin faptul că peste întreaga vârsta umană erau răspândite forţele copilăriei, în inima umană se revărsau de sus aceste străvechi adevăruri divine sfinte, dăruind inspiraţii, intuiţii. Dar, o dată cu această primă epocă de dezvoltare a omenirii din era postatlanteană pe care o numim vechea epocă de cultură hindusă şi pe care Iisus din Nazareth a comparat-o în faţa mamei sale cu prima vârstă a copilăriei, o dată cu încheierea acestei epoci, s-a terminat şi cu posibilitatea de a se păstra forţele copilăriei până la o vârstă foarte înaintată. Ele au dispărut treptat şi din această cauză omenirea n-a mai fost în stare să primească în ea şi să păstreze ceea ce-i fusese revelat odinioară. Şi, în continuare, Iisus din Nazareth a mai spus că a urmat apoi o epocă ce ar putea fi comparată cu vârsta umană dintre şapte şi paisprezece ani, când forţele care în mod obişnuit sunt prezente numai de la şapte până la paisprezece ani erau revărsate asupra întregii fiinţe umane, aşa că oamenii le mai vieţuiau şi la o vârstă înaintată. Datorită faptului că aşa stăteau lucrurile, că şi nişte trepte de vârstă ulterioare

mai puteau fi îmbibate de aceste forţe, în cea de-a doua epocă, cea veche persană, a fost posibil să se dobândească acele comori de înţelepciune pe care le recunoaştem drept comori de înţelepciune ale lui Zarathustra, pe care acum Iisus din Nazareth le vedea respinse de omenire, din cauză că nu mai erau înţelese. În cea de-a treia epocă, înspre care a putut privi Iisus din Nazareth şi despre care i-a vorbit acum mamei sale, era răspândit asupra tuturor treptelor de vârstă ale omului ceea ce vieţuim de obicei între paisprezece şi douăzeci şi unu de ani, aşa că la cincizeci, şaizeci de ani oamenii mai dispuneau de forţele care în mod obişnuit acţionează numai până la douăzeci şi unu de ani. Datorită acestui lucru, în epoca a treia au putut fi dobândite acele ştiinţe importante despre activitatea naturii, pe care le admirăm atât de mult dacă pătrundem în sfera ştiinţei egiptene, a ştiinţei străvechilor chaldeeni, dacă pătrundem bazele adevărate ale cunoştinţelor lor astrologice, ale acelei cunoaşteri adânci care nu se ocupă doar de Pământ, ci se ocupă de tainele vieţii cosmice, de acţiunile exercitate de ele asupra omului, din care omenirea vremurilor mai noi n-a mai putut înţelege decât foarte puţin. Dar Iisus din Nazareth a văzut dispărând şi cea de-a treia epocă din istoria omenirii.

Cultura greacă a primit impulsurile cele mai puternice din înţelepciunea misteriilor care au făcut ca în sânul acestei culturi să apară perioada celei mai mari înfloriri a gândirii filosofice şi a artei, dar a făcut, totodată, să aibă loc trecerea spre a patra epocă de cultură, în care trăim noi înşine, care apelează deja la independenţa omului şi creează formaţiuni sociale noi, care se desprind din dependenţa lor de vechile misterii. Decăderea vechilor misterii începe o dată cu ridicarea la orizont a formaţiunilor statale nou apărute şi a rivalităţilor dintre

ele; dar de aceasta e legat şi progresul rapid al gândirii intelectuale. Forţele care nu pot sesiza decât extrem de puţin, când sunt revărsate asupra tuturor vârstelor umane, sunt acum aici. Noi trăim în cadrul unei omeniri care nu mai poate să înţeleagă decât prin forţele care-i sunt proprii omului între douăzeci şi unu şi douăzeci şi opt de ani. Dar când această epocă de cultură va fi dispărut, omenirea îşi va fi atins era ei mijlocie; prin aceasta, se atinge un anumit punct culminant, care nu mai poate fi menţinut în continuare. Trebuie să vină, chiar dacă la început foarte lent, declinul. Omenirea intră într-o epocă în care forţele mor, la fel cum omul atinge între treizeci şi patruzeci de ani vârsta de la care începe apoi declinul. Declinul omenirii întregi începe deja cu epoca următoare, aşa a spus Iisus din Nazareth, în timp ce sufletul lui era străbătut de întreaga durere cauzată de acest declin viitor al omenirii. Omenirea însăşi, a spus el, intră în epoca în care forţele originare au murit. Dar, în timp ce pentru omul individual pot să acţioneze în continuare forţele tinereţii, pentru omenirea luată în ansamblu nu poate fi vorba de aşa ceva. Ea va intra în mod inevitabil într-o vârstă a senectuţii, imposibil de învins, dacă nu va fi pătrunsă de nişte forţe noi. Şi el vedea în mod anticipativ cum cultura şi civilizaţia de pe Pământ vor fi pustiite, dacă în ele nu vor pătrunde nişte forţe tinere. Când omenirea intră în acea perioadă care pentru omul individual se întinde între douăzeci şi opt şi treizeci şi cinci de ani, a-tunci forţele naturale s-au epuizat. Dacă atunci nu se vor deschide alte izvoare, omenirea va îmbătrâni şi va ajunge la vârsta senectuţii.

Sintetizând toate acestea, Iisus i-a spus mamei sale: Ce se va întâmpla cu omenirea luată ca ansamblu, dacă va avea destinul omului individual! – Faţă în faţă cu forţa nemaipomenită a acestei întrebări, Iisus – şi, o dată cu el, şi

mama vitregă – a simţit necesitatea unui nou impuls spiritual. Trebuia să vină ceva care nu putea veni decât din afară, care nu exista în sânul omenirii înseşi, pentru că după această vârstă mijlocie în om nu se mai putea dezvolta în mod liber ceva nou, nişte forţe lăuntrice umane care să nu aibă legătură cu lumea senzorială. Trebuia aşteptat ceva din exterior, ceva care, de obicei, în perioada dintre douăzeci şi opt şi treizeci şi cinci de ani creşte din interior. Şi cu o forţă uriaşă, care nu poate fi comparată cu nimic altceva, din sufletul lui Iisus s-a înălţat durerea cauzată de faptul că în lumea înconjurătoare nu există nimic care să poată revărsa în omenirea aflată pe panta declinului nişte forţe înnoitoare.

Aşa a decurs acea convorbire, şi cu fiecare cuvânt ceva care parcă era o parte din propria lui sine se revărsa în fiinţa mamei vitrege sau adoptive. Cuvintele aveau aripi şi în ele se exprima faptul că nu erau doar nişte cuvinte, că din corporalitatea lui Iisus din Nazareth se desprindea ceva, care era ca o sine, ceva care devenise una cu durerea şi cu puterea sa de a iubi. Şi atunci, chiar în acel moment când sinea lui se desprindea din corporalitate, în el a luminat pentru o clipă ceea ce era această sine în realitate: conştienţa că propriul său eu era acela al lui Zarathustra. Ca şi cum ar fi început să lumineze, ca şi cum ar fi luminat pentru o clipă, aşa s-a simţit el drept eul lui Zarathustra. Totuşi, i se părea că acest eu ieşea din el şi îl lăsă din nou singur, aşa că el era din nou cel care fusese la doisprezece ani, numai că acum crescuse, era mai mare.

Mama trecuse şi ea printr-o schimbare imensă. Dacă cercetăm în Cronica Acaşă ce s-a întâmplat, aflăm că, la puţin timp după ce Iisus din linia nathanică împlinise doisprezece ani şi eul lui Zarathustra venise să locuiască în el, sufletul mamei sale după trup se înălţase în regiunile

spirituale. Iar acum ea a coborât din nou, ca suflet, şi a trăit ca suflet în mama vitregă, care, în acest fel, a întinerit. Aşa se face că acum sufletul propriei sale mame o spiritualiza pe mama vitregă sau adoptivă, care era mama după trup a băiatului Iisus solomonic. De aici înainte, aşadar, a început să umble din nou pe Pământ într-un corp fizic, în corpul celei ce era mama băiatului Iisus solomonic, sufletul mamei după trup a băiatului Iisus nathanic. Dar el însuşi parcă era singur cu cele trei corpuri ale sale, spiritualizat însă în gradul cel mai înalt de toate trăirile pe care le avusese, singur cu corpurile sale fizic, eteric şi astral; sinea însă plecase. În aceste corpuri: fizic, eteric şi astral, locuia tot ceea ce provenea de la eul lui Zarathustra. Deşi eul lui Zarathustra ieşise afară, rămăsese tot ceea ce acesta imprimase în ele. Aşa se face că această personalitate ieşită din comun, aşa cum se prezenta acum Iisus din Nazareth după ce eul lui Zarathustra ieşise din el, era ceva cu totul deosebit. Ceea ce exista în ea, mi s-a înfăţişat, când am putut vedea în Evanghelia a Cincea evenimentele în continuare, în felul cum o descriu aici.

După ce avusese loc convorbirea cu mama, în Iisus din Nazareth, care fu-sese părăsit de eul lui Zarathustra, s-a pus în mişcare un fel de imbold, care s-a manifestat ca o pornire cosmică imensă, care mâna ceea ce era prezent acum în el să se ducă pe malul Iordanului, la Ioan Botezătorul. În drum, această fiinţă ciudată – căci Iisus din Nazareth era acum o fiinţă ciudată, o fiinţă care purta, umblând pe solul pământesc, doar în trei învelişuri umane, omenescul cel mai înalt, care de obicei se întâlneşte doar când cele patru componente fiinţiale sunt dezvoltate complet, o fiinţă care, din punct de vedere lăuntric, era altfel decât un om, dar spre exterior avea înfăţişarea umană –, ei bine, după convorbirea cu mama sa, această

ființă, simțind în ea imboldul de a se duce la Iordan, la Ioan Botezătorul, s-a întâlnit cu doi esenieni, cu doi dintre acei esenieni care-l cunoșteau bine pe Iisus. Și, bineînțeles, lor li s-a părut ciudat ceea ce grăia din trăsăturile chipului său; totuși, l-au recunoscut după înfățișarea exterioară, care nu se schimbase, ci putea fi ușor recunoscută. Dar simțeau că e ceva ciudat cu el. Datorită schimbării prin care trecuse, ochii săi dobândiseră o expresie cu totul deosebită. Din acești ochi grăia ceva ca o lumină interioară, ce strălucea blând, ca iubirea de oameni întrupată în lumină, nu iubirea pământească, ci iubirea cerească. Cei doi esenieni vedeau în el un vechi cunoscut. Ei l-au simțit în așa fel încât nu se puteau sustrage privirii nespus de blânde, privirii de o blândețe intensificată la nesfârșit, așa cum era acuma. Apoi, când se uitau în acești ochi, li se părea că citesc în ei, totodată, un fel de reproș, care nu venea de la el, care era ca o forță ce țâșnea din propriul lor suflet, își revărsă razele în ochiul lui și era reflectată, ca lumina blândă a Lunii, am putea spune, totuși, ca și cum ar fi fost un reproș imens adus propriei lor ființe, ca un reproș pentru ceea ce erau ei.

Numai în asemenea cuvinte pot să descriu ceea ce poate fi constatat dacă privești în Cronica Acașă ceea ce au văzut cei doi esenieni în sufletul lui Iisus din Nazareth, ceea ce au perceput cu simțirea prin trupul său, adică prin corpurile fizic, eteric și astral, pe care le vedeau privindu-l, pe care le percepeau. Era greu pentru ei să-i suporte prezența; fiindcă era în ea o iubire infinită, fiind totodată ca un reproș ce li se adresa lor. Se simțeau profund atrași de prezența sa, având totuși imboldul, în același timp, de a scăpa de ea. Unul dintre ei s-a smuls din starea aceea, pentru că amândoi îl cunoșteau din multele convorbiri pe care le avuseseră cu el, și l-a întrebat: încotro te duce drumul tău, Iisus din Nazareth? – Cuvintele pe care Iisus le-

a rostit atunci le-aş putea traduce, în cuvintele limbii germane, cam aşa: Acolo unde suflete ca voi nu vor să se uite, acolo unde durerea omenirii poate găsi razele luminii uitate! – Ei n-au înţeles ce spunea şi şi-au dat seama că nu-i recunoscuse, că nu ştia cine sunt. Din căutătura sa stranie – nu era o privire care vede nişte oameni cunoscuţi –, din întreaga sa comportare şi din felul cum rostea cuvintele, ei şi-au dat seama că nu-i recunoscuse. Şi încă o dată unul dintre cei doi esenieni s-a smuls din starea lui şi a zis: Iisus din Nazareth, nu ne cunoşti? – Iar acesta a spus, drept răspuns, ceva ce eu pot reda numai în următoarele cuvinte ale limbii germane: Ce fel de suflete sunteţi? Unde e lumea voastră? De ce vă învăluiţi în învelişuri amăgitoare? De ce în inimile voastre arde un foc ce n-a fost aprins în casa Tatălui meu? – Ei nu ştiau ce li se întâmpla, nu ştiau ce se întâmplase cu el. Unul dintre cei doi esenieni s-a smuls încă o dată din starea aceea şi a întrebat: Iisus din Nazareth, oare nu ne cunoşti? – Iisus a răspuns: Sunteţi ca nişte oi rătăcite; eu însă am fost fiul păstorului de la care aţi fugit. Dacă mă veţi cunoaşte cu adevărat, veţi fugi în curând din nou. E atâta vreme de când aţi fugit de la mine în lume. – Iar ei nu ştiau ce să creadă despre el. Apoi el a vorbit mai departe: Aveţi pe voi semnul Ispititorului. El cu focul lui a făcut ca lâna voastră să devină sclipitoare. Firele de păr din această lână îmi înţeapă privirile! – Şi ei au simţit că aceste cuvinte ale lui erau ca ecoul propriei lor fiinţe, venind din fiinţa lui. Apoi Iisus a vorbit mai departe: Ispititorul v-a atins după ce aţi fugit. El v-a îmbibat sufletele cu trufie! – Atunci unul dintre esenieni s-a îmbărbătat, fiindcă simţea ceva cunoscut, şi a zis: Oare nu i-am arătat uşa Ispititorului? El nu mai are nici o putere asupra noastră. – După care, Iisus din Nazareth a grăit: Da, i-aţi arătat uşa; dar el a fugit la ceilalţi oameni şi a năvălit asupra lor. Aşa că

el nu se află în jurul vostru, ci la ceilalţi oameni! Îl vedeţi pretutindeni. Credeţi ca v-aţi înălţat dacă l-aţi alungat de la porţile voastre? Aţi rămas tot acolo unde eraţi. Vi se pare ca aţi urcat, pentru ca i-aţi coborât pe ceilalţi. Prin faptul ca i-aţi micşorat pe ceilalţi, vi se pare că aţi urcat.

Şi atunci esenienii s-au îngrozit. Dar în acest moment, când au fost năpădiţi de o groază nesfârşită, li s-a părut că Iisus se dizolvase, prefăcându-se în ceaţă şi că a dispărut din faţa ochilor lor. Apoi însă ochii lor au rămas încătuşaţi parcă de fiinţa lui Iisus din Nazareth, care dispărea şi nu-şi puteau întoarce ochii de la priveliştea spre care erau aţintiţi. Şi deodată privirea le-a căzut, ca la o mare depărtare cosmică, asupra unei apariţii uriaşe, care era chipul lui Iisus din Nazareth, mărit la dimensiuni uriaşe, pe care-l văzuseră doar cu câteva momente mai înainte. Ceea ce le vorbise din trăsăturile sale, vorbea acum cu o măreţie imensă din aceste trăsături uriaşe ale chipului său, care parcă-i ţintuiau pe loc. Nu-şi puteau întoarce ochii de la apariţia ale cărei priviri erau îndreptate spre ei, ca de la o depărtare foarte mare. Din această cauză, în sufletele lor a coborât ceva de felul unui reproş, care, pe de-o parte, le părea meritat, dar, pe de altă parte, era insuportabil. Iisus le-a apărut acestor doi esenieni la dimensiuni uriaşe, ca o fata morgana profilându-se pe cerul îndepărtat, iar ceea ce zăcea în cuvinte părea, de asemenea, mărit la dimensiuni uriaşe. Din această viziune, din acest chip, au răsunat cuvintele care în limba germană ar putea fi redate cam aşa: Vană e strădania voastră, pentru că goală e inima voastră, pe care aţi umplut-o cu spiritul care ascunde în mod amăgitor mândria în haina smereniei.

Acestea le rostise fiinţa sa către esenienii cu care se întâlnise după ce eul lui Zarathustra se desprinsese din învelişurile trupeşti ale lui Iisus şi Iisus redevenise ceea ce

fusese la doisprezece ani, numai că crescuse, dar acum era pătruns cu tot ceea ce trăise eul lui Zarathustra şi toate trăirile povestite de mine putuseră coborî în acest trup unic în felul lui, care-şi vestise unicitatea deja prin faptul că imediat după ce se născuse fusese în stare să rostească minunate cuvinte pline de înţelepciune, într-o vorbire pe care numai simţirea mamei putuse s-o înţeleagă.

Acestea sunt lucrurile pe care am vrut să vi le relatez sub forma unei simple povestiri, care merge, în prima instanţă, până la drumul făcut de Iisus din Nazareth, după convorbirea cu mama sa, la Ioan Botezătorul, lângă Iordan. Poimâine vom continua cu această povestire şi vom căuta să găsim puntea de legătură spre ceea ce ne-am străduit să înţelegem drept importanţă a Misterului de pe Golgota.

CONFERINŢA A II-A

München, 10 decembrie 1913

Înainte de a continua cu alte câteva comunicări din Evanghelia a Cincea, vă rog să-mi îngăduiţi câteva observaţii în legătură cu faptul că facem cunoscută această Evanghelie a Cincea. Nici vorbă ca cercurile mai largi din epoca actuală să înţeleagă deja importanţa a ceea ce trebuie adus la cunoştinţa epocii noastre de către ocultism, de către ştiinţa spirituală, fiindcă în cercurile mai largi există prea puţin tendinţa de a cerceta fenomenele de profunzime ale culturii şi civilizaţiei prezentului, şi anume elementele spirituale ale culturii şi civilizaţiei şi pe cele care reprezintă un nou urcuş şi, într-un anumit sens, sunt începutul unei reînnoiri a vieţii noastre spirituale, care însă nu pot să prindă o altă formă decât aceea care duce la

cunoașterea, oricât ar fi ea de disprețuită încă astăzi, a faptelor oferite de cercetarea ocultă concretă.

Înainte de toate, aș vrea să vă adresez rugămintea de a reflecta, în legătură cu cele spuse adineaori, că asemenea comunicări rezultate din cercetarea ocultă mai trebuie să fie încă tratate, în zilele noastre, cu o anumită pietate. Epoca noastră nu e deloc înclinată să primească în mod deschis și fără rezerve asemenea lucruri și numai faptul că noi vieţuim aceste lucruri, că simţim împreună cu ele, pe baza impulsurilor de viaţă pe care le primim în noi prin convieţuirea noastră antroposofică, face ca sufletele noastre să devină apte pentru a le primi în lumina justă. Când ele sunt date însă mai departe, unor oameni nepregătiţi, deja ceea ce a trebuit să fie dat publicităţii pe calea tiparului [Nota 61] în legătură cu cei doi copii Iisus arată cât de furioși au devenit chiar și cei bine intenţionaţi. Dar acum vreau să fac abstracţie cu totul de numeroasele atacuri prostești care sunt îndreptate mereu împotriva unor asemenea lucruri. Cât de sălbatic și pătimaș au fost primite asemenea lucruri! Astăzi oamenii nu-și mai pot imagina că din lumea spirituală pot fi luate cu adevărat, drept cunoștințe adevărate, niște cunoștințe care au un caracter mai puțin abstract, care au un caracter la fel de concret ca rezultatele cercetării spiritual-științifice pe care vi le-am comunicat alaltăieri. Această atitudine are legătură – chiar dacă legătura nu poate fi recunoscută atât de ușor – cu acea teribilă superficialitate a gândirii și activităţii de reprezentare ce a pus stăpânire pe literatura filozofică actuală.

Amintesc, tocmai în cadrul ramurilor noastre, unul sau altul dintre aceste aspecte, nu ca să aduc niște critici inutile, ci ca să-i fac pe prietenii noștri să vadă cât de jalnic stăm, în epoca noastră, și cu logica pură a gândirii. În epoca

noastră nu există discernământ. Oamenii îşi însuşesc totul cu plăcere şi de bunăvoie, într-o măsură mai mare decât se crede – fiindcă se aude mereu strigătul după emanciparea de orice autoritate –, pe bază de autoritate, în special în cercurile care se consideră azi cele mai cultivate. Asişti mereu la asemenea lucruri, care trebuie să fie amintite – chiar dacă n-o putem face decât luând din timpul care, altfel, ar putea fi folosit în scopuri mai bune –, lucruri de felul celor la care am fost nevoit să asist la Berlin, cu ocazia unei conferinţe pe care am ţinut-o, în cadrul unei societăţi de filosofie, despre *Giordano Bruno* [Nota 62] şi în cursul căreia trebuia să amintesc – asta a fost demult – cât de puţin e înclinată epoca noastră să se transpună în mod real în edificiul de gânduri al marilor personalităţi, cum e şi Giordano Bruno. Am atras atunci atenţia asupra rătăcirii de gândire, legată de o rătăcire a simţirii, care există într-o carte, celebră pe atunci, „Esenţa creştinismului" de *Harnack* [Nota 63].

Am spus ieri, în cadrul conferinţei publice, că dacă eu amintesc un lucru pentru a-l combate, nu vreau să spun prin aceasta că meritele, nivelul ştiinţi-fic al acelei personalităţi trebuie să fie desconsiderate. Prin asemenea observaţii, eu tocmai că vreau să arăt că realizările importante au totodată urmări pustiitoare, din cauză că exercită un efect de sugestie. Aşadar, în acele momente, am fost nevoiţi să vedem cum această lucrare, „Esenţa creştinismului", a fost considerată o carte foarte importantă de către unul dintre cei mai importanţi teologi ai epocii prezente. Nu intrăm în detalii. În cartea amintită e susţinută, de exemplu, o concepţie referitoare la învierea lui Christos care sună cam aşa: Orice se va fi întâmplat odinioară în Palestina – noi n-o mai putem şti astăzi, aşa că nu mai e necesar să reconstituim noţiunea de înviere; dar

de la acest fapt întâmplat în Palestina a pornit credinţa în înviere. Să păstraţi această credinţă, indiferent ce se va fi întâmplat făcând să se nască această credinţă.

După conferinţă, preşedintele acelei societăţi de filosofie mi-a spus că a citit atent cartea lui Harnack, „Esenţa creştinismului", dar n-a găsit acest pasaj în carte. Şi a mai spus că aceasta este o concepţie catolică. Catolicii spun: Nu are importanţă dacă ceea ce este arătat la Trier e într-adevăr Sfântul Veşmânt, ci importantă e credinţa că acesta e Veşmântul. El s-a ridicat, ce-i drept, împotriva acestei păreri, a spus însă că ea nu există în carte. A doua zi, eu i-am copiat acea pagină unde pasajul există, bineînţeles. Eruditul domn citeşte, pur şi simplu, fugind cu ochii peste rânduri. Atât de pustiitor e astăzi tot ceea ce, ca autoritate, exercită un efect de sugestie, încât nici nu ne mai dăm seama, numai că cei ce se numesc antroposofi în sensul adevărat al cuvântului trebuie să observe asemenea fenomene, fiindcă ele sunt lucrul cel mai pustiitor pe tărâmul culturii spirituale din epoca noastră.

Numele de *Eucken* [Nota 64] e cunoscut ca fiind al celui care a repus în drepturile sale idealismul. I-a fost acordat un premiu celebru. Nu trebuie invidiat pentru aceasta. A scris o carte cu titlul „Mai putem fi creştini?" Şi aflăm că pe prima ei pagină stă scris. Noi, ca oameni de cultură din epoca prezentă, nu mai putem accepta să se vorbească despre demoni, ca pe vremea când Christos umbla pe Pământ. Nici un om cult din epoca prezentă nu mai poate să creadă în demoni.

Când omul „cult" al epocii prezente citeşte aşa ceva, se simte foarte măgulit. Cel care-i face un asemenea compliment, e prietenul lui. Oare observă acest om cult că, peste câteva pagini, în aceeaşi carte se găseşte o altă frază: „Atingerea dintre divin şi uman produce forţe demonice"?

Această afirmaţie e primită aşa, în modul cel mai nevinovat. Dacă o citezi, ca să se vadă non-sensul, auzi, ca răspuns: Dar el nu are în vedere cu aceasta chiar demonicul. – Când auzi acest răspuns, nu poţi să nu fii deosebit de trist, fiindcă de aici se vede foarte limpede că azi oamenii folosesc cuvintele fără a apela la conştiinţa lor, fără a se gândi să le dea sensul pe care ar trebui să-l aibă. Acesta e lucrul îngrozitor.

Numai din cauză că aceasta e situaţia se poate întâmpla să apară un fenomen atât de întristător cum e cartea lui *Fritz Mauthner*, „Critica limbajului" [Nota 65], care este editata deja pentru a doua oară, deşi cuprinde trei volume masive, cartea lui Fritz Mauthner, care a devenit pentru mulţi omul zilei, datorită faptului că a elaborat un mare dicţionar filosofic [Nota 66]. Asemenea fenomene trebuie discutate în zilele noastre, chiar dacă nu e ceva prea plăcut. „Critica limbajului" vrea să fie ultima critică importantă a întregii căutări filosofice din domeniul concepţiilor despre lume. Cartea e nespus de importantă din punctul de vedere al deşteptăciunii exterioare a epocii prezente. Nu trebuie să contestăm faptul că e o carte importantă, înţesată de apercu-uri pline de duh. În ea e dojenit de pe amvon întregul trecut al omenirii, în ceea ce priveşte căutările din domeniul concepţiilor despre lume. Dojenind o anumită concepţie despre lume, care nici mie nu-mi poate fi simpatică, criticul foloseşte, în mod foarte serios, imaginea următoare: Cel care vorbeşte despre această concepţie despre lume e ca un clovn care urcă pe o scară nesprijinită de nimic şi care, ajuns sus, ar vrea s-o tragă la el [Nota 67]. Sigur că se va da de-a berbeleacul. – Dar vă rog să reflectaţi. Cum putem să facem aşa ceva, după ce am aşezat o scară vertical şi ne-am urcat pe ea, şi apoi, ajunşi sus, o tragem spre noi şi apoi ne dăm de-a

berbeleacul? Cum gândim un asemenea gând, fără a fi negândiţi? Cei mai mulţi oameni nu observă acest gând găunos, din cauză că nimeni nu se prea exersează în ceea ce priveşte logica. Altfel s-ar observa că azi tot la a doua carte dai tot la al douăzecilea pasaj peste asemenea negânduri. Trebuie amintit o dată şi acest lucru, pentru că el caracterizează felul cum gândesc oamenii astăzi, cum e influenţată gândirea prin sugestie. Am citat acest exemplu nu fără rost, fiindcă pentru cel ce ştie să gândească, întreaga carte e scrisă cu aceeaşi logică, doar că oamenii nu observă acest lucru. Mulţi nici nu vor observa măcar cât de imposibil e acest gând; aşa cum e viaţa spirituală în ziua de astăzi, un asemenea fenomen literar va fi trâmbiţat drept ceva extrem de important şi mulţi cred că aşa şi este, o studiază, şi din numărul celor ce gândesc într-un asemenea mod, se recrutează adversarii ştiinţei spirituale.

Găsesc că e brutal să fiu nevoit să spun acest lucru, dar el trebuia spus odată, pentru că nu e bine să fiţi neavertizaţi în legătură cu ceea ce se petrece astăzi. Chiar dacă nu mulţi vor citi acea carte, ceea ce provine de la ea se infiltrează în multe cărţi şi conferinţe şi trece drept logică. De aceea e atât de infinit de dificil, faţă cu gândirea imatură a epocii noastre, nu doar să vii cu nişte gânduri spiritual-ştiinţifice, ci şi cu rezultatele pozitive obţinute prin studierea Cronicii Acaşe, despre care am vorbit ultima dată. Aceasta m-a obligat să rostesc cuvintele pe care le-am folosit adineaori, faptul că prietenii noştri ar trebui să simtă necesitatea de a se pătrunde în mod temeinic şi profund – tocmai când se pune problema de a trata nişte lucruri la care gândirea obişnuită nu mai e suficientă – de înţelegerea necesităţii unei gândiri educate cu rigurozitate. În caz contrar, va mai dura, bineînţeles, încă mult timp, până vom ajunge să răzbatem, cu cercetarea ocultă

pozitivă, în faţa gândirii ceţoase a epocii noastre, care simulează că ar fi atât de critică. Bineînţeles că pe aceasta o poate accepta doar un om care şi-a pregătit mai întâi sufletul prin acele rezultate ale ştiinţei spirituale care pot fi exprimate mai mult sub formă de gânduri. Unor asemenea oameni li se poate vorbi despre lucrurile în interiorul cărora nu se mai poate ajunge doar cu gândurile, care trebuie povestite aşa cum rezultă ele din cercetarea Cronicii Acaşe. Ele nu sunt fără legătură – deşi ceea ce am dat sub forma Evangheliei a Cincea sunt doar povestiri – cu ceea ce are de oferit cercetarea spirituală, sub forma unor înlănţuiri de gânduri riguroase, chiar dacă nu pare aşa la prima vedere.

Atitudinea de respingere a acestor rezultate concrete ale cercetării spirituale nu provine de la altceva decât de la faptul că gândirea modernă e prea obtuză ca să poată pătrunde cu adevărat în rezultatele cercetării spirituale. Ar trebui să ne dăm seama că e firesc ca un om care e în stare să formeze gânduri de felul celor citate să nu fie deloc în măsură să pătrundă cu adevărat în domeniul ştiinţei spirituale. Aceasta ne dă linia directoare după care ar trebui să ne orientăm în raport cu ceea ce se laudă astăzi, în multe cazuri, că e literatura filosofică. De aici rezultă că tocmai acum, când discutăm asemenea lucruri, trebuie să ne pătrundem de gândul necesităţii ca ele să ajungă astăzi măcar până la câteva suflete, pentru ca, treptat, să se reverse în mod just în viaţa spirituală a epocii prezente.

Am atras atenţia adeseori asupra Misterului de pe Golgota, asupra acelor momente ale sale care trebuie să fie cu totul inteligibile unei gândiri riguroase, dacă aceasta vrea să treacă la studierea evoluţiei istorice a omenirii. De fapt, o studiere adevărată a evoluţiei istorice a omenirii nici nu există. Nu avem astăzi nici o istorie, nici o pătrundere plină de

înţelegere a celor întâmplate. Când o vom avea, oamenii îşi vor da seama că în perioada care a precedat Misterul de pe Golgota evoluția omenirii a fost, într-adevăr, una descendentă, şi că prin Golgota a apărut un impuls prin care omenirii i-a fost dăruită acea întinerire care i-a influenţat forţele îmbătrânite ale culturii şi civilizaţiei. Cu adevărat, prin studierea evenimentelor concrete care au avut loc în Palestina, acest gând general nu e diminuat, dimpotrivă, el e ridicat pe o treaptă mai înaltă, prin cunoaşterea lucrurilor concrete care au avut loc.

Alaltăieri am ajuns cu povestirea până acolo unde Iisus din Nazareth, după convorbirea pe care a avut-o cu mama sa adoptivă, în cursul căreia eul lui Zarathustra se desprinsese din cele trei corpuri, care au existat apoi drept alcătuire ciudată, fără un eu uman pământesc, s-a întâlnit cu cei doi esenieni. Am încercat să descriu această scenă; am descris-o până în punctul în care Iisus, după ce a vorbit cu ei, a stat în faţa lor ca şi cum s-ar fi dizolvat şi ei l-au zărit ca pe o fata morgana, din care răsunau cuvintele: Vană e strădania voastră, fiindcă v-aţi umplut cu spiritul care ascunde în mod amăgitor trufia în haina smereniei. – Când au auzit aceasta cei doi esenieni, ochii lor au fost, pentru o clipă, ca înceţoşaţi. Apoi l-au văzut din nou, după ce el se îndepărtase deja. Am putut să constat, din Cronica Acaşă, că cei doi esenieni erau profund atinşi de ceea ce vieţuiseră şi că din acea zi au devenit tăcuţi şi n-au povestit nimic celorlalţi esenieni.

După ce a parcurs o bucată de drum, Iisus s-a întâlnit cu un om care făcea impresia că e cufundat în cea mai adâncă suferinţă, că e oprimat, apăsat. Cu capul plecat, cu trupul apăsat şi din punct de vedere fizic, omul respectiv se îndrepta spre Iisus. Şi atunci, el a auzit cum acea entitate pe care am caracterizat-o alaltăieri ca fiind Iisus, aşa cum

era el în acea perioadă, i-a spus nişte cuvinte care răsunau ca din izvorul cel mai adânc al acestei entităţi. Acest om oprimat a auzit că Iisus spune: încotro şi-a dus sufletul tău drumul lui? Te cunoşteam cândva, cu milenii în urmă, cu multe milenii în urmă, pe atunci erai altfel. – Omul oprimat s-a simţit nevoit să spună anumite lucruri în faţa acestei apariţii, căci nu putem desemna ca om pământesc o asemenea entitate, care consta numai din corp fizic, corp eteric şi corp astral, având efectele lăsate de eul lui Zarathustra în aceste trei corpuri. Putem s-o desemnam doar drept o entitate. Omul cufundat în disperare s-a simţit nevoit să-i spună acestei entităţi : Am ajuns în viaţa mea la înalte demnităţi, şi întotdeauna când urcam spre o nouă demnitate, mă simţeam foarte în elementul meu şi adeseori mă năpădea sentimentul: Ce om rar eşti, dacă semenii tăi te înalţă astfel, dacă ai putut să ajungi atât de departe pe Pământ. Ce om rar eşti! Eram fericit la culme. Dar foarte repede am pierdut această fericire. Totul s-a petrecut într-o noapte. După ce de-abia adormisem, a venit peste mine un vis, în aşa fel încât am adus cu mine în vis sentimentul că ar trebui să mă ruşinez în faţa mea însumi pentru că visez aşa ceva. Am visat că în faţa mea stătea o fiinţă care m-a întrebat: Cine te-a făcut atât de mare, cine te-a dus la demnităţi atât de înalte? – Şi eu m-am ruşinat că în vis îmi fusese adresată o asemenea întrebare, deoarece îmi era atât de clar că sunt un om rar, şi că, bineînţeles, ajunsesem la aceste demnităţi datorită marilor mele virtuţi. Iar când acea fiinţă mi-a vorbit astfel, am fost cuprins de o ruşine tot mai mare de mine însumi, în vis – aşa a zis acest om cufundat în disperare. Şi atunci am luat-o la fugă, dar de-abia fugisem, că arătarea se afla din nou în faţa mea, sub o altă înfăţişare, şi zise: Eu te-am înălţat, eu te-am adus la demnităţile tale. – Şi a-tunci, l-am recunoscut în el pe

Ispititorul despre care scripturile povestesc că a fost Ispititorul deja în Paradis. Şi aici m-am trezit, şi din clipa aceea nu mai am linişte. Mi-am părăsit toate demnităţile, oraşul în care locuiam, totul, şi de atunci rătăcesc prin lume fără să mai fac nimic. Iar acum drumul meu mă duce, pe mine, om rătăcitor, care mă hrănesc din cerşit, în faţa ta. – În clipa în care omul a spus aceasta – aşa reiese din Cronica Acaşă –, apariţia era deja iar în faţa lui, s-a aşezat în faţa lui Iisus din Nazareth, care în acea clipă a dispărut din faţa ochilor săi. Apoi, apariţia s-a dizolvat din nou şi omul a fost lăsat singur cu soarta lui.

Pe Iisus, un imbold lăuntric l-a făcut să meargă mai departe. Şi a întâlnit după aceea un lepros, şi, când acesta s-a apropiat, a fost nevoit să-i spună cuvintele: încotro te-a condus sufletul tău pe drumul lui? În urmă cu milenii, cu multe milenii, te-am văzut altfel. Da, pe atunci erai altfel. – Leprosul a zis: Oamenii m-au alungat de pretutindeni, din cauza leprei mele. De aceea am fost nevoit să rătăcesc prin lume şi nimeni nu m-a primit. Mă bucuram când la uşă sau pe fereastră mi se aruncau nişte resturi, cu care îmi potoleam foamea, de bine de rău. Dar nu puteam sta liniştit nicăieri, am fost nevoit să rătăcesc din loc în loc. Într-o noapte am ajuns într-o pădure. Era ca şi cum din depărtare mi-ar fi strălucit un copac, care era ca o flacără. Lumina m-a atras. Când m-am apropiat mai mult, din copacul ce strălucea a ieşit o făptură sub formă de schelet şi a rostit spre mine îngrozitoarele cuvinte: Eu sunt tu! Eu mănânc din tine. – Şi m-a copleşit frica cea mai teribilă; şi din cauză că mă pătrundea astfel cu fiori, şi că simţeam pe mine crustele leprei ciocnindu-se una de alta, fiinţa aceea simţi ce se petrecea în lăuntrul meu şi zise: De ce te temi aşa de mine? Ai trăit înainte atâtea vieţi, atunci ai iubit plăcerea vieţii, mult din ceea ce pofta a creat în viaţa ta, din ceea ce

ţi-a adus bucurii cotidiene, atunci ai putut să te scalzi în bucuriile cotidiene, pe atunci mă iubeai, pe mine mă iubeai, mă iubeai adânc. N-ai ştiut-o întotdeauna, dar pe mine mă iubeai, şi fiindcă m-ai iubit aşa, sufletul tău a atras spre sine fiinţa mea. Eu am devenit tu şi acum îmi e îngăduit să mănânc din tine. – Şi teama mea a crescut şi mai mult. Atunci scheletul s-a prefăcut într-un arhanghel frumos: pe acela l-am privit. Da, spuse el, m-ai iubit cândva. – Apoi, am căzut într-un somn adânc, iar dimineaţa m-am trezit zăcând la poalele copacului şi am rătăcit mai departe prin lume şi acum te găsesc pe tine. De când am avut acea viziune, lepra s-a înrăutăţit tot mai mult. – După ce a vorbit astfel, scheletul morţii a fost din nou acolo şi l-a acoperit pe Iisus, care a dispărut şi a trebuit să-şi vadă mai departe de drum, din cauza imboldului care pulsa în el. Omul a trebuit să meargă şi el mai departe.

După aceste trei întâlniri – întâlnirea cu cei doi esenieni, cu omul disperat şi cu leprosul –, pe care Iisus din Nazareth le-a avut sub forma descrisă data trecută, el şi-a continuat drumul şi a ajuns la malul Iordanului, la Ioan. Şi a avut loc ceea ce ne este cunoscut din celelalte Evanghelii: Entitatea lui Christos a coborât din înalturile cosmice, a luat în stăpânire cele trei învelişuri corporale ale lui Iisus, în care Entitatea Christică avea să rămână timp de trei ani.

Următorul lucru pe care trebuie să-l povestesc este istoria ispitirii. Cronica Acaşă prezintă aici lucrurile mai exact decât celelalte Evanghelii. Trebuie să remarc însă în mod anticipat că eu le voi descrie aşa cum mi s-au prezentat mie, dar că foarte uşor s-ar putea întâmpla – din cauză că e greu să cercetezi asemenea lucruri şi trebuie să fii precaut – ca mai târziu să fie necesară o corectură, în sensul că ordinea treptelor ispitirii pe care o voi relata eu va trebui să fie schimbată. Fiindcă în observarea Cronicii

Acaşe, ordinea lor uşor poate fi intervertită, iar eu nu sunt cu totul sigur în ceea ce priveşte ordinea. Îmi propun să povestesc numai în măsura în care cunosc lucrurile exact.

După ce Christos Iisus – căci acum în Iisus locuia Christos – se retrăsese în singurătate, de El s-a apropiat mai întâi acea entitate pe care El a simţit-o de îndată că e Lucifer, fiindcă în sufletul Lui au apărut mai întâi două sentimente importante. El şi-a amintit – acum cu eul lui Christos şi cu corpurile eteric şi cu corpul astral ale lui Iisus din Nazareth –, că Lucifer şi Ahriman fugiseră de la porţile esenienilor la ceilalţi oameni, când, după ce avusese o convorbire cu esenienii, păşise prin poarta esenianã. La aceasta a trebuit să se gândească acum. Cel de-al doilea sentiment care i-a străbătut sufletul i-a adus aminte de omul disperat, pe care-l întâlnise în drumul său spre Iordan şi care era acoperit de această entitate, obligându-l pe el însuşi, pe Iisus, să-şi continue drumul. Acum El ştia în ce fel pot fi recunoscute aceste lucruri prin percepţie ocultă: Lucifer a fost acela pe care l-am văzut fugind atunci, împreună cu Ahriman, de la poarta esenienilor, Lucifer se afla între mine şi omul disperat, el e cel care stă acum din nou în faţa mea.

Auzind această povestire ne putem forma o reprezentare despre felul cum se fac percepţiile oculte, atunci când se raportează la trecut. Cu adevărat, ele nu pot fi primite cu răceală şi obiectivitate, ca alte lucruri care ne sunt povestite. Asemenea lucruri relatează nişte mistere adânci ale lumii, ele pătrund în toate forţele vieţii noastre sufleteşti şi nu ating doar viaţa noastră de reprezentare şi puterea de înţelegere obişnuită. De aceea e atât de greu să porţi cuvintele la asemenea depărtări de percepţiile oculte corespunzătoare, de aceste cercetări, şi să nu amuţeşti, ci să poţi, totuşi, comprima în cuvintele vorbirii folosite în

relaţiile cotidiene zguduitorul rezultat al cercetării. Asemenea lucruri sunt comunicate numai când e necesar.

Aşadar, Lucifer stătea în faţa lui Christos Iisus. Şi a avut loc ceea ce poate fi exprimat folosindu-se cuvintele din celelalte Evanghelii – ele sunt nişte redări indirecte ale proceselor spirituale: Dacă mă vei recunoaşte, îţi voi da împărăţiile acestei lumi.

Cam aşa i-a vorbit Lucifer lui Christos Iisus, în care acum se afla, ce-i drept, Entitatea divină a lui Christos, care-l putea înţelege pe Lucifer, dar care, pentru a înţelege, trebuia să se folosească totuşi de corpul astral al lui Iisus din Nazareth, aşa cum se dezvoltase el prin prezenţa eului lui Zarathustra, care pătrunsese corpul astral al lui Iisus, astfel încât se putuse sluji de el ca instrument. De aceea, El n-a auzit aceste cuvinte, aş zice, ca un Zeu, ci doar ca un om îndumnezeit: Dacă mă recunoşti, îngerii mei îţi vor păzi toţi paşii.

Trebuie să chemăm acum în ajutor ceea ce am spus cândva într-un ciclu de conferinţe [Nota 68], care a apărut deja şi sub formă de carte; atunci eu am spus: în vechea perioadă solară, Lucifer era încă o entitate care pe atunci se situa pe aceeaşi treaptă cu Entitatea Christică, astfel încât această Entitate a lui Christos, care era acum cufundată într-un trup uman, nu putea să nu simtă înaltul rang cosmic pe care-l avea Lucifer şi să nu-l simtă de acelaşi nivel cu El însuşi, în pofida a tot ceea se întâmplase cu el până când devenise Ispititorul. Aşa că se poate înţelege că Lucifer a putut să-i adreseze îndemnul: Recunoaşte-mă. – Când Lucifer rosteşte un asemenea lucru, când îl spune cu adevărat în aşa fel încât el se revarsă, pe căi oculte, în sufletul uman, atunci creşte la proporţii uriaşe tot ceea ce trăieşte în sufletul uman ca forţe ale trufiei, ale mândriei. De aceea, nu există nici un alt mijloc – când apare

ispita cea mai puternică de a cădea în prada sentimentului de trufie şi mândrie ascunsă – decât să reziști cu forţa sufletului concentrată la maximum.

„Dacă mă recunoşti de stăpân, îţi dau toate acele împărăţii pe care le vezi acum în jurul meu.” Sunt împărăţii întinse, de mare splendoare, sunt lumi întregi, pe care Lucifer le poate aşterne în faţa cuiva într-un asemenea moment. Aceste împărăţii au această singură particularitate, că poţi simţi dorul după ele numai din trufia îndreptăţită sau neîndreptăţită a sufletului. Şi scapi, ca să zicem aşa, numai cum a scăpat odinioară Christos Iisus: dacă-ţi dai seama care e substratul ascuns al situaţiei. Fiindcă într-un asemenea moment nu simţi nimic altceva decât trufia şi mândria care există în sufletul uman; toate celelalte sentimente sunt paralizate. Dar Christos Iisus a rezistat acestei ispitiri şi l-a alungat de la sine pe Lucifer.

A urmat un al doilea atac. Şi acum Christos Iisus a avut acele sentimente care l-au făcut să-şi dea seama cine erau cei doi. Din străfundurile fiinţei sale au ieşit iar la suprafaţă sentimente de felul celor care se înălţaseră în El când i-a văzut pe cei doi fugind de la porţile esenienilor, ca şi în drum spre Iordan, cu ocazia apariţiei din timpul convorbirii cu omul disperat şi cu scheletul care se transformase în arhanghel. Ştia că îi are acum în faţa lui pe amândoi ispititorii. Şi lui i-a fost adresat îndemnul pe care şi celelalte Evanghelii îl redau în mod just: „Arunca-te în abis, nu ţi se va întâmpla nimic!”

În cazul unor asemenea ispitiri, în om se manifestă într-un mod grandios un curaj ce biruie orice teamă, care-l poate face pe om şi nesăbuit. Christos Iisus a putut să-i respingă şi pe aceşti doi ispititori.

Şi a venit un al treilea atac. El a pornit de la Ahriman singur. Acum Ahriman a stat numai el în faţa lui Christos

Iisus. Şi a venit ispitirea care, iarăşi, poate fi exprimată în cuvintele: „Fă prin puterea mea ca aceste pietre să se prefacă în pâine!”

Răspunsul care trebuia dat la această întrebare ahrimanică – aici se deosebeşte, în Evanghelia a Cincea, desfăşurarea în continuare a evenimentelor, de felul cum sunt ele relatate în celelalte Evanghelii – n-a putut fi dat de Christos Iisus. Parţial, această întrebare a rămas fără răspuns, ea a rămas ca ultim rest nerezolvat al ispitirii. De aici a rezultat un impuls care a acţionat apoi în trăirile pe care Christos le-a avut în trupul lui Iisus din Nazareth. Fiindcă faptul că la ispitirea în singurătate El n-a putut să dea un răspuns complet la ultima întrebare a lui Ahriman, a stabilit legătura dintre Christos Iisus şi evenimentele pământeşti care au legătură cu Ahriman.

Dacă va amintiţi că Ahriman e domnul morţii, că prin acel gen de amăgire pe care o face să se nască prin faptul că aşterne materialitatea în faţa sufletului, în aşa fel încât sufletul primeşte cele materiale sub o formă amăgitoare, dacă vă amintiţi ce s-a spus în cursul acestei veri în legătură cu faptele lui Ahriman în cadrul evoluţiei de pe Pământ, veţi găsi că e de înţeles că faptele lui Ahriman sunt cuibărite în evoluţia de pe Pământ. Aşa se face că a luat naştere o legătură – din cauza restului rămas fără răspuns de la această întrebare – între umblarea lui Christos pe Pământ şi întreaga evoluţie pământească. S-ar putea spune că, din cauza acestei întrebări rămase fără răspuns, Christos Iisus a fost legat de evoluţia pământească, în măsura în care Ahriman e întreţesut în ea.

Uneori trebuie să desemnăm lucrurile prin cuvinte banale; dar sensul în care le folosim nu e banal. Ahriman face în aşa fel încât toate să apară ca materialitate şi să se şi păstreze sub această formă. Dar pentru că el manevrează

lucrurile în aşa fel, n-a fost posibil un asemenea eveniment prin care Christos Iisus să fi prefăcut pietrele în pâine. Acest lucru a fost împiedicat de activitatea ahrimanică. Este acelaşi fenomen care face ca anumite trepte legate de evoluţia pământească să poată fi depăşite, în măsura în care sunt legate de Ahriman, de-abia prin întregul curs al evoluţiei pământeşti şi prin totala ei christificare.

Ceea ce se spune în „Tatăl Nostru" cosmic: „Vina a sinei de alţii purtată, Vieţuită în pâinea zilnică", se exprimă prin puterile ahrimanice, despre care se spune în acest „Tatăl Nostru" cosmic: „În care nu domneşte Voinţa Cerurilor", ci voinţa lui Ahriman – acest lucru trebuie tratat, deci, în cadrul legităţii pământeşti şi nu poate fi tratat doar pe cale spirituală. Aceste lucruri au legătură cu pâinea zilnică. În lumea socială exterioară, acest lucru se exprimă în faptul că, într-adevăr, avem nevoie de cele materiale sub forma banilor, a lui Mamona, imaginea cea mai grosieră a încătuşării ahrimanice, care face apoi ca în viaţa socială pietrele să se transforme în pâine, ceea ce face necesar ca, pe Pământ, omul să rămână unit cu ceea ce e ahrimanic, material.

Trebuie să gândiţi dvs. înşivă mai departe acest gând: Să reflectaţi la faptul că îndemnul „Transformă pietrele în pâine" are legătură cu funcţia banilor în cadrul activităţii sociale. Dar pentru că în acest fel puterea ahrimanică a rămas unită cu umblarea pe Pământ al lui Christos Iisus, Ahriman a fost în măsură să se reverse mai târziu în sufletul lui Iuda şi, prin intermediul lui Iuda, să ducă la evenimentele relatate în celelalte Evanghelii, care apoi, prin intermediul lui Iuda, au făcut ca urmăritorii lui Christos Iisus să-L poată recunoaşte. De fapt, Ahriman a provocat prin Iuda moartea lui Christos Iisus şi faptul că a

putut face aceasta îşi are cauza în întrebarea rămasă fără răspuns complet în momentul ispitirii.

Dar ca să înţelegem întreaga umblare pe Pământ a lui Christos Iisus, trebuie să ţinem seama de un lucru. Entitatea lui Christos intrase în cele trei corpuri, dar Eul lui Christos n-a fost unit imediat cu cele trei corpuri, aşa cum e unit un eu uman cu ele. La începutul umblării pe Pământ a Entităţii lui Christos, care a durat trei ani, ea a fost unită doar foarte slab cu cele trei corpuri ale lui Iisus şi apoi ea a intrat treptat în cele trei corpuri, din ce în ce mai adânc. Evoluţia din cursul celor trei ani a constat tocmai în faptul că Entitatea lui Christos, care la început împânzea ca o aură Entitatea lui Iisus, s-a comprimat tot mai mult, intrând în cele trei corpuri. Şi această Entitate Christică a fost atât de mult comprimată în cele trei corpuri, cum e un eu uman, de-abia cu puţin timp înainte de moartea pe Cruce. Pe parcursul celor trei ani, această comprimare a însemnat pentru El o permanentă senzaţie de durere. Procesul acestei deveniri-om complete, care a durat trei ani şi a dus la Misterul de pe Golgota, a constat în această comprimare în cele trei corpuri, a fost durerea acelui Dumnezeu care trebuia să fie simţită pe Pământ, pentru ca să se poată întâmpla ceea ce era necesar pentru a se introduce Impulsul Christic în evoluţia pământească. La tot ceea ce am povestit despre durerea şi suferinţele lui Iisus în tinereţe, a trebuit să se mai adauge şi această suferinţă.

Când vorbim despre suferinţa lui Dumnezeu, uşor se poate întâmpla să fim rău înţeleşi. Lui *Maeterlinck* [Nota 69], de exemplu, care spune atâtea lucruri frumoase în cartea „Despre moarte” – carte care, cu siguranţă, va deveni celebră – şi care, în orice caz, s-a străduit să explice unele fenomene ale vieţii spirituale aşa cum i-a fost lui posibil, i s-a putut întâmpla să spună că un suflet destrupat

nu poate trece prin nici un fel de dureri, fiindcă dureri poate simți numai trupul cel muritor. – Aceasta e culmea absurdității, fiindcă un trup nu simte nici o durere, la fel de puțin ca o piatră. Durere simte corpul astral împreună cu eul, în interiorul corpului fizic; pe lângă aceasta, mai există și dureri sufletești, bineînțeles, și de aceea durerile nu încetează după moarte. Atâta doar că nu mai pot fi provocate de tulburările din corpul fizic, aceasta nu înseamnă însă că pentru suflet încetează să existe dureri.

Ceea ce s-a petrecut în procesul de pătrundere a celor trei corpuri ale lui Iisus cu Entitatea Christică a fost pentru Entitatea Christică durerea cea mai mare ce se poate imagina. Va fi necesar pentru omenire ca ea să înțeleagă treptat că, în realitate, pentru a continua de la Golgota drumul spre evoluția de pe Pământ, această Entitate Christică a trebuit să intre în aura Pământului, trecând prin dureri, și omenirea va trebui să simtă că destinul ei e unit cu aceasta durere a lui Christos. Legătura omului cu durerea lui Christos va trebui să devină din ce în ce mai concretă. De-abia atunci oamenii vor ajunge să înțeleagă că, de la Misterul de pe Golgota, această durere a acționat mai departe, în aura Pământului, ca forță de întinerire pentru evoluția de pe Pământ.

A înțelege din ce în ce mai bine acest Mister de pe Golgota – aceasta va fi sarcina evoluției spirituale progresiste. În orice caz, multe dintre lucrurile care joacă un rol important în cultura și civilizația actuală vor trebui depășite. Tocmai în epoca actuală noi ne aflăm, în ceea ce privește înțelegerea creștinismului, într-o criză, într-o criză reală. Nu mă refer, bineînțeles, la ceea ce poate fi spus despre creștinism de una sau alta dintre teologiile obișnuite. Aș vrea să atrag atenția numai asupra unor evenimente elementare din epoca noastră, cauzate de

această neînţelegere. În cadrul uneia dintre acele întruniri din anul 1910 [Nota 70] unde s-a vorbit despre Christos cel istoric, un teolog mult citat, voind să sublinieze o părere a sa, conform căreia cuvintele învăţăturii lui Christos Iisus nu sunt decât învăţături adunate de peste tot, care existaseră deja înainte şi care au fost sintetizate, a spus: Vă voi fi recunoscător dacă-mi veţi putea arata măcar una dintre afirmaţiile lui Christos Iisus care să nu fi e-xistat deja înainte de el, sub o forma sau alta. – Dacă un teolog liberal care face asemenea cercetări poate aduce dovezi în sprijinul acelei afirmaţii, el e pentru contemporanii noştri un om de seamă, fiindcă, ia gândiţi-vă ce efect convingător poate avea, într-adevăr, dovedirea faptului că tot ceea ce a spus Christos a fost spus deja şi de alţii, că, deci, cuvintele sale nu erau deloc ceva nou. Celui care înţelege lucrurile, o asemenea afirmaţie i se arată într-o altă lumină. Imaginaţi-vă că Goethe ar fi scris o poezie, pe care încă n-ar fi notat-o nicăieri, ci doar ar fi spus-o, iar un copil care ar fi auzit acea poezie, ar fi exclamat: Toate acestea sunt cuvinte pe care le-am mai auzit. – Teologul care nu aude decât lucrurile pe care le cunoaşte deja şi nu-şi dă seama care e esenţialul aici, e ca acest copil, fiindcă esenţialul se situează atât de sus deasupra a ceea ce a fost rostit înainte, cum se situează o poezie a lui Goethe deasupra cuvintelor izolate pe care copilul le-a mai auzit deja. Dacă nu ştii deloc spre ce trebuie să-ţi îndrepţi atenţia, drept aspect esenţial, şi poţi crede că faci teologie autentică prin faptul că te iei în acest fel după cuvinte, dacă crezi în afirmaţia că aceste lucruri au mai fost spuse deja, de aici se vede că ne aflăm într-o criză în ceea ce priveşte înţelegerea creştinismului, din care vom putea, desigur, deduce că o înţelegere reală a lui Christos îşi poate face intrarea în lume numai dacă teologia actuală, care deţine funcţia oficială de a veghea asupra înţelegerii

lui Christos, va muri mai întâi. Acesta este esenţialul: Să învăţăm a simţi întreaga măreţie a faptelor care au avut loc în jurul Golgotei.

Cronica Acaşă ne mai arată şi alte lucruri importante. Din cauză că Entitatea Christică n-a fost unită imediat foarte strâns cu corpurile lui Iisus, că legătura a fost, la început, foarte slabă şi doar exterioară, în prima perioadă de după Botez a putut avea loc următorul lucru: Uneori Entitatea Christică era unită din punct de vedere exterior cu cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazareth, ea se afla în condiţiile unei asemenea uniri printre ucenici şi adepţii cei mai apropiaţi, vorbea cu ei. Dar acest lucru nu era necesar întotdeauna. Se putea întâmpla ca învelişurile exterioare să se afle într-un anumit loc, iar Entitatea Christică se putea îndepărta de ele; şi putea atunci să apară ca entitate spirituală, la mare depărtare de acolo, într-un loc sau altul. Multe dintre apariţiile lui Christos sunt de acest fel: numai Entitatea Christică le apare ucenicilor, adepţilor sau şi altor oameni. Mai târziu, El a umblat de multe ori împreună cu ucenicii prin ţară, învăţând, vorbind, vindecând. În timp ce umbla astfel cu zece, cincisprezece sau chiar mai mulţi adepţi, iar Entitatea Christică se comprima tot mai mult în corpurile sale, s-a ivit un alt fenomen. De multe ori, unul sau altul dintre ucenici se simţea deodată luat în stăpânire de inspiraţie. Atunci chipul său devenea altul, în aşa fel încât se putea vedea şi din exterior că lua o cu totul altă fizionomie. Şi când avea loc un asemenea fenomen şi el rostea cele mai minunate cuvinte christice, înfăţişarea exterioară reală a lui Christos Iisus se transforma în aşa fel încât El arăta ca cel mai simplu dintre ucenici.

Acest fenomen s-a repetat mereu. Aşa ne arată Cronica Acaşă. Din acest motiv, urmăritorii lui nu ştiau niciodată care din ceata de oameni ce umbla prin ţară era

cel pe care-L căutau, aşa că riscau să prindă pe un altul. Şi, în acest caz, cel căutat ar fi scăpat. De aceea a devenit necesară trădarea lui Iuda. Felul obişnuit de a relata trădarea lui Iuda nu e prea nimerit. Căci, dacă ne transpunem în acea situaţie, ne putem pune întrebarea: De ce a fost necesar sărutul lui Iuda? El a fost necesar din motivul la care m-am referit adineaori.

Multe lucruri misterioase şi pline de taină sunt legate de umblarea lui Christos pe Pământ sub formă de om, dar impresia cea mai zguduitoare o ai când îţi îndrepţi privirile spre moartea sa. Aici trebuie spus un lucru pe care eu îl rostesc fără sfială, fiindcă pentru cunoaşterea ocultă acesta e un fapt real: în punctele mai importante ale procesului istoric-spiritual se ating din nou ordinea morală şi ordinea fizică a lumii, care în rest curg fiecare în albia sa. Când, în evoluţia Pământului, aceasta atingere a fost cea mai puternică, atunci a avut loc Misterul de pe Golgota.

După ce Christos a fost ţintuit pe Cruce, un întuneric foarte mare, care s-a întins cu repeziciune, a acoperit ţinutul până la mari depărtări. Din Cronica Acaşă nu s-a putut constata până acum de unde a provenit acel întuneric, dacă era de provenienţă pământească sau cerească. Dar el a existat, şi ce înseamnă o asemenea întunecare poate fi observat din punct de vedere ocult în cazul unei eclipse de Soare. Nu vreau să spun că atunci a fost o eclipsă de Soare, poate să fi fost şi o întunecare de mari proporţii provocată de nori. Dar e altceva când Soarele stă în timpul zilei pe Cer şi e întuneric, decât când e, pur şi simplu, noapte. Ce efect are o asemenea întunecare generală se poate afla, de exemplu, şi atunci când Soarele e acoperit de Lună. Cu o asemenea ocazie au loc mari transformări oculte la toate fiinţele, oameni, animale şi plante; de exemplu, întreaga îmbinare dintre

corpul fizic şi corpul eteric al plantelor se schimbă, întreaga lume arată altfel şi, o dată cu ea, aura Pământului. Ultima dată mi-a făcut o impresie absolut zguduitoare, când am putut să fac observaţii în timpul unei eclipse de Soare, pe când ţineam un scurt ciclu de conferinţe la Stockholm [Nota 71]. Este adevărat: Pentru acea bucată din aura Pământului unde întunecarea e cea mai puternică, au loc mari transformări. Şi printr-o bucată din aura Pământului influenţată în acest fel s-a revărsat Impulsul Christic în evoluţia Pământului, în momentul în care Christos Iisus a murit pe Cruce. Acesta e lucrul minunat, sfântul eveniment al întunecării, pe o arie foarte largă, în jurul Crucii de pe Golgota.

Celalalt lucru important pe care vreau să-l relatez e ceea ce am dat de înţeles deja o dată la Karlsruhe [Nota 72] – el e consemnat şi în varianta tipărită a ciclului de la Karlsruhe – şi pe care-l arată şi Evanghelia a Cincea, faptul că corpul fizic al lui Iisus din Nazareth a fost absorbit, aş zice, a fost înghiţit de Pământul fizic, pentru că după ce trupul fusese aşezat în mormânt, a avut loc, într-adevăr, o zguduire a Pământului, de felul unui cutremur, asociată cu o furtună, astfel că în scoarţa Pământului a apărut o falie care a primit în ea trupul lui Iisus. Furtuna a ridicat asemenea vârtejuri încât a rezultat, într-adevăr, desfăşurarea şi aşezarea neobişnuită a giulgiurilor descrisă de Evanghelia lui Ioan. Apoi acea falie care apăruse din cauza cutremurului s-a închis la loc şi astfel, bineînţeles, trupul n-a mai putut fi găsit. Celui care-L caută i se poate da numai răspunsul ce vine din regiunile oculte: Cel pe care-L căutaţi nu mai e aici. – Ceva similar s-a petrecut mai târziu, când mulţi oameni din Europa, sub numele de cruciaţi, au pornit să caute amintirea lui Christos pe Golgota. Şi lor li s-

a dat acelaşi răspuns, chiar dacă nu era perceptibil pentru ei: Cel pe care-L căutaţi nu mai e aici.

Fiindcă Impulsul Christic trece în mod spiritual prin sufletele oamenilor, el acţionează ca fapt real şi în cei care nu-l înţeleg. Nu e voie să vorbim doar de marele învăţător. Ceea ce s-a întâmplat acţionează ca fapt real şi a dat marile impulsuri pentru evoluţia mai îndepărtată a omenirii. Sarcina cercetării oculte veritabile va fi, pe acest tărâm, de a învăţa omenirea să înţeleagă tot mai bine să-L caute pe Christos în altă parte, ca să nu fie nevoie să se dea răspunsul: Cel pe care-L căutaţi nu mai e aici. – Dar dacă oamenii vor voi să-L caute în mod din ce în ce mai spiritual, ei vor putea găsi răspunsul adevărat, corespunzător realităţii.

Acestea sunt lucrurile pe care am vrut să vi le povestesc astăzi şi, după câte cred, în comunicările de astăzi zace marea pondere, în ceea ce priveşte descrierile Misterului de pe Golgota, în comparaţie cu abstracţiunile teologilor. Aşa cum apar aceste fapte în Cronica Acaşă, ele ne dau posibilitatea să ştim că în acea perioadă s-a petrecut un lucru de cea mai mare importanţă.

Ocultistul e convins de următorul lucru: Când inimile oamenilor se vor fi ridicat puţin mai sus, deasupra a tot ceea ce stăpâneşte azi sufletele, cu atâta lipsă de logică, aşa cum am fost nevoit să caracterizez la început, când ini-mile se vor fi străbătut cu puterea de a gândi just, atunci – cu toate că unii ar putea crede: Ce are a face gândirea cu acceptarea unor asemenea comunicări şi cu încercarea de a le cunoaşte? –, atunci sufletele se vor maturiza, prin aceasta, pentru a înţelege cu adevărat şi asemenea lucruri, care în aparenţă nu au nimic de-a face cu gândirea, pentru că tocmai gândirea adevărată va face ca sufletele să fie pătrunse de simţul veritabil al adevărului, care nu găseşte

ridicole lucrurile comunicate în aceste două conferințe, ci se străduiește să le primească drept cercetări făcute cu grijă în Cronica Acașă.

VI. EVANGHELIA A CINCEA
CONFERINŢA I

Köln, 17 decembrie 1913

Îmi va reveni sarcina să vă spun, cu ocazia serii de astăzi şi a celei de mâine, unele lucruri despre ceea ce ne-am obişnuit să numim „Misterul de pe Golgota", şi anume, va trebui să facem mai întâi încercarea de a vorbi despre acest eveniment altfel decât până acum. Aş spune că expunerile anterioare despre Misterul de pe Golgota, chiar dacă au avut un conţinut ocult, el a fost, totuşi, mai mult de natură ocult-teoretică. S-a vorbit despre esenţa şi importanţa Misterului de pe Golgota pentru evoluţia omenirii. Despre faptul că el este, s-ar putea spune, evenimentul central pentru evoluţia întreagă a omenirii pe Pământ şi despre măsura în care el este acest eveniment central au fost oferite până acum nişte gânduri. Ele au fost luate în întregime din izvoarele cercetării oculte. Au fost despecetluite astfel acele izvoare de gândire care, aş zice, radiază din Misterul de pe Golgota, care merg mai departe şi au prins viaţă în evoluţia noastră pământească. Din ceea ce trăieşte în evoluţia omenirii pe Pământ se poate găsi, dacă se percepe cu privirea clarvăzătoare, ceea ce a fost indicat drept importanţă a Misterului de pe Golgota.

Acum însă îmi va reveni sarcina de a vorbi mai îndeaproape despre ceea ce poate fi spus în mod concret în legătură cu evenimentele care au avut loc la începutul erei noastre. Voi vorbi despre evenimentele care, aş zice, au

radiat prin forţele lor ceea ce continuă să trăiască în aura vie a Pământului şi poate fi observat pe cale ocultĂ. Voi spune apoi mâine câte ceva despre motivele care cer ca aceste lucruri să fie discutate în cadrul cercurilor antroposofice tocmai acum, în această epocă a noastră. Astăzi însă voi încerca să sugerez câteva dintre lucrurile care s-au petrecut în Palestina la începutul erei noastre. Şi sper că în inimile dvs., în sufletele dvs., Evenimentul de pe Golgota, aşa cum a fost el caracterizat, sub o formă predominant ideatică, nu va pierde din importanţa sa dacă vom privi o dată direct evenimentele care s-au petrecut atunci, dacă le luăm în atenţie, aş zice, în modul cel mai concret.

Când am vorbit despre ***Evanghelia după Luca***, precum şi când am prezentat acea serie de conferinţe referitoare la ***Evanghelia după Matei*** [Nota 73], am făcut aluzie la unele aspecte esenţiale despre domeniul care intră aici în discuţie. E vorba de faptul că la începutul erei noastre s-au născut, cam în acelaşi timp, doi băieţi Iisus. Şi am arătat că aceşti doi băieţi Iisus, care s-au născut atunci, erau foarte diferiţi unul de altul, în ceea ce priveşte caracterul şi facultăţile lor. Unul dintre băieţii Iisus, a cărui descriere mai transpare din Evanghelia după Matei, provine din linia solomonică a casei lui David [Nota 74]. În el trăia sufletul sau eul celui pe care-l cunoaştem drept Zarathustra.

Dacă vrem să studiem o asemenea încarnare, trebuie să ne fie clar, pentru început, mai ales un lucru: Chiar dacă se reîncarnează o individualitate atât de înaltă cum era Zarathustra – şi anume în vremea când s-a născut drept Iisus –, această individualitate nu trebuia să ştie deloc, în copilărie sau tinereţe, că e această individualitate. Nu e nevoie să existe conştienţa faptului care s-ar exprima în

cuvintele: Eu sunt cutare sau cutare. – Nu se întâmplă aşa. Dar, într-un asemenea caz, acele facultăţi aduse la un nivel foarte înalt, pe care un suflet uman le poate dobândi prin faptul că a trecut printr-o asemenea încarnare, se arată de timpuriu şi condiţionează întreaga structură fundamentală de caracter a copilului respectiv. Aşa că băiatul Iisus solomonic – cum aş vrea să-l numesc – e înzestrat cu nişte facultăţi foarte înalte şi acesta e aspectul ca-racteristic: el e înzestrat cu nişte facultăţi care-i dau posibilitatea de a pătrunde uşor în tot ceea ce trăieşte în jurul său drept cuceriri pe care omenirea le-a făcut, în procesul de dezvoltare neîntreruptă a culturii şi civilizaţiei de pe Pământ. Căci în jurul unui asemenea copil trăia, mai ales pe atunci, întreaga cultură şi civilizaţie a omenirii, în cuvinte, în gesturi, în fapte, pe scurt, în tot ceea ce se putea vedea şi auzi. Un copil obişnuit îşi însuşeşte puţin din ceea ce vede şi aude. Acest băiat îşi însuşea însă, cu o mare genialitate interioară, din aluziile cele mai sumare, ceea ce îşi cucerise până atunci omenirea, într-un cuvânt, el s-a dovedit înzestrat în cel mai înalt grad pentru tot ceea ce produsese până atunci cultura şi civilizaţia umană şi putea fi învăţat pe cale şcolară. Azi s-ar spune despre un asemenea băiat că e superdotat. Aşa era băiatul Iisus solomonic. Până la doisprezece ani, el a învăţat repede ceea ce a putut învăţa de la lumea din jurul său.

De o cu totul altă natură era celalalt băiat Iisus, al cărui caracter transpare – mai mult decât atâta nu se poate spune – din descrierile Evangheliei după Luca. El se născuse din linia nathanică a casei lui David. El tocmai că era neînzestrat pentru ceea ce poate fi cunoscut în mod exterior. Până la doisprezece ani, el n-a manifestat nici un interes pentru vreun lucru care poate fi învăţat pe cale şcolară, din cultura şi civilizaţia umană. În schimb, a

manifestat din cea mai fragedă copilărie, în gradul cel mai înalt, ceva care s-ar putea numi: genialitate a inimii, capacitatea de a simți prin empatie orice bucurie umană, orice suferință umană. Genialitatea lui s-a manifestat mai ales în faptul că trăia mai puțin în sine însuși, că-și putea însuși mai puțin destoinicia și deprinderile care pot fi dobândite pe Pământ, dar simțea din cea mai fragedă copilărie suferința altuia și bucuria altuia ca și cum ar fi fost suferința și bucuria lui proprie, că se putea transpune în sufletele altor oameni; această însușire exista la el în gradul cel mai înalt.

Între cei doi băieți Iisus, așa cum se poate constata prin observații făcute în Cronica Acașă, exista deosebirea cea mai mare pe care ne-o putem imagina. După ce băieții au împlinit doisprezece ani, a avut loc acel eveniment pe care l-am caracterizat adeseori: în timpul călătoriei la Ierusalim, pe care părinții au făcut-o împreună cu băiatul Iisus nathanic, eul lui Zarathustra, care până atunci locuise în celălalt, în băiatul Iisus solomonic, a ieșit din trupul acestuia și a luat în stăpânire învelișurile corporale ale băiatului Iisus nathanic. Așa că tot ceea ce acest eu regesc își putuse asimila, a putut să acționeze de atunci înainte în sufletul celuilalt, al băiatului Iisus nathanic și acum acest băiat a putut să acționeze, fără s-o știe, cu întreaga forță a lui Zarathustra, în așa fel încât a stârnit uimirea cărturarilor, în mijlocul cărora a pășit, învățându-i, cum descrie și Biblia. Și am mai arătat că celălalt, băiatul Iisus solomonic, din care eul plecase, s-a ofilit foarte repede și a murit după un timp relativ scurt.

Trebuie să remarcăm faptul că pentru un om care renunță la eul său, așa cum am descris acum în legătură cu băiatul Iisus solomonic, nu încetează imediat posibilitatea de a trăi. La fel cum o bilă continuă să se rostogolească o

vreme, prin forţa ei intrinsecă, aş zice, o asemenea fiinţă continuă să trăiască o vreme prin forţa care trăieşte în ea; pentru cel care nu ştie să observe în mod subtil sufletele umane, nu e prea mare deosebire între ceea ce se oferă privirii drept suflet care încă îşi mai are eul şi un suflet care şi-a pierdut eul. Fiindcă în viaţa obişnuită, când ne aflăm în faţa unui suflet, nu acţionează atât de mult eul. Ceea ce vieţuim în contact cu un om, ceea ce percepem la el, este în măsura cea mai mică o manifestare a eului, ci o manifestare a eului prin intermediul corpului astral. Dar corpul astral i-a rămas acelui băiat Iisus; numai cel ce ştie să distingă cu acurateţe – şi nu e lucru uşor – dacă într-un suflet continuă să acţioneze obiceiuri vechi, gânduri vechi sau dacă, de la un moment dat, el îşi mai însuşeşte lucruri noi, numai un asemenea om îşi poate da seama, prin aceasta, dacă eul mai e sau nu prezent. Dar începe o ofilire a forţelor de viaţă, o moarte lentă, şi aşa a fost cazul cu acest băiat Iisus.

Printr-o anumită potrivire karmică, la puţin timp după ce eul lui Zarathustra a trecut în celălalt băiat Iisus, a murit şi mama după trup a băia-tului Iisus nathanic şi, de asemenea, tatăl băiatului Iisus solomonic, astfel încât tatăl băiatului Iisus nathanic şi mama băiatului Iisus solomonic s-au căsătorit, formând o pereche. Băiatul Iisus nathanic nu avea deloc fraţi şi surori după trup, iar fraţii şi surorile vitrege pe care le-a avut de aici înainte erau fraţii şi surorile băiatului Iisus solomonic. Cele două familii au format o singură familie, care de acum înainte a locuit în orăşelul căruia i s-a dat apoi numele de Nazareth; astfel că, dacă vorbim acum de băiatul Iisus nathanic, în care trăieşte de aici înainte eul lui Zarathustra, vom folosi expresia Iisus din Nazareth.

Aş vrea să vă povestesc astăzi câte ceva din tinereţea lui Iisus din Nazareth, aşa cum pot fi cercetate aceste lucruri în Cronica Acaşă, astfel încât să putem dobândi posibilitatea de a înţelege un anumit moment istoric important din evoluţia omenirii, care a pregătit apoi Misterul de pe Golgota, despre care vom vorbi mâine.

Viaţa lui Iisus se desfăşoară în trei etape care, pentru viitor, se disting foarte clar una de alta. Deja în cursul convorbirilor cu cărturarii s-a dovedit că în el se trezise la viaţă, pe când avea doar doisprezece ani o forţă interioară, datorată faptului că în lăuntrul lui se afla acum eul lui Zarathustra, o forţă interioară prin care putea fi iluminat, putea să primească străfulgerări prin iluminare şi să le unească cu ceea ce trăia ca facultate în sufletul lui Zarathustra. Dacă deja atunci se văzuse că în acest suflet era prezentă o forţă a trăirii interioare extraordinară, acum se poate observa, la băiatul Iisus în creştere, între doisprezece şi şaptesprezece – optsprezece ani, că iluminările interioare, izvorând din lăuntrul sufletului, devin tot mai bogate şi mai bogate, în special acele iluminări care se referă la întreaga evoluţie a vechiului popor evreu şi a poporului evreu, în general.

Aşa cum era situat Iisus din Nazareth în sânul poporului evreu, în poporul evreu nu mai putea fi percepută măreţia a ceea ce, în vechile vremuri ale profeţilor, i se dădea acestui popor drept taine cosmice nemijlocite. Multe dintre vechile revelaţii ale profeţilor se transmiseseră din generaţie în generaţie, dar facultăţile originare, prin care se puteau primi tainele spirituale direct din lumile spirituale, se stinseseră de mult. Oamenii le primeau din scrierile consacrate. Existau, în orice caz, câţiva oameni, de exemplu vestitul *Hilel* [Nota 75], care, datorită evoluţiei lor individuale, mai erau în stare să

perceapă ceva din ceea ce vestiseră vechii profeţi. Totuşi, de multă vreme în aceşti câţiva oameni nu mai exista acea forţă care era prezentă în vremea originară a poporului evreu, în vremea revelaţiilor. Putea fi observată foarte clar o coborâre, în ceea ce priveşte evoluţia spirituală, a poporului evreu. Ceea ce existase cândva, ceea ce fusese revelat în vremea profeţilor, se ridica acum la suprafaţă, sub forma de iluminare interioară, venind parcă din străfundurile sufletului lui Iisus din Nazareth.

Dar intenţia mea este mai puţin aceea de a va atrage atenţia asupra acestui fapt istoric, asupra faptului că prin iluminare interioară a reapărut într-un om individual ceea ce le era revelat odinioară profeţilor. Mai degrabă aş vrea să vă îndrept sentimentele spre ceea ce înseamnă pentru un suflet relativ tânăr, pentru sufletul lui Iisus din Nazareth, la doisprezece – treisprezece ani, într-o singurătate infinită, să simtă ridicându-se la suprafaţă o revelaţie pe care nici unul dintre oamenii din jurul lui n-o mai simţeau înălţându-se, pe care cei mai buni o aveau, cel mult, sub forma unui reflex slab. Încercaţi să vă transpuneţi cu sentimentele dvs. În viaţa unui asemenea suflet, care se află singur cu un bun nespus de mare al omenirii şi acordaţi importanţă faptului că Misterul de pe Golgota a trebuit să fie pregătit prin aceea că în sufletul lui Iisus din Nazareth s-au înstăpânit acele sentimente singuratice. Când cineva se află, parcă, pe o insulă sufletească, împreună cu ceva pe care, la fel ca El, care deja în copilărie simţea ce simte fiecare om, ai vrea să-l dăruieşti tuturor oamenilor, dar nu poţi să-l dăruieşti din cauză că vezi cum sufletele au coborât pe o treaptă de unde nu mai pot primi asemenea lucruri, când cineva simte toate acestea: că trebuie să ştie, în durere şi suferinţă, ceva pe care ceilalţi nu-l pot primi, dar el atât de mult ar dori să

trăiască şi în celelalte suflete, atunci acel om se pregăteşte în vederea unei misiuni. Pentru o misiune se pregătea Iisus din Nazareth. Acest lucru dădea sufletului său nota fundamentală, care-l făcea să-şi spună mereu-mereu: Spre mine răsună un glas din lumea spirituală. Dacă omenirea l-ar putea auzi, ea ar primi de la acest glas o binecuvântare infinită. În vremurile vechi existau oamenii care să-l audă, dar acum nu mai există urechi pentru el. – Această suferinţă a faptului de a fi singur s-a comprimat din ce în ce mai mult în sufletul sau.

Aşa a fost viaţa sufletească a lui Iisus din Nazareth de pe la doisprezece până pe la optsprezece ani. Din acest motiv, el nu era înţeles nici de tatăl său după trup, nici de mama sa adoptivă sau vitregă, nici de fraţii şi surorile vitrege, mai mult, el era adeseori batjocorit, ba chiar considerat nebun. El îşi exercita cu hărnicie meseria de tâmplar, la fel ca tatăl său. Dar în timp ce lucra, în sufletul lui trăiau sentimentele pe care le-am exprimat şi la care m-am referit adineaori. Apoi, pe când avea vreo optsprezece ani, Iisus a plecat să cutreiere lumea. A trecut, lucrând în diferite familii, prin tot felul de tâmplării din Palestina şi din localităţile păgâne învecinate. Era condus în acest fel de karma sa. Umblând aşa prin Palestina, întregul său fel de a fi s-a arătat tuturor acelora în mijlocul cărora se afla. Ziua lucra, seara şedea împreună cu oamenii. Şi oamenii cu care şedea, de la vârsta de nouăsprezece şi până spre douăzeci şi doi de ani, aveau cu toţii sentimentul, în aceste seri – pe care nu şi-l aduceau întotdeauna la nivelul unei conştienţe clare, dar pe care-l simţeau cu atât mai limpede: printre ei se afla un om de o natură cu totul deosebită, cum nu mai văzuseră vreodată un altul, mai mult, cum nici nu-şi putuseră imagina vreodată că ar putea să existe. Şi nu ştiau cum să-l ia.

Dacă vrem să înţelegem acest lucru, trebuie să ţinem seama de un aspect, de care trebuie să se ţină seama neapărat, dacă vrem să pătrundem cu adevărat în diferite mistere ale evoluţiei omenirii: trebuie să ţinem seama de faptul că dacă ai asemenea trăiri ca cele pe care le-am sugerat în cazul tânărului Iisus din Nazareth, ele provoacă în suflet durerea cea mai adâncă. Dar această durere se transformă în iubire. Şi multe dintre marile iubiri care există în viaţă sunt o durere de acest fel, transformată. Durerea cea mai adâncă are capacitatea de a se transforma în iubire, care nu acţionează ca iubire obişnuită, prin simpla existenţă a fiinţei care iubeşte, ci radiază, aş zice, nişte raze aurice, având efect până la mari depărtări. Aşa că oamenii printre care se afla Iisus în această perioadă, credeau că au printre ei mult mai mult decât un simplu om. Iar după ce el plecase deja dintr-o localitate, când oamenii stăteau iarăşi împreună, seara, ei aveau cu adevărat sentimentul prezenţei sale. Ei aveau impresia că Iisus se mai afla acolo. Şi, în repetate rânduri, după ce el de mult plecase dintr-o localitate unde lucrase o vreme, s-a întâmplat următorul lucru: Oamenii care stăteau seara în jurul mesei aveau toţi aceeaşi viziune. Îl vedeau intrând pe uşă sub înfăţişare spirituală. Fiecare din ei avea în acelaşi timp vi-ziunea că Iisus a venit iarăşi la ei, că vorbeşte cu ei, că le spune anumite lucruri, aşa cum făcea când se afla acolo sub formă trupească. Aşa trăia el în mod vizibil printre oameni, după ce de mult plecase. Durerea transformată în iubire era aceea care-l făcea să acţioneze în acest fel. Oamenii împreună cu care era se simţeau uniţi cu el într-o măsură deosebit de mare. De fapt, nu se mai simţeau niciodată despărţiţi de el: Iisus rămăsese cu ei şi venea mereu.

Dar Iisus n-a cutreierat doar ţinutul Palestinei, karma sa l-a făcut să ajungă – dacă am discuta azi motivele concrete care au făcut ca el să fie condus astfel de karma sa, am ajunge prea departe de tema noastră – şi în ţinuturile păgânilor. A ajuns acolo după ce cunoscuse evoluţia descendentă prin care trecea poporul evreu. Şi el a aflat că în actele cultice ale păgânilor, ca şi în practicile religioase păgâne, la fel ca în religia evreiască, ceva murise, ceva care odinioară trăise, în sânul vechii lumi păgâne, drept revelaţie originară. Aşa că a fost nevoit să treacă printr-o a doua etapă, percepând declinul omenirii de pe o culme spirituală care-i fusese proprie cândva. Dar el avea să perceapă într-un alt mod decât în cazul iudaismului felul cum decăzuse păgânismul.

Felul cum a perceput decăderea iudaismului a fost de natură mai mult lăuntrică, prin iluminare interioară. În acest caz, el a văzut că revelaţiile din lumea spirituală, care fuseseră vestite cândva de către vechii profeţi, în-cetaseră, din cauză că nu mai existau urechi să le audă. Care era situaţia în sânul lumii păgâne – de ea a devenit conştient într-un loc unde vechiul serviciu divin al păgânilor decăzuse în mod deosebit, unde decăderea păgânismului se arăta şi prin semne exterioare. În localitatea unde a ajuns acum, oamenii fuseseră năpădiţi de lepră şi alte boli urâte. În parte, ei deveniseră răi, în parte încărcaţi de boli, paralizaţi. Erau evitaţi de preoţi, care fugiseră din acele locuri. Când oamenii l-au văzut, s-a întins ca un pârjol vestea că vine un om cu totul deosebit. Fiindcă acum el dobândise deja şi în manifestările exterioare ceva care era o durere transformată, iubire. Vedeai că se apropie o fiinţă cum nu mai umblase alta pe Pământ. Acest lucru şi-l spuneau unul altuia. Vestea s-a răspândit cu iuţeală, astfel că mulţi au alergat într-acolo, deoarece credeau că le

fusese trimis un preot care avea să aducă iarăşi jertfe pe altarele lor. Căci preoţii lor fugiseră! Aşa că toţi dădeau fuga într-acolo. Cronica Acaşă prezintă lucrurile aşa cum vi le povestesc. El nu avea de gând să oficieze jertfa păgână. Dar acum i s-a arătat, sub forma unor imaginaţiuni pline de viaţă, întreaga enigmă a decăderii prin care trecea epoca spirituală păgână. Iisus putea să perceapă acum în mod nemijlocit ceea ce se revărsase în tainele misteriilor păgâne, ceea ce trăise în misteriile păgâne: faptul că pe altarele de jertfă coborâseră forţele unor înalte entităţi divine. Acum însă, în loc de forţele spiritelor bune, pe sfintele altare coborau tot felul de demoni, trimişi de-ai lui Lucifer şi Ahriman. El n-a perceput decăderea vieţii spirituale păgâne într-un mod atât de lăuntric, prin iluminare, ca în cazul iudaismului, ci sub forma unor viziuni exterioare.

E altceva să cunoşti aceste lucruri, ca să zic aşa, în mod teoretic, şi cu totul altceva să vezi cum pe un altar de jertfă, pe care coborau odinioară forţe divin-spirituale, coboară acum nişte demoni, care provoacă tot felul de stări sufleteşti anormale, de boli ş.a.m.d. A privi aşa ceva sub formă de viziune spirituală e altceva decât s-o ştii în mod teoretic. Dar Iisus din Nazareth a trebuit să cunoască această situaţie printr-o viziune spirituală nemijlocită, a trebuit să vadă cum acţionau trimişii lui Lucifer şi Ahriman; a trebuit să vadă ce ravagii făcuseră în rândurile poporului. Şi el a căzut dintr-o dată, ca mort, la pământ. Îngroziţi, oamenii au luat-o la fugă. El însă, în timp ce era părăsit de spiritul său, ca răpit într-o lume spirituală, avea trăirea a tot ceea ce revelaţiile originare le vorbiseră cândva păgânilor. Şi, la fel cum percepuse nişte taine care le fuseseră vestite vechilor profeţi şi care acum nu mai trăiau în cultura iudaică nici măcar sub forma de umbre, el

a putut auzi acum prin inspirație spirituală în ce fel le fuseseră vestite aceste taine păgânilor.

Impresia cea mai adâncă i-a făcut-o ceva ce eu am încercat să cercetez, un text pe care l-am comunicat pentru prima dată în momentul în care s-a pus piatra fundamentală a clădirii noastre din Dornach. El ar putea fi numit „Tatăl Nostru" inversat, pentru că e un fel de revers al conținutului spiritual al rugăciunii pe care ucenicii i-o atribuie lui Christos Iisus. Iisus din Nazareth a perceput acum ceva ca un „Tatăl Nostru" inversat, în așa fel încât a putut simți că în aceste cuvinte e comprimat misterul devenirii umane și al stării de încarnare, sub formă de vieți pământești.

Amin
Domnesc relele
Martori ai egoității ce se eliberează
Vină a sinei de alții purtată
Vieţuită în pâinea zilnică
În care nu domnește Voința Cerurilor
Fiindcă omul s-a despărțit de Împărăția Voastră
Și a uitat Numele Voastre
Voi, Părinți din Ceruri.

Acesta este, redat în cuvinte neputincioase, ceea ce exprimă, aș zice, legile omului care se încarnează, care vine din Macrocosmos în Microcosmos. Din momentul în care mi-au devenit cunoscute aceste cuvinte, am fost de părere ca ele sunt o formulă de meditat extraordinar de importantă. Ele au asupra sufletului o putere extraordinară și observi, ca să zicem așa, cu atât mai mult marea putere a acestor cuvinte, cu cât le contempli mai mult. Și apoi, când le dezlegi și încerci să le înțelegi, îți dai seama cu ajutorul lor că în ele e comprimat, într-adevăr, misterul omului și

destinul omenirii şi că rugăciunea „Tatăl Nostru” microcosmic s-a născut din inversarea cuvintelor, rugăciune pe care Christos a vestit-o apoi mărturisitorilor săi.

Dar Iisus n-a perceput doar acest mister al revelaţiei originare păgâne. Când s-a trezit din viziunea sa, el a aflat, datorită oamenilor şi demonilor ce fugeau, întregul mister al păgânismului. Aceasta a fost cea de-a doua durere care s-a cufundat în sufletul său. El cunoscuse mai întâi într-un mod atât de grăitor decăderea iudaismului, încât şi-a dat seama de ceea ce fusese revelat iudaismului în vremea când încă nu începuse declinul său. Acum el afla ceva similar în legătură cu păgânii. Pe această cale, el transformă în trăire conştientă a sa sentimentul faptului că în jurul său oamenii erau nevoiţi să trăiască sub semnul cuvintelor: Ei au urechi şi nu aud ceea ce sunt misterele lumii. – În acest fel, Iisus a trebuit să-şi cucerească neţărmurita compasiune pe care o avusese întotdeauna faţă de oameni şi care poate fi exprimată în cuvintele: Acum el putea să vadă: omenirea trebuia să aibă conţinuturile a ceea ce el vedea – dar unde sunt fiinţele care să le comunice oamenilor aceasta?

Asemenea experienţe a trebuit să facă Iisus până pe la douăzeci şi patru de ani. Apoi karma lui l-a condus spre casă, în perioada în care a murit tatăl său. După aceea, el a trăit împreună cu fraţii şi surorile sale vitrege şi cu mama vitregă sau adoptivă. Dacă înainte mama lui vitregă îl înţelegea foarte puţin, acum se făcea simţită din partea ei, într-o măsură crescândă, o înţelegere pentru ceea ce Iisus purta în sufletul său ca durere nespus de mare. Au urmat altfel de trăiri, între douăzeci şi patru şi douăzeci şi opt, douăzeci şi nouă, trei-zeci de ani, perioadă în care a găsit din ce în ce mai multă înţelegere la mama sa vitregă sau adoptivă. Au fost, totodată, anii în care a făcut cunoştinţă

mai îndeaproape cu ordinul esenienilor. Azi aş dori să sugerez doar momentele principale ale apropierii lui Iisus de ordinul esenian. E vorba de un ordin în care se uneau nişte oameni ce se izolau de restul omenirii şi duceau o viaţă specială, din punctul de vedere al trupului şi al sufletului, pentru a se înălţa din nou spre acea revelaţie originară a spiritului pe care omenirea o pierduse. Prin exerciţii severe şi un mod de viaţă sever, sufletele ce urcau urmau să atingă o treaptă pe care puteau fi uniţi din nou cu regiunile spirituale din care se revărsau odinioară revelaţiile spirituale.

În cercul esenienilor l-a cunoscut Iisus şi pe Ioan Botezătorul, totuşi, nici unul din ei n-a devenit esenian în adevăratul sens al cuvântului. Aşa arată Cronica Acaşă, în acest domeniu. Dar din tot ce am înfăţişat aici avem de-a face cu o personalitate umană de o natură cu totul deosebită, care făcea o impresie extraordinară asupra oricărui om; doar el le făcuse o impresie atât de extraordinară păgânilor, în felul descris, astfel încât şi esenienii – deşi, în ge-neral, păstrau ca pe taina cea mai sfântă ceea ce cuceriseră pentru sufletele lor, nu trădau nimic celor din afara ordinului – vorbeau fără rezerve cu Iisus despre nişte taine importante ale ordinului, despre lucrurile cele mai importante pe care le cuceriseră prin străduinţa sufletelor lor. Aşa că Iisus a aflat că pentru sufletul uman exista o cale, actuală pentru acea epocă, de a urca spre înalturile în care trăiseră cândva sufletele originare ale oamenilor şi din care coborâseră. Da, acesta e lucrul pe care-l putea observa la esenieni, că oamenii mai au încă posibilitatea de a urca iarăşi spre aceste înalturi, prin exerciţii speciale. Dar sufletul lui avea o impresie profund neconfortabilă – dacă e îngăduit în acest context un asemenea cuvânt banal – când vedea că un esenian, dacă

voia să se înalţe pe aceste culmi, trebuia să se izoleze de restul omenirii, să ducă o viaţă în afara sferei restului omenirii. Acest lucru nu semăna întru nimic cu acea iubire de oameni atotcuprinzătoare, aşa cum o simţea Iisus din Nazareth, care nu putea suporta gândul că ar putea să existe vreun bun spiritual inaccesibil omenirii întregi, accesibil doar unora, pe socoteala omenirii luate în totalitatea ei. Adeseori, el pleca profund îndurerat de la aşezările esenienilor. Ceea ce simţea poate fi exprimat în cuvintele: Şi aici există oameni izolaţi, şi nu pot fi, întotdeauna, decât foarte puţini aceia care regăsesc drumul spre revelaţia originară, dar tocmai dacă aceşti câţiva se izolează, ceilalţi trebuie să trăiască cu atât mai mult în condiţiile decăderii. Ei nu se pot înălţa, pentru că trebuie să îndeplinească munca materiala grosieră pentru cei care se izolează.

Odată, când trecea iar, ca de atâtea ori, printr-una din porţile unei colonii de esenieni, el a văzut în spirit cum două figuri fugeau de la această poartă. În legătură cu aceste doua figuri, pe care în limbajul nostru antroposofic actual le numim Lucifer şi Ahriman, el avea impresia că esenienii se apără de ele, le alungă prin exerciţiile lor, prin viaţa lor ascetică, prin regulile severe ale ordinului. Nimic din Lucifer şi Ahriman nu trebuia să ajungă până la aceste suflete. De aceea îi vedea Iisus din Nazareth fugind pe Ahriman şi Lucifer, dar el ştia acum, de asemenea: Tocmai din cauză că fusese creat un asemenea aşezământ, în care Lucifer şi Ahriman nu erau lăsaţi să intre, în care nimeni nu voia să ştie de ei, tocmai din această cauză aceştia se duceau cu atât mai mult la ceilalţi oameni, pentru că erau obligaţi să fugă din asemenea locuri. Acum avea întreaga situaţie în faţa sa. Şi iarăşi, e cu totul altfel când cunoşti un lucru doar pe bază de teorie, şi cu totul altfel când vezi ce fac unele suflete izolate pentru a se perfecţiona şi cum, din

această cauză, Lucifer şi Ahriman sunt trimişi la ceilalţi oameni, prin faptul că unii oameni izolaţi se debarasează de ei. El ştia acum că nu e o cale de mântuire cea pe care umblau esenienii, că aceasta e o cale pe care se caută, prin izolare, pe socoteala restului omenirii, doar stimularea propriei fiinţe .

Şi el a fost năpădit de sentimentul unei dureri nespuse. Nu putea simţi nici o bucurie văzând cum urcă esenienii, deoarece ştia că alţi oameni erau condamnaţi să coboare cu atât mai adânc, în timp ce alţii urcau. Toate acestea îl apăsau cu atât mai mult, cu cât vedea mai des, şi la alte porţi eseniene – existau mai multe asemenea aşezări – imaginea lui Lucifer şi Ahriman fugind, ei stăteau în faţa porţilor, dar nu puteau să intre în aceste aşezări ale esenienilor. Aşa a ajuns să ştie că regulile şi datinile ordinului – conform regulilor eseniene – îi alungau pe Lucifer şi Ahriman la ceilalţi oameni. Şi aceasta a fost cea de-a treia durere, infinită, pe care o simţea din cauza declinului omenirii şi care se aşternuse astfel peste sufletul său.

Am spus deja că mama lui vitregă sau adoptivă începuse să aibă tot mai multă înţelegere pentru ceea ce trăia în sufletul lui Iisus. Şi acum a avut loc ceva care a devenit atât de important, ca pregătire a Misterului de pe Golgota: Acea convorbire – aşa reiese din cercetările făcute în Cronica Acaşă – dintre Iisus şi mama sa vitregă sau adoptivă. Puterea ei de a înţelege progresase atât de mult, încât el i-a putut vorbi despre întreita durere prin care trecuse, din cauza declinului omenirii, pe tărâmul iudaismului, al păgânismului şi al esenianismului. Şi, descriindu-i întreaga sa durere singuratică şi ceea ce aflase, el şi-a dat seama că toate acestea acţionează asupra sufletului ei.

Una dintre impresiile cele mai extraordinare pe care cineva le poate avea pe tărâmul ocultismului este tocmai aceea care-i dezvăluie caracterul acestei convorbiri. Fiindcă în întreaga sferă a evoluţiei Pământului nu se poate vedea ceva asemănător, nu spun: ceva mai măreţ, fiindcă, desigur, Misterul de pe Golgota e mai măreţ, dar ceva asemănător nu se poate vedea altundeva. Ceea ce i-a spus el mamei sale nu erau doar nişte cuvinte, în sens obişnuit, ci erau fiinţe vii, care se duceau de la el spre mama sa vitregă şi sufletul lui înaripa aceste cuvinte cu propriile sale forţe. Tot ceea ce suferise el, cu o intensitate nesfârşită, în cursul convorbirii a trecut, ca dus pe aripile cuvintelor, în sufletul mamei vitrege. Propriul lui eu însoţea fiecare cuvânt şi nu era doar un schimb de cuvinte ori de gânduri, era o trecere sufletească vie de la el la sufletul mamei vitrege, cuvintele despre iubirea lui nesfârşită, dar şi despre nesfârşita lui suferinţă. Astfel, el a putut să desfăşoare în faţa ei, ca într-o mare panoramă, ceea ce trăise în trei etape. Ceea ce s-a petrecut atunci a fost intensificat şi prin faptul că Iisus din Nazareth a făcut ca, treptat, convorbirea să se îndrepte spre ceva ce rezultase pentru el prin întreita suferinţă cauzată de decăderea omului.

E cu adevărat foarte greu să îmbraci în cuvinte ceea ce i-a spus acum Iisus mamei sale vitrege, ca un fel de sinteză a propriilor sale trăiri. Dar pentru că noi avem o pregătire în domeniul ştiinţei spirituale, putem încerca să descriem, apelând şi la expresii şi formulări spiritual-ştiinţifice, sfârşitul convorbirii, conform cu sensul ei. Ceea ce trebuie să spun acum nu a fost spus, firește, exact cu aceste cuvinte, dar prin aceasta vă veţi putea face o reprezentare aproximativă a ceea ce a vrut Iisus să trezească acum, ca reprezentare, în sufletul mamei vitrege:

Dacă privim în trecutul evoluţiei omenirii, întreaga viaţa a omenirii de pe Pământ se prezintă la fel ca viaţa umană individuală, numai că schimbată pentru generaţiile de mai târziu, neştiută de ele. Viaţa omenirii din epoca postatlanteană, am putea spune, a venit în faţa sufletului lui Iisus din Nazareth: El a văzut cum, după marele eveniment natural, s-a dezvoltat mai întâi vechea cultură hindusă, când marii sfinţi rishi au putut să le comunice oamenilor grandioasele lor comori de înţelepciune. Cu alte cuvinte: exista o cultură şi civilizaţie spirituală. Da, a spus el, la fel cum la omul individual există o vârstă a copilăriei, între naştere şi al şaptelea an de viaţă, în care acţionează cu totul alte forţe decât în viaţa umană de mai târziu, şi în epoca străvechii civilizaţii indiene acţionau nişte forţe spirituale. Dar pentru că aceste forţe nu existau doar până la şapte ani, ci se revărsau asupra vieţii întregi, omenirea se afla pe atunci într-o altă fază de evoluţie decât mai târziu. Pe atunci omul ştia de-a lungul întregii vieţi ceea ce astăzi copilul ştie şi vieţuieşte până la şapte ani. Oamenii gândesc astăzi, între şapte şi paisprezece ani, între paisprezece şi douăzeci şi unu de ani, aşa cum gândesc, din cauză că şi-au pierdut forţele copilăriei, care la noi, cei de astăzi, sunt oprite să se mai reverse când am împlinit şapte ani. Datorită faptului că aceste forţe, care sunt prezente astăzi numai până la şapte ani, erau răspândite odinioară peste întreaga viaţă umană, oamenii din prima epocă postatlanteană erau clarvăzători. Ei urcau mai sus prin forţele care azi trăiesc în om numai până al vârsta de şapte ani. Da, aceasta a fost Epoca de Aur din evoluţia omenirii. A venit apoi o altă epocă, în care în întreaga omenire acţionau, erau răspândite peste întreaga viaţă, forţele care de obicei sunt active numai între şapte şi paisprezece ani. A urmat cea de-a treia epocă, în care au acţionat forţele care astăzi acţionează între

paisprezece şi douăzeci şi unu de ani. Şi după aceea, noi am trăit într-o epocă în care peste întreaga viaţă umană erau răspândite forţele care de obicei sunt active între douăzeci şi unu şi douăzeci şi opt de ani. Dar acum ne apropiem deja, aşa a spus Iisus din Nazareth, de mijlocul vieţii, care este situat între treizeci şi patruzeci de ani, când în omul individual încetează să mai urce forţele tinereţii, când el începe să coboare. Trăim acum într-o epocă echivalentă cu vârsta dintre douăzeci şi opt – treizeci şi cinci de ani a omului individual, când omul îşi începe coborâşul vieţii. Pe când în omul individual mai există alte forţe care-i dau posibilitatea de a trăi mai departe, în ansamblul omenirii nu mai există nimic. Aceasta e durerea cea mare, faptul că omenirea va ajunge asemeni unui moşneag, că şi-a lăsat în urmă tinereţea; că se află la vârsta dintre douăzeci şi opt şi treizeci şi cinci de ani. De unde ar putea veni forţe noi? Forţele tinereţii s-au epuizat.

Într-un asemenea mod i-a vorbit Iisus mamei sale vitrege despre declinul care începe în întreaga viaţă a omenirii ce îşi continuă evoluţia, astfel încât în cuvintele sale s-a făcut simţită o durere nespusă, încât puteai vedea că acum era lipsit de speranţă, lipsit de orice speranţă, în ceea ce priveşte omenirea. Forţele tinereţii s-au epuizat, omenirea poate să se îndrepte acum spre vârsta senectuţii. Omul individual – acest lucru îl ştia Iisus – îşi duce viaţa mai departe, între treizeci şi cinci de ani şi moarte, datorită faptului că, s-ar putea spune, îi mai rămâne un rest din forţele tinereţii. Dar omenirea ca întreg nu avea un asemenea rest; era necesar ca în ea să vină ceva nou: ceea ce îi e necesar vieţii individuale a unui om, între douăzeci şi opt şi treizeci şi cinci de ani. Pământul trebuia să fie străluminat macrocosmic de forţa cu care, de obicei, omul trebuie să fie

străluminat numai când trece prin perioada de declin a vieții, între douăzeci și opt și treizeci și patru de ani.

Omenirea ca atare îmbătrânește – acesta e gândul, acesta e sentimentul pe care-l vedem acum în Cronica Acașă și care poate fi simțit în timp ce Iisus din Nazareth povestește. Pe când îi vorbea mamei sale astfel, pe când, ca să zicem așa, din cuvintele lui răsuna sensul evoluției omenirii, într-un moment în care, aș putea spune, tot ceea ce exista în sinea lui se revărsa în cuvintele pe care le rostea, el a știut că din ființa lui proprie pleca ceva, o dată cu aceste cuvinte, deoarece cuvintele sale deveniseră ceea ce era el însuși. Acesta a fost, de asemenea, momentul când, acum, în sufletul mamei vitrege sau adoptive s-a revărsat acea entitate care trăise în mama după trup a lui Iisus, care, după ce eul lui Zarathustra trecuse în trupul celuilalt Iisus, murise pentru Pământ și, de la vârsta de doisprezece ani a lui Iisus, trăia în regiunile spirituale. Ea a putut spiritualiza sufletul mamei, în așa fel încât aceasta a trăit de acum înainte cu sufletul mamei după trup a băiatului Iisus nathanic.

Iisus din Nazareth s-a unit însă el însuși atât de puternic cu cuvintele în care își întipărise întreaga durere cauzată de situația omenirii, încât această sine parcă dispăruse din învelișurile sale trupești, iar aceste învelișuri trupești redeveniseră așa cum fuseseră pe când el era un mic băiat, fiind doar îmbibat acum de toate suferințele prin care trecuse de la doisprezece ani încoace. Eul lui Zarathustra plecase, și în cele trei învelișuri nu mai trăia decât ceea ce rămăsese prin puterea trăirilor. În cele trei învelișuri s-a făcut simțit acum un impuls puternic; acesta îl îndemna insistent să facă un drum care l-a dus apoi spre Iordan, la Ioan Botezătorul. El a făcut acest drum ca într-un fel de stare de vis, care totuși nu era un vis, ci o stare de

conştienţă mai înaltă, nu erau prezente decât cele trei învelişuri, spiritualizate şi impulsionate de efectele trăirilor pe care le avusese de la doisprezece ani şi până în acel moment. Eul lui Zarathustra plecase. Cele trei învelişuri l-au condus în aşa fel încât el nu percepea aproape nimic din ceea ce se afla în jurul lui. Tocmai pentru că eul plecase, cufundat cu totul în contemplarea destinului oamenilor, şi în ceea ce le lipsea oamenilor.

Mergând aşa spre Ioan Botezătorul, la Iordan, i-au ieşit în cale doi esenieni, cu care stătuse de vorbă adeseori. Aşa cum era acuma, el nu i-a recunoscut, pentru că egoitatea să părea răpită în alte lumi. Dar ei l-au recunoscut. Şi de aceea i s-au adresat cu întrebarea: încotro duce drumul tău, Iisus din Nazareth? – Am încercat să îmbrac în cuvinte ceea ce le-a zis el acum. Iisus a rostit cuvintele în aşa fel încât cei doi nu ştiau de unde vin, ele veneau din Iisus şi totuşi nu din el: într-acolo unde suflete ca voi nu vor să privească, într-acolo unde durerea omenirii poate găsi razele luminii uitate.

Acestea au fost cuvintele, aşa cum au venit din el. Dar ei nu-i înţelegeau spusele; acum şi-au dat seama că el nu i-a recunoscut. Şi ei au vorbit mai departe: Iisus din Nazareth, oare nu ne cunoşti – Şi acum au venit nişte cuvinte şi mai enigmatice. Era ca şi cum el le-ar fi zis: Sunteţi ca nişte oi rătăcite, eu însă am fost fiul păstorului de la care aţi fugit. Dacă mă veţi recunoaşte cu adevărat, veţi fugi în curând iarăşi. E multă vreme de când aţi fugit de la mine în lume.

Esenienii nu ştiau ce să creadă despre el, fiindcă în timp ce părea că le vorbeşte astfel, ochii săi luau o expresie cu totul deosebită. Ei priveau parcă spre exterior, şi totuşi parcă erau îndreptaţi spre interior. Erau ca nişte ochi care aveau în expresia lor ceva ca un fel de reproş adresat sufletelor cu care vorbea. Erau nişte ochi din care parcă

radia o iubire blândă, dar o iubire care pentru esenieni se transforma într-un reproș care venea din propriile lor suflete. Cam așa putem caracteriza ceea ce au simțit esenienii când l-au auzit zicând: Ce fel de suflete sunteți? Unde e lumea voastră? De ce vă învăluiți în învelișuri amăgitoare? De ce în lăuntrul vostru arde un foc care n-a fost aprins în casă Tatălui meu?

Și la aceste cuvinte, cele două suflete au amuțit. Iar el a vorbit mai departe: Aveți pe voi semnul Ispititorului, acesta v-a atins după ce ați fugit. El a făcut cu focul lui ca lâna Voastră să devină sclipitoare. Perii acestei lâni îmi străpung privirea. Oi rătăcite! El v-a îmbibat sufletele cu trufie.

După ce a rostit cuvintele: Lâna voastră a devenit sclipitoare, perii acestei lâni îmi străpung privirea –, unul dintre esenieni a luat cuvântul și a zis: Oare nu i-am arătat Ispititorului ușa? El nu mai are nici o putere asupra noastră. – După ce esenianul a zis aceste cuvinte, Iisus a vorbit mai departe: E adevărat că i-ați arătat ușa, dar el a fugit și s-a dus la ceilalți oameni. Și așa îi atacă din toate părțile. Nu urcați, dacă-i coborâți pe ceilalți. Doar vi se pare că urcați, pentru că lăsați ca ceilalți să fie coborâți. Rămâneți, de fapt, la nivelul la care ați fost, și doar vi se pare să sunteți mari, pentru că-i faceți mici pe ceilalți.

Iisus din Nazareth vorbea așa încât cei doi esenieni au putut să-și dea seama. Și după ce el a spus toate acestea, esenienii erau atât de apăsați, încât nu mai puteau să vadă. Ochii li s-au întunecat și Iisus din Nazareth parcă pierise din fața lor. Dar pe urmă, după ce părea că dispăruse, i-au văzut chipul ca din depărtare, dar mărit la dimensiuni uriașe, și, ca și cum ar fi grăit din această fata morgana, au venit niște cuvinte, ceva ce ei au simțit ca și cum le-ar fi spus: Vană e strădania voastră, fiindcă vă e goală inima, pe

care o umpleţi numai cu spiritul care ascunde mândria, în mod amăgitor, în haina smereniei.

Apoi a dispărut şi această fata morgana şi ei au rămas pe loc, apăsaţi şi consternaţi. Dar când au putut să vadă din nou, au văzut că el deja se depărtase cu o bucată de drum, în timp ce ei au privit chipul acela. Şi nu puteau să facă nimic altceva, decât să aibă conştienţa faptului că el se îndepărtase deja cu o bucată de drum. S-au dus apăsaţi în aşezarea lor esenianâ şi nu au povestit niciodată nimic din ceea ce li se întâmplase, ci au tăcut câte zile au mai trăit. Datorită acestei trăiri, ei au devenit, în orice caz, ca suflete, cei mai profunzi dintre fraţii lor, dar n-au povestit nimic şi au devenit nişte fraţi foarte tăcuţi, care nu vorbeau decât ceea ce era necesar pentru comunicarea cea mai cotidiană. Fraţii lor nu ştiau de ce fiinţa lor se schimbase atât de mult. Până la moarte ei nu au povestit nimic despre cele auzite. De aceea, au trăit într-un mod cu totul deosebit ceea ce s-a întâmplat apoi drept Mister de pe Golgota. Dar pentru ceilalţi, ceea ce trăiseră ei era ceva de neperceput.

După ce Iisus a mers mai departe o bucată de drum, el a întâlnit un om care era profund disperat în sufletul lui. Dar, după cum am spus, Iisus era ca scos din sfera vieţii pământeşti, astfel că nu putea înţelege că de el se apropia ceva de felul unui om. Cu atât mai profundă a fost impresia pe care fiinţa sa a fă-cut-o asupra acestui om, care era atât de disperat în sufletul său, încât făcea impresia ca e cufundat în suferinţa cea mai adâncă. Impresia puternică pe care acest suflet a avut-o vazându-l pe Iisus din Nazareth, care venea pe drum, i-au smuls lui Iisus din Nazareth nişte cuvinte care ar putea fi redate cam aşa: Încotro te-a dus sufletul tău pe drumul lui? Te-am văzut cu multe mii de ani în urmă; pe atunci erai altfel!

Omul disperat a auzit toate acestea ca şi cum ar fi fost rostite de apariţia lui Iisus din Nazareth, care tocmai sosea. Aceste cuvinte l-au făcut pe omul disperat să spună următoarele. Pe de-o parte, el simţea nevoia sufletului său de a-şi spune chinul, pe de altă parte, nevoia de a da el însuşi răspuns destinului său: în viaţa mea am ajuns la demnităţi înalte. Am învăţat necontenit; datorită lucrurilor învăţate am urcat, printre semenii mei, la demnităţi tot mai înalte şi mai înalte. Fiecare demnitate mă făcea şi mai mândru şi adeseori îmi spuneam: Ce om rar eşti, să te ridici în mod atât de strălucit deasupra semenilor tăi! Simţeam valoarea sufletului meu, care trebuia să valoreze mult mai mult decât sufletele altor oameni. Trufia mea sporea cu fiecare demnitate nouă. Şi odată am avut un vis. Ah, ce vis îngrozitor! Nu numai că visam, în timp ce visam, sufletul meu era plin până sus de ruşine. Fiindcă mă ruşinam să visez aşa ceva. În viaţa mea eram atât de mândru! Iar acum visam ceva ce n-aş fi vrut să visez niciodată, şi în vis îmi părea că aşa e bine. Visam că-mi puneam întrebarea: Cine m-a făcut mare? Şi iată că în faţa mea stătea o fiinţă, care mi-a zis: Eu te-am făcut mare, eu te-am înălţat, în schimb, eşti al meu! – Aceasta a fost ruşinea nespus de profundă pe care am simţit-o, că acum mi se dezvăluia faptul că nu eram un suflet ales, care urcase prin forţele lui proprii; o altă entitate mă făcuse să urc. În vis, am luat-o la fugă. Şi când m-am trezit, fugeam cu adevărat, îmi părăsisem toate demnităţile. Nu ştiam ce caut şi aşa umblu acum prin lume, de mult timp, fugind de mine şi de ceea ce realizasem, ruşinându-mă de tot ceea ce am gândit cândva cu trufie.

După ce omul disperat a rostit aceste cuvinte, în faţa lui a apărut din nou fiinţa care-i vorbise în vis, stând între el şi Iisus din Nazareth. Această fiinţă din vis acoperea cu făptura ei silueta lui Iisus din Nazareth. Şi când imaginea

de vis s-a transformat iarăşi, s-a risipit ca ceaţa, Iisus mersese deja mai departe. Când omul disperat s-a uitat după el, l-a văzut că se îndepărtase cu o bună bucată de drum. Şi atunci a fost nevoit să meargă şi el mai departe, cu disperarea lui.

Iisus din Nazareth a întâlnit apoi un lepros, ale cărui lepră şi suferinţe ajunseseră deja la culme. Sub impresia a ceea ce simţea acest suflet, fiinţa lui Iisus din Nazareth s-a simţit îndemnată iarăşi să rostească nişte cuvinte pe care leprosul le-a auzit. Erau iarăşi cuvintele: încotro te-a dus sufletul tău în drumul lui? Te-am văzut cu multe mii de ani în urmă, pe atunci erai altfel!

Aceste cuvinte l-au făcut pe lepros să vorbească într-un mod asemănător celui în care, mai înainte, fusese îndemnat să vorbească omul disperat. Leprosul a zis: Nu ştiu cum am ajuns să am boala asta; ea s-a apropiat de mine cu încetul. Şi oamenii nu m-au mai suferit printre ei. Am fost nevoit să mă duc în pustietate, de-abia mai puteam să cerşesc în faţa uşilor şi să iau ceea ce-mi aruncau oamenii. Într-o noapte am ajuns în apropierea unei păduri dese. Şi dintr-un luminiş parcă venea spre mine un copac, care, luminând prin propria lui putere, clipea spre mine. Am simţit nevoia să mă apropii mai mult de copacul care-mi venea în întâmpinare atât de luminos. Copacul mă atrăgea. Şi când am ajuns în apropierea copacului, din lumina copacului a năvălit spre mine un schelet. Şi am ştiut: Aceasta e moartea, care stă în faţa mea sub această formă. Şi moartea mi-a zis: Eu sunt tu; eu mănânc din tine. Nu te teme! – Şi scheletul a vorbit mai departe: De ce te temi? Oare nu m-ai iubit cândva, de-a lungul multor vieţi? Atâta doar, că nu ştiai că mă iubeşti, fiindcă-ţi apăream drept un arhanghel frumos; şi pe acela credeai că-l iubeşti. – Pe urmă, în faţa mea nu s-a mai aflat moartea, ci

arhanghelul pe care-l văzusem adeseori şi despre care ştiam: E imaginea pe care o iubisem. Apoi, el a dispărut. Dar eu m-am trezit de-abia a doua zi, culcat la rădăcinile copacului. Şi mă simţeam chiar mai nenorocit decât înainte. Şi ştiam că toate plăcerile vieţii pe care le iubisem, tot ceea ce trăia în mine drept iubire de sine, ştiam că toate acestea au legătură cu fiinţa care mi se înfăţişase sub forma morţii şi a arhanghelului, şi care afirma că o iubesc şi că acesta sunt eu însumi. Stau acum în faţa ta, despre care nu ştiu cine eşti. – Şi acum a apărut din nou arhanghelul, şi apoi şi moartea, şi s-au aşezat între lepros şi Iisus din Nazareth şi l-au acoperit pe Iisus din Nazareth privirilor leprosului. În momentul în care leprosul l-a văzut numai pe arhanghel, Iisus a dispărut, şi apoi au dispărut, de asemenea, moartea şi arhanghelul. Iar leprosul a fost nevoit să-şi vadă de drum şi l-a văzut pe Iisus din Nazareth doar cum ajunsese iarăşi la o oarecare depărtare.

V-am prezentat astăzi nişte evenimente dintre acelea care ţi se înfăţişează dacă le urmăreşti în Cronica Acaşă, în drumul parcurs de Iisus din Nazareth după convorbirea cu mama sa şi până la Botezul oficiat de Ioan în Iordan.

Vom vedea mâine că aceste evenimente, care au avut loc la întâlnirea cu cei doi esenieni, cu omul disperat şi cu leprosul, au acţionat mai departe în învelişurile lui Iisus din Nazareth, vom vedea că atingerile cu lumea pe care Iisus, care parcă era răpit în alte sfere, de-abia le înţelegea, s-au împletit cu ceea ce a primit el prin Botezul oficiat de Ioan în Iordan.

Cel căruia aceste evenimente pe care le-am relatat aici îi par stranii sau minunate, aceste evenimente care au avut loc în perioada dintre convorbirea cu mama vitregă sau adoptivă şi Botezul lui Ioan, îi pot spune doar atât: Poate că par ciudate; dar ele ţi se înfăţişează în mod real

când faci cercetări în Cronica Acașă. Ele reprezintă nişte evenimente care, în orice caz, sunt atât de unice în felul lor, cum trebuie să şi fie, deoarece sunt pregătirea unui eveniment care şi el a putut avea loc o singură dată, a evenimentului pe care-l numim Misterul de pe Golgota. Cine nu vrea să se adâncească în gândul că în cadrul evoluţiei de pe Pământ a avut loc odată ceva cu totul deosebit, cu greu va putea înţelege întregul curs al evoluţiei omenirii.

CONFERINŢA A II-A

Köln, 18 decembrie 1913

Înainte de a continua cu relatarea vieţii lui Christos Iisus, aş dori să dau câteva explicaţii referitoare la felul în care pot fi cercetate asemenea lucruri. Nu poate fi vorba aici, bineînţeles, decât de a caracteriza în câteva cuvinte o problemă extraordinar de minuţioasă. Cu toate acestea, aş vrea să aveţi măcar o reprezentare despre ceea ce poate fi numit cercetare ocultă pe acea treaptă ce permite să se poată ajunge până la asemenea fapte concrete cum sunt cele pe care am avut ocazia să le studiem, de exemplu, ieri.

În primă instanţă, se poate spune despre aceste lucruri: Cercetarea lor are la bază cititul în Cronica Acașă. – în articolele apărute în revista „Lucifer – Gnosis" sub titlul ***Din Cronica Acașă*** [Nota 76], am arătat, la modul general, cum trebuie conceput un asemenea citit în Cronica Acașă. Trebuie să ne fie clar că diferitele fapte din existenţa lumii trebuie cercetate pe căi diferite, astfel că eu aş vrea acum să exprim şi mai exact cele spuse deja. E bine să reţineţi că, de fapt, în Univers nu există nimic altceva decât conştienţe. În afară de conştienţa anumitor entităţi, tot restul ţine, la

urma urmelor, de tărâmul magiei sau al marii iluzii. Acest lucru îl puteți găsi tratat în două locuri din scrierile mele, dar și în altele, mai ales însă în două locuri: Mai întâi acolo unde e descrisă evoluția globală a Pământului, de la Saturn până la Vulcan, în ***Știința ocultă***, unde e descrisă înaintarea de la Saturn până la Soare, de la Soare până la Lună, de la Lună până la Pământ ș.a.m.d., mai întâi numai sub forma unor stări de conștiență. Cu alte cuvinte: Dacă vrem să ne înălțăm până la aceste mari realități, e necesar să ne înălțăm în viața lumilor până acolo unde avem de-a face cu stări de conștiență. Așadar, când descriem realități, nu putem descrie, propriu-zis, decât conștiențe. Același lucru poate fi găsit și într-o altă carte, care a apărut în vara aceasta, ***Pragul lumii spirituale*** [Nota 77]. Acolo se arată că, printr-o înălțare treptată, privirea văzătorului se ridică de la ceea ce e răspândit în jurul nostru sub formă de lucruri, de procese din lucruri, până când totul dispare și se topește, ca să zic așa, dând de un nimic, totul e distrus și, în cele din urmă, e atinsă acea regiune unde nu mai există decât ființe care au diferite grade de conștiență. Prin urmare, adevăratele realități ale lumii sunt ființe cu diferite grade de conștiență. Faptul că noi trăim în starea de conștiență specific umană și că de la această stare de conștiență nu avem o perspectivă de ansamblu completă asupra realităților, face ca ceea ce nu e realitate să ne apară drept realitate.

Am scos adeseori în evidență acest lucru, folosind diferite comparații. Nu e nevoie decât să vă puneți întrebarea următoare: Un fir de păr, firul de păr din capul unui om, este, ca atare, o realitate, fie și numai în sensul cel mai restrâns? Are el o existență de sine stătătoare? Ar fi o absurditate să spunem că firul de păr din capul unui om are o existență de sine stătătoare. Are sens să-l privim doar

concepând că el creşte pe trupul omului, în altă parte nu-l putem întâlni, el nu poate exista ca ceva de sine stătător. Oricine resimte ca pe o absurditate afirmaţia că un fir de păr e o realitate pe care o avem în vedere numai în viaţa obişnuită, ca entitate independentă, chiar şi numai în acest sens pământesc, pentru că un fir de păr nu poate să ia naştere nicăieri în mod izolat. Planta individuală o resimţim adeseori drept fiinţă individuală, dar ea este la fel de puţin ca firul de păr o fiinţă individuală. Fiindcă ceea ce e părul pe trupul omului, e planta pe organismul Pământului, şi nu are sens să studiezi o plantă izolată. Pământul trebuie studiat în analogie cu omul şi trebuie să considerăm că toate plantele de pe Pământ fac parte din fiinţa Pământului, la fel ca părul din capul omului. Pe cât de puţin poate lua naştere un fir de păr în mod izolat, pe atât de puţin poate subzista o plantă ca fiinţă independentă în afara organismului Pământului. E important să vedem unde trebuie să ne oprim, când privim o fiinţă drept fiinţă în sine. Dar, în sensul ultim la care omul poate să ajungă, nimic din ceea ce nu-şi are rădăcinile într-o conştienţă nu e o fiinţă independentă. Toate îşi au rădăcinile într-o conştienţă, în diferite moduri.

Să luăm un gând, ceea ce noi concepem drept om. În primă instanţă, aceste gânduri se află în conştienţa noastră, dar ele nu se află numai în conştienţa noastră. Ele se află totodată în conştienţa ierarhiei situate imediat deasupra omului, cea a îngerilor. În timp ce noi avem un gând, întreaga lume a gândurilor noastre este, de exemplu, un gând al îngerilor. Îngerii gândesc conştienţa noastră. Şi, de aceea, veţi înţelege că, dacă ne înălţăm pe treapta clarvederii, trebuie să dezvoltăm un alt mod de a simţi în ceea ce priveşte contemplarea fiinţelor din ierarhiile superioare, decât cel din realitatea exterioară obişnuită.

Dacă gândim la fel cum gândim când e vorba de lumea fizic-senzorială, de existenţa pământească, nu ne putem înălţa la o clarvedere superioară. În acest caz, nu trebuie doar să gândim, ci trebuie să fim gândiţi şi să ştim că suntem gândiţi. Nu e tocmai uşor, din cauză că pentru aşa ceva n-au fost create până în prezent cuvinte umane, să caracterizezi cu exactitate modul de a simţi pe care trebuie să-l avem faţă de contemplarea noastră. Dar putem spune – alegem o comparaţie – că e ca şi cum am executa tot felul de mişcări şi că aceste mişcări nu le-am observa la noi înşine, ci am privi în ochii unui semen de-al nostru şi am observa în ei imaginea oglindită a propriilor noastre mişcări şi ne-am spune: Dacă observăm în ochii lui, ştim de aici că executăm o mişcare sau alta cu mâinile ori prin jocul mimicii. Acesta e sentimentul pe care-l avem pe cea mai apropiată treaptă a clarvederii. Ştim numai în general că gândim, dar ne observăm pe noi înşine în conştienţa fiinţelor care ţin de ie-rarhia imediat superioară. Lăsăm ca gândurile noastre să fie gândite de îngeri. Trebuie să ştim că nu noi înşine suntem aceia care ne dirijăm gândurile în conştienţa noastră, ci fiinţele ierarhiei imediat superioare. Trebuie să simţim conştienţa îngerilor, străbătându-ne cu unduirea şi urzirea lor. În acest caz, ajungem să înţelegem ceva din impulsurile, ce înaintează fără oprire, ale evoluţiei, de exemplu, în legătură cu adevărul despre Impulsul Christic, faptul că el continuă să acţioneze şi acum, o dată ce a venit pe Pământ. Îngerii pot gândi aceste impulsuri; noi, oamenii, le putem gândi şi caracteriza dacă ne raportăm la gândurile noastre în aşa fel încât să le dăruim îngerilor, pentru ca ei să gândească în noi. Dobândim această deprindere prin exerciţii permanente, de felul celor descrise în cartea ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?*** începând cu un anumit

moment, vom lega un sentiment, un sens de cuvintele: Sufletul tău nu mai gândește acum, acesta e un gând pe care-l gândesc îngerii. – Și dacă acesta devine un adevăr pentru trăirea umană individuală, vom vieţui în lăuntrul nostru – hai să spunem așa! – gândurile adevărurilor christice generale sau și alte gânduri în legătură cu înțeleapta călăuzire a evoluției de pe Pământ.

Lucrurile care se referă la diferitele epoci din evoluția de pe Pământ, vechea epocă hindusă, vechea epocă persană etc., sunt gândite de arhangheli. Prin alte exerciții, făcute în continuare, ajungem nu doar să fim gândiți de îngeri, ci și să fim vieţuiți de arhangheli. Numai că, în continuarea exercițiilor, trebuie să ajungem atunci să știm: Tu îți dăruiești viața pentru viața arhanghelilor. – în cartea ***Pragul lumii spirituale*** au foste descrise câteva aspecte mai exacte în legătură cu aceste lucruri, și anume, felul cum, dacă ne continuăm exercițiile – am vorbit despre aceasta și la München –, ajungem să avem sentimentul, dacă ne exprimăm în cuvinte groteşti, că ne-am vârî capul într-un muşuroi de furnici. Furnicile sunt gândurile care mișună fără încetare. Pe când în viața obișnuită avem impresia că noi ne gândim gândurile, prin exerciţii ajungem să ne dăm seama că gândurile gândesc în noi, din cauză că îngerii gândesc în noi. Iar dacă ne continuăm exercițiile, ajungem să avem sentimentul că suntem duși de arhangheli în diferite ţinuturi ale lumii și că, prin aceasta, cunoaştem ţinuturile respective. Cel care descrie în mod just civilizația egipteană, civilizaţia hindusă, știe de-abia atunci să lege un sens de afirmația: Sufletul tău e dus de un arhanghel în cutare sau cutare epocă. – E ca și cum sevele vieții noastre ar ști că ele întreţin procesul de viaţă și că sunt purtate prin organism ca și sângele. Așa știe văzătorul: Sunt purtat de arhangheli, în procesul vieţii lumii.

Dar lucrurile care se referă la pătrunderea sufletului în nişte trăiri izolate pot fi cercetate de-abia când sufletul poate găsi un sens în cuvintele: Sufletul se oferă ca mâncare începătorilor sau arhailor, spiritelor personalităţii. – Tot ce am spus adineaori pare grotesc, dar e un adevăr acela că nu putem cerceta nişte fapte atât de concrete cum e viaţa lui Iisus din Nazareth, înainte de a putea găsi un sens în cuvintele: Sunt mâncat, ca hrană spirituală, şi slujesc în acest fel spiritelor personalităţii. Bineînţeles că pentru omul situat astăzi pe solul lumii exterioare, această afirmaţie pare o nebunie. Bineînţeles! Şi totuşi, pe cât e de adevărat că bucăţica de pâine ce trece prin stomacul nostru devine hrana noastră – şi, dacă ar putea cugeta, ea ar şti că are un sens şi un scop în viaţă prin faptul că devine hrana noastră –, tot pe atât e de adevărat că noi, oamenii, avem sensul de a sluji ca hrană arhailor. În timp ce umblăm aici, pe suprafaţa Pământului, noi suntem, totodată, nişte fiinţe care sunt consumate, sunt mâncate în permanenţă de către arhai. Nu veţi nega faptul că, în viaţa obişnuită, oamenii nu ştiu acest lucru şi că ei ar considera nebunească o asemenea afirmaţie. În raport cu arhaii, suntem exact ceea ce e bobul de grâu pentru dvs., ca oameni fizici. Dar a şti acest lucru nu doar în mod teoretic, ci a trăi în raport cu arhaii aşa cum ar trăi bobul de grâu dacă atunci când ar fi măcinat de dinţii noştri şi transformat în terci, când ar trece prin cerul gurii şi prin stomac, ar avea conştienţa acestui fapt: Eu sunt o mâncare pentru om – a şti, de asemenea: Eu sunt o mâncare pentru arhai, eu sunt digerat de arhai, aceasta e viaţa lor, ceea ce eu trăiesc în ei –, a şti în mod viu acest lucru înseamnă a te transpune în conştienţa spiritelor personalităţii, a arhailor, exact la fel cum înseamnă a te transpune în conştienţa arhanghelilor dacă ştii: Sufletul tău e dus de arhangheli în

cutare sau cutare epocă –, şi la fel cum înseamnă a te transpune în conştienţa îngerilor, când ştii: Gândurile mele sunt gândite de îngeri.

Stările trăirii trebuie să devină altele, când vrem să pătrundem, citind, în lumile superioare. E necesar ca cercetătorul spiritual să fie mâncat cu ştirea lui de spiritele personalităţii, dacă e să fie cercetate acele fapte care există în evoluţia omenirii într-un mod atât de concret ca viaţa lui Iisus din Nazareth.

Poate că observaţiile pe care le-am făcut v-au ajutat, totuşi, într-o oarecare măsură, să înţelegeţi caracterul atât de diferit al cercetării oculte, în raport cu cercetările din lumea exterioară. Fiindcă la această imagine puteţi cugeta temeinic, şi ea vă va da punctele de sprijin juste: Vă puteţi transpune în bobul de grâu, care e măcinat şi transformat în terci, care e mărunţit între dinţi, pentru a dobândi o reprezentare care e absolut corectă, ca analogie, despre cum este când citim în conştienţa arhailor. Şi, în acest caz, cercetătorul spiritual trebuie să fie măcinat din punct de vedere sufletesc şi el trebuie s-o simtă. Cu alte cuvinte, cercetarea superioară nu e posibilă fără tragism interior, fără suferinţă interioară. O cercetare în lumile superioare, dacă vrem să fie mai mult decât o simplă fantazare, nu poate fi dobândită într-un mod abstract atât de neted, încât să nu te doară, aşa cum se desfăşoară cercetările în lumea fizică. De aici, eforturile pe care le-am făcut ieri: A vă abate, când am descris viaţa lui Iisus, de la noţiunile abstracte, de la descrierile abstracte. Aduceţi-vă aminte, asupra cărui lucru v-am atras atenţia, în principal, drept lucrul care interesează aici, de fapt. Eu am spus: Aşa a decurs viaţa lui Iisus din Nazareth între doisprezece, optsprezece, douăzeci şi până la treizeci de ani. – Ceea ce descriem aici, e mai puţin important. Important e să dezvoltăm în noi nişte

sentimente vii faţă de trăirile pe care le-a avut sufletul lui Iisus, trecând prin ceea ce v-am descris, să simţim în noi durerea singurătăţii, durerea infinită de a fi singur cu nişte adevăruri originare pentru care nu există urechi să le audă. Eu am vrut să vă îndrept atenţia spre viaţa de sentiment a lui Iisus din Nazareth. Am vrut să înfăţişez întreita mare durere a omenirii pe care a simţit-o în propriul său suflet, în perioada de la doisprezece până la treizeci de ani. Nu veţi şti ceva despre importanţa trăirilor lui Iisus, ca pregătire în vederea Misterului de pe Golgota, dacă vă povestiţi dvs. înşivă sau altora evenimentele pe care am căutat să le sugerez, ci de-abia dacă vă veţi face o reprezentare care să vă mişte şi să vă zguduie adânc sufletul, o reprezentare a ceea ce a trebuit să îndure acest om, Iisus din Nazareth, până când a putut să se apropie de Misterul de pe Golgota, pentru ca Impulsul Christic să se poată revărsa în evoluţia de pe Pământ.

Putem trezi în noi o reprezentare vie a acestui Impuls Christic dacă trezim din nou, în noi, această suferinţă, dacă descriem realităţile care se referă la lucruri de felul celor studiate acum încercând să reactualizăm nişte sentimente. Puteţi vedea această atitudine din modul de a face cercetări în Cronica Acaşă, pe care m-am străduit să-l caracterizez în câteva cuvinte. Cu cât reuşim să simţim iar în noi aceste sentimente care se tălăzuiesc, se unduiesc şi urzesc, ale unei entităţi cum a fost Iisus din Nazareth, cu atât mai mult pătrundem în asemenea mistere.

Nu e nevoie să descriu ceea ce se întâmplă de acum înainte în viaţa lui Iisus – am vorbit adeseori despre aceste lucruri –, faptul că prin Botezul în Iordan în cele trei învelişuri ale lui Iisus din Nazareth, după ce fuseseră spiritualizate prin faptul că eul lui Zarathustra locuise în ele, a intrat Entitatea lui Christos, deci, o entitate a coborât

din lumea spirituală şi a avut în continuare destinul de a exista timp de trei ani într-un trup uman, de a fi legat de un trup uman. Important e să ne devină clar ce fel de fapt este acesta, propriu-zis. Fiindcă, în fond, acest fapt se deosebeşte în mod considerabil de toate celelalte fapte din evoluţia de pe Pământ. Şi în momentul în care ne apropiem, acum, de evenimentul prin care în cele trei învelişuri ale lui Iisus din Nazareth a intrat Entitatea lui Christos, ne apropiem de ceva care, propriu-zis, nu mai e doar o problemă umană, legată de evoluţia de pe Pământ. Acest lucru trebuie să ne devină odată limpede.

Putem privi aceasta problemă din punctul de vedere al omului. Şi atunci ne spunem: A existat cândva un om, aşa cum l-am descris. El a primit în sine Entitatea Christică, Impulsul Christic. – Dar problema poate fi privită şi într-un mod absolut diferit, deşi cercetările pe care trebuie să le facem în acest caz trebuie să fie foarte sărace în reprezentări; dar nu face nimic. Datorită pregătirii spiritual-ştiinţifice pe care o avem, ne vom putea imagina ceva.

Să presupunem că nu am privi Misterul de pe Golgota stând în sfatul oamenilor, ca oameni, ci am privi Misterul de pe Golgota stând în sfatul ierarhiilor superioare, ca fiinţă a entităţi lor superioare. Din punct de vedere spiritual, aceasta schimbare a poziţiei de pe care privim lucrurile e absolut posibilă. Aici se poate aplica următoarea comparaţie: Dacă avem în faţa noastră un munte şi pe la jumătatea muntelui se află un sat, noi putem vedea satul de jos, dar îl putem vedea şi stând pe vârful muntelui. E foarte firesc ca Misterul de pe Golgota să fie privit, de cele mai multe ori, din perspectiva omului. Dar putem să ne înălţăm odată şi în sfera ierarhiilor superioare. Cum s-ar vorbi în acest caz despre Misterul de pe Golgota? În acest caz, ar fi necesar să se spună: Când a început Pământul, cu evoluţia

sa, entităţile ierarhiilor superioare aveau anumite intenţii cu oamenii. Ele voiau să îndrume evoluţia pământească într-un anumit mod. Dar în această îndrumare a problemelor pământeşti ale omului, aşa cum fusese ea prevăzută, s-a amestecat mai întâi Lucifer. Ca entitate a ierarhiilor superioare îţi îndrepţi privirile în jos, la felul cum vrei să îndrumi destinele omului – şi iată că Lucifer schimbă direcţia acestei evoluţii, pe care voiai s-o îndrumi sub o altă formă.

Acum priveşti mai departe, în jos, spre evoluţia omenirii, şi îţi spui: Nu tot ceea ce se întâmplă acolo jos are loc prin noi. Lucifer se amestecă mereu în viaţa de pe Pământ. Din cauză că Lucifer se amestecă mereu şi din cauză că, mai târziu, a venit şi Ahriman, în evoluţia omenirii există şi un element străin, faţă de faptele ierarhiilor superioare. Putem exprima acest lucru într-un anumit mod, spunând că aceste entităţi ale ierarhiilor superioare şi-au zis: Până la un anumit punct, sfera pământească e pierdută pentru noi. În ea există forţe care îndepărtează de noi această sferă pământească, şi, o dată cu ea, şi pe om.

Călăuzirea din partea ierarhiilor superioare are loc în aşa fel încât ele participă treptat, fiecare după puterile ei, la această călăuzire, mai întâi cele aflate pe treapta cea mai de jos. Problemele evoluţiei de pe Pământ sunt călăuzite în aşa fel încât, ce-i drept, entităţile înalte, până sus, la cele supreme, acţionează, dar ele lasă ca anumite lucruri să fie făcute de slujitorii lor – îngeri, arhan-gheli, arhai –, astfel încât aceştia sunt primii care intervin în evoluţie.

Ne transpunem, deci – bineînţeles, cu toată smerenia –, în sfatul ierarhiilor superioare, nu în sfatul oamenilor. În acest caz, putem spune: Iată, aici sunt trimişii noştri – îngeri, arhangheli, arhai; ei ne-ar putea îndeplini atât de

bine poruncile, dacă în sfera vieţii pământeşti n-ar exista forţe străine. – Şi atunci se adună marele sfat al Zeilor, care ajunge la următoarea hotărâre: Pentru că noi n-am fost în stare să-i oprim pe Lucifer şi Ahriman să se amestece în evoluţia de pe Pământ, slujitorii noştri – îngerii, arhangheli, arhaii – au pierdut posibilitatea ca, dintr-un anumit moment, să mai facă pentru oameni ceea ce trebuia făcut conform intenţiilor noastre. – Acest moment a fost tocmai acela în care a avut loc Misterul de pe Golgota.

Când acest moment s-a apropiat, Zeii ierarhiilor superioare au fost nevoiţi să-şi spună: Noi pierdem posibilitatea ca slujitorii noştri să intervină în sufletele umane. Din cauză că nu i-am putut opri pe Lucifer şi pe Ahriman, noi suntem în stare să acţionăm prin slujitorii noştri numai până în acest moment. Şi atunci, în sufletele umane iau naştere forţe care nu mai pot fi guvernate de îngeri, arhangheli şi arhai. Oamenii ies din sfera noastră, prin forţele lui Lucifer şi Ahriman.

Aceasta a fost cu adevărat „dispoziţia sufletească din Cer" – dacă putem spune aşa –, când se apropia momentul pe care noua eră îl pune la începutul ei. Marea „teamă" a Zeilor a constat în faptul că, de la un moment dat, slujitorii lor nu vor mai putea avea grijă, în suficientă măsură, de oameni. Sper că nu veţi înţelege greşit acest mod de exprimare, fiindcă v-aţi pregătit prin ştiinţa spirituală şi ştiţi că expresiile dobândesc un alt sens şi o altă valoare de sentiment când le folosim pentru a caracteriza lumile superioare.

Această teamă a Zeilor se apropia tot mai mult; ea devenea în Cer tot mai chinuitoare şi mai chinuitoare şi mai chinuitoare. Şi atunci s-a născut hotărârea de a trimite jos Spiritul Solar, de a-l jertfi, spunându-se: El să aleagă pentru viitor un alt destin, decât să stea în sfatul Zeilor; să

se ducă pe scena unde trăiesc sufletele umane. Noi jertfim acest Spirit Solar. Până acum el a trăit printre noi, în sferele ierarhiilor superioare; acum el intră, prin poarta oferită de Iisus, în aura Pământului.

Așa s-a întâmplat în sfatul Zeilor, când a avut loc Misterul de pe Golgota. Așa arată lucrurile văzute de sus. Avem de-a face, așadar, cu o problemă a Zeilor care călăuzesc omenirea, nu doar cu o problemă a oamenilor. Lucrurile pot fi privite în așa fel încât să nu spunem doar: Ce trebuie făcut pentru ca omenirea să nu se piardă pe făgașul ce duce în abis? – ci, de cealaltă parte, s-a putut întreba astfel: Ce avem de făcut noi, Zeii, pentru a crea o compensație pentru ceea ce s-a întâmplat prin faptul că a trebuit să le dăm acces la evoluția de pe Pământ lui Lucifer și lui Ahriman?

Și acum putem trezi în noi un sentiment pentru faptul că Misterul de pe Golgota mai e și altceva decât o problemă a lumii pământești, că el e o problemă a Zeilor, un eveniment al lumii Zeilor. Cu adevărat, mai important decât a fost pentru oameni că l-au primit pe Christos, a fost pentru Zei faptul că a trebuit să-l dea pe Christos Pământului.

Și ce este, de fapt, cunoașterea Misterului de pe Golgota, în afară de faptul că îl putem recunoaște, drept eveniment central al Pământului? – Ea mai constă și în faptul că, privind Misterul de pe Golgota, îl considerăm o problemă a Zeilor; că prin el Zeii deschid o fereastră a Cerului, că ei își rezolvă problemele, pentru scurt timp, în fața ochilor umani și că omul poate vedea rezolvându-se o asemenea problemă a Zeilor! Acesta e lucrul pe care trebuie să învățăm a-l simți, când ne îndreptăm privirile spre Misterul de pe Golgota, că e ca și cum am trece mereu prin fața casei Cerului, care e mereu închisă, și ca și cum în

acest moment am trece pe lângă o fereastră, şi prin această fereastră ne-ar fi îngăduit să vedem ceea ce, de obicei, era invizibil, dincolo de zidurile reşedinţei Zeilor.

La fel se simte şi omul cu simţire autentic ocultistă, faţă de Misterul de pe Golgota, cu veneraţie, ca cineva care da târcoale unei case încuiate peste tot, bănuind numai ce se petrece înăuntru. Dar undeva se află o fereastră prin care el poate deveni martorul unei mici porţiuni din ceea ce se petrece acolo. O asemenea fereastră, care dă în lumea spirituală, este pentru om Misterul de pe Golgota. În acest fel trebuie să simţim ceea ce s-a întâmplat atunci când Entitatea Christică a coborât în trupul sau, de fapt, în cele trei învelişuri ale lui Iisus din Nazareth. Trebuie să ne pătrundem din ce în ce mai adânc şi mai adânc de această idee, că prin Misterul de pe Golgota noi suntem martori la o problemă a Zeilor.

Când se vorbeşte despre asemenea lucruri, cuvintele trebuie folosite altfel decât în viaţa obişnuită. Trebuie să vorbim despre „teama", despre „frica" Zeilor, înainte de momentul care avea să se împlinească apoi în evoluţia de pe Pământ prin Misterul de pe Golgota. Pentru a exprima cea mai sfânt-spirituală problemă a omenirii, cuvintele trebuie folosite sub o formă transformată. E nespus de uşor pentru cei care, în lume, sunt foarte dispuşi – din prostie, din frivolitate, din vanitate sau din alte motive – să ponegrească lucruri spuse în cel mai sfânt sens. Nu e nevoie decât ca un lucru, exprimat cu ajutorul unui cuvânt, să fie răstălmăcit în sensul voit în viaţa exoterică. Şi atunci poate fi întoarsă pe dos şi transformată în contrariul ei o asemenea problemă, pe care ţi-ai smuls-o din suflet, fiindcă ai exprimat-o mânat numai de constrângerea interioară de a vesti adevărurile lumii spirituale, care se smulg atât de greu din suflet. Dacă în suflete există o astfel de

superficialitate şi frivolitate, un asemenea lucru e răstălmăcit, afirmându-se că e ridicol, diabolic, satanic. În epoca noastră, superficialitatea şi frivolitatea sunt mult prea răspândite în suflete. Şi e mult prea mică vigilenţa acelora care ar trebui să păzească această comoară a adevărurilor sfânt-spirituale, care tocmai în epoca prezentă ar trebui să pătrundă în inimile oamenilor.

Cât de mare e comoditatea cu care oamenii ar vrea să-şi hrănească spi-ritul! Dacă cineva, depăşind numai un pic materialismul, vorbeşte despre spi-rit, oamenii se declară foarte satisfăcuţi, fiindcă aşa ceva nu le cere să se obosească, nu le cere, mai ales, să facă efort cu inima lor. Oamenii ar trebui să simtă că, luând parte la studierea spiritual-ştiinţifică a problemelor celor mai sfinte ale evoluţiei de pe Pământ, le revine o responsabilitate faţă de acea comoară de cunoştinţe care se referă la lumea spirituală. Frivolitatea epocii noastre în acest domeniu e atât de mare şi ia lucrurile uşor. Le veţi vedea apărând mereu, ici şi colo, dar poate că veţi remarca întregul lor caracter dezgustător numai dacă sunteţi suficient de vigilenţi şi dacă inimile dvs. s-au aprins în suficientă măsură pentru cel mai sfânt dintre adevărurile spirituale. Poate că atunci veţi fi în măsură să le taxaţi şi, prin aceasta, poate că veţi fi nişte păzitori buni ai comorilor spirituale, pe care toţi suntem chemaţi să le păzim.

Un cuvânt atât de grav poate fi rostit mai ales, după câte cred, acolo unde trebuie să atragem atenţia asupra unui lucru atât de important ca acesta: Misterul de pe Golgota nu e doar o problemă a oamenilor, ci o problemă a Zeilor, şi noi privim ca printr-o fereastră la această problemă a Zeilor. Dar tocmai cele spuse pentru a se face o asemenea caracterizare va fi denaturat într-un asemenea mod, încât nici nu vreau să vorbesc aici despre acest lucru.

Şi atunci poate că va veni momentul, pentru dvs. toţi, când va trebui să reflectaţi la adevărul că e necesar să dăm o altă formă cuvintelor folosite pentru lumea senzorială, dacă vrem să le aplicăm la lumea spirituală, şi că e foarte uşor ca ele să fie răstălmăcite.

Creştinismul popular a exprimat ceea ce am încercat eu aici să sugerez, prin cuvintele: Tatăl l-a jertfit pentru omenire pe Fiul său! – în aceste cuvinte e întipărit şi pentru inimile umane care vor să simtă, exprimat într-o expresie populară, lucrul despre care se poate spune în cel mai adevărat sens al cuvântului: Misterul de pe Golgota este o problemă a Zeilor!

Dacă privim în ansamblu tot ceea ce am spus, ne vom putea forma o reprezentare despre ceea ce s-a petrecut în realitatea pe care o numim Botezul oficiat de Ioan în Iordan. După Botez, a urmat ceea ce sugerează şi Evangheliile: Ispitirea. Din punctul de vedere al Cronicii Acaşe, vom spune cam aşa: După ce Iisus din Nazareth a primit în el Entitatea Christică, a fost necesar ca el să petreacă o perioadă de timp în singurătate. Şi în singurătate el a avut nişte trăiri vizionare, care sunt descrise destul de corect în cuvintele evangheliştilor clarvăzători. Ispitirea poate fi descrisă în mod asemănător; dar trebuie să sugerăm că acum Entitatea Christică era cu adevărat în legătură cu cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazareth. Altfel spus, ea coborâse din înalturile spi-rituale şi se legase acum de facultăţile celor trei corpuri. Ar fi greşit, deci, dacă cineva şi-ar imagina că acum Christos, pentru că făcea parte dintr-o lume superioară, din care coborâse, putea să vadă imediat lumea superioară, că El avea acces la această lume. Dar nici vorbă de aşa ceva. Cine găseşte că acest lucru e de neînţeles, să se întrebe ce înseamnă că un om e clarvăzător. Cine e clarvăzător? Dvs.

toţi sunteţi clarvăzători! Toţi! Nu e nici unul care să nu fie clarvăzător. Şi de ce nu are percepţii clarvăzătoare? Din cauză că n-a dezvoltat în sine organele cu care să se folosească de forţele existente în orice om. Esenţialul nu e că avem nişte facultăţi, esenţialul e să le putem folosi.

Entitatea lui Christos avea tot felul de facultăţi, dar în cele trei învelişuri ale lui Iisus din Nazareth avea doar acele facultăţi care corespundeau celor trei învelişuri, celor trei corpuri ale lui Iisus din Nazareth. Din acest motiv a fost necesar ca ele să fie pregătite într-un mod atât de complicat, pentru că facultăţile acestor trei învelişuri erau, în orice caz, nişte facultăţi înalte, care valorau mai mult decât facultăţile tuturor celorlalţi oameni de pe Pământ. Dar Christos era legat de ele, la fel de adevărat cum facultăţile dvs. clarvăzătoare sunt legate de organele, pe care le aveţi, doar că nu le puteţi folosi. Această situaţie a fost posibilă datorită facultăţilor pe care sufletul lui Zarathustra le lăsase în cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazareth, a fost posibil ca Christos să se folosească de ceea ce rămăsese, ca rest din facultăţile lui Zarathustra, în cele trei corpuri, pentru a păşi mai întâi în faţa unei entităţi care avea să trezească mândrie, întreaga trufie de care e capabil un suflet uman. În faţa acestei entităţi s-a aflat Christos Iisus.

În acest moment, El simte ce făcea în El aceasta entitate, prin limbajul interior al viziunilor: Ceea ce în Biblie e descris prin cuvintele: „Toate împărăţiile pe care le vezi în jurul tău", erau sferele lumii spirituale, „toate pot să fie ale tale, dacă mă recunoşti drept stăpânul acestei lumi!" Dacă cineva ajunge la culme în ceea ce priveşte mândria, trufia, şi intră cu această mândrie în lumea spirituală, prin faptul că trufia inundă totul, el poate să ajungă în posesia împărăţiei lui Lucifer, dacă lasă în urmă tot restul, în afară

de trufie. Numai că omul nu e organizat pentru aşa ceva; el ar avea o soartă îngrozitoare.

În faţa acestei posibilităţi a fost pus Iisus din Nazareth. Şi acum, în sufletul lui s-au ivit două imagini: o imagine corespunzătoare trăirii pe care o avusese în drum spre Iordan, cu omul pe care l-am descris ieri sub numele de omul disperat. Şi în faţa lui Iisus din Nazareth s-a ivit din nou făptura care se apropiase în vis de omul disperat. El a văzut din nou această făptură, drept cel care spusese: Recunoaşte-mă drept stăpân al acestei lumi. – Apoi el a recunoscut din nou în acea făptură pe cel pe care-l văzuse în faţa porţilor eseniene, drept Lucifer. Datorită acestei trăiri, El ştia acum că e vorba de Lucifer, şi – El a respins atacul.

Apoi, în cadrul unui al doilea atac, de El s-au apropiat doua fiinţe , iar impresia pe care i-au făcut-o ele corespundea destul de bine descrierii din Biblie. I s-a spus: Arată-ţi întreaga neînfricare, tăria ta, ceea ce eşti în stare ca om, aruncându-te de pe culmi şi fără să te temi că ţi se va întâmpla ceva rău. – într-un asemenea caz, în sufletul uman se trezeşte de obicei întreaga conştienţă a propriei forţe, curajul, care-l pot face însă pe om şi nesăbuit. În faţa lui se aflau două făpturi. Datorită faptului că Iisus avusese în faţa porţilor eseniene impresia că cele două făpturi care fugeau de acolo sunt Lucifer şi Ahriman, datorită faptului că El avusese impresia că într-una din aceste figuri se învăluia fiinţa care i se arătase leprosului întâlnit în drumul său spre Iordan, drept moartea, el i-a recunoscut acum pe Lucifer şi pe Ahriman. Astfel că el a retrăit ceea ce trăise deja pe când făcea drumul amintit.

Dar acum Ahriman s-a apropiat încă o dată. Şi acum, ceea ce a spus Ahriman în faţa lui Christos Iisus, ca un fel de ispitire, a fost ceva care poate fi redat prin cuvintele din

Biblie: „Fă ca aceste pietre să se transforme în pâine, ca să-ţi arăţi puterea”. Dar acum Christos Iisus n-a putut da un răspuns complet la ceea ce cerea Ahriman. El a putut respinge primul şi al doilea atac: atacul lui Lucifer singur şi atacul lui Lucifer şi Ahriman împreună, care s-au paralizat reciproc. Dar atacul lui Ahriman nu l-a putut respinge. Faptul că, astfel, atacul lui Ahriman n-a putut fi respins în întregime, a avut o anumită importanţă pentru activitatea întregului Impuls Christic pe Pământ.

Trebuie să caracterizez într-un mod cam popular, aproape banal, ce înseamnă: Transformă aceste pietre în pâine, pentru ca ele să devină hrana pentru oameni. – În prima instanţă, prin activitatea ierarhiilor superioare, Ahriman nu poate fi alungat cu totul de pe câmpul de luptă, pentru tot restul evoluţiei de pe Pământ şi până la Vulcan. Nu va fi niciodată imposibil ca ispitirea interioară a lui Lucifer să fie învinsă printr-un efort spiritual: Dorinţele, poftele, pasiunile care se înalţă din interior, mândria, trufia, curajul nesăbuit. Dacă-l atacă el singur pe om, Lucifer poate fi învins prin ceva spiritual. Iar când Lucifer şi Ahriman îl atacă pe om, împreună, din lăuntru în afară, biruinţa poate fi obţinută prin mijloace spirituale. Dar când Ahriman e singur, el îşi cufundă activitatea în procesele materiale ale evoluţiei de pe Pământ. Şi aici el nu poate fi alungat total. Ahriman, Mefisto, Mamona – căci aceste noţiuni coincid –, stă ascuns în bani, în tot ceea ce are legătura cu egoismul natural exterior. Pentru că întotdeauna e necesar ca în viaţa omului să se amestece ceva din ceea ce e de natură exterioară materialistă, omul trebuie să ţină seama de Ahriman. Dacă era ca Entitatea lui Christos să-l ajute cu adevărat pe om, el trebuia să-l lase pe Ahriman să-şi desfăşoare activitatea. Ahriman, ceea ce este material, trebuie să acţioneze până la sfârşitul evoluţiei de

pe Pământ. Prin voinţa lui Christos, activitatea lui Ahriman a trebuit să rămână nebiruită. Ahriman n-a fost învins cu totul. Christos trebuie să accepte să lupte cu Ahriman până la sfârşitul evoluţiei pământeşti. A fost necesar ca Ahriman să rămână.

Atacurile lui Lucifer, atacurile lui Lucifer şi Ahriman, împreună, pe care le avem în interior, pot fi învinse de noi, oamenii. Luptele din lumea exterioară materială trebuie să fie purtate până la sfârşitul evoluţiei pământeşti. Din acest motiv, Christos a trebuit să-l ţină în şah pe Ahriman, ce-i drept, dar să-l lase să existe alături de El. De aceea a fost posibil ca Ahriman să rămână în activitate şi alături de Christos pe Pământ, pe parcursul celor trei ani în care Christos a acţionat în trupul lui Iisus din Nazareth şi el a putut intra apoi în sufletul lui Iuda, acţionând în acest suflet până când l-a trădat pe Christos. Ceea ce s-a întâmplat prin intermediul lui Iuda, are legătură cu întrebarea din cadrul ispitirii, după evenimentul de pe malul Iordanului, la care nu s-a dat un răspuns complet.

De-abia treptat, cu începutul, s-a unit Entitatea lui Christos cu cele trei corpuri. Acest proces a durat trei ani. La început, ea era unită foarte slab cu ele, şi de-abia cu timpul s-a comprimat, intrând cu totul în cele trei învelişuri corporale. De-abia în momentul când se apropia moartea, a existat o întrepătrundere reală între Entitatea Christică şi cele trei corpuri. În comparaţie cu întreaga suferinţă şi durere prin care a trecut Iisus din Nazareth, de-a lungul celor trei stadii din evoluţia sa, aşa cum vi le-am descris, ceea ce a îndurat Christos acum, cucerindu-şi treptat, timp de trei ani, posibilitatea de a se cufunda cu totul în cele trei învelişuri umane, a fost o suferinţă infinit mai mare. A fost o durere permanentă, dar o durere care se transforma în iubire şi iubire şi iarăşi iubire. A venit apoi

următorul lucru: Dacă studiem felul cum a trăit Christos Iisus în primul, în al doilea şi al treilea an, în cercul ucenicilor Săi celor mai apropiaţi, putem constata că situaţia a fost diferită în fiecare din aceşti ani. După cum am spus, în primul an Christos era unit doar slab cu trupul lui Iisus din Nazareth. În această perioadă, se putea întâmpla în orice clipă ca, aici sau acolo, să se afle corpul fizic, iar Entitatea Christică să umble între timp prin ţară. Când se povesteşte în Evanghelii ca Domnul le-a apărut ucenicilor într-un loc sau altul, corpul fizic se afla într-un anumit loc, în timp ce, în spirit, Christos cutreiera prin ţară.

Aşa a fost la început. Apoi, Entitatea Christică s-a unit din ce în ce mai strâns cu trupul lui Iisus din Nazareth. Şi s-a întâmplat mai târziu, când Christos umbla în cercul ucenicilor celor mai apropiaţi, ca aceştia să fie uniţi cu el în mod lăuntric, în aşa fel încât s-ar putea spune că nu trăia separat de ei. Cu cât se cufunda mai mult în trupul său, cu atât mai mult se cufunda în fiinţa cea mai lăuntrica a ucenicilor Săi. Acum El cutreiera lumea, în ceata discipolilor Săi. Datorită comuniunii intime cu care se transpunea în ceilalţi, El vorbea când dintr-unul, când din altul, astfel încât, mergând prin ţară, nu mai vorbea doar Christos Iisus, ci câte unul dintre ucenici; dar Christos vorbea din el. Şi El se transpunea în ucenici cu o asemenea forţă, încât expresia feţei acelui ucenic prin care vorbea Christos se schimba atât de mult, încât cineva care asculta din rândurile mulţimii avea senzaţia, în legătură cu cel care vorbea, că el este învăţătorul. Celălalt însă, care era Christos, se restrângea în sine atât de mult, încât arăta ca un om obişnuit. Astfel, umblând prin ţară, El vorbea când prin unul, când prin celalalt. Acesta a fost misterul activităţii Sale în ultima perioadă a celor trei ani.

Şi când umbla astfel împreună cu ucenicii şi le părea adversarilor din ce în ce mai periculos, aceştia îşi ziceau: Cum putem să-L prindem? Doar nu putem aresta întreaga lor ceată? Fiindcă nu ştim niciodată dacă, luându-l pe cel care vorbeşte, l-am arestat pe cel adevărat sau pe un altul? Dacă arestăm un alt ucenic, cel căutat de noi va scăpa. Nu se ştia niciodată dacă în omul aflat în faţa ochilor îl aveai pe cel căutat. Aceasta era marea temere! Se ştia că odată vorbea el, odată un altul, şi cel căutat nu putea fi recunoscut, din cauză că lua forma unuia dintre ucenici.

Cu această ceată se întâmpla ceva miraculos. De aceea a fost necesară o trădare. Aşa cum sunt prezentate de obicei lucrurile, trădarea n-ar fi fost necesară. Ce să însemne faptul că Iuda a trebuit să-l sărute pe cel căutat? Conform cu relatările obişnuite, n-ar fi fost greu să se pună mâna pe Iisus din Nazareth. Sărutarea n-ar fi avut nici un sens, dacă n-ar fi fost necesar ca unul care-l putea desemna cu exactitate pe cel căutat să-l denunţe celor care nu-l cunoşteau. Dar, din motivul amintit, adversarii nu ştiau care dintre ei era adevăratul Iisus.

De-abia când marile suferinţe se apropiaseră foarte mult, înainte de a avea loc Misterul de pe Golgota, a fost stabilită o legătură completă între Entitatea Christică şi corpurile lui Iisus din Nazareth. S-a petrecut apoi ceea ce e înfăţişat atât de frumos în celelalte Evanghelii. Înainte de toate, pentru ochiul clarvăzătorului care-şi îndreaptă privirile, din punctul de vedere al Cronicii Acaşe, spre ceea ce a avut loc atunci, este un fapt absolut real – între altele câteva – acela că, în timp ce Christos era răstignit pe Cruce, în ţinutul din jurul Golgotei, pe o raza întinsă, Pământul s-a întunecat la fel ca în cazul unei eclipse de Soare. Nu pot să spun dacă a fost o eclipsă ori o întunecare masivă provocata de nori, dar în jurul Evenimentului pe care-l

numim Misterul de pe Golgota a avut loc o întunecare de felul celor care, de obicei, pot fi observate cu ocazia eclipselor de Soare.

Dacă ochiul ocultistului priveşte viaţa de pe Pământ în timpul unei asemenea întunecări, tot ceea ce e viu i se prezintă cu totul altfel decât în perioa- dele când nu există o asemenea întunecare. Legătura dintre corpul eteric şi corpul fizic, la plante, e cu totul altfel; şi la animale, în timpul unei asemenea întunecări corpul astral şi corpul eteric se prezintă cu totul altfel. În cazul unei asemenea întunecări a Soarelui e cu totul altfel pe Pământ, decât când Soarele e absent, pur şi simplu, în timpul nopţii. Bineînţeles că nu e aşa când cerul e acoperit de nori în mod obişnuit, ci numai când apare o întunecare deosebit de densă, şi o asemenea întunecare a avut loc atunci. După cum am spus, încă n-am aflat dacă a fost o eclipsă de Soare, dar ceea ce poate fi văzut e ca o eclipsă de Soare. În timp ce pe Pământ domnea această schimbare, şi în sens fizic, ceea ce noi numim Entitate Christică a trecut în aura vie a Pământului. Prin moartea lui Christos Iisus, Pământul a primit Impulsul lui Christos.

Evenimentul cel mai mare care a avut loc pe Pământ trebuie descris în aceste cuvinte simple, de-abia bâiguite, pentru că, de fapt, cuvintele omeneşti nu sunt în stare să descrie nici măcar pe departe, într-un mod adecvat, acest cel mai mare dintre evenimente.

Pe urmă, când trupul lui Iisus a fost coborât de pe Cruce şi aşezat într-un mormânt, tot o observaţie reală ne spune că a avut loc un eveniment natural, ca ceva care pătrunde în viaţa morala a omului. S-a stârnit un mare vârtej de vânt, în scoarţa Pământului a apărut o falie, care a primit în sânul ei trupul lui Iisus, în timp ce giulgiurile au fost date deoparte de pe cadavru. E zguduitoare aceasta

observaţie, ca poziţia giulgiurilor, aşa cum este descrisă ea în Evanghelia lui Ioan, se arată într-adevăr aşa ochiului clarvăzător care poate vedea în mod real.

Aceste două evenimente: întunecarea Soarelui, cutremurul şi puternicul vârtej de vânt, ne arată, astfel, într-un anumit moment din evoluţia de pe Pământ, că fenomenele naturale au avut loc în acelaşi timp cu evenimentele spirituale. Ceva asemănător se întâlneşte, în viaţa de toate zilele, numai la fiinţele vii, când, de exemplu, mişcarea unei mâini e precedată de o hotărâre a voinţei şi de gândire. Evoluţia Pământului a avut loc în aşa fel încât în viaţa obişnuită avem de-a face numai cu fapte mecanice. Doar într-un moment deosebit – şi în cazul altor fenomene ale Pământului, dar în cazul acestui fenomen, în măsura cea mai înaltă – avem o suprapunere a unui fenomen spiritual cu două fenomene fizice.

Nu cred că relatarea acestor fapte concrete, care pot fi povestite acum unui mic grup de oameni, drept un fel de a Cincea Evanghelie, poate stânjeni înalta idee pe care ne-am format-o despre importanţa Misterului de pe Golgota într-un mod mai mult teoretic. Cred, dimpotrivă, că cine încearcă să lase ca aceste fapte concrete să acţioneze tot mai profund şi mai profund asupra sa, va simţi cu şi mai multă forţă ceea ce în trecut a fost prezentat, în legătură cu Misterul de pe Golgota, într-un mod mai mult teoretic, mai abstract, adresându-se mai mult gândirii. Din natura acestor fapte ne putem da seama că în acest moment al evoluţiei noastre pământeşti se vor petrece nişte evenimente importante ale acestei evoluţii.

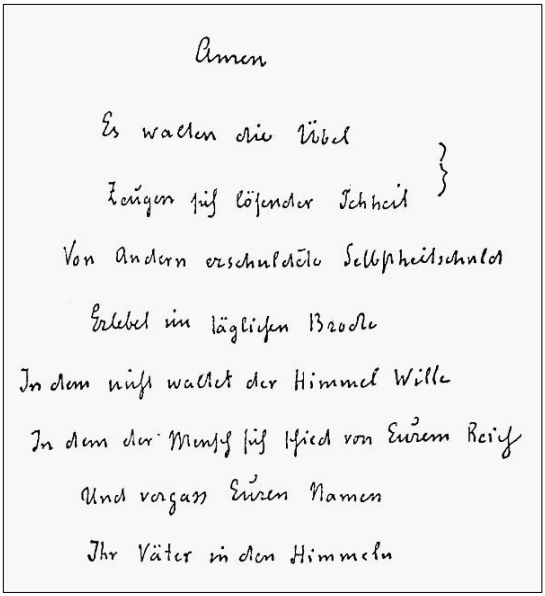
Poate că de-abia prin cunoaşterea acestor fapte concrete oamenii vor dobândi sentimentul just şi nuanţa sufletească potrivită faţă de Misterul de pe Golgota şi această nuanţă sufletească am vrut s-o sădesc în inimile

dvs., prin cele comunicate din Evanghelia a Cincea. Poate că unii sau alţii, care pot să ia parte şi la alte cicluri de conferinţe, sau tot prietenii de aici, din Köln, vor mai putea privi şi alte aspecte din această Evanghelie a Cincea. Fiindcă trebuie să spunem un lucru: Făcând cu totul abstracţie de faptul că astăzi omenirea se arată atât de puţin dispusă să primească fapte de felul celor comunicate acum, tocmai în prezent este cel mai necesar ca în evoluţia omenirii să se reverse asemenea fapte. De aceea sunt comunicate, deşi e greu, cu adevărat, să vorbeşti despre ele. Şi, cu toate că, dacă aş da curs unei înclinaţii proprii, n-aş vorbi despre ele, le fac totuşi cunoscute, dintr-o datorie interioară, cât timp ele pot fi spuse unor suflete umane. În cursul evoluţiei omenirii va fi nevoie de ele. Sufletele care şi le însuşesc acum, le vor folosi, în mod absolut sigur, în munca pe care o au de făcut, din punct de vedere sufletesc-spiritual, în cadrul evoluţiei viitoare a omenirii.

Vedeţi astfel că, treptat, prin expunerile noastre, aflăm ce anume trebuie să se trezească la viaţă în sufletele noastre, ca să devenim nişte membri destoinici în cadrul evoluţiei neîntrerupte a omenirii. Sensul evoluţiei omenirii pe Pământ constă în faptul că sufletele umane învaţă să-şi recunoască sarcinile în mod viu, din ce în ce mai conştient.

Christos a apărut. Impulsul Său a acţionat ca fapt real. Mult timp el a putut să acţioneze, ca fapt real, mai mult în inconştient; apoi, el a trebuit să acţioneze prin ceea ce s-a înţeles până acum. El a acţionat prin ceea ce este, nu prin ceea ce a fost înţeles. Dar devine din ce în ce mai necesar ca oamenii să înveţe şi să-l înţeleagă pe Christos, care, prin corpurile lui Iisus din Nazareth, a intrat în aura Pământului şi, prin aceasta, în activitatea umană vie.

FACSIMIL

Amen

Es wachen die Übel

Zeugen süß lösender Scheidung

Von andern erschuldete Selbstheilschuld

Erlebet im täglichen Brode

In dem nicht waltet der Himmel Wille

In dem der Mensch sich scheidet von Eurem Reich

Und vergaß Euren Namen

Ihr Väter in den Himmeln

TEXT SCRIS DE RUDOLF STEINER ÎNTR-UN CAIET DE NOTIȚE

După ce a avut convorbirea cu mama,
s-a simţit îndemnat de spirit
să se ducă la Ioan, la Iordan. Pe drum a întâlnit
doi esenieni, cu care adeseori
stătuse de vorbă. Şi nu-i recunoscu. Ei însă
îl recunoscură prea bine.
„Încotro merge drumul tău”

„Acolo unde suflete de felul vostru nu vor să privească – Unde durerea omenirii poate găsi razele luminii pierdute.”

Ochii lui – erau plini de iubire, dar iubirea sa era ca şi cum i-ar fi prins făcând un rău –

„Ce fel de suflete sunteţi?

Unde e lumea voastră? – De ce va învăluiţi în învelişuri amăgitoare? De ce în lăuntrul vostru arde un foc ce n-a fost aprins în casa Tatălui meu.” –

Şi ei nu-i înţeleseră vorbirea.

Şi îşi dădură seama că nu-i recunoscuse.

Iisus din Nazareth, ziseră ei, tu nu ne cunoşti?

„Sunteţi ca nişte oi rătăcite; eu însă fost-am fiul păstorului de la care aţi fugit. Când mă veţi recunoaşte cu adevărat, veţi fugi în curând din nou. E multă vreme, de când aţi fugit de la mine în lume”

Şi ei nu ştiau ce să creadă despre el.

Iar el a vorbit mai departe: „Aveţi pe voi semnul Ispititorului. El cu focul lui a făcut ca lâna voastră să fie sclipitoare şi lucitoare – părul acestei lâni îmi înţeapă privirea. – El v-a atins după ce aţi fugit. El v-a îmbibat sufletele cu trufie”.

Atunci unul din esenieni luă cuvântul şi zise: „Oare n-am arătat uşa Ispititorului? El nu mai are nici o putere asupra noastră”.

Şi Iisus zise: „Da, i-aţi arătat uşa, dar el a fugit şi a ajuns la ceilalţi oameni.

Aşa că rânjeşte la voi din toate părţile. Voi nu vă înălţaţi, dacă-i înjosiţipe ceilalţi. Doar vă pare că aţi ajuns sus, fiindcă îi micşoraţi pe ceilalţi.”

Atunci ei se îngroziră, dar în acea clipă le păru că dispărea din faţa ochilor lor: în depărtare zăriră însă chipul lui mărit la dimensiuni uriaşe – şi auziră aceste cuvinte:

„Vană e strădania voastră; căci goală vă e inima, pe care aţi umplut-o cu spiritul ce ascunde trufia în haina smereniei, amăgind.”

Şi multă vreme nu mai văzură nimic; şi când îşi reveniră din acea stare, el făcuse o bucată de drum, îndepărtându-se de ei.

Şi ei nu spuseră *nimic* din cele auzite celorlalţi esenieni, ci tăcură o viaţă întreagă.

Apoi el întâlni pe unul care era disperat; după ce Iisus întrebă: încotro a dus drumul sufletului tău? cu mulţi eoni în urmă te-am văzut, pe atunci erai altfel – acesta zise: Am avut ranguri înalte; întotdeauna când mai primeam un rang, îmi ziceam: ce om rar eşti; înaltele tale virtuţi te ridică peste toţi ceilalţi oameni; eram fericit; şi iată, în vis, îmi veni o întrebare, pe care treaz fiind niciodată nu mi-o pusesem: căci simţeam cum în vis mă ruşinam de mine însumi, căci pusesem întrebarea: „Cine m-a făcut mare." Şi iată în faţa mea era o fiinţă care zise: „eu te-am înălţat, dar în schimb eşti al meu" – şi atunci a trebuit să fug: rătăcesc pretutindeni, căutând şi neştiind ce caut.

Pe când vorbea aşa, fiinţa apăru din nou: îl acoperi cu făptura sa pe Iisus – şi acesta dispăru din faţa celui îndurerat. –

Apoi pe drum venea un lepros – Acela zise, după ce Iisus întrebase; pe mine oamenii m-au alungat – rătăceam odată noaptea prin pădure; un copac ce lumina mă atrase – am mers spre el; şi sub formă de schelet, moartea stătea în faţa mea – ea zise: eu sunt tu; eu mănânc din tine – şi atunci m-am temut; ea însă zise: de ce te temi; oare nu mă iubeai cândva; şi euştiam că n-o iubisem niciodată, şi ea se preschimbă într-un arhanghel frumos – şi dispăru – căzui în somn şi mă trezii dimineaţa, lângă un copac – atunci lepra mea începu să se înrăutăţească mereu –

După ce vorbise aşa: apăru arhanghelul îl acoperi pe Iisus – şi acesta dispăru.

TRIMITERI

Volumul de faţă, din Ediţia Operelor Complete (Op. Compl.) ale lui Rudolf Steiner, cuprinde toate conferinţele prezentate de Rudolf Steiner sub titlul „Evanghelia a Cincea", cu excepţia conferinţelor prezentate la Nürnberg, în zilele de 9 şi 11 nov. 1913, şi la Bremen, în 11 ian. 1914, de la care nu există stenograma; n-a fost inclusă nici conferinţa prezentată la Hanovra, 7 febr. 1914, de la care nu există decât nişte notiţe incomplete.

În diferitele conferinţe ale acestui ciclu, Rudolf Steiner atrage atenţia asupra faptului că de „Evanghelia a Cincea" mai ţin şi alte rezultate ale cercetării [spiritual-ştiinţifice], care au fost comunicate în alte localităţi.

Un fel de privire de ansamblu asupra diferitelor părţi din cercetarea Cronicii Acaşe care intră aici în discuţie este oferită în conferinţa prezentată la Paris, 27 mai 1914, GA 152, ***Trepte pregătitoare ale Misterului de pe Golgota***, Op. Compl., Dornach 1964.

Referitor la *modificările operate în textele* diferitelor serii de conferinţe, comparativ cu ediţiile anterioare:

Kristiania: Această serie de conferinţe are la bază stenograma luată de Fritz Mitscher. Îmbunătăţirile textului oferit de actuala ediţie au putut fi aduse prin compararea făcută cu diverse alte stenograme şi notiţe care, de atunci, aparţin Arhivei Institutului pentru Administrarea operei lui Rudolf Steiner [Rudolf Steiner Nachlaßverwaltung]. În ediţia din 1963, conferinţele a patra şi a cincea au fost în mod greşit datate la 4 şi 5 oct., în loc de 5 şi 6 oct. 1913.

Berlin: Această serie de conferinţe a fost tipărită după stenograma luată de Walter Vegelahn, Berlin. Modificări în text s-au dovedit necesare la prima conferinţă, pentru care nu exista, la ediţia din 1963, decât o altă stenogramă, mai

puţin amănunţită. Dar odată cu această ediţie există şi pentru prima conferinţă posibilitatea ca ea să fie tipărită pe baza stenogramei lui Walter Vegelahn.

Hamburg: Nu s-au făcut modificări.

Stuttgart: În ediţia de faţă au putut fi incluse şi nişte notiţe luate la cea de a doua conferinţă prezentată la Stuttgart, care au ajuns în posesia Arhivei Institutului pentru Administrarea operei lui Rudolf Steiner numai la câţiva ani după apariţia ediţiei din 1963.

München: Noua ediţie a avut la dispoziţie şi pentru aceste două conferinţe stenograme mai bune decât cele folosite anterior.

Köln: Nu s-au făcut modificări. Stenograma lui Rudolf Hahn, Reinach.

Numele celor care au luat stenogramele la conferinţele din Hamburg, Stuttgart şi München nu sunt cunoscute.

Lucrările *scrise* ale lui Rudolf Steiner care sunt amintite în cursul conferinţelor au apărut în cadrul Op. Compl. Vezi tabloul general de la sfârşitul volumului.

Referitor la textul rugăciunii „Tatăl Nostru”:

În ediţiile 1 şi 2 ale conferinţelor prezentate la Kristiania rugăciunea a fost reprodusă începând de la cuvintele „AUM, Amin...”. Acest „AUM” nu se mai găseşte în ediţia de faţă, din cauză că din examinarea tuturor materialelor existente s-a constatat că ele nu se află nici în vreuna dintre numeroasele stenograme, nici în diversele notiţe scrise (comp. reproducerea în facsimil de la pagina 263), şi nici în textele notate de Rudolf Steiner în unele caiete de notiţe.

Totuşi, atunci când Rudolf Steiner şi-a ţinut cuvântarea la Punerea Pietrei Fundamentale pentru

clădirea din Dornach, la 20 sept. 1913, rugăciunea a început, conform cu stenograma existentă, prin „AUM" şi ea se găseşte tipărită sub această formă şi în cartea „Îndrumări pentru o şcoală esoteică", Bibl. Nr. 42/243, Op. Compl., Dornach 1973. Astfel, „AUM" se află în legătură cu „Tatăl Nostru" cosmic şi ea a fost rostită în această formă şi de corul vorbit de la Goetheanum, sub conducerea Mariei Steiner, fiind adăugată de ea şi primei ediţii a conferinţelor prezentate la Kristiania. Din motivele amintite, „AUM" n-a mai fost preluat în ediţia de faţă.

Să mai amintim faptul că în notiţele nepublicate, luate la conferinţa prezentată la Berlin, 28 ian. 1907, în legătură cu „Tatăl Nostru" se găseşte următoarea observaţie: „Cuvântul Amen este forma denaturată a unui vechi cuvânt din misterii". Acest cuvânt fie că n-a fost spus, fie că n-a fost notat. Dar nu poate fi vorba decât de cuvântul „AUM", fiindcă: „Aum este cuvântul original pentru amin... amin însemna pentru un trecut extrem de îndepărtat aproape acelaşi lucru ca şi Aum", aşa citim în „Doctrina ocultă" de H.P. Blavatsky, vol. 3, p. 450, ediţia germană. Pe o fişă cu notiţe (nr. 3177), Rudolf Steiner explică sensul cuvântului „AUM":

Eu cred în *mine*:	a
Eu cred în *omenire*:	u
Eu cred în *viaţă*:	m

1. *Homer* sec. 9 î.Chr.. Operele sale poetice „Iliada" şi „Odiseea" sunt cele mai vechi eposuri greceşti, care şi-au luat tematica din marele tezaur de legende ţesut pe marginea marelui război troian.

2. *Socrate*, 469-399 î.Chr. *Platon*, 427-347 î.Chr. *Aristotel*, 384-322 î.Chr. Comp. Rudolf Steiner ***Enigmele***

filosofiei în istoria lor, descrise sub formă de compendii, GA 18, Op. Compl., Dornach 1968, şi Ediţia format mic, Nr. 610 şi 611, Dornach 1974.

3. *Celsus*: sec. 2 d.Chr., platonician: „Învăţătura adevărată" a fost prima cale de filosofie îndreptată împotriva creştinilor. Infirmată de Origen.

4. *Marcus Aurelius*, 121-166 d.Chr., Cezar din 139. Şi-a scris în limba greacă opera adeseori tradusă, „Cugetări despre mine însumi".

5. *Tertullian*, între 160-220 d.Chr. în Cartagina; pe la 190 se creştinează; din 205 conducător al montaniştilor din Africa. A creat limba latină bisericească, în cadrul unor scrieri polemice, apologetice şi disciplinare.

6. *Origen*, aprox. între 185-252 d.Chr. Scriitor al Bisericii din Alexandria. Întemeietor al gnosticii creştine, deschizător de drum în domeniile: exegeză, apologetică (împotriva lui Celsus) şi dogmatică. La cel de-al 5-lea conciliu general de la Constantinopol doctrina lui a fost declarată eretică.

7. *Copernic ... la index*: Nicolaus Copernicus, 1473-1543. Teoria sa, „De revolutionibus orbium coelestium libri VI", concepută deja în 1507 şi dedicată papei Paul al III-lea, tipărită în 1543, a fost trecută la index în 1615, unde a rămas şi prin restricţiile din 1757. De-abia în 1822 lucrarea a fost scoasă de la index, când Sf. Oficiu a declarat că editarea lucrării ce tratează despre mişcarea Pământului şi imobilitatea Soarelui nu e interzisă.

8. *Giordano Bruno*, 1548-1600, călugăr dominican italian. A fost condamnat, după o detenţie de 7 ani, la moarte, şi ars pe rug.

9. *Ernst Haeckel*, 1834-1919, naturalist german. A fost unul dintre primii care s-au alăturat teoriei darwiniste şi a dezvoltat-o, dându-i forma unui sistem ştiinţific.

10. *că există un drum absolut consecvent de la Haeckel până la știința spirituală*: Comp. conferința lui Rudolf Steiner „Haeckel, enigmele lumii și teosofia" în volumul ***Enigmele lumii și antroposofia***, GA 54, Op. Compl., Dornach 1966.

11. *în mica mea scriere „Reîncarnare și Karma"*: „Reîncarnarea și Karma – reprezentări necesare, din punctul de vedere al științelor moderne ale naturii", în ***Luzifer – Gnosis. Articole fundamentale despre antroposofie și relatări din revistele ‹Luzifer› și ‹Lucifer – Gnosis› 1903-1908***, GA 34, Op. Compl., Dornach 1960. Apărut și ca volum separat.

12. *Charles Darwin*, 1809-1888 naturalist englez. Întemeietorul darwinismului, adică al teoriei despre descendență și selecție prin lupta pentru existență.

13. *Dar dacă un om e părăsit de spiritul său bun, el poate să creadă, dacă se întoarce în trecut și e un adept al ideii de reîncarnare, că a trăit cândva el însuși ca maimuță*: Se referă la publicația Besant/Leadbeater, „Man: Whence, How and Whither", Londra 1913.

14. *că un Ernest Renaun, care a scris ciudata carte „Viața lui Iisus"*: comp. ErnestRenan, „Vie de Jésus", 2 vol., Paris 1863, ediția germană Berlin 1863.

15. *un basm prostesc, idiot, cum că aș avea legături cu anumite curente catolice*: În decembrie 1912, la Adunarea Generală a Societății Teosofice de la Adyar (India). Annie Besant făcuse afirmația că Rudolf Steiner „secretarul general al secției germane, care a fost educat de iezuiți, n-a fost în stare să se elibereze în suficientă măsură de această influență primejdioasă, pentru a lăsa ca în sânul secției sale să domnească libertatea opiniei". (Comp. „The Theosophist", Londra, febr. 1913.) Rudolf Steiner s-a simțit îndemnat, după aceasta, să dea o descriere a vieții sale.

Comp. conferința de la Berlin din 4 febr. 1913, în „Scrisori I", Dornach 1955.

16. *Știm, tocmai dintr-un ciclu pe care l-am prezentat aici*: Rudolf Steiner ***Misiunea sufletelor diferitelor popoare, în legătură lor cu mitologia germano-nordică***, Kristiania (Oslo) 1910, GA 121, Op. Compl., Dornach 1962, Ediție format mic, Nr. 613, Dornach 1974.

17. *Cuvântul lui Pavel*: 1 Cor. 3.

18. *Mă refer la cartea lui Maurice Maeterlinck*, „Despre moarte": 1862-1949, scriitor belgian de limba franceză, dramaturg și eseist, premiul Nobel în 1911. „La mort" 1913, traducerea germană: „Despre moarte", Jena 1913.

19. *alte ocazii când am comunicat deja mici părți din „Evanghelia a Cincea"*: comp. trim. 29.

20. *Bat-col*: Bat = fiică, Col = glas, comp., de ex.: Strack-Billerbeck, „Kommentar zum Neuen Testament", 1922, I, p.129 ș.u.

21. *rabbi Elieser ben Hirkano*: a trăit pe la 90 d.Chr.

22. *un copac karob carob*: carob = Ceratonia Siliqua, roșcovul.

23. *...pe care mi-a fost îngăduit să vi le comunic pentru prima oară atunci când, cu puțin timp în urmă, am pus piatra fundamentală pentru clădirea noastră din Dornach*.: Comp. ***Îndrumări pentru o educație esoterică***, GA 42/245, Op. Compl., Dornach 1973.

24. *bunul și bătrânul Hillel*: 75 î.Chr.-4 d.Chr.

25. *„Foaia informativă"*: Se referă la discuțiile cu Annie Besant și cu adepții ei, care erau dezbătute în acea vreme în gazeta de uz intern numită „Mitteilungen für die Mitgliederder Deutschen Sektion der Theosophischen Gesellschaft".

26. *Cunoașteți, desigur, și faptul bizar*: comp. trim. 29.

27. *învăţătura noastră a fost falsificată din temelii*: Rudolf Steiner se referă aici la Max Heindel, 1865-1919, care a audiat şi a copiat, între anii 1907-1908, sub numele de Grashof, numeroase conferinţe prezentate de Rudolf Steiner la Berlin, pe care le-a- prelucrat apoi în scrierea „Rosicrucian Cosmo-Conception or Christian Occult Science".

28. *această literatură bizară*: literatură care combate antroposofia, de Hans Freimark, Kuno v. d. Schalk, Ferdinand Maack.

29. *imediat după ce a ajuns la urechile publicului larg ceva despre misterul celor doi băieţi Iisus, care ţine şi el de Evanghelia a Cincea*: Rudolf Steiner a vorbit pentru prima dată despre cei doi copii Iisus în conferinţele prezentate la Basel, între 15-26 sept. 1909, pe tema ***Evanghelia după Luca***, GA 114, Op. Compl., Dornach 1968. Apoi în cadrul celor trei conferinţe publice prezentate în iunie 1911 la Copenhaga, care au apărut sub formă de carte, într-o primă ediţie, la Berlin, sub titlul ***Conducerea spirituală a omului şi a menirii***, GA 15, Op. Compl., Dornach 1974, Ed. format mic, Dornach 1974.

30. *Rudolf Eucken*: 1876-1926, a primit în anul 1908 premiul Nobel pentru literatură, „Mai putem fi creştini?", Leipzig 1911, p. 216, resp. 228, textual: „Ce prăpastie de netrecut între lumi simţim noi, oamenii moderni, când, în prezent, în unele decrete episcopale se mai vorbeşte despre ‹demoni› şi se consideră că negarea acestora ar fi emanaţia unui mod de a gândi ateist".

31. *teologii cei inteligenţi le explică*: De exemplu, assirologul Peter Jensen în: „Oare Iisus cel din Evanghelie a trăit cu adevărat?", Conferinţă, Marburg 1910.

32. *Reprezentările obişnuite şi ciclul de conferinţe prezentat la München*: se referă la reprezentaţiile, care pe

atunci aveau loc anual la München, cu Dramele Mistere. Întotdeauna ele erau asociate cu un ciclu de conferinţe. În august 1913 acest ciclu era intitulat ***Misterele pragului***, GA 147, Op. Compl., Dornach 1969.

33. *Punerea pietrei fundamentale pentru clădirea noastră*: comp. trim. 23.

34. *pentru prima dată după o perioadă mai lungă*: Din 10 aprilie 1913.

35. *ediţia a 2-a a cărţii*: „Concepţii despre lume şi viaţă în secolul 19", vol. 1, 1900, vol. 2, 1901. O ediţie nouă, extinsă a apărut în 1914 sub titlul ***Enigmele filosofiei în istoria lor, descrise sub formă de compendiu***, comp. trim. 2.

36. *arhiepiscopul de Canterbury, Anselmus*: 1033-1109. Despre dovada existenţei lui Dumnezeu, vezi lucrările sale, „Monologium" şi „Prologion".

37. *Din direcţia teologiei*: De exemplu, a teologului evanghelic Albert Kalthoff, 1850-1906, în „Problema Christos", Linii fundamentale ale unei tologii sociale, Leipzig 1902.

38. *Într-o revistă săptămânală foarte cunoscută*: Die Zukunft, anul XXI, Nr. 50/13 sept. 1913, în articolul lui Jakob Fromer „Reînnoirea filosofiei".

39. *Baruch Spinoza*: 1632-1677.

40. *Rudolf Euchen*: comp. trim. 30.

41. *din cartea „Esenţa creştinismului" a lui Aldorf von Harnach*, 1851-1930, 16 prelegeri la Universitatea din Berlin, Leipzig 1901. Aici la p. 102: „Indiferent ce va fi avut loc la mormânt şi prin apariţiile [relatate în Evanghelii] – un lucru e sigur: de la acest mormânt a pornit credinţa indestructibilă în biruirea morţii şi în existenţa unei vieţi veşnice."

42. *Ernest Renan*: comp. trim. 14.

43. *Hillel*, comp. trim. 24.

44. *Când vor fi tipărite conferinţele prezentate anul trecut la München*: v. trim. 32.

45. *care le-am discutat deja în ciclul de conferinţe prezentat la Leipzig*: Rudolf Steiner ***Christos şi lumea spirituală – Despre căutarea Sf. Graal***. Şase conferinţe, Leipzig, 28 dec. 1913 – 2 ian. 1914, GA 149, Op. Compl., Dornach 1960.

46. *Chrestien de Troyes*, aproximativ 1143-1190; a trăit la curţile regale din Champagne şi Flandra. Întemeietor şi reprezentant de seamă al eposului creştinesc medieval, vol. „Perceval" ş.a. creaţii poetice.

47. *Wolfram von Eschenbach*, aproximativ 1170-1220. Cel mai mare autor epic al creaţiei cavalereşti germane. Lucrarea principală „Parzival".

48. *Richard Wagner*, 1819-1883, ... „Parsifal": comp. conferinţa lui Rudolf Steiner, Kassel, 16 ian 1907, „Muzica lui ‹Persifal› ca expresie a suprasensibilului", în volumul ***Misterul creştin***, GA 97, Op. Compl., Dornach 1968.

49. ***Misterele istoriei biblice a creaţiei***, GA 122, Op. Compl., Dornach 1961.

50. *Am vorbit deseori despre această misiune a lui Pavel*: comp., de ex., ***De la Iisus la Christos***, GA 131, Op. Compl., Dornach 1974 şi ***Bhagavad Gita şi epistolele lui Pavel***, GA 142, Op. Compl., Dornach 1960.

51. *Ciclul pe care l-am prezentat de curând la Leipzig*: comp. trim. 45.

52. *Citate din Kepler*: După Ludwig Günther, „Kepler şi teologia", Gießen 1905, p. 109-112, 116/117.

53. *„Dac-ale lucrurilor cópii în oglindă ..."*: Filă dintr-un caiet de maxime şi cuvântări, scrisă de Kepler şi dedicată unui coleg din studenţie, Jacob Roller, în momentul când se pregătea să plece în Steinermark, spre a

ocupa locul vacant de profesor la Univ. din Graz. Fila a fost scrisă în primăvara anului 1594 şi s-a aflat, ca original, în posesia răposatului profesor Moriz Carriere, la München. Citată de Rudolf Steiner după Ludwig Günther „Kepler şi teologia", Gießen 1905.

54. *Misterul de pe Gologota se alătură altor trei evenimente*: comp. conferinţele prezentate de Rudolf Steiner ***Trepte premergătoare Misterului de pe Golgota***, GA 152, Op. Compl., Dornach 1964.

55. *Cei mai mulţi dintre dvs. îşi mai amintesc, probabil, de acele conferinţe*: comp. ***Antroposofie – Phsihosofie – Pneumatosofie***, GA 115, Op. Compl., Dornach 1965.

56. *... am amintit acest lucru deja în ciclul prezentat la Karlsruhe*: v. Rudolf Steiner ***De la Iisus la Christos***, GA 131, Op. Compl., Dornach 1974.

57. *Există o carte care ar trebui citită din cauza caracterului ei paradoxal*: comp. trim. 18.

58. *... am descris acest lucru cu ocazia altor conferinţe*: În conferinţa a 5-a din ciclul ***Evanghelia lui Luca*** (15-26 sept. 1909), GA 114, Op. Compl., Dornach 1968.

59. *când am pus piatra fundamentală pentru clădirea noastră din Dornach*: comp. trim. 23.

60. *D-ra Stinde*: Sophie Stinde 1853-1915. Cu începere din 1902/03 conducătoare a Ramurii principale din München. Între 1907-1913 – organizator principal al festivalurilor artistice de la München, unul dintre întemeietorii şi primul preşedinte (1911-1915) al Asociaţiei pentru Construirea Primului Goetheanum. „Ei îi datorăm, pe lângă iniţierea muncii [antroposofice] din München, reprezentarea pe scenă a dramelor mister de Rudolf Steiner. Şi, în strânsă legătură cu aceasta, realizarea

ideii de a construi Primul Goetheanum" (Marie Steiner). Comp. şi: Rudolf Steiner despre Sophie Stinde în vol. ***Morţii noştri***, GA 261, Op. Compl., Dornach 1963.

61. *ceea ce a trebuit să fie dat publicităţii pe calea tiparului*: comp. trim. 29.

62. *Giordano Bruno*: comp. trim. 8.

63. *„Esenţa creştinismului" de Harnach*: comp. trim. 41.

64. *Numele Eucken*: comp. trim. 30.

65. *cartea „Critica limbajului"*: Fritz Mauthner, 1849-1923, scriitor şi filosof al culturii, austriac. „Contribuţii la o critică a limbajului", ediţia 1-a, 1901/02, ediţia 2-a 1909-1913.

66. *un mare dicţionar de filosofie*: Mauthner, „Dicţionar de filosofie – Noi contribuţii la o critică a limbajului", 2 vol. 1910/1911.

67. *Citat din Mauthner*: Textual: „Ar fi tragicomic acel clown care, la circ, s-ar căţăra până în partea cea mai de sus a unei scări care nu e proptită de nimic şi ar încerca apoi să tragă scara spre el. Un asemenea clown ar împărtăşi soarta filosofilor şi ar cădea". În: „Contribuţii la o critică asupra a limbajului", vol. 3, p. 632, ed. 3-a, Leipzig 1923.

68. *Ceea ce am spus cândva într-un ciclu de conferinţe*: v. ***Omul în lumina ocultismului, teosofiei şi filosofiei***, GA 137, Op. Compl., Dornach 1973.

69. *Maurice Maeterlinck*: comp. trim. 18.

70. *În cadrul uneia din acele întruniri din annul 1910*: comp. trim. 31.

71. *pe când ţineam un scurt ciclu de conferinţe la Stockholm*: În iunie 1913.

72. *ceea ce am dat de înţeles deja o dată la Karlsruhe*: comp. trim. 56.

73. *când am vorbit despre Evanghelia după Luca .... şi despre Evanghelia după Matei*: comp. Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Luca***, GA 114, Op. Compl., Dornach 1968; ***Evanghelia după Matei***, GA 123, Op. Compl., Dornach 1971.

74. *din linia solomonică a casei lui David*: Aici mai urmează, în stenogramă, cuvintele „Dacă vrem să folosim cuvintele lui Pavel". În mod evident a fost notat în mod deformat ceea ce Rudolf Steiner spusese, de fapt.

75. *Hillel*: comp. trim. 24.

76. *în articolele apărute în revista „Lucifer – Gnosis" sub titlul* ***Din Cronica Acaşă***: Apărute pentru prima dată între 1904-1908. Sub formă de carte în Op. Compl., GA 11, Dornach 1969. Ediţe format mic, Nr. 616, Dornach 1975.

77. *într-o altă carte care a apărut în vara aceasta*: Rudolf Steiner, ***Paragul lumii spirituale****, Expuneri sub formă aforistică*, GA 17, Op. Compl., Dornach 1972.

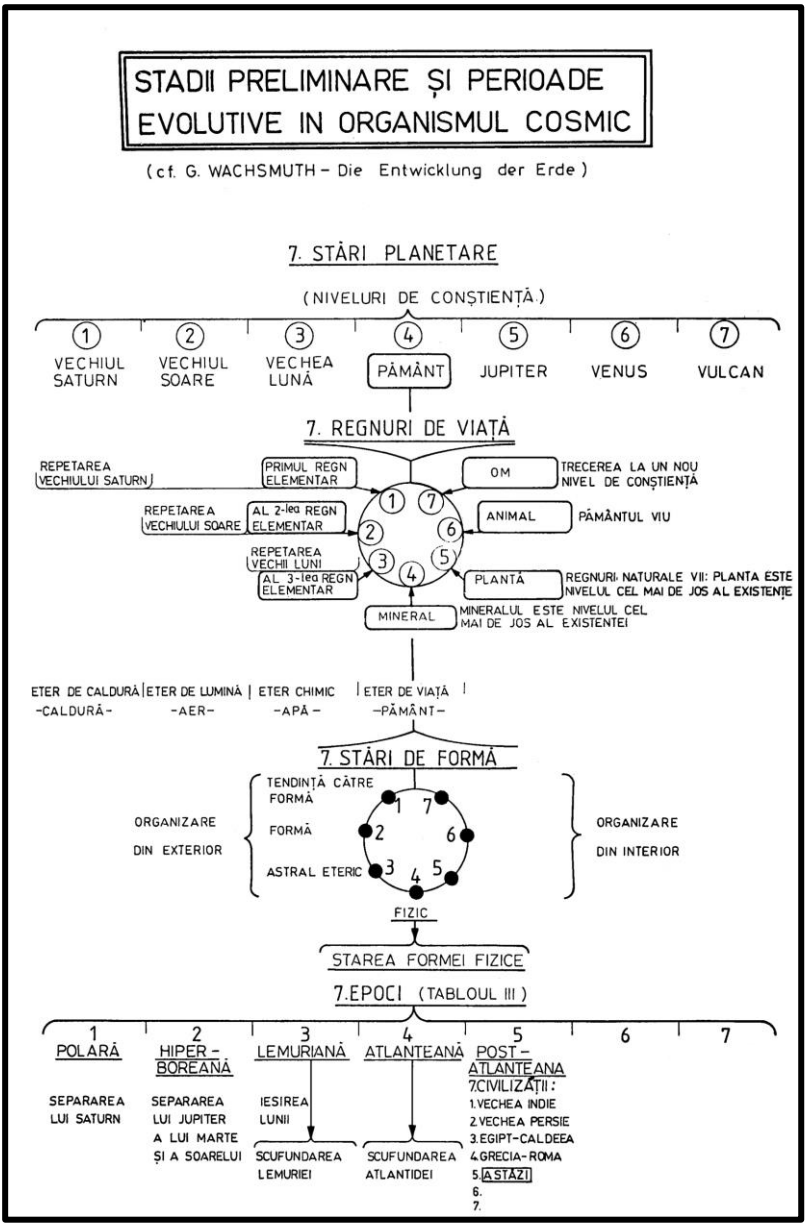
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

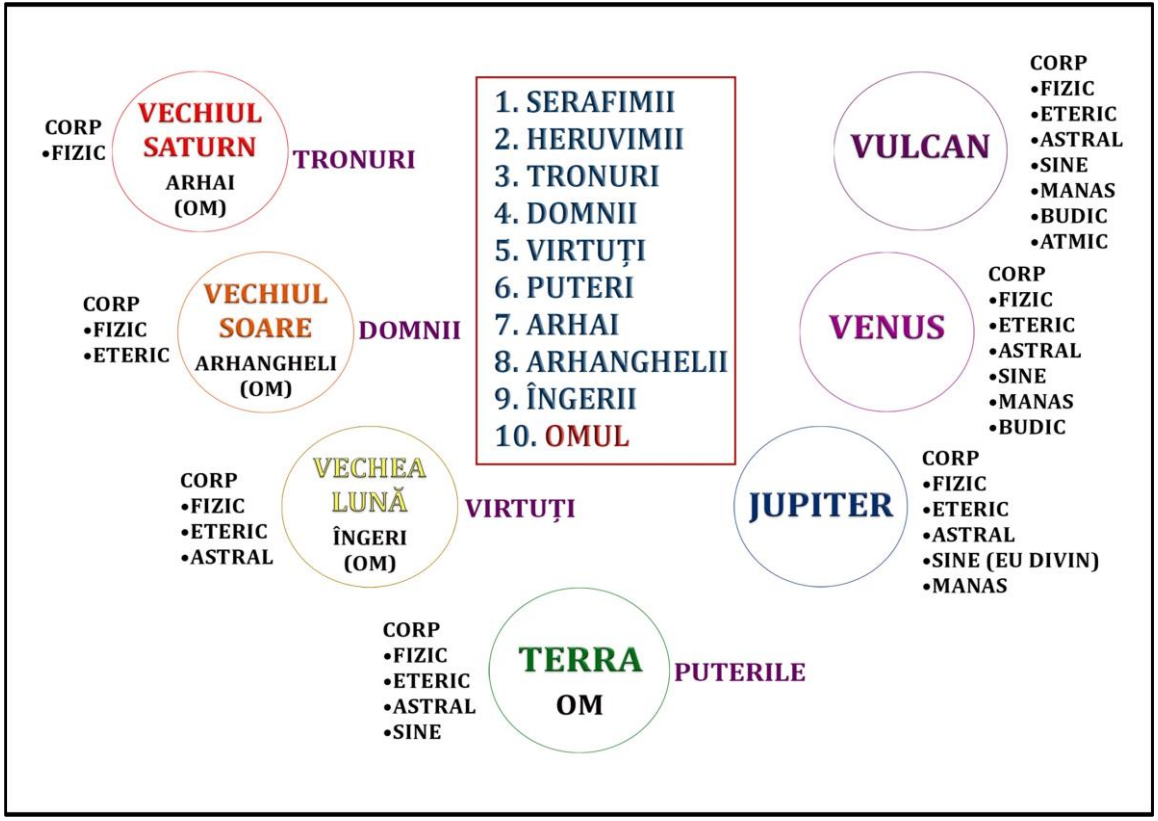
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI		FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar Formarea sferei și a corpului lui Saturn		Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui		
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.	Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ						Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Cambrian Pești primitivi Silurian Devonian Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer Amfibii Permian Triasic Reptile	Ferigi Criptogame Lycopode Păduri de conifere	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică) (Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare Cretacic Scufundarea Lemuriei Păsări cu dinți Saurieni	Ferigi arborescente Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Ieșirea „Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine. Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ	1. 2. 3. Terțiar: Paleocen, Eocen, Oligocen, Miocen, Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
			4. 5. 6. 7. Cuaternar: Diluviu, Glaciații (TABLOU X)	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ	1. Vechea Indie 2. Vechea Persie 3. Egipt-Caldeea 4. Grecia-Roma 5. Astăzi 6. 7.	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE